HUGO GROTIUS
DE
IMPERIO SUMMARUM POTESTATUM
CIRCA SACRA.

Cui accedunt D. BLONDELLUS.

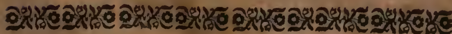
DE
JURE PLEBIS
IN REGIMINE ECCLESIASTICO;

ET DE

OFFICIO MAGISTRATUS CHRISTIANI,

alius Autoris Opusculum.

EDITIO NOVISSIMA.

FRANCOFURTI Anno 1690.

AD LECTOREM

SAcrorum curam, benevole Lector, fundatores Imperiorum Rerumqvepublicarum sibi vendicare solitos, qvo magis in obseqvio religionis efficacia subjecti sibi populi continerentur, historiarum tam antiqviorum qvam recentiorum monumenta declarant. Ceterum controversiam de ea Potestate antiqvioribus Regibus, aut Rerumpublicarum Rectoribus à qvoqvam unqvam motam esse, nullum exstat vestigium; & extra dubitationis aleam positum est Sacerdotium à Regali culmine dependisse: qvànqvam qvo arctiꝰ Deorum Veneratione alligarentur populi, ipsi Reges sibi assumere Sacerdotium consueverint. Posteriora demum tempora postqvam insania dominandi corripuit infulas, Principibus id turbidum jus fecere; qvod funestum sæpius exstitit Imperio Romano Pontificum: erga Imperatores æmulatione atqve superbia; qvi cum primo humilitate pastorali excussa, suo arbitrio agerent, mox dignitati se Principum æqvantes, tandemqve supra qvicqvid augustum regiumqve est elevari gestientes, jura eorum circa sacra nefario ausu in se trahere, usurpare, qvandoq; & ferro sibi

asserere

asserere. Quæ rabies cum generali & avita gentium consvetudine & Praxi tot retro Regum tam ethnicorum qvam populi Dei refelleretur, cordati subinde viri & eruditione præstantes, defendentes jura Principum indignitatem rei æqvanimo orbi ostenderunt. Et inter eos qvidem viros prioribus seculis multum eminuit Gvilielmus Occam, cujus ad Imperatorem exstat illud: Tu me Cæsar gladio, ego te calamo defendam. Sed & plures alii, qvorum Catalogum recensere hic operæ pretium non est. Nostris verò temporibus de eodem Regum jure eleganter egit Hugo Grotius, cujus solum nomen id operatur, ut libellus iste commendatione non egeat; Nos, ut porrò operam nostram & studium erga publicum testificaremur, eundem compendiosiori, qvam hactenus, forma donavim9 & pluribus mendis repurgavimus; subjunximus insuper D. Blondelli Tractatum de Jure Plebis in Regimine Ecclesiastico, aliusqve viri Docti de Officio Magistratus Christiani, commoditatis ergo, & ut qvicqvid ad eam causam facit, uno qvasi obtutu spectari possit; sperantes Te, benevole Lector amorem nostrum adjuvandi publicum æqvi boniqve consulturum. Vale.

DE

IMPERIO SUMMARUM POTESTATUM CIRCA SACRA.

Caput I.

Summis Potestatibus Imperium circa sacra competere.

SUMMARIUM.

1. Explicatur status Controversiæ. 2. Imperium summis potestatibus vindicatur ex universitate materiæ, quæ probatur auctoritate Sacrarum Literarum. 3. Et ratione naturali. 4. Item ex universitate finis, qui probatur è S. Literis. 5. Et confessione Philosophorum. 6. Vindicatur idem jus directa auctoritate divinarum Scripturarum. 7. Consensu Christianorum veterum. 8. Et Reformatorum. 9. Et Gentium. 10. Cum respectu ad beatitudinem æternam. 11. Et ad felicitatem temporalem. 12. Quæ veram Religionem seqvitur vi providentiæ divinæ. 13. Et ex suapte natura. 14. Pontificiorum confessio.

1. SUMMAM potestatem intelligo personam aut cætum, cui imperium sit in populo Solius DEI imperio subditum. Vocem ergo *Summæ Potestatis* non pro jure sumimus, ut sumi interdum solet, sed pro jus habente, qvomodo & Latinis mos est loqvi & Græcis. Neqve

alio

alio sensu Apostolus Paulus dicit ὑπερεχούσας ἐξουσίας qvos ἄρχοντας infra vocat & *Dei Ministros*, (a) ut manifestissimum sit personas, non officium designari. Illud ipsum ὑπερέχειν Regi Petrus attribuit, ad notandum discrimen ab inferioribus potestatibus. Vulgus *Summum Magistratum* vocat hunc, de qvo agimus, contra Latinæ vocis usum. Nam Romanis *Magistratus* minorum potestatum nomen est. *Personam* dixi aut *cœtum*, ut ostenderem non Reges tantum propriè dictos, qvos *absolutos* pleriqve appellant, hoc nomine venire, sed & in Aristocratica Republica Optimates, sive ille Senatus, sive Ordines, seu qvocunqve alio vocabulo nominentur. Debet qvidem id, qvod Summo imperio imperet, esse unum, sed non necessariò unum naturâ: sufficit enim si sit unum instituto. *Imperium* latiori significatu sumimus, non qvà jurisdictioni opponitur, sed qvà eam includit, qvo ambitu comprehenditur jubendi, permittendi, prohibendiqve jus. Solius Dei imperio subdi hoc imperium dicimus: ideo enim *Summa Potestas* dicitur, qvia superiorem inter homines non habet. Sic Optatus Milevitanus adversus Parmon. lib. 3. *Super Imperatorem non est nisi solus DEUS, qvi fecit Imperatorem.* Et Tertullian. ad Scapul. *Colimus Imperatorem, sic qvomodo & nobis licet, & ipsi expedit, ut hominem à DEO secundum, & qvicqvid est à DEO consecutum, solo DEO minorem. Hoc & ipse volet: sic enim omnibus major est, dum solo vero Deo minor est.* Hoc imperium sub uno Deo Græci τὸ κῦρος vocant, τὴν κυρίαν ἀρχὴν Aristoteles; ἀρχὴν μεγίστην Philo, τὸ κράτος alii. Latinè qvidam *Majestatem* dixere. Sed ea vox magis dignitatem ab Imperio Summo emanantem, qvam ipsum imperium significat.

2. Hujus ergo *Summæ* Potestatis ita definitæ *Imperium* dicimus, non ad profana tantum, sed ad sacra qvoqve extendi. Qvod paucis probabimus; Primum argumentum sit ab unitate materiæ, circa qvam versatur Potestas Summa, dicitur à Paulo Apostolo *DEI esse Ministra, vindex ad iram ei qvi malum fecerit.* (b) *Mali* autem nomine comprehenditur etiam omne qvod circa sacra committitur. Indefinita enim locutio omnino hic tantumdem valet atqve universalis, qvam expressit Salomon, *Rex solio justitiæ insidens oculis suis ventilat omne malum.* (c) Et populus Josuæ obedientiam in omnibus pollicetur, qvemadmodum & Mosi paruerat (d) Qvod & Ari-

(a) *Rom. 13.* (b) *Rom. 13.* (c) *Prov. 20.* (d) *Jos. 1. 17.*

& Aristoteles vidit, cum inqvit, οἱ νόμοι ἀγορεύουσι περὶ ἁπάντων. (e) Firmatur hoc ipsum à simili, uno à minori. Nam Patris Imperium minus est, qvàm Summæ Potestatis: De Paterno autem Imperio dicitur, *Filii obedite parentibus in omnibus.* (f) *In omnibus* autem sunt etiam sacra. Planè similis est huic nostræ illa Patrum ratiocinatio, cum ex eo qvod Paulus dixit, *Omnem animam* (g) Summis potestatibus subjici debere, inferunt iisdem subjici sacrorum qvoqve administros, *Etiamsi Apostolus sit; etiamsi Evangelista, etiamsi Propheta*, inqvit Chrysostomus; (h) cujus vestigia seqvens Bernhardus in Epistola ad Archiepiscopum, *si omnis, & vestra, qvi vos excipit ab universitate.*

3. Et sanè eximi qvicqvam ab Imperio summæ potestatis ratio nulla patitur. Nam id ipsum qvod qvis eximi volet, aut nulli imperio humano subjectum faciet, aut alterius, qvàm summæ potestatis; Qvi nulli imperio subjectum volet, præterqvam qvod exemptionis probandæ onere adstringitur, qvam probare numqvam poterit, manifestam etiam in rebus exemptis statuet ἀκαταστασίαν, cujus auctor Deus non est, qvi omnia tam naturalia qvam moralia certo qvodam ordine disposuit. Si ea, qvæ Summæ Potestati subducit, alterius imperio subjicit, jam in uno populo duas efficit Summas Potestates, qvod ipsius summitatis naturæ minimè est consentaneum, imo ei repugnat, qvoties vox illa non negativo tantum, sed & affirmativo significatu sumitur. Qvo illud spectat Tertulliani, *Ea est summi conditio, ut nihil illud adæqvet, nedum superet.* Atqve hoc potissimum argumento Deorum multitudinem sancti Patres oppugnant, qvia qvod *Summum* est, idem nisi *Unum* esse non possit. Præcipuè vero Imperii vis istam summorum multiplicationem repudiat: nam sicut in homine una est voluntas, qvæ cunctis membris membrorumqve actionibus imperat, ita in civili isto corpore qvod imperat, unum est. Ars enim imitatur naturam. Et Respublica ipsa una dicitur præcipuè respectu unius summè imperantis. Hoc verum esse effectibus demonstratur, ex qvibus de potestatibus & facultatibus judicium fieri solet. Effectus enim Imperii sunt *obligatio*, & *coactio*. Si autem plures essent summi imperantes, ut plures, possent esse imperata contraria, aut contrarietatem implicantia. At contraria aut *obligatio* aut *coactio* circa idem naturæ rerum repugnat. Atqve ideo qvoties

(e) *Ecb.5.13.* (f) *Col.3.20.* (g) *Rom.13.* (h) *In epist. ad Rom. Hom.*

ties inter duas leges oritur ea qvam Rhetores vocant ἐκ περιστάσεως μάχη, altera semper earum obligare desinit. Hæc est ratio, cur paternum imperium, qvod est naturale & antiqvissimum, Deus cedere voluerit civili imperio, eiqve subjici, qvia scilicet qvod *summum* erat futurum, id plus qvam unum esse non poterat. Si qvis ergo dixerit actiones esse diversas, alias puta judiciales, alias militares, alias Ecclesiasticas, ac proinde hujus diversitatis respectu posse ipsum Summum Imperium in plures dividi, seqvitur ex ejus sententia, ut eodem tempore idem homo ab hoc ire jussus ad forum, ab illo ad castra, ab illo rursus in templum, his omnibus parere teneatur, qvod est ἀδύνατον; unde à Tacito rectè dictum; *Omnes præcipiunt, nemo exeqvitur:* aut si non omnibus, ergo ordo qvidam erit inter imperantes, & cedet inferior superiori, ac proinde verum non erit *Summum Imperium* penes omnes divisim fuisse. Huc illæ spectant Divinæ sapientiæ voces, *Nemo potest duobus Dominis servire; & Regnum in se divisum dissipabitur.* Huc illa trita οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη; & *omnis potestas consortis impatiens.* Aliter se res habet in imperiis qvæ Summo subsunt: hæc enim penes plures, ut plures, esse possunt: qvia versantur circa personas diversas, aut si circa easdem, qvod fieri potest, tum summus imperans ita illa ordinat, ut inter se non collidantur. Hæc autem ordinatio in summis imperiis haberi non potest. Est enim ordinans ordinatio superius; Præterea sic daretur progressus in infinitum. Nec patebit effugium, si qvis DEUM statuit communem ordinatorem: ordinatio enim hic necessaria est καθ᾽ ἕκαστα, hoc est, specialis reqviritur declaratio voluntatis secundum singulas circumstantias: alioqvi evitari ἀκαταστασία non potest, ut ex antedictis apparet. Hanc autem declarationem καθ᾽ ἕκαστα Deus non facit. Sunt qvi objiciant, *Reges qvædam imperare non posse, nisi consensus Ordinum accesserit.* Sed hi non vident, qvibus in locis id juris est, ibi summum imperium non esse *penes Reges*, sed aut *penes Ordines*, aut certè penes *id corpus, qvod Rex & juncti constituunt*; ut Bodinus, Svarezius, Victoria, aliiqve abundè demonstrarunt. Certè summum imperium totum habere, & aliqvid imperare non posse, ideo tantum qvod alter vetet aut intercedat, planè sunt ἀσύστατα. Ob hanc materiæ, circa qvam occupatur summa potestas, universitatem ars ipsa regnandi, qvam Plato modo βασιλικὴν, modo πολιτικὴν; interdum αὐτεπιτακτικὴν vocat, eidem Platoni dicitur δημιουργικὴ, hoc est, *constitutrix* esse artium omnium: Aristoteles eandem vocat ἀρχιτεκτονικήν, & Philo

& Philo in vita Joſephi τέχνην τεχνῶν καὶ ἐπιστήμην ἐπιστημῶν, qvia nulla eſt ars, nulla ſcientia, cui non illa imperare, qvaqve non uti doceat. Univerſitati materiæ reſpondet finis qvoqve univerſitas.

4. Paulus Apoſtolus DEI *Miniſtram* eſſe dicit ſummam poteſtatem εἰς τὸ ἀγαθὸν *ad bonum*, qvalecunqve ſcilicet; qvod alibi diſtinctius explicans oſtendit, in id inſtitutos Reges, *ut vitam qvietam & tranqvillam degamus*, non tantum *in omni honeſtate*, verum etiam *in omni pietate*. Hæc enim vera eſt civitatis felicitas, *ut Dei ſit amans & amata Deo, illum ſibi Regem, ſe illius populum agnoſcat*, qvemadmodum præclarè loqvitur Auguſtinus, (i) qvi & *felices* dicit *Reges, ſi ſuam poteſtatem ad Dei cultum maximè dilatandum Majeſtati ejus famulam faciant*. Ipſi imperatores Theodoſius & Honorius in Epiſtola ad Marcellinum, *Neqve enim aliud aut belli laboribus agimus, aut pacis conſiliis ordinamus, niſi ut verum Dei cultum orbis noſtri plebs devota cuſtodiat*. Theodoſius in Epiſt. ad Cyrillum, *Cæſarei eſt muneris, ut non ſolum pacificè, ſed piè etiam ſubditi vivant*. Ideoqve Iſidorus Peluſiota Sacerdotio & Regno finem eundem dicit eſſe propoſitum τὴν τῶν ὑπηκόων σωτηρίαν. (k) Cui aliud Ammiani congruit, *Nihil aliud eſt imperium, ut ſapientes definiunt, niſi cura ſalutis alienæ*. Et Auctor libri de Regimine Principum, qvi Thomæ adſcribitur, *Finis, ad qvem Rex principaliter intendere debet in ſe ipſo & in ſubditis, eſt æterna beatitudo, qvæ in viſione DEI conſiſtit. Et qvia iſta viſio eſt perfectiſſimum bonum, maximè movere debet Regem & qvemcunqve Dominum, ut hunc finem ſubditi conſeqvantur.*

5. Qvod ipſum, qvamqvam nobis divina oracula clarius demonſtrant, non tamen naturali lumine utentibus omnino obſcurum eſt. Nam & Ariſtoteli ea eſt optima Reſpublica, ex cujus inſtituto qvisqve agat optimè; & beatisſime vivat. Non ergo ſola pax ſocietatis externæ propoſita eſt ſummis poteſtatibus, ſed & ſingulorum virtus, qvam ideo Ariſtoteles (l) duplicem facit, activam & contemplativam. Imprimis autem inſignis eſt ejusdem Philoſophi locus in fine Eudemiorum, ubi illam vivendi rationem ait *optimam, qvæ ad DEUM conſiderandum maximè facit*, eam verò *peſſimam, qvæ à conſiderando colendoqve DEO avocet*. Qvod ſi verum eſt hunc finem ſummis poteſtatibus propoſitum eſſe debere, *ut cives faciant*

 qvam

(i) *De Civit. Dei 5. c. 14.* (k) *Lib. 39.* (l) *Polit. 7. c. 1, 2.*

qvam religiosissimos, eò autem qvæ tendunt omnia sacrorum nomine appellantur, seqvitur, vim *Summæ Potestatis* qva talis est, hoc est, imperium ambitu suo sacra qvoqve includere. Posito enim fine, simul ponitur jus ad ea, sine qvibus finis obtineri non potest.

6. His Argumentis ab ipsa rei natura deductis accedat sacratissima & certissima divinæ legis auctoritas. Jubentur enim Reges, *observare totam legem divinam*, (m) *servire Domino, Christum osculari:* (n) qvod cum illis non dicatur ut *hominibus* (ita enim præceptum ad Reges nihilo magis qvam ad privatos pertineret) sed ut *Regibus*, seqvitur ab iis actum illum exigi, qvi propriè Regis est, usum scilicet imperii circa ea, in qvibus Religio consistit. Malo hoc explicare Augustini, qvàm meis verbis, *In hoc Reges, sicut eis divinitus præcipitur, DEO serviunt in qvantum Reges sunt, si in suo regno bona jubeant, mala prohibeant non solum qvæ pertinent ad humanam societatem, verum etiam qvæ pertinent ad divinam religionem.* (o) Et alibi: (p) *Qvomodo ergo Reges Domino serviunt in timore, nisi ea, qvæ contra jussa Domini fiunt, religiosa severitate prohibendo atqve plectendo? Aliter enim servit qva homo est, aliter qva etiam Rex est. Qva homo est, servit vivendo fideliter, qva vero etiam Rex est servit, leges justa præcipientes & contraria prohibentes convenienti vigore sanciendo. Sicut servivit Ezechias, lucos & templa idolorum & illa qvæ contra præcepta DEI fuerant constructa, destruendo. Sicut servivit Iosias talia & ipse faciendo. Sicut servivit Rex Ninivitarum universam civitatem ad placandum Dominum compellendo. Sicut servivit Darius idolum frangendum in potestatem Danieli dando, & inimicos ejus leonibus ingerendo. Sicut servivit Nabuchodonosor, de qvo jam diximus, omnes in regno suo positos à blasphemando Deo lege terribili probibendo. In hoc ergo serviunt Domino Reges, in qvantum sunt Reges, cum ea faciunt ad serviendum illi qvæ non possunt facere nisi Reges.* Et hæc est, Regia illa Ecclesiæ *nutricatio*, (q) qvam per Prophetam DEUS Ecclesiæ promittit. Accedit illud ab Augustino optimè observatum, qvod itidem verbis ipsius exprimam; *Omnes Reges qvi populo DEI non prohibuerunt nec everterunt qvæ contra Dei præcepta fuerant instituta, culpantur: qvi prohibuerunt & everterunt, super aliorum merita laudantur.* (r) Qvod Isidorus Hispalensis ita exprimit; *Cognoscant Principes seculi Deo*

(m) *Deut. 17. 19. Jos. 1. 8.* (n) *Psalm. 2. 12.* (o) *Cont. Crescon. lib. 3. cap. 51.* (p) *Epist. ad Bonifac.* (q) *Esa. 49. 23. 60. 15. 16.* (r) *Epist. 50. ad Bonifac.*

Deo debere se rationem reddere propter Ecclesiam quam à Christo tuendam suscipiunt. Nam sive augeatur pax & disciplina Ecclesiæ per fideles Principes, sive solvatur, ille ab eis rationem exigit qui eorum potestati suam Ecclesiam crediderit. (s) Nec male Leo Episcopus ad Cognominem Augustum, *Debes incunctanter advertere regiam potestatem tibi non solum ad mundi regimen, sed maximè ad Ecclesiæ præsidium esse collatam.* (t)

7 DEI legem suo ordine subseqvitur mos Ecclesiæ & facta Imperatorum, de qvorum pietate minime dubitatur. Hos omnes Imperii partes circa Sacra exercuisse mox in pertractandis partibus singulis apertius fiet. Summatim omnia Socrates Historicus (u) comprehendit, cum dixit, *Ex qvo Imperatores facti sunt Christiani, res Ecclesiæ ab ipsis dependisse.* Neqve aliò spectat illud Optati Milevitani, (x) *Non enim Respublica est in Ecclesia, sed Ecclesia in Republica, id est in Romano Imperio.* Constantinus in antiqva inscriptione *Religionis & fidei auctor* dicitur. Basilius Imperator Ecclesiam *Navem* vocans *Universalem, ejus sibi gubernacula ait à Deo concredita.* Circumfertur & nomine Eleutherii Romani Episcopi vetus epistolium, qvo Regem Britannum *Vicarium Dei* vocat in regno suo, agens de negotio religionis. Concilium Moguntiacense I. Carolum Magnum vocat *veræ religionis rectorem.*

8. Neqve aliter sentire Ecclesias nostro ac parentum ævo ad Exemplum vetus repurgatas testantur ipsarum confessiones. Ita enim Belgica: *Magistratuum est, non modo de Civili Politiâ esse sollicitos, verum etiam dare operam, ut sacrum ministerium conservetur, Christiqve regnum propagetur, deniqve horum est efficere, ut sacrum Evangelii verbum undiqve prædicetur, ut singuli purè Deum colere & venerari ex præscripto verbi ipsius libere possint.* Ita Helvetica posterior. *Teneat ipse Magistratus in manibus Verbum Dei, & ne huic contrarium doceatur, procuret. Bonis item legibus ad verbum Dei compositis moderetur populum sibi à Deo creditum.* Ita Basileensis: *Qvilibet Christianus Magistratus omnes vires eo dirigit, ut apud fidei suæ commissos nomen Dei sanctificetur, regnum ipsius propagetur, ipsiusqve voluntati cum seria extirpatione scelerum vivatur: Hoc officium gentili magistratui injunctum fuit, qvanto magis Christiano magistratui commendatum esse debet, ut vero Dei Vicario.* Ecclesia Anglicana etiam excommunicandos

(s) *Sent. 3. c. 51.* (t) *Epist. 75.* (u) *Lib. 5. præfat.* (x) *Lib 3.*

dos illos censuit, qvi affirmarent, *Regem* Angliæ non eandem habere in causis Ecclesiasticis auctoritatem, qva usi sunt Pii Hebræorum Reges. Brentius anno 1555. Prolegomenis in Apologiam Ducis Wirtembergensis fuse hoc jus officiumqve Principum prosequitur. Nec aliud agit Hamelmannus peculiari libello, qvem anno 1561. in lucem edidit. Quæ à Musculo, Bucero, Ivello, Whitakero, Reinoldo; qvæ deinde a Serenissimo Britanniarum Rege, Episcopo Eliensi, Bochello Tokero, Casaubono, Paræo qvoqve in hanc sententiam scripta sunt, hic omnia transcribere res esset tædii plenissima. Cum Theologis consentiunt hi, qvi Politica tractarunt, qvos inter merito suo palmam obtinens Melchior Goldastus, jus imperii in sacra pluribus & qvidem magnis voluminibus asseruit. Omnes deniqve qvi de Republica aliqvid lectu dignum scripsere, hoc Jus in sacra non partem tantum summi imperii, sed etiam potissimam atqve præcipuam vocant.

9 Neqve tantum Christiani veteres ac Reformati, sed & gentes aliæ hoc ipsum tanto consensu tradidere, ut apertissimum sit rectæ rationis, qvæ communis est humano generi, hoc esse pronunciatum, aut ante religionis depravationem ab antiqvissimis parentibus tradi liberis cœptum, longâ successione ad posteros manasse. Aristoteli in Republ. primum est *ἡ περὶ τὸ θεῖον ἐπιμέλεια*. (y) Plutarcho idem primum in Legum constitutione: *oportet*, inqvit ex Pythagorica disciplina Philosophus, *coli optimum ab optimo, imperans ab imperante.* Antiqvissimi Legum latores Charondas & Zaleucus idem exemplo suo probavere. Duodecim Tabulæ, qvi fons est juris Romani ad Græcarum legum imitationem conformatæ de sacris plurima præcepere, ut rectè Ausonius dixerit:

Jus triplex tabulæ qvod ter sanxere qvaterna
Sacrum privatum, & populi commune qvod usqvam est.

Ex qvo obiter observandum est Justinianum Imp. (z) qvum juris positiones duas fecit, *publicum & privatum*, sub nomine *publici* sacrum comprehensum voluisse, qvæ alibi dissecuit nominans *divinum publicumqve* jus & Privata commoda: sicut & primam Codicis sui partem ex sacris publicisqve composuit, cum in Theodosiano sacra titulorum agmen clauderent. Huc & illud pertinet qvod Ulpianus (a) Jurisprudentiam, non illam forensem,

(y) *Polit. 7. 8.* (z) *L. Vt inter divin. Cod. de Sacros. Eccles.* (a) *L. 10. §. D. de Inst & Jure.*

[illegible] artes [illegible] sed [illegible], quæ [illegible] Juri pru-[illegible] imperat, [illegible] *humanarum re-*[illegible], Chrysippum credo [illegible], qui legem dixerat *Reginam om-*[illegible] *rerum;* cumque concinit [illegible] Justinianus: *Nihil tam [illegible] in omnibus rebus invenitur quam legum auctoritas, quæ & divinas [illegible] bene disponit & omnem iniquitatem expellit.* Operæ pretium [illegible] conclusionem. Verba ejus sic habent: *Semper autem [illegible] videtur ab hominibus, ut licet particularis magistratus Civiles & Sacerdotales [illegible] hominibus tribuerentur, quia varietas acti[illegible] istam divisionem postulabat, nihilominus suprema potestas utriusque ordinis, præsertimque quoad leges ferendas, in uno Principe collocaretur. Et ita Regibus & Imperatoribus semper tributa fuit hæc potestas in Romana urbe & imperio, ut ex historiis constat. Idemque de aliis communitatibus verisimile est.* Deinde ex Thoma Aqvinate (b) probat semper humanam Rempublicam utentem sola potestate naturali habuisse curam divini cultus & rerum omnium ad Religionem pertinentium: additqve ex Cajetano hoc non solum habuisse locum in his gentibus qvæ falsos Deos colebant, sed etiam in colentibus verum DEUM solo lumine naturali.

10. *Ut autem rectè*, inqvit idem Suarezius, *generalis consvetudo declarat institutum naturæ; videntur qvidem Thomas & Cajetanus existimasse omnem in gentibus illis Legislatorum curam de Religione nihil aliud spectasse qvam pacem publicam: sed hoc ita præcisè sumptum non modo probatu difficile, sed vix etiam credibile est. Apertissimè enim probant Patres Christiani Græcis qvoqve persvasum fuisse antiqvitus, post mortem præmia pœnasqve hominibus divino judicio reservari.* In qvam rem ita clarum est Diphili Comici testimonium, ut nihil ne à nobis qvidem dici possit expressius. Ægyptiis, Indis, Germanis, Gallis, Thracibus, Italis veteribus, idem creditum summæ fidei auctores prodiderunt. Hunc igitur finem ex illis legum auctoribus nemini fuisse propositum, qvæ ratio nos coget credere? præsertim cum dicat Augustinus, *plurimos extra Abrahæ familiam, licet sacra Scriptura de Iob & paucis aliis mentionem fecerit, in Christum tum futurum credidisse & sperasse, non ambigendum.*

B   11. Juxta

(b) *Lib. 11. qvæst. 19. art. 3.*

11. Juxta hunc vero finem primum atqve præcipuum justa sanè causa cur Summæ potestates imperio suo sacra curare debeant, hæc qvoqve est, qvod Religio ad externam qvoqve fœlicitatem atqve concordiam facit plurimum, idqve duplici ratione, qvarum prior à divina providentia ducitur.

12. *Habet* enim pietas promissa non tantum *futuræ sed & præsentis vitæ*; (c) juxta illud, (d) *Qværite primum regnum cœlorum & cætera adjicientur vobis*. Et in veteri Hebræorum lege nominatim piis *Fœlix regni status, agrorum domorumqve fœcunditas, de hostibus triumphi*, aliaqve prospera ostentantur; impiis contra diræ canuntur gravissimæ. Neqve hoc planè gentes latuit, ne tum qvidem postqvam ab uno veroqve DEO ad plures jam falsosqve defecerant. Hinc illud Homeri. (e)

Ὥστε που ἢ βασιλῆος ἀμύμονος, ὅστε θεουδὴς,
Ἀνδράσιν ἐν πολλοῖσι καὶ ἰφθίμοισιν ἀνάσσων
Εὐδικίας ἀνέχῃσι· Φέρῃσι δὲ γαῖα μέλαινα
Πυροὺς καὶ κριθὰς βρίθῃσι δὲ δένδρεα καρπῷ
Τίκτῃ δ' ἔμπεδα μῆλα, θάλασσα δὲ παρέχῃ ἰχθῦς
Ἐξ εὐηγεσίης. ἀρετῶσι δὲ λαοὶ ὑπ' αὐτοῦ.

Et illud Livii, *Omnia prospera eveniunt colentibus Deos, adversa spernentibus*. Horatii, *Dîs te minorem qvod geris, imperas*. Item: *Dî multa neglecti dederunt Hesperiæ mala luctuosæ*. Valerius Max. *Non mirum igitur, si pro eo imperio augendo custodiendoqve pertinax indulgentia Deorum semper excubuit, qvod tam scrupulosa curâ parvula qvoqve momenta Religionis examinare videretur*. Nam Scriptores Christianos in hoc citare qvid opus est, cum extent Constantini, Theodosiorum, Justiniani plurima in eum sensum? Unum Leonis (f) ad Martianum sufficiat; *Magnam materiam gratulationis accepi, qvia studiosissimos vos Ecclesiasticæ pacis agnovi, cui desiderio divina æqvitate confertur, ut qvem statum cupitis esse Religionis, eundem babeatis & regni*. Apud Platon. in eundem sensum passim multa occurrunt.

13. Altera ratio est ex natura ac vi propriâ Religionis, qvæ ejusmodi est ut homines placidos, obseqviosos, amantes patriæ, juris & æqvi retinentes

(c) *1. Tim.4.* (d) *Matth.6.33.* (e) *Odyss.19.* (f) *Epist.42.*

... efficit. Ita autem animatis civibus non potest non fœlix esse Respublica. Hinc Platoni *Religio propugnaculum potestatis, legum & bonæ disciplinæ vinculum*; Ciceroni *humanæ societatis fundamentum*. Hanc Plutarchus religionem vocat συνεκτικὸν ἁπάσης κοινωνίας καὶ νομοθεσίας ἔρεισμα, atqve *facilius urbem sine solo, quam rempublicam sine opinione de Diis aut condi posse aut conditam servari*. Nec male apud Xenophontem Cyrus, qvo DEI metuentiores essent familiares sui, eo minus eventurum putabat, ut aut inter se aut in ipsum scelerum qvippiam molirentur. Sicut Aristoteles vicissim notat, à subditis plurisfieri Regem, nullasqve ab eo injurias metui, qvem Numinis reverentem esse populus credat. Qvanqvam verò alia qvoqve Religio aliqvid confert ad pacem externam, unde superstitioni passim magnam tribui videmus efficaciam ad regendam multitudinem, tamen qvo verior est qvæqve Religio, eo hoc ipsum plenius præstat. Optimè Philo, (g) φίλτρον ἀνυσιμώτατον καὶ δεσμὸς ἄλυτος εὐνοίας ἑρμηνευτικῆς ἡ τοῦ ἑνὸς Θεοῦ τιμή. De Christiana religione multi id ipsum Patres & operosissimè omnium Lactantius docet, qvippe qvæ ab adversariis qvoqve suis hoc testimonium habeat, qvod *homines Sacramento obstringat, ne furta, ne latrocinia committant, ne fidem fallant, ne depositum appellati abnegent*, ut Plinius ait; qvod *nihil doceat nisi justum & lene*; ut Ammianus Marcellinus; qvod sit δόξα πάσης ἁμαρτάδος ἀναιρετική, ut Zosimus. Neqve vero Religio censenda est ad Rempublicam facere, duntaxat ea parte, qva morum regulam præscribit, minisqve & pollicitationibus sancit: nam & dogmata & ritus haud parum ad ipsos mores publicamqve fœlicitatem momenti habent. Subtilis forte sibi visus est Xenophon, laudante Galeno, qvum negavit ad mores qvicqvam pertinere, DEUM incorporeum an corporeum credamus. At aliter nos ipsa veritas docet, ubi ex eo qvod *DEUS est spiritus* (h) deducit eum *spiritu colendum*. *Optimus* enim *animus* (Seneca qvoqve fatente) *pulcherrimus DEI cultus est*. Sic ex eo, qvod *DEUS ubiqve præsens est, nihil turpe esse committendum*, etiam Philosophi docent: ex eo, qvod futurorum omnium est præscius, ostendunt, nihil bonis posse accidere qvod non sit ipsis salutare. Tiberium Suetonius *religionem negligentiorem* fuisse ait, qvippe *persvasionis plenum cuncta fato agi*. Neqve frustra dixit Plato à Christianis Patribus qvoqve in hac parte laudatus,

(g) *De Monarch.* (h) *Johan. 4.*

laudatus, in Republica, qvàm rectè se habere cupias, non esse ferendum, ut qvisqvam doceat DEUM malarum actionum causam esse, qvum hoc ipsum non possit nisi impiè dici, ac proinde Reipublicæ sit damnosissimum. Silius Italicus eum scripsit,

Heu prima scelerum causa mortalibus ægris
Naturam nescire DEUM.

Si DEI scripsisset, nihil potuit verius. Neqve nihil referre, qvi cultus qvoqve animo usurpentur, latè proseqvitur Plato de Republica secundo, ubi illa piacula, qvibus citra vitæ emendationem homines scelerum veniam sperabant, ostendit pestem esse Reipublicæ. Idem de Eleusiniis & Bacchanalibus apud alios invenias. Præter has qvas diximus aliæ insuper sunt causæ, etsi minus principales, propter qvas imperium in sacra Summa Potestas deserere sine summo Reipublicæ periculo non potest. Nam sacerdotum qvidam eo sunt ingenio, ut *ni pareant, territent.* Et *multitudo,* ut olim Curtius dixit, *vanâ religione capta melius vatibus qvam ducibus paret.* Didicerunt hoc malo suo Reges & Imperatores per Asiam, Africam, Europam, ut exempla afferre id penè esset omnium gentium Annales transcribere. Accedit & alterum, qvod mutatio in Religione imo etiam in ritibus, si non consensu fiat, aut manifestam contineat emendationem, per se Rempublicam concutit & in summum sæpè discrimen adducit; οἱ γὰρ περὶ τὰ θεῖα ξενίζοντες, inqvit ille, πολλοὺς ἀναπείθουσιν ἀλλοτριονομεῖν. Hoc qvoqve verum esse docet omnium temporum experientia. Qvare ni edictis coerceatur ista curiositas, nutabit semper Reipublicæ status.

14. Ob has duas postremas rationes subdi actiones sacerdotales imperio Summarum Potestatum, etiam illi fatentur, qvi easdem directè, hoc est, qva salutem animarum possunt impedire, eidem imperio subtrahunt, qvales sunt in Romanâ Ecclesia Joannes Parisiensis, Franciscus Victoria, & nuper Rogerus Widdringtonus. Parisiensis hæc sunt verba: (i) *Licitum est principi abusum gladii spiritualis repellere eo modo qvo potest, etiam per gladium materialem, præcipuè ubi usus gladii spiritualis vergit in malum Reipublicæ, cujus cura Regi incumbit, aliter enim gladium sine causa portat.* Victoriæ ista: (k) *Respublica civilis est perfecta & sibi sufficiens: ergo potest se*

(i) *Tract. de Potest. Reg. & Pap. cap. 21. ad 37.* (k) *Relect. de Potest. Eccl. sect. 7. §. ad. Propos.*

fendere ab injuria cujuscunque propria Auctoritate. Mox: *Possunt ... servare proprias Respublicas non solum per modum defensionis, ... tiam AUCTORITATIVE.* Widdringtonus autem in Apologia ... ntentiam explicat; *Si eveniat potestatem spiritualem male uti spiri... in perniciem Reipublicæ temporalis, per accidens subditur potestati ...cæ, cui ... temporalium incumbit, & consequenter potestatem habet ... omnes a... qui pacem temporalem injuriosè perturbant.* ... *In ... spiritualium administratio, velut excommunicatio Princi... ...re injusta, aut interdictum Regni manifestè iniquum, ab Episcopo qui ... Principi ... subjicitur, quatenus pacem publicam perturbat & se... nes ac tumultus in Republica excitat, qua ratione naturam criminis po... sortitur, ad tribunal Principis politici pertinere videtur.* Et in disputa... e posterius edita: (1) *Respublica temporalis est perfecta & sibi suffici... ergo propria auctoritate ab injuria cujuscumque se defendere & abusum ... i spiritualis, præcipuè ubi vergit in malum Reip. cujus cura Regi incum... ... gladium materialem repellere potest.* In Responsione verò ad argu... ta Svarezii sic ait: *Penes Reges temporales est potestas prohibendi atque ...endi crimina spiritualia, ut injuriæ temporales sunt, & civilis Reipubli... ...nquillitatem injuriosè perturbant.* Propius ad verum videtur accedere ... Auctor, cum ait in eodem libello: *Mitto jam examinare, utrum ad ...m Regum Christianorum potestatem spectet crimina spiritualia, non ...m ut injuriæ temporales sunt & Civili tranquillitati obsunt, sed ut crimi... ...am sunt spiritualia & spirituali Ecclesiæ Christi, cujus à DEO protecto... ...nstituti sunt, bono incommodant, prohibere & pœnis temporalibus casti...*

CAPUT II.
Distincta esse Imperium in Sacra & Sacram Functionem.

SUMMARIUM.

...nctiones omnes subjacere Imperio. 2. Quasdam quoad emana... ...nem. 3. Jure naturæ non modo non prohibente, sed sua-

 dente

(1) *Ex Victoria loco citato.*

dente in unam personam coalescere posse Imperium Summum & Sacram Functionem. 4. Factum hoc antiqvitus ante Legem Mosaicam, postea quoque extra populum Hebræorum. 5. Lege Mosaica separata Summum Imperium & Sacram Functionem. 6. Item lege Christiana. 7. Nomina tantum & privilegia Sacerdotalia tributa Summis Potestatibus ob communitatem materiæ circa qvam versantur.

1. QUANQUAM verò nemo mediocriter sapiens ignorare potest, qvantum distent *Imperium* & *functio cui imperatur*, admonere tamen hujus lectorem cogimur, qvia sunt qvi rebus clarissimis offundunt nebulas. Rectissimè nos docet Aristoteles, non esse Architecti qvà Architectus est, operi manum admovere, qvia Architecti est secundum rectam rationem unicuiqve qvæ facienda sunt præscribere: operarium est rectè imperata rectè itidem exeqvi. Sic imperanti non est imperata facere, *sed imperando facere ut fiant.*

2. Cæterum functiones sub imperio positæ duorum sunt generum. Aliæ enim subjacent & naturâ & ordine, ut effecta à causis suis perpetuo emanantia, aliæ solo ordine. Priori modo in naturalibus Soli subjacent radii, flumen fonti: posteriori cœlestibus terrestria. Similiter priori modo Architecto subjacet munus ἐργοδιώκτου: posteriori munus Fabri lignarii, cœmentarii, ferrarii. Sic & Summæ Potestatis imperio priore modo subsunt qvæ imperium aut propriè dictam jurisdictionem continent, ut Prætura, Præsidis officium, & reliqva Magistratuum munia. Posteriore vero functio Medica, functio Philosophica, Agricultura, Mercatura. Umbram igitur suam oppugnant, qvi magno conatu probant Ecclesiarum Pastores qvà tales sunt, non esse *Summarum Potestatum vicarios*: Qvis enim tam imperitus est, qvi id nesciat, cum ne medicos qvidem *Summarum Potestatum vicarios* qvisqvam nisi ineptus dixerit? Cæterum eosdem Pastores, qvatenus præter pastorale munus aliqvid imperii aut jurisdictionis accipiunt, ejus accessionis ratione verissimè dici *Supremarum Potestatum vicarios* aut delegatos, infra apertius fiet. Qvare cum vir eruditissimus Decanus Lichefeldensis demonstret, non ideo esse *sacerdotes superiores Regibus* qvod *Reges ab ipsis consilium petere jubentur*, hoc exemplo utitur,

qvemadmodum fit Regibus à consiliariis suis consilium petere, qvi tamen Regibus superiores non sunt; qvumqve alii comparatione simili utuntur, non recte faciunt qvi illorum sententiam ita explicant, qvasi hæc per omnia congruere debeant, cum ad similitudinem satis sit, si in eo respondeat qvò tendit comparatio: alioqvi ne Evangelicæ qvidem parabolæ extra calumniam erunt. Rectè æqvantur pastores præsidibus ordine, non emanatione muneris. Præsides & *subditi* sunt & *vicarii*: Pastores qva tales *subditi*, non *vicarii*.

3. Distinctis imperio & functione, alia seqvitur qvæstio, Possitne Imperium & Functio sacra in una persona consistere? Neqve enim statim seqvitur, qvæ diversa sunt, ea uni atqve eidem competere non posse: Potest enim idem esse & cantor & medicus, neqve tamen aut canendo medebitur, aut medendo canet. Ut ad hanc qvæstionem rite respondeatur, distingvendum omnino est inter jus naturale & jus divinum positivum. Jure naturali potest idem habere summum imperium & sacerdotium gerere: qvia hæc duo suapte natura non ita sunt pugnantia, ut eidem homini convenire neqveant. Qvod amplius est, seposita lege positiva & impedimentis qvæ extrinsecus adveniunt, naturale aliqvatenus est ut idem sit Rex & Sacerdos: non qvidem ex eo genere naturalium qvæ se aliter habere non possunt, sed ex altero genere qvod eorum est qvæ naturæ rectæqve rationi satis congruunt. Qvum enim Reges non nimis latè imperantes facilè possint regni curæ functionem aliqvam peculiarem adjungere, sicut Reges novimus fuisse Medicos, Philosophos, Astrologos, Poetas, plerosqve autem belli duces; nulla autem sit functio excellentior & unde ad cives plus manet utilitatis qvam sacerdotalis, apparet hanc præ cæteris functionem Regi convenire.

4. Idem consensus Gentium evincit. Nam primis mundi temporibus, cum homines adhuc domestico magis qvam civili imperio regerentur, patres familiarum ut regni qvandam imaginem gessisse, ita & sacerdotio functos omnes fatentur. Hoc jure Noe post terrarum orbem diluvio liberatum DEO sacrificat. De Abrahamo ait DEUS, (m) *eum monstraturum liberis ac familiæ piè vivendi rationem*: Hinc & Jobi & aliorum Patriarcharum sacrificia legimus. Deficientibus patribus, ut principatus familiæ,

(m) *Genes.* 18.16.

familiæ, ita & sacerdotium ad primogenitos delatum est, mansitqve in posteritate Jacobi (qvippe cum nullam adhuc constitutam haberent Rempublicam) donec Levitæ (*sacerdotes* scilicet aut *ministri Sacerdotum*) primogenitis sunt surrogati; qvod diserte exprimit lex divina. (n) Interea cum in Cananæa regione Respublica qvædam existeret, idem Melchisedecus & regnum obit & sacerdotium. Haud aliter Moses ad consecrationem usqve Aaronem, unde eum & *Regem* & *Sacerdotem* vocant Sacræ Literæ. Neqve alius mos antiqvitus cæteris gentibus, sive natura svadente, sive Hebræorum exemplo: ex qva origine & ritus sacrificandi vetustissimi ubiqve pene eosdem fuisse apparet. Hinc Cicero, *omnino apud veteres qui rerum potiebantur, iidem auguria tenebant: ut enim sapere, sic divinare, regale ducebant.* Hinc Virgilius:

Rex Anius, Rex idem hominum, Phœbiqve Sacerdos.

Et passim apud eundem Poetam, ut & apud Homerum Heroes, hoc est, Principes sacrificant. Apud Æthiopes Reges fuisse Sacerdotes narrat Diodorus, apud Ægyptios Plutarchus, apud Spartiatas Herodotus, apud Athenienses & pleraqve Græcorum civitates Plato. Romanos idem fecisse Halicarnassæus & Livius nos docent. Unde etiam Regno sublato mansit *Rex sacrorum.* Plutarchus τῇ βασιλείᾳ πρὸς τὸ πᾶσαν ἀρχὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῇ, συλλαβοῦσα καὶ τὰς μεγίστας ἱερουργίας καθωσιοῦται πρὸς τὸ θεῖον. Qværi potest, an Patres illi & Reges, qvamdiu mansit verus DEI cultus, (qvod aliqvot post diluvium seculis multis in partibus mansisse credibile est) Sacerdotium speciali qvodam titulo acceperint, an vero jure paterno ac regio sibi vindicarint? Eruditissimi viri censent in qvibusdam potuisse accedere oraculi divini auctoritatem, cæterum de omnibus id probari non posse, neqve esse cur credamus. Seclusa enim lege positiva, ad sacerdotem constituendum nihil tale reqviritur. Imo cum eorum temporum homines per universum orbem tenerentur DEUM, qvatenus eum norant, honorare eiqve *gratias agere*, ut Apostolus Rom. 1. convincit, tenebantur aut singuli esse Sacerdotes, aut aliqvibus è suo numero Sacerdotium mandare. Patri autem est unicuiqve in sua familia sua assignare munera, atqve inter alia etiam Sacerdotium, qvippe lege sola naturæ non exceptum: Qvam autem functionem alii potest assignare, eandem & sibi, dum par ei sit, natura non

(n) *Num. 3. 41.*

[illegible], recte [illegible]. Qvod de Patre [illegible] de Rege dictum esto, [illegible], qvod [illegible] in illo statu [illegible] [illegible] [illegible]tem. Qvod [illegible] lege [illegible] Summam Potestatem transfertur. Constat enim ele- [illegible] ac prohibitione, qvia jubetur unus aliqvis agere sa- [illegible] intelligitur. Jubere autem & prohibere actus sunt [illegible], qvod qvi [illegible] habet, ei *Summæ Potestatis* nomen non competit. Non obstat [illegible] qvod ad Hebræos dicitur (o) *bo[illegible]* [illegible] Pontificatus [illegible] *sumere, nisi qvi à DEO sit vocatus, ut Aaron.* Agit enim eo loco [illegible] scriptor de Pontifice Legali, non de eo qvi ante vel extra legem Mosaicam fuit, vel esse potuit: & ostendit, qvicqvid in Legali Pontifice eximium fuit, id in Christo reperiri multo eminentius, in Legali vero multa [illegible] qvæ in Christo compareant. Sic & pleraqve de sacrificiis qvæ dicuntur eadem epistola, de sacrificiis Legalibus sunt intelligenda.

5. Morem autem illum conjungendi Imperium cum Sacerdotio per annos ferme bis mille qvingentos toto orbe terrarum multis in locis etiam serius usurpatum, alibi qvidem Regum luxus, socordia aut bellicæ occupationes, in populo autem DEI lex divina positiva, abrogavit. Illa nimirum, qvæ non cuivis in illo populo sed solis Aaronidis sacerdotium detulit. Post hanc legem, qvod ante laudi erat datum, scelus esse cœpit. Nullo enim modo licuit regi, qvi ex alia erat gente, sacerdotium attrectare contra apertum DEI interdictum: qvam in legem cum Rex Ozias delinqveret, optimo jure ei dictum est à sacerdotibus, (p) *Non est tuum ô Ozia, adolere DEO, sed Sacerdotum filiorum Aaronis, qvi consecrati sunt ad adolendum.* Itaqve & debitas temeritatis suæ pœnas luit turpi scabie percussus. Qvo verò consilio DEUS regnum Israeliticum secreverit à sacerdotio, difficile forte nobis esset indagare, ni viam qvodammodo præiret divinus scriptor ad Hebræos. Apparet Hebræam gentem mirè proclivem fuisse ad superstitiones, unde ad falsorum qvoqve numinum cultus toties delapsa est. Qvum vero DEUS huic vitio qvasi frenum injecisset operosissimorum rituum magnam [illegible] molem, illi spem omnem salutis in illis ritibus ponere cœperunt a qva [illegible] persvasione sæpissime illos revocant Sancti, ostendunt-

C qve

(o) Cap. 5. 4. (p) 2. Chron. 26. 18.

qve misericordiam, hoc est animi integritatem multo magis DEO placere, qvam sacrificia. Qvod si sacra potissima nemo nisi Rex fecisset, ut olim fieri consveverat, multo sanè magis ipsorum animi hæsissent defixi in tanta sacerdotii majestate. Nunc cum Pontificatum, utcumqve magno apparatu insignem, tamen regio splendore exutum infraqve Regem positum videbant, hoc ipso admonebantur majorem qvendam Pontificem, qvi & Rex futurus esset ut olim Melchisedech, sperare atqve in eo fiduciam ponere. Qvanti alioqvin admiratores sacerdotum Judæi fuerint, vel hinc apparet, qvod postqvam à captivitate Babylonica redierunt, statim sacerdotio addiderint principatum (ἐθναρχίαν Græci vocant) qvi brevi in Regnum, imo in tyrannidem transiit. Cæterum notatu non indignum est, etiam post institutum sacerdotium Leviticum, aliqvas mansisse vetustissimi moris reliqvias. Nam Paschatis mactatio patribus familiarum relicta est, qvos hac in parte functos sacerdotio Judæi rectè notant. Circumcisionem qvoqve non desiderasse sacerdotis ministerium, sed à qvovis ejus rei perito administratam, omnes Hebræi consentiunt. Illud qvoqve observatu non indignum, Prophetiam qvæ naturaliter sacerdotio videtur cohærere, non minus Regibus qvam Sacerdotibus tributam, imo Privatis sæpius qvam Sacerdotibus, DEO undiqve multis modis id agente, ut Levitici Sacerdotii infirmitatem populus agnosceret. Ita nimirum Lex illos qvasi manu ad Christum deduxit, qvi Summus futurus esset Propheta, Summus Sacerdos, Summus itidem Rex, qviqve omnes in se credentes triplicis istius honoris participes faceret. Nam de prophetiâ en oraculum Joelis à Petro Apostolo (q) explicatum, *Postremis diebus effundam spiritum meum super omnem carnem: & prophetas agent filii vestri & filiæ vestræ, & juvenes vestri visiones videbunt, & seniores vestri somnia somniabunt, & super servos meos & super ancillas meas effundam spiritum meum in diebus illis & prophetas agent.* Cui illud Esaiæ (r) respondet à Christo apud Joannem (s) citatum, *Erunt omnes à DEO edocti:* & insignis alter Jeremiæ (t) locus citatus in Epistola ad Hebræos, (u) *Dabo legem meam in cordibus eorum & cordi eorum inscribam. Non docebunt singuli proximum suum & singuli fratrem suum, dicentes cognosce Dominum, nam omnes cognoscent me à minimo usque ad maximum.* De Regno simul & Sacerdotio insignis est Petri locus, (x) ubi

(q) *Act.2.16.&* (r) *C.54.13.* (s) *C.6.45.* (t) *C.31.33.34.* (u) *C.8.10.*

[illegible] fideles vocat [illegible] ἱεράτευμα. Et Joannes Apocalypsi (y) *fecit* [illegible] *Sacerdotes DEO.* Non [illegible] Christi excellentia [illegible] munere, neque [illegible] fidelibus facta [illegible], qui [illegible] in N. T. singulari jure Prophetæ nomi[illegible] regnum Christi, quod partim divina providentia circa [illegible] hostes, partim spirituali [illegible] hujus actione [illegible] absque externo imperio impe[illegible], [illegible] quod divinæ providentiæ omnino subjaceat, imperio au[illegible] spiritualibus Christianis [illegible] subjacere debeat juxta illud Se[illegible] *[illegible] mor[illegible] [illegible] regna dat cœlestia.* Ut autem præ[illegible] Novi Testamenti Sacerdotes [illegible] appellentur, est qvidem rece[illegible] antiqva Ecclesiæ consvetudine, [illegible] nihilo est, qvod ab eo [illegible] genere & Christus ipse & Apostoli semper abstinuerunt. Idqve satis [illegible] nos admonendos, ne passim atqve promiscue à sacerdotibus Leviticis ad Evangelii ministros argumentum ducamus, cum in ipso munere & in modo personas designandi latum sit discrimen.

6 Sub lege igitur Christiana qværitur, an Summum Imperium & pastorale munus (qvod & Sacerdotium appellari jam diximus) in unam personam recte coalescant. Affirmant enim Pontificis Romani propugnatores. At Synesius olim dixit ὅτι πολιτικὴν ἀρετὴν Regiam intellige, [illegible] συνη συναπτειν, το κλωθειν εστι τα ἀσυγκλωστα. Et apud Athanasium Hosius Cordubensis: (z) *Neque igitur fas est nobis in terris imperium tenere, neque tu sacrorum & thymiamatum habes potestatem Imperator, hoc est jus adolendi.* alludit enim ad Oziæ historiam. Et Gelasius Episcopus Romanus olim non incommode scripsit, a qvo sumpsit Nicolaus. (a) *Fuerunt hæc ante adventum Christi, ut qvidam (figuraliter adhuc tamen in carnalibus actionibus constituti) pariter Reges existerent & pariter Sacerdotes, qvod Sanctum Melchisedech fuisse Sacra prodit historia.* Mox. *Sed cum ad verum ventum est, [illegible] dem Regem atqve Pontificem ultra sibi nec Imperator* (Pon-

(x) 1. Epist. II. 9. (y) Cap. 1. 6. & 5. 10. (z) *Advers. Andronicum ex Athanasio ad vitam solit. agentes.* ὅτι τοίνυν ἡμῖν ἄρχειν ἐπὶ τῆς γῆς ἔξεστιν οὔτε σὺ τ[illegible] [illegible]αν ἐξουσίαν ἔχεις βασιλεῦ (a) *Epist. 8. ex libello Gelasii de vinculo Anathematis.*

(Pontificis nomen imposuit) nec Pontifex regale (fastigium) vindicavit. Qvamvis enim membra ipsius, id est, veri Regis atqve Pontificis secundum participationem naturæ magnificè utrumqve in sacra generatione sumpsisse dicantur, ut simul regale genus & sacerdotale subsistant; attamen Christus memor fragilitatis humanæ, qvo suorum saluti congrueret, dispensatione magnifica temperans sic actionibus propriis dignitatibusqve distinctis, officia potestatis utriusqve discrevit, suos volens medicinali humilitate (salvari,) non humana superbia rursus (intercipi,) ut & Christiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro temporalium cursu rerum Imperialibus dispositionibus uterentur. Hinc & Demetrius Chomatenus, ubi jura Imperatoris circa Ecclesiam amplissima describit, eadem tamen restringit his verbis πλὴν μόνου τοῦ ἱερουργεῖν. Multa qvidem in hanc rem adferuntur argumenta, non omnia tamen ejusdem roboris. Qvædam enim rectius probant officia esse diversa, ut semper fuere, & pastoribus qva pastores sunt imperium non competere, qvam interdictam munerum conjunctionem. Illud efficacius, qvod Apostolus (b) vetat Christo *militantem* (agere autem de pastorali militia videtur) implicari negotiis seculi, qvod ad inferiora etiam civilia munera extendunt Canones antiqvissimi qvi Apostolici dicuntur, ut Canon. 6. 81. 83. Ac ne qvis arbitretur hoc iis dumtaxat temporibus statutum, cum sub Imperatoribus profanis viveretur, idem repetitum est Carthaginiensis Synodi, qvæ Honorio & Theodosio Imperatoribus celebrata est, Can. 16. & Chalcedonensis Synodi Can. 3. & 7. nimirum qvia tam grave & difficile est munus pastorale, ut totum hominem desideret. Qvod ipsum qvamqvam non ita rigidè sumi potest, ut in ullo unqvam tempore ulla cura secularis à pastore suscipi possit (nam exempli causa tutelam legitimam leges (c) excipiunt) tamen sufficit, ut perpetuam qvandam eandemqve difficilem curam à pastore submoveat, qvippe cum sollicitudinem pro viduarum alimentis, minimè cæteroqvin alienam ab Apostolica functione, hanc inter cætera ob causam Apostoli à se abdicaverint. (d) Regni autem cura & perpetua est & longè gravissima. Illud verò validissimum, qvod alios planè mores postulet officium Regis, alios officium pastoris qvale in Evangelica lege describitur, ut vel ex eo satis appareat, non posse commodè & pro decoro, imo nec sine desultoria qvadam

Nicol. jura Pontificatus attribuit. Nicol. nomen Nicol. sursum efferri inferne demergi.

(b) 2. *Tim.* II. 4. (c) *Novell.* 123. *cap.* 5. (d) *Actor.* 6.

[illegible] homine [illegible] Ostensum ergo est & diversum esse Imperium a functione sacra, & causam esse cur utrumque ab eodem [illegible] non debeat.

7 Caeterum, quia & Imperium & munus pastorale (Pastorum hic nomine Evangelii praecones intelligo, cum alioqvin Reges qvoqve sint Pastores & [illegible] gregis, imo etiam *Pastorum Pastores* [illegible] qvomodo olim (e) [illegible] Episcopus [illegible] discrepat licet, in eo tamen conveniunt, [illegible] rum [illegible] ceteris [illegible] arum [illegible] sterum [illegible] & ut Isidorus Pelusiota dixit, [illegible] πάντων [illegible] mirum [illegible] debet, [illegible] communicatem mater [illegible] & [illegible] ad qvem [illegible] enduntur, non enim interdum alterum [illegible] functionis [illegible] [illegible] Constantinus (f) non semel *Episcopum* [illegible] vocavit; qvem (g) Graeci scriptores saepe [illegible] interdum (h) ἐν βασιλεῦσιν ἀπόστολον nuncupant. Valentinianus & Martianus Imperatores in ipso illo edicto (i) qvo Chalcedonensis Synodi Acta approbant, *Inclyti Pontifices* vocantur, eundemqve Martianum (k) Ausonius Christianus *Religione Pontificem* appellat. Imo & in ipsa Synodo [illegible] acclamatum est *Pontifici Imperatori*. In eodem Martiano laudat Romanus Episcopus *Sacerdotalem affectum*, & alibi *animum Apostolicum* & *Sacerdotalem*. Et Theodosii curas *Apostolicas* dixit Theodoretus. Nec aliter Simplicius Romanus & ipse Episcopus in Zenone agnoscit *animum Sacerdotis & Principis*. Anastasius qvoqve & Justinus imperatores Pontificis [illegible] sunt appellatione: & Leo II. in (m) Epistola ad Gregorium Romanum Episcopum de se ὅτι βασιλεὺς καὶ ἱερεύς εἰμι. Et Gregorius ad illum vicissim Constantinum, Theodosium, Valentinianum atqve alios, qvi curam gesserunt Ecclesiarum, & *Pontifices* ait fuisse & *Imperatores*. Neqve aliter se res habuit sub Francorum dominatu, qvos Pontifices disertè appel-

(e) *Post A D 959.* (f) *Non absolutè vide Euseb. de vita lib. 4. cap. 24.* (g) *Postremorum [illegible].* (h) *Qvia a Christo è caelo (ut Paulus) [illegible] ad fidem fuerat.* (i) *nil tale in edicto extat.* (k) *Ausonius de[illegible] antequam Mar[illegible] nasceretur. De Gratiano scripsit. A.D. 18[illegible] Aug. 24. denato.* (l) *Actor 5 ad finem.* (m) *Non extat epistola Imp. sed verba laudata exstant Greg 2. epist. 2. A.D. 73[illegible]*

lat Leo Romanus Episcopus, (n) *de Capitulis inqvit, vel præceptis Imperialibus vestris vestrorumqve PONTIFICUM (o) prædecessorum irrefragabiliter custodiendis & conservandis qvantum valuimus & valemus Christo propitio, & nunc in ævum nos conservaturos modis omnibus profitemur.* Lotharii patrem Ludovicum (p) Pium Joannes Octavus Romanus Episcopus cooperatorem vocat sui certaminis. Neqve nominat tantum sed & signa suæ functionis Imperatoribus tributa sunt. Unde Sexta Synodus Oecumenica cum laicis prohiberet ad altare, hoc est, ad mensam [illegible] accedere, excepit Imperatorem. Ad qvem locum Balsamo Episcopus Antiochenus notat & ceræ characterem imprimere, qvod eo tempore Episcoporum erat, & de sacris instituere populum solis Imperatores. Et hæc [illegible] ἀρχιερατικὰ [illegible], qvæ Imperatoribus adscribit Chrysostomus. Qvod si, ut modo ostendimus, Imperatores & *Episcopi & Pontifices & Sacerdotes* sunt appellati, nihil causæ fuit, cur Anglis qvibusdam temporibus [illegible] exprobraretur, qvod spiritualem qvandam potestatem Regi tribuerent, præsertim cum sæpissimè non à modo agendi, sed à materia nomen imponi soleat, sicut leges *militares, nauticas, rusticas*, dicimus. Qvare & Regis imperium *spirituale*, qvia [illegible] circa religionem, qvæ est res spiritualis, versatur.

CAPUT III.

Qvousqve conveniant sacra & profana qvoad jus imperandi.

SUMMARIUM.

1. *Actiones internas humano Imperio non subjacere nisi comitanter cum externis. 2 Actionum partitio in eas, qvæ definitæ sunt & indefinitæ ante Imperium humanum. 3. Definitarum partitio in definitas Jure divino positivo, cum exemplis. 4. Etiam definitas*

(n) *Lex 4. apud Grattian. dist. 10. c. 9.* (o) *Legendum ex Panormit. & prædecessorum.* (p) *Lud. Pius decessit A.D. 840. Jun. 20. feria [illegible] Lotharius A.D. 855. Sept. 29. feria 1 Hadrian. 2. successit Joannes 8. A. D. 872. Decemb. 14 feria 1 Lud. Balbum Caroli Calvi filium A. D. 878. cooperatorem vocavit, epist. 87.*

finitas actiones materiam esse Legis, tum propter adjuncta, tum propter novam obligationem. 5. Actus non imperabiles summae Potestati eos solos esse qui Juri divino repugnant. 6. Imperia juri divino repugnantia etsi ad agendum non obligant, obligant tamen ad non resistendum & unde ea obligatio. 7. Non [illegible] Potestates subordinatas. 8. Solutio ad exempla quae contra adferuntur. 9 Similitudo Sacrorum & profanorum circa praedicta, & primum circa discrimen internarum & externarum actionum. 10. Secundo circa actiones a DEO definitas, & quid circa eas non liceat. 11. Quid circa eas liceat: quod quinque [illegible] explicatur. 12 Circa actiones a DEO non definitas. 13. Definitam actionem obligantis probationem imbibere. 14. Circa resistentiam: quam illicitam esse, cum vis infertur a summa Potestate religionis nomine, probatur ex sacris Literis & exemplis: cum solutione objectionum. 15 Discrepantia sacrorum & profanorum quoad latitudinem Imperii circa singula & unde.

1. IMPERII jus ad sacra non minus qvam ad profana extendi, qvantum generalis tractatio fert, supra demonstratum est. Qvia vero nonnulli [illegible] hic discrimen statuunt inter sacra & profana, neqve tamen id discrimen in qvo proprie consistat, satis explicant, operam dabimus, ut in qvo ista conveniant, in qvo discrepent, distincte explicemus. Primum ergo in genere, seposito paulisper *sacri profaniqve* discrimine, videamus, qvænam actiones (nam circa istas propriè versatur Imperium) materia imperii esse possint. Deinde qvid circa singula earum genera Imperium possit efficere. Actionum ergo prima sit hæc divisio, qvod aliæ sunt externæ, aliæ internæ. Externæ actiones primaria sunt materia imperii humani, internæ secundaria, neqve propter se, sed propter externas: ideoqve circa internas, qvæ omnino ab externis separatæ sunt, neqve eas respiciunt humana imperia, non occupantur. Hinc illud Senecæ: (q) *Errat si qvis putat*

(q) *3 Benef.*

putat servitutem in totum hominem descendere, pars enim melior excepta est. Corpora obnoxia sunt & adscripta Dominis, mens sui juris est; & ill[illegible] reprotritum, *Cogitationis pœnam nemo patitur.* Causa est, qvia [illegible] jum reqvirit materiam, cujus natura in imperantis notitiam cadat. Solus autem Deus est καρδιογνώστης, ac proinde solus in corda imperium obtinet. Hominibus actus aliorum interni *suaptè natura* sunt incogniti. *Suaptè natura* ideo addidi, qvia si qva sunt externa qvæ clam alios fiunt, ea imperio subjacent. Cognosci enim naturâ possunt. Consideratur autem hic τὸ καθ' αὑτὸ, non τὸ κατὰ συμβεβηκός. *Secundariò* verò qvod dixi [illegible] qvoqve internos subesse imperio, id dupliciter habet locum, aut ex Intentione imperantis, aut qvodam repercussu. Ex intentione imperantis, ubi actus internus cum externo conjunctus est, & in eum qvasi influit, qvomodo in delictis perfectis aut inchoatis animus æstimatur. Per repercussum verò, ut qvia aliqva actio per imperantis interdictionem facta est illicita (*oportet enim subjici non tantum propter iram, sed etiam propter conscientiam*) (r) ideo & cogitando talem actionem, ut faciendam eligere, illicitum est, non qvia cogitationi propriè lex humana sit posita, sed qvia nemo honestè potest velle facere, id qvod factu turpe est.

2. Alia partitio actionum est, qvod anteqvam de iis humano imperio aliqvid ordinetur, aut sunt definitæ moraliter aut indefinitæ. Moraliter definitas voco, qvæ aut debitæ sunt aut illicitæ, qvarum illæ moraliter necessariæ, hæ moraliter impossibiles dici possunt, qvomodo in jure turpia *impossibilium* voce appellantur. Hæc definitio ante humani imperii actum aut ex ipsa actionum naturâ oritur, ut *Deum colere* debitum est, mentiri illicitum per se, aut ex imperio superioris, sicut paterfamilias id faciendum aut cavendum est qvod decuriones, decurionibus qvod præses, præsidi qvod summa potestas fieri jusserit vetueritve.

3. Qvare cum Summa Potestate nullum sit majus imperium humanum (alioqvi enim summa non foret) seqvitur illi ea demum esse definita, qvæ aut suapte naturà sunt debita aut illicita, aut qvæ talia effecta sunt imperio divino. Ea qvæ prioris sunt generis, ad jus naturale referuntur. Juris autem naturalis, ne qvis fallatur vocis ambiguo, non ea tantum dicuntur esse, qvæ ex principiis natura notis, sed illa etiam qvæ ex naturalibus principiis

cipiis

(r) *Roman.* 13. 5.

cipiũ generaliter, hoc est certò & definitè, sinunt. Naturale enim in hoc argumento non supernaturali, sed arbitrario opponitur. Sic qvandoqvidem unum Deum Patrem, Filium, Spiritum Sanctum, unum esse verum Deum, illumqve solum colendum esse juris naturalis est. Posterioris generis qvæ sunt, vocantur juris divini positivi, qvalia sunt qvædam singulis præscripta, qvædam populis, qvædam universo humano generi, aut seculo, ut qvæ Abrahamo, Isaaco, Jacobo, Mosi aliisqve DEI servis mandata leguntur. Populorum omnium unus est (s) Israeliticus, cui jura positiva DEUS plurima præscripsit, tum qvæ ad sacra, tum qvæ ad res alias pertinerent. Universitati humani generis qvædam ad tempus sunt imperata, ut Sabbathi lex in ipsa creatione, ut qvidam putant, & de non edendo sanguine aut suffocato post diluvium. Alia in perpetuum vel ad tempus qvæ Christus instituit, ut lex τῆς ἐπισυναγωγῆς, lex baptismi & Cœnæ Dominicæ, & si qva sunt similia.

4 His intellectis, videri alicui possit, eas solas actiones humani imperii justam esse materiam, qvæ per divinum jus relictæ & in utram vis partem liberæ manserunt. Nam & Aristoteles (t) τὸ νομικὸν δίκαιον describit ὃ ἐξ ἀρχῆς μὲν οὐδὲν διαφέρει οὕτως ἢ ἄλλως, ὅταν δὲ θῶνται διαφέρει. Et verum hoc est, si tantum dunaxat actum spectemus Imperii, qvi actionem ipsam intrinsecus immutet. Qvum enim & qvæ fieri debent & illicita sunt, determinata sint, eoqve immutabilia qvoad moralem bonitatem vel malitiam, seqvitur unicam talis mutationis materiam relinqvi actiones indebitas. Cæterum, cum & ea qvæ aut fieri oportet, aut qvæ oportet non fieri, extrinsecæ mutationis sunt capacia, eamqve ab Imperio humano possint accipere, manifestum est easdem humano Imperio subjacere, dummodo [illegible] internæ non sint. Huc pertinet actionibus debitis tempus, locum, modum & personas assignare, qvatenus eadem neqve per rei naturam neq; per legem DEI definita sunt, impedimenta qvoqve auferre, interdum præmia addere, illicitas verò actiones pœnis qvibusdam qvæ in potestate sunt Imperantis coercere, aut nullas pœnas infligere, qvæ vocatur facti permissio, & interdum culpa vacat. Subtilius intuenti apparebit ex humano imperio in his, qvæ etiam antea homines facere aut non facere tenebantur, novam qvandam oriri obligationem etiam in conscientia, qvanqvam minoris gradus qvam prior fuerit. Nam lex divina Decalogi dicens Judæo,

 Non

(s) *Deut.* 4. 8. (t) *Lib.* 5. 10.

Non occides, non furaberis, & qvæ seqvuntur, non solum declaravit, qvid justi esset naturalis, sed ipso præcepto obligationem novam priori addidit, ita ut Judæus contra faciens non eo tantum peccaret, qvod actum committeret vitiosum, sed etiam qvod vetitum, qvia διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν Θεὸν ἀτιμάζει, ut Paulus loqvitur. (u) Unde Augustinus (x) dixit, *lege prohibentem omnia commissa congeminari, non enim simplex*, inqvit, *peccatum est, non solum malum, sed etiam vetitum committere.* Qvod autem in lege divina Decalogi locum habet, hoc ipsum in lege etiam humana idem præcipiente obtinet, proportione tamen servata. Nam *qvi resistunt, divinæ ordinationi resistunt* : atqve ideo ἑαυτοῖς κρίμα λήψονται, teste Apostolo. (y)

5. Vidimus qvam latè pateat humani Imperii materia, & qvi actus eidem Imperio competant in unoqvoqve genere. Nunc qvi actus non sint jure imperabiles Summæ inter homines Potestati, videamus. Et constat eos dumtaxat extra imperii jus esse, qvi naturali aut alteri cuivis divino juri repugnant. Nam alius modus actiones determinandi qvoad jus summæ potestatis ne fingi qvidem potest. Definitorum autem jure divino (in qvo comprehendo naturale) duo sunt genera : alia enim justa sunt, alia vetita. Duo ergo genera sunt actuum Imperii, qvi ad jus imperantis non pertinent: Deo vetita jubere ; Deo jussa vetare. Causa est qvia sicut in naturalibus causæ inferiores in agendo à superioribus dependentes contra superiorum efficaciam vim agendi non habent, ita etiam in moralibus. Qvare talia imperia qvatenus directè imperio divino contraeunt, obligationem (qvi proprius est & proximus Imperii effectus) parere neqveunt. Optime Augustinus: (z) *Si aliqvid jusserit Curator, non faciendum est? non tamen si Proconsul jubeat : non utiqve contemnis potestatem, sed eligis majori servire. Rursus si ipse aliqvid jusserit Proconsul, aliud jubeat Imperator, numqvid dubitatur illo contempto illi esse serviendum? Ergo si aliud Imperator, aliud jubeat DEUS, qvid judicatur? major potestas DEUS, da veniam ô Imperator.*

6. Distingvendum tamen diligenter inter Imperii actum, qvi subditum ad agendum movet, & inter vim, qvæ eo nomine alicui intentatur, qvæqve

(u) *Rom.* II. 23. (x) *De ver. Relig. cap.26.* (y) *Rom.*13.2. (z) *De verbis Domini secundum Matth. Serm.6.*

quæque subdito patiendi aliquid necessitatem imponit. Nam etiam cum Imperium passivus effectus suo, hoc est, [illegible], is tamen eo non [illegible] quendam habet, non tantum physicum, sed & moralem, non ex parte [illegible] sed ex parte patientis, hunc [illegible] vim vi repellere non liceat. Defensio enim violenta cum adversus partem subditam, adversus [illegible] Arrius Menander Jurisconsultus, (a) *qui centurioni castigare se volenti restiterit, veteres notaverunt. Si virgam tenuit, militiam mutat. Si ex industria fregit, vel manum Centurioni injecit, capite punitur.* Hoc ipsum vero quamvis ex jure humano videatur proficisci potuisse (obligant enim humana imperia ad omnia, quæ injusta non sunt, injustum autem non est à resistendo abstinere) aut etiam ex naturæ jure, quod non patitur ut pars toti se opponat, neque quidem pro sui conservatione, clarius tamen ex scripta lege divina demonstratur. Nam Christus cum dixit, *Qui gladium sumit, gladio peribit,* (b) diserte improbat eam defensionem quæ vi fiat contra vim injustissimam, sed publico nomine illatam. Et huc quoque referendum illud Pauli, (c) *Qui resistit, DEI ordinationi resistit.* Resistitur enim dupliciter, aut contra Imperium agendo, aut vim vi repellendo: interprete Augustino; *sive potestas veritati favens aliquem corrigat, laudem habet ex illa qui fuerit emendatus: sive inimica veritati in aliquem sæviat, laudem habet ex illa qui fuerit coronatus.* Sic Petrus (d) vult servos subjici Dominis, non tantum bonis & æquis, sed etiam σκολιοῖς: quod ipsum pati jure ad subditos porrigens idem ille Augustinus: *Ita à publicis* (e) monuit, *Principes & à Servis Domini ferendi sunt, ut sub exercitatione tolerantiæ sufferantur temporalia, & sperentur æterna.* Neque aliud obtinuit in lege veteri, ubi subditis pro servis uti, bona eorum aliis elargiri, *Jus Regis* (f) vocatur, non quia Rex ita agens juste ageret (Lex enim divina longe alia ipsi præceperat, (g) imo supra cives attolli, vim magnam auri, argenti, equitii comparare ipsum (h) vetuerat) sed quia ita agenti nemini liceret vim ullam opponere: sicut & Romanis *Prætor jus reddere* dicitur, (i) etiam cum inique decernit. Hinc illud bis dictum de Rege impiissimo a Deo designato, *Quis injecta manu in unctum Domini insons erit?* (k)

(a) *L. Miles. § 4. D. de re milit.* (b) *Matth. 26. 52.* (c) *Rom. 13. 2.* (d) *1. Ep. 2.* (e) *Prosp. sent. 34. ex Aug. in Psal. 124.* (f) *non ad verbum* (g) *1. Sam. 8.* (h) *Deut. 17. 17. 20.* (i) *L. penult. D. de just. & Jure.* (k) *1 Sam. 24. 7. 26. 9.*

7. Neqve ullo modo audiendi ſunt, qvi contra Sacras literas, contra rectam rationem, contra piæ antiqvitatis ſententiam, inferioribus qvibusdam poteſtatibus adverſus ſummam arma induunt. Nam Petrus (l) docens parendum Regi, id eſt Summæ Poteſtati *ὡς ὑπερέχοντι*, præſidibus autem, id eſt inferioribus poteſtatibus *ὡς δι' αὐτοῦ πεμπομένοις* tanqvam miſſis ac ordinatis à Summa Poteſtate, manifeſte oſtendit omne inferiorum poteſtatum jus à Summarum Poteſtatum mandato pendere. Hinc de Pontio Pilato Auguſtinus, (m) *Talem Deus dederat illi poteſtatem, ut eſſet ſub Cæſaris poteſtate.* Et David nonne princeps erat, imo dux militiæ in populo DEI, qvi tamen jus ſibi non putavit Regem plane tyrannice regnantem vel digito attingere, adeo ut ob abſciſſam penulæ partem conſcientia illum torſerit? (n) Ratio qvoqve idem evincit. Nam Magiſtratus iſti inferiorum ratione Magiſtratus ſunt qvoad ſummæ poteſtati viſum fuerit, at Summæ Poteſtatis ratione privati ſunt. Omne enim Imperium omniſqve jurisdictio a Summa Poteſtate emanat, & ab eaqve perpetuo dependet. Hinc Marcus Aurelius ſapientisſimus Imperator dixit: *Magiſtratus de privatis, Principes de Magiſtratibus, Deum tantum de Principibus decernere ac judicare.* Principum nomine Imperatores intelligens, qvi jam facti erant *αὐτοκράτορες*. Neqve aliter ſenſit vetus Chriſtianitas; nulli enim præſides, nulli legionum duces contra impios, ſævos, truculentos Imperatores armata manu qvicqvam moliti ſunt, ut plane dolendum ſit inventos noſtro ſeculo viros eruditos, qvi novo prorſus dogmate latisſimam ſeditionibus & bellis aperuerint viam.

8. Neqve nos movere qvicqvam debent recentia armorum in Reges ſumptorum exempla. Nam ſi ea in eos Reges ſumpta ſunt, in qvos totum populi jus translatum erat, ac qvi proinde non precario ſed proprio jure imperabant, laudari ſalva pietate non poſſunt, qvemcunqve tandem prætextum aut eventum habuerint. Sin alicubi Reges tales fuere, qvi pactis ſive poſitivis legibus, & Senatus alicujus aut Ordinum decretis adſtringerentur, in hos ut Summum Imperium non obtinentes, arma ex optimatum tanqvam ſuperiorum ſententia ſumi juſtis de cauſis potuerunt. Multi enim Reges etiam qvi ſangvinis jure ſuccedunt, Reges ſunt nomine magis qvam Imperio, ut de Laconicis Regibus ſcripſit Æmilius Probus. Sed fallit imperitos, qvod illam qvotidianam & maxime in oculos incurrentem rerum admi-

(l) *1. Epiſt. 2.* (m) *in Joannem tract. 116.* (n) *1. Sam. 24. 7.*

[illegible] quæ specie optimatium statum penes unum esse sub inferio-ris [illegible] consumptione non satis discernitur. Quod de Regibus dixi, idem multo magis de iis acceptum volo, qui & re & nomine non Reges sed *Principes tantum*: hi enim non *Summi* sed *Primi*. Horum enim principatus multum abest a Summo Imperio. Illud vicissim non negamus, habere quosdam Dynastas aut Comites Summum Imperium, qui quæve id habere non videntur, quia liberi in alterius sunt fide & clientela. Sed cum clientela regnis gentes subjectas non esse, & ut Jurisconsulti Romani notant, *liber esse non desinat populus, qui alterius Majestatem comiter observat*, possunt hi quoque summum Imperium retinere, qui inæquali fœdere sive homagii sacramento obstringuntur. Quæ omnia eo adnotavi, ne quis posthac (quod factum sæpiculè vidi) [illegible] fallendo infirmet. Latius hoc argumentum persequi [illegible] momenti maximi & in quo perniciose erratur, nisi hoc summa cum cura fecisse viderem Beccariam, Saravium, & nuper doctissimum Arnisæum, et Bodinum, Barclajum, aliosque præterea.

9. His præstructis accedimus ad demonstrandam paritatem Imperii circa Sacra & circa res alias. Quemadmodum ergo in rebus humanis non perinde animis imperatur ac linguis, ita Lactantius (o) non minus vere dixit, *Quis mihi imponat necessitatem vel credendi quod nolim, vel quod velim non credendi?* Et hoc sensu verum est Cassiodori (p) illud, *Religio imperari non potest*; & Bernardi, (q) *Fidem suadendam, non imperandam*. Quare & Imperatores Gratianus, Valentinianus, & Theodosius (r) *nocturni sentiat, alius ob futurum non pendat*. Atque huc credo respiciens Constantinus se vocavit *Episcopum τῶν ἐκτὸς*, (s) quia internæ actiones per se sumptæ Imperii humani materia non sunt, sed Imperio Dei subjacent, qui per Episcopos non *Imperantes*, sed *Ministrantes* animos & vocibus & signis movet, ita tamen ut præcipuam efficaciæ partem sibi uni reservet. Conjunctim tamen cum externis interna sub humanum Imperium veniunt in utroque genere. Lege Corneliâ tenetur qui cum telo fuerit hominis occidendi causa; & generaliter Adrianus Imperator, (t) *in maleficiis voluntatem spectari, non exi-*

(o) *Lib. 5. c. 13.* (p) *Lib. 2. ep. 27.* (q) *Serm. 66. in Cant.* (r) *L. omnis de hæret. Cod. Theod.* (s) *Lib. 4 de vita. c. 24.* (t) *L. 1. ad leg. Cor. de Sicar. L. ult. C. eod. tit.*

rum. Sic in codice Justinianeo *de fide Catholica*, titulus extat, ob professionem scilicet fidei, qvod lex prima explicat, *Cunctos populos qvos clementiæ nostræ regit Imperium, in tali volumus Religione versari, &c.* Hinc illa Regum nomina; *rectores, auctores, defensores fidei.* Ita & olim Rex Ninives cum jejunio pœnitentiam imperavit.

10. Qvod à Deo vetita juberi aut jussa vetari ab humana potestate valide neqveunt, non magis in sacris qvam in cæteris actionibus obtinet. In utroqve enim genere valere debet Apostolicum illud, (u) *Deo magis parendum qvam hominibus:* qvod discipulus Apostolorum Polycarpus (x) ita expressit δεδιδάγμεθα ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις ἀπὸ Θεοῦ τεταγμέναις τιμὴν κατὰ τὸ προσῆκον, τὴν μὴ βλάπτουσαν ἡμᾶς ἀπονέμειν. Rex Ægypti obstetricibus imperat Hebræorum infantes mares interficere; non parent. Cujus additur; (y) *Qvia Deum timebant.* DEUS enim per naturam vetat hominem innocentem occidere. Rex Achabus à Nabothô vineam poscit jure mancipii. (z) Negat Nabothus qvia lex divina Hebræis data vetabat prædia extra familiam mancipari. Antoninus Caracalla Papiniano Jurisconsulto imperat, ut parricidium ab ipso factum defendat, recusat ille & mori mavult, qvod sciret cum jure naturæ & Gentium pugnare, mendaci & patrocinium tanto sceleri præstare. Eodem jure etsi affectu sanctiore Apostoli synedrio *vetante eloqvi aut docere in nomine JESU*, (a) qværunt, *An non Deo præ hominibus sit parendum?* (b) Meritò sanè: Ab ipso enim DEO per os Domini JESU præceptum acceperant, (c) *in nomine ipsius pœnitentiam & remissionem peccatorum prædicandi*, & qvidem *initio facto Hierosolymis.* Nam id qvoqve speciatim mandato comprehendebatur.

11. Qvod ergo divinô Imperiô factu ipsi erat necessarium, id Imperiô humanô illicitum reddi neqvibat. Et hoc sensu explicandi sunt auctores qvi ajunt Evangelium, Ministerium, Sacramenta Imperio humano non subjacere, nempe ad mutandum id qvod jure divinô introductum est. Primum enim verbi salutaris prædicatio & Sacramentorum exhibitio prohiberi efficaciter neqvit, qvum a DEO præcipiatur. Nam qvæcunqve DEUS unam in partem definivit, ea contrariam in partem ab hominibus definiri non posse exploratissimum est. Eodem modô jus alendi parentes aut liberos

(u) *Act. 5. 29.* (x) *Apud Euseb. lib. 4. cap 15.* (y) *Exod. 1. 15.* (z) *1. Reg. 21. 15.* (a) *Act. 4. 19.* (b) *Act. 5. 29.* (c) *Luc. 24.*

[illegible] sublevandi in[illegible] hac in parte [illegible] sunt libera, ut [illegible] ac [illegible] forma à DEO præscripta Ministe-rio [illegible] Sacramentorum [illegible] potest, nec id sacris pro-prium. [illegible], qvæ [illegible] nempe consistit in unitate [illegible], [illegible] mutabilis. Tertio non [illegible] aut ut loqvitur Justinianus, (d) [illegible] DEI [illegible] sui nova instituere Sacramen-ta, qvia hoc ipsum [illegible] natura repugnat. Neqve enim qvicqvam potest ad salutem credi [illegible] qvod DEUS [illegible] patefecerit, neqve potest esse [illegible] instrumentum, nisi qvod DEUS isti usui [illegible]. Perinde enim hoc est ac si dicam, non posse à Summa Potestate constitui, ut verum [illegible] inter [illegible] sexus homines aut inter infantes; repugnat enim [illegible] natura. Adde jam qvod DEUS directe vetat legi suæ, præsertim Evangelicæ, aliqvid addere tan-qvam ad salutem necessarium, aut ἐθελοθρησκείας committi. Non pot-est autem summa Potestas efficaciter aliqvid statuere DEO vetitum: sicut non potuerunt Persarum Reges efficere, ut inter matrem & filium justa essent connubia. Si qvis tamen accurate loqvi velet, potius dixerit, hæc omnia, qvæ recitavimus, tam in sacris qvam in cæteris rebus habere in se qviddam per homines immutabile immutabilitate juris, qvam omnino ac simplici-ter Imperio Summarum Potestatum non subjacere, cum plurimi maximi-qve actus Imperii circa eadem illa versentur, qvi actus in Sacris literis vo-cantur *præcepta Regis ex Verbo DEI.* (e) Primum enim à Summis Pote-statibus ἀμέσως fluit, qvod ea qvæ DEUS imperat libere, imo & commodè facimus amotis impedimentis, datis adminiculis. Ita Cyrus & Darius Judæis permiserunt Templum restaurare & sacra ibidem facere, additis eti-am pecuniis ad sustinendas impensas. Sic Constantini & Licinii edicto contigit Christianis ἐλευθέρως καὶ ἀπλάστως ea facere, qvæ Christiana reli-gio desiderat. Secundo, ut & supra attigimus, lex humana non tantum permittendo, sed & jubendo qvod jubet lex divina, novam superaddit obli-gationem: qvod Augustinus notat, (f) cum ait: *Nam & apud homines pœ-nas luit, & apud DEUM frontem non habebit, qvi hoc facere noluit, qvod et per*

(d) *L. cum salutar. C. de sum. Trin.* (e) *2. Chron. 29. 5. & 30. 12.*
(f) *Epist. 66.*

per cor Regis ipſa veritas juſſit. Item; *Hoc jubent Imperatores quod jubet & Chriſtus, qvia cum bonum jubent, per illos non jubet niſi Chriſtus.* Tertio Summa Poteſtas humana circumſtantias qvasdam loci, temporis, imo ut, actionibus à DEO imperatis præſcribit, ut fiant εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν. Huc ſpectant leges qvæ Baptiſmi ac Sacræ communionis Canonem clara voce pronunciari jubent ut à populo exaudiantur, (g) Qvæ vetant ſacra Myſteria in privatis Domibus peragi; (h) Qvæ a laicis Lutetianis hoc eſt publicas ſupplicationes niſi præſentibus Clericis fieri prohibent; (i) Qvæ Epiſcopum non permittunt ordinari niſi qvi annos triginta qvinqve habeat; (k) Qvæ Epiſcopum vetant ab Eccleſiâ abeſſe niſi ſummæ poteſtatis conſenſu, & ne ſic qvidem anno amplius. (l) Qvarto per humanum Imperium vetitis à DEO actionibus materia & occaſiones ſubtrahuntur. Sic Ezechias (m) amovet excelſa, frangit ſtatuas, excindit lucum, ipſum etiam æneum ſerpentem à Moſe factum qvod ei adoleretur, comminuit. Joſias (n) comburi jubet Idolis conſecrata, abolet idolorum ſacerdotes, lucum incendit, excelſa & altaria idololatrica deſtruit. Sic paganica templa ac delubra claudi voluere Imperatores. (o) Qvinto Summæ Poteſtatis eſt pœnis propoſitis homines ad ea adigere qvæ DEUS jubet, & a vetitis abſterrere. Ita Rex Nabuchodonozor (p) membratim jubet eum diſcerpi qvi DEO Hebræorum maledixerit. Qvi Diis gentium ſacra fecerit, eum gladio [illegible] juſſere Imperatores. Atqve in his, ni fallor, capitibus conſiſtit illud munus [illegible] Summarum Poteſtatum qvod θείων [illegible] παραφυλακὴ [illegible] vocavit Juſtinianus, (q) talem intelligens cuſtodiam qvæ & ipſa [illegible], qvemadmodum Auguſtinus (r) dixit, *Serviant Reges terræ Chriſto, etiam leges ferendo pro Chriſto.* Horum autem omnium nihil eſt qvod non locum habeat etiam in actionibus non ſacris, qvæ itidem divina lege in alterum partem definitæ ſunt, illa ſcilicet lege qvam τὸ δικαίωμα τοῦ Θεοῦ vocat Apoſtolus. (s) Nam ideo Jus Civile partim ex civilibus inſtitutis, (t) partim ex naturalibus præceptis conſtare dicitur. Qvid autem agit Jus Civile circa præcepta iſta naturalia, nimirum jus libertatemqve externam dat agendi, qvod natura præcipit remotis obſtaculis, imo idem præcipit qvod

(g) *Nov. 117. c. 6.* (h) *Nov. 58. & 13. c. 8.* (i) *Novell. 12. cap. 3.* (k) *Novell. 123. cap. 13.* (l) *C. 9.* (m) *2. Reg. 18.* (n) *2. Reg. [illegible]* (o) *L. 1. C. de Pag.* (p) *Dan. 3. 29.* (q) *Nov. 1. 8.* (r) *Epiſt. 48. ad Vinc.* (s) *Rom. 1. 32.* (t) *§. 4. Inſt. de Juſt. & Iur.*

qvod [illegible] circumstantiis [illegible], peccandi occasiones [illegible] aut [illegible] constitutas: qvod omnes partes [illegible] in eo [illegible] tandu [illegible] con[illegible] [illegible]

12. [illegible] us qvæ lege divina, tum illa qvæ in manibus hominum [illegible] Codicibus præscripta est, determinata non sunt, [illegible] determinare in alterum per eum [illegible]. [illegible] res [illegible] David [illegible] de contractuum ac testamentorum, de [illegible] Romani constitutiones fecere. De sacris res non [illegible] qvis sacram Historiam, & qvis Codices Theodosii & Justinianei [illegible] Novellas, [illegible] Capitulare Caroli Magni non [illegible] diligenter [illegible] Adeo [illegible] exempla [illegible]. [illegible] ere, ut [illegible] magis aut de [illegible] qvam necessaria, qvod fecit David, (x) templa struere aut ornare, qvod Salomon (y) & Joas, (z) aut [illegible] endis legem [illegible] imponere, qvod Justinianus, modum præscribere electioni Pastorum, [illegible] [illegible] alienationi rerum sacris usibus [illegible] rum, qvod Christiani Imperatores plurimi fecere.

13. [illegible] vero maxime miror a nonnullis defendi, scilicet, qvi aliqvid lege [illegible] scriptum neget, ei probationem incumbere. Nam consistit [illegible] pantibus, sed affirmantibus probationes injungi, & qvæ [illegible] dicentur, eo ipso permissa censeri, qvippe cum peccatum non [illegible], ni[illegible] lex aliqva violetur. Qvod vero ajunt, *Essentialia omnia [illegible]*, recte ajunt, sed id ad rem non facit. Non enim qvia [illegible], ideo a DEO præscripta, sed qvia a DEO præscripta, ideo [illegible] perpetua atqve immutabilia: cætera accidentalia, id est, temporanea, mutabilia, arbitraria. Cur autem DEUS alia lege sua de[illegible]rit, [illegible] qværit libertatem, indagare non est humanæ industriæ. Ex [illegible] qvæ diximus apparet [illegible] illorum esse sententiam, qvi [illegible] tam in Ecclesi[illegible] qvam in cæteris rebus supremam gubernationem sive Imperium [illegible] Potestati competere ita tamen ut ei fas non sit aut in Eccle-

(w) [illegible] Samuel 30. 25. (x) 1. Chron. 25. (y) 1. Reg. 6. (z) [illegible] Reg 12.

ſiaſticis contra fidei ac religionis regulas à DEO traditas, aut in cæteris contra perpetuam æqvitatis normam qvicqvam decernere, qvod Tertullianus (a) dixit; *in omni obſeqvio ſubditos nos eſſe debere poteſtatibus intra limites diſciplinæ.* Et Auguſtana confeſsio (b) breviter ac vere: *Chriſtiani neceſſario debent obedire præſentibus Magiſtratibus ac legibus, niſi cum jubent peccare.* Et Bohemica; (c) *Verbo DEI præcipitur ut omnes ſublimioribus poteſtatibus per omnia ſubdantur, in his tamen qvæ DEO ejuſqve verbo non adverſantur.* Nec aliter Belgica: (d) *Cunctis homines, cujuſcunqve ſint vel dignitatis vel conditionis ac ſtatus, legitimis Magiſtratibus ſubjici debent, & eis in omnibus obſeqvi & obedire qvæ Verbo DEI non repugnant.*

14. Qvod ſi tamen hos limites ſumma poteſtas exceſſerit [ut in utroqve genere interdum evenit] rurſus in eo ſacra & profana conveniunt, qvod non poteſt qvidem obligari homo, ut homini magis qvam DEO pareat, attamen ſi qva vis eo nomine ingruat, reſtat patientiæ gloria, vim contra parare Jus non eſt. Ita nimirum Petrum Chriſtus, (e) ita nos Petrus (f) inſtituit, grave nobis eſſe non debere, ſi qvid mali patiamur ut Chriſtiani, fugere licet, precari licet; fugit Elias, fugit Urias Propheta uterqve: *fugere ex urbe in urbem alteram* Apoſtolis permittit Chriſtus, (g) fugit Cyprianus, fugit Athanaſius; contra Julianum effuſæ Chriſtianorum lachrymæ: *aliud,* inqvit Nazianzenus, (h) *contra perſecutorem non erat remedium*: ultra nefas procedere. *Coactus repugnare non novi,* inqvit Ambroſius, (i) *dolere potero, flere potero, gemere potero, aliter nec debeo nec poſſum reſiſtere.* Optimè etiam Eleuſius & Sylvanus Epiſcopi minitanti Conſtantio reſponderunt, (k) *αὐτὸν ἐξουσίαν ἔχειν τῆς τιμωρίας, καὶ σφᾶς αὐτοὺς τῆς εὐσεβείας, ἢ δυσσεβείας.* Sanctiſsimum nobis hujus præſcriptæ DEO patientiæ exemplum præbuerunt Chriſtiani illi veteres, † qvi ſub duriſſimo infidelium Impe-

(a) *Apol.* (b) *Art. 15.* (c) *Art. 16.* (d) *Art. 36.* (e) *Matth. 26. 52.* (f) *1. Ep. 2. 16.* (g) *Matth. 10.* (h) *Orat. in Julian.* (i) *Adverſ. Auxent.* (k) *Apol.* † *Dionyſium Alexandrinum impetu in abducentes infideles facto periculo eripuerunt fideles. A.D. 253. Armenii Maximinum bellum ob fidem inferentem anno circiter 310. prælio fuderunt eo nomine laudati. Athanaſium Alexandrini, Paulum Conſtantinopolitani armati defenderunt. A.D. 342. & 356. A.D. 360. Novatiani Mantinienſes milites in ſe miſſos ferè delevere. Socrat. l. 2. c. 38. A D 370. Baſilium Cæſarienſes Naziana. Or. 20. p. 354. A.D. 387. Ambroſium Mediolanenſes. epiſt. 32.*

Imperatorum distinctis vitiis, metuenda plane multitudo, si alienum [illegible] fingere non tuendere maluissent. Nam ut Tertullianus ait, *Urbes, insulas, castella, municipia, conciliabula, castra ipsa, tribus, decurias, palatium, senatum, forum impleverant.* Et tamen *nulli inter illos*, ut idem Tertullianus ait, *Albiniani, nulli Nigriani, nulli Cassiani.* Sub Juliano defectore, sub Valente Catholicos crudeliter vexante, multi provinciarum Præsides, multi legionum duces cum ipsis provinciis atque legionibus sinceram fidem amplectebantur. Sed qui ipsorum sævitiæ arma opponeret, inventus est nemo. *Milites Christiani*, inqvit Augustinus, *servierunt Imperatori infideli, qvando volebat ut idola colerent, ut thurificarent, præponebant ei DEUM, distingvebant Dominum æternum à Domino temporali, & tamen subditi erant propter Dominum æternum etiam temporali.* Eusebius Pius (l) Samosatæ urbis Episcopus pulsus Valentis Imperio, populum rei intercedere volentem ex præceptis Apostolicis edocuit, qvanta præceptis Imperialibus reverentia deberetur, atqve ita imminentem jam seditionem compescuit. *Nec ego me vallabo*, inqvit *circumfusione populorum.* Qvid nunc de illa dicam Legione (m) Thebana, qvæ toties hostium (n) victrix ad jussum Imperatoris pro fide Christiana se passa est (o) decimari? Imo nec injunctum sibi exilium fas esse egredi Christiani veteres existimarunt, qvoties in certos homines, non in totam causam, sævitia distingvebatur, exemplo Apostoli Joannis edocti, qvi ita ut imperatum in Patmo insulâ se continuit. Aliter agentes graviter objurgat Cyprianus. (p) *Ælius in eam patriam, unde extorris factus est, regreditur, ut deprehensus non jam qvasi Christianus, sed qvasi nocens pereat.* Illud qvoqve memoriâ non indignum, qvod cum Nicomediæ propositum esset edictum crudele Maximiani & Diocletiani contra Christianos, qvo Scripturæ codices comburi, Basilicæ destrui, ipsi autem Christiani cruciari jubebantur, unus tantum Christianus inventus est qvi edictum disceperet, in qvem cum eo nomine extremô suppliciô animadversum esset, Christiani cæteri jure cæsum pronunciarunt. (q) Hæc osten-

(l) *Theodor. l. 4. 14.* (m) *Melius Thebæa à Thebaide qvam Thebana à Thebis sive Græcis sive Ægyptiacis.* (n) *Qvis ejus victorias memoravit?* (o) *Non modo decimata sed etiam tota cæsa est.* (p) *Ep. 7. Eusebium Samosatenum exilio egressum laudat Theodoretus.* (q) *Euseb. l. 7. cap. 6. Nemo qvi jure cæsum dixerit ab Eusebio memoratur Martyrem laudante. vide locum.*

ostendunt qvam alte Christianorum animis hæserit vox illa Domini, qvæ *gladium vetat arripere.* Arripit autem qvi non à DEO accipit. Dedit autem DEUS soli Summæ Potestati, aliis non nisi per illam. Neqve ulla Veteris Testamenti exempla contrarium evincunt. Nam qvod a qvibusdam Regibus populi aut civitates qvædam defecisse narrantur, & causa ad Regum refertur impietatem, in eo divinum Judicium describitur, non humanum facta laudantur. Qvod si ipsa Potestas Summa mandatam sibi veræ religionis tutelam exerceat, eoqve nomine ab hoste interno aut externo armis oppugnetur, optimo jure Imperium suum vitamqve & fortunas civium armis defendet. Perinde qvippe est Religionis; an alia obtentu vim patiatur & injuriam: neqve enim magis tenetur, sui Juris cum sit, ad alterius arbitrium Religionis usum, qvam finium possessionem dimittere. *Non enim frustra gladium gerit, sed DEI Ministra est & vindex constituta in male agentes.* (r) Ostensum satis arbitror, qvomodo in sacras ac profanas actiones, externas scilicet primario, internas non nisi propter externas, æqvum sit jus Imperii, sive cum jubentur à DEO jussa, vetantur vetita, sive cum definiuntur relicta in medio & humanæ permissa libertati, sive cum Juris specie vis grassatur.

15. Et in his sane omnibus nihil apparet discriminis, si summa eorum qvæ imperantur genera spectemus. Ut enim Binius qvoqve agnoscit homo Romanæ religionis, Imperatores sacra & sæcularia ex æqvo curabant. Sin ad singula veniatur, hic verò fatendum est, angustius esse jus Imperii circa sacra, qvam circa profana, hac una ratione, qvod lex divina de sacris plura constituat & libertati eximat qvam de cæteris rebus. Nam profana negotia (cum Forensibus Hebræorum institutis nos non obligari satis constet) solis prope naturalibus regulis circumscribuntur, nisi qvod de connubialibus qvibusdam legibus ambigi potest naturalesne sint an ex arbitratu Divino. At de sacris complura in ipso Evangelio nobis præscripta sunt, qvæ ex voluntate Divina primitus proficiscuntur. Qvo uno excepto non video qvid ultra intersit, ad hunc qvidem Juris Imperandi qvæstionem qvod attinet. Nam qvod diligentior inqvisitio, majorqve sollicitudo circa sacra reqviritur, tum qvia Jura naturalia notiora positivis, tum qvia in sacris perniciosius erratur, id cum ad modum recte utendi Juris pertineat, de Jure ipso nihil imminuit. CAP.

(r) *Roman. 13.*

CAPUT IV.

Solvuntur quæ contra Imperium Summarum Potestatum circa Sacra objici solent.

SUMMARIUM

1. Solvitur objectio sumpta quod CHRISTUS *Pastorale munus instituerit, ejusque regulas præscripserit. 2. Solvitur objectio inde sumpta quod Magistratus non sit de essentia Ecclesiæ. 3. Solvitur objectio ex Esaiæ c. XLIX. 23. & ostenditur, Reges esse supra, non infra populum fidelem. 4. Solvitur objectio inde petita, quod circa Regem versatur Pastorum functio. 5. Solvitur objectio sumpta ex* CHRISTI *regno, & explicantur Regiæ* CHRISTI *actiones, & ostenditur quatenus vicarios habeat. 6. Ad solvendam objectionem inde petitam quod Ecclesiæ, itemque Pastoribus regimen aliquod tribuitur, regimen ipsum distinguitur in suasorium, declarativum, constitutivum ex vi consensus, & constitutivum vi Imperii, tum summum, tum summo inferius, sive per emanationem, sive per solam subjectionem, & sive id obligativum sit tantum, sive insuper coactivum: obiter hic ostenditur quatenus placita majoris partis minorem obligent in ea communitate, quæ Respubl. non sit. 7. Pastoribus nec obligativum nec coactivum Imperium competere ostenditur ex sacris literis & Patrum auctoritatibus. 8. Ostenditur Pastorum regimen tantum esse suasorium & declarativum cum solutione ad locum Actor. xv. 9. Ecclesiæ Imperium jure divino non competere ostenditur. 10. Ecclesiæ regimen constitutivum competere ostenditur ratione & exemplis sacræ Scripturæ. 11. Ecclesiæ Imperium summum aut summo inferius competere posse & interdum competiisse ostenditur: Pastoribus vero inferius tantum duntaxat, non etiam summum. 12. Demonstratur per directivum & declarativum regimen Pastorum non tolli Summarum Potestatum Imperium circa sacra. 13. Demonstratur idem Imperium non tolli per regimen Ecclesiæ constitutivum. 14. Demonstratur idem Imperium non tolli per illud Imperium quod Pastoribus quandoque conceditur jure positivo.*

1. RECTE intellectis qvæ à nobis dicta sunt hactenus, facile per se qvivis ea dissolvet, qvæ contra Summarum Potestatum Imperium in ea, qvæ Sacra sive Ecclesiastica dicuntur, afferri solent. Nam primum qvod non Summæ Potestates, sed ipse Christus Pastoralis munus instituit, qvod functionis suæ regulas, qvantum qvidem ad ipsam muneris qvasi substantiam attinet, à Christo accipiunt, non à Summis Potestatibus, & qvod eatenus, ut ipsi qvoqve diximus, Pastores non sunt Summarum Potestatum Vicarii. Hæc omnia de jure Imperii nihil diminutum aliarum rerum exemplis apparebit. Potestas Parentum in liberos, maritorum in conjuges, non ab ullô humanô institutô primitus, sed ab ipsô Deo originem & jus suum accepit. Et tamen Summis Imperiis hanc qvoqve subjici, qvanqvam illis ipsis Imperiis antiqviorem, qvis negaverit? Medica qvoqve functio à Deo est auctore naturæ ut pastoralis à Deo auctore gratiæ, & regulas exseqvendi muneris sui præcipuas à naturâ atqve experientiâ accipit Medicus, non à Summis Potestatibus, neqve vice Summæ Potestatis fungitur, cum medicinam facit: Et tamen non impediunt hæc omnia, qvo minus medica functio subsit Summarum Potestatum Imperio. De Agricultura, de mercatura, de cæteris artificiis atqve opificiis eadem est ratio. Qvin & is qvi pro Tribunali jus dicit, qvamqvam à Summa Potestate munus suum acceperit, ejusqve vices obeat, non tamen omnes judicandi regulas à Summâ Potestate accipit. Nam Deus ei præcipit abstinere à donis capiendis, nihil per gratiam, nihil odio facere, sublevare pupillos, & reliqvam alienæ opis egentium turbam, multaqve alia ejusmodi: Ita ut vel hinc cuivis appareat, qvam sit contra vim Imperii imbecille argumentum, qvod à divina mandatorum præscriptione ducitur. Qvod verò Pastores non tenentur parere Summis Potestatibus vetantibus à Deo jussa, aut vetita jubentibus, in eo qvoqve nihil est singulare. Nam privato cuivis tantundem est juris, non in Sacris modo, sed in aliis qvoqve rebus. Qvin & Judex qvi judicandi partes à Summa Potestate mandatas accepit, ab eadem jussus contra æqvum & bonum judicare, non tenetur obedire, imo tenetur non obedire. Qvæ manifestum est non eo evenire, qvod aut privatus aut Judex subjectus non sit Summis Potestatibus (id enim nisi amens nemo dixerit) sed qvia & Summæ Potestates & ipsi Judices atqve privati Deo subjacent; pugnantibus autem Imperiis necesse est ejus Imperium præferre qvi superi-

or sit

[illegible] o. Errant igitur graviter qvi ut hic paria discriminant, [illegible] actiones scilicet atqve perpessiones; agere contra legem Dei, [illegible] ex lege DEI agenda sunt omittere, nec Pastori, nec Judici, nec [illegible] licet, neqve in Sacris neqve in profanis rebus. Pati vero illata mala, [illegible] leg[illegible] obtentu, licet & privato & Judici & Pastori; [illegible] patienter non liceat aut per vim resistere, aut qvicqvam extra ea qvæ DEUS [illegible] imperat, contra humanum Imperium facere.

2. Jam vero qvod [illegible] non esse de essentia, ut loqvi amant, Ecclesiæ Magistratum, hoc est, Ecclesiam esse posse, etiamsi aut nulla sit Potestas Summa, aut certe non amica Ecclesiæ, qvam abs re alienum sit, qvis non videt? cum nec [illegible] genus loqvendi [illegible]ur) de singulorum hominum essentia sit Magistratum, nec de essentia mercatoris, nec de essentia agricolæ, nec de essentia Medici, qvos tamen omnes subditos esse Potestati supereminenti & ratio docet & Apostoli auctoritas.

3. Illud speciosius objici solet, qvod Ecclesiæ apud Prophetam (s) promittitur, fore ut *Reges demisso in terram vultu ipsam adorent, pedumqve ipsius pulverem lingant.* Qvæ verba Reges potius Ecclesiæ & qvidem adspectabili, qvam Regibus Ecclesiam videntur subjicere, qvod familiare argumentum est juris Pontificii assertoribus. Sed profecto si ut olim Esdras (t) sociiqve ejus, ita & nos Scripturam per Scripturam interpretemur, componentes inter se qvæ ab eodem dictata sunt spiritu, facile reperiemus, honorem eum, de qvo agit Propheta, Christi esse proprium & peculiarem, qvod Psal LXXII. v 9. iisdem prope verbis exprimit: Ecclesiæ autem tribui ob Christum in Ecclesia spiritualiter præsentem, sicut in veteri Testamento Arcam adoratam legimus. Tropus ergo est in illa vaticinii parte: neqve potest τὸ ῥητὸν rigide urgeri, nisi majestatem eam qvæ Soli Christo convenit (is enim Princeps est Regum terræ: Apoc 1 5.) ad Ecclesiam transferamus. Illud vero non ex Scripturis, sed aliunde πολυθρύλλητον & à Pontificibus toties jactatum, *Imperatorem esse intra Ecclesiam, non supra Ecclesiam*, de Ecclesia Catholica verissimum est, qvæ sub uno Rege terreno nunqvam fuit, nunqvam erit. De unius Regni Ecclesia eâqve adspectabili caute a[illegible]dum, ita ut ea, qvæ Imperii est superioritas, non abnegetur.

Est

(s) *Esa.49.24.* (t) *Neh 8.9.*

Est enim Rex propriè Regis nomen obtinens non tantum singulis de populo, sed & toti populo universo superior; neqve tantum populo, ut fuerunt, quales illi erant de qvibus Horatius,

Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipsos Imperium est Jovis.

Et Christus ipse, (u) *Reges gentium ipsis dominantur*, sed & populo fideli qvalis erat Israeliticus, qvem Deus ita alloqvitur, *ubi terram ingressus fueris, qvam tibi dabit Dominus Deus tuus, eamqve possederis, & in ea habitaveris, & dixeris constituam super me Regem, qvalem habent gentes vicinæ* & ipse populus *Rex*, inqviunt *erit super nos.* Ita passim in sacra Historia Saul, (x) David, Salomon Reges dicuntur constituti *super omnem Israëlem, super populum DEI, super hæreditatem Domini.* Qvid autem est Ecclesia adspectabilis, nisi populus Christianorum? Talis erat ille populus in qvem jus sibi traditum Justinianus asserebat, cujus verba Theophilus explicans datam ait βασιλεῖ κατὰ τοῦ δήμου τὴν ἐξουσίαν. Romanæ certe Ecclesiæ scripsit Paulus, (y) *Omnis anima potestatibus supereminentibus subjecta sit*: Cretensem Ecclesiam jubetur instituere Titus de *subjectione & obedientia* potestatibus debita: ad Ecclesias Ponti, Galatiæ aliasqve exstat Petri epistola, eandem monitionem continens. (z) Qvibus addendum illud Chrysostomi: (a) *Si hæc præcepta sunt sub Paganis regibus, qvanto magis fieri debent sub fidelibus?* Neqve illud ad causam facit, qvod apud piis auctores invenitur, interdum *servire Reges Ecclesiæ.* Nam *servire* ibi est *utilitatibus Ecclesiæ consulere.* Qvomodo etiam Pagani veteres Regnum *servitutem* dixere. Ita pecuarius *pecori*, tutor *pupillo*, dux *gentibus* inservit, neqve tamen supra pastorem grex est, supra tutorem infans, supra Imperatorem exercitus. Serviunt enim qvi imperant, ut Augustinus inqvit, *officio consulendi & providendi misericordia. Servire* igitur Reges *Ecclesiæ* rectè qvis dixerit, servos *Ecclesiæ* non rectè, saltem eo qvidem sensu qvo servitus subjectionem significat. Non enim *Saul servus Israelis*, sed Israeliticus populus *servi Saulis*: (b) & speciatim *servus Saulis* non minus Abimelec (c) inter Sacerdotes, qvam inter Proceres David. Et Davidis ac Salomonis servus Pontifex Sadocus. (d) Qvare & Synodi maximæ, in qvibus Ecclesiæ sub Romano Imperio viventis repræsentatio

qvid

(u) *Luc. 22. 25.* (x) *1. Sam. 8. 19. &c.* (y) *Rom. 13. 1.* (z) *1. Epist. 2. 13* (a) *ad 13. cap. ad Rom.* (b) *1. Sam. 17. 8.* (c) *22. 12.* (d) *1. Reg. 1. 32.*

qvoddam erat compendium, Imperatores *Dominos suos* salutans. Sane qvemadmodum pater æqve familiæ imperat sive illa fidelis, sive a fide sit aliena, ita populi recta religio de Summæ Potestatis jure nihil imminuit.

4. Sunt qvi aliud argumentum contra Imperii jus, qvod Potestatibus Summis asserimus, validissimum putant, qvod scilicet sacra Pastorum functio circa ipsos etiam Reges versetur, non tantum qvatenus inter cæteros ipsis qvoqve generali prædicatione Evangelium proponitur, verum etiam qva clavium ministerio singulis applicatur. Sed hujus qvoqve argumenti imbecillitas similibus exemplis convincitur. Nam qvotaqvæqve est functio qvæ non circa Regem versetur? Sume agricolas, mercatores, pastores, coqvos, vestitores: horum omnium opera Rex indiget; ut propiora attingam, Medicus Regem non minus sanat qvam eqvisonem, & qvæ valetudini curandæ conducunt, pariter utriqve præscribit: Chirurgus si necesse sit urit qvoqve Regem & secabit: Philosophiæ civilis Doctor aut Consiliarius aliqvis circa Regem occupatur, hoc etiam amplius, non qva homo est, sed qva Rex. Horum tamen omnium personas aut functiones nemo tam imprudens fuit, qvi Summis Imperiis legumqve humanarum vinculis exsolveret.

5. Nunc ad eos veniendum est nobis, qvi totum circa sacra Imperium ita Christo soli tribuendum existimant, ut in nullam ejus partem venire possint Reges, qvippe cum vicariam nullius operam desideret is, qvi regno administrando sufficiat solus. His, ut satisfiat, distingvendæ sunt Christi actiones. Sunt igitur aliæ terminales, ut ita dicam, aliæ sunt mediæ. Terminales voco eas, qvæ ad principium finemqve regii muneris pertinent. Ad principium referenda est legislatio sub spe præmii æterni & comminatione pœnæ itidem æternæ: Ad finem definitiva jurisdictio. Illam Christus per se expedivit, hanc per se expediturus est. Legislatione comprehenditur non sola legis divinæ perpetuæ apertior promulgatio, rejectis pravis interpretamentis, & patefacto discrimine eorum, qvæ à DEO semper probata, & qvæ dissimulata vel condonata ad tempus; sed constitutio qvoqve Evangelici ministerii & sacramentorum cum abrogatione legis Hebræorum ritualis. Jurisdictio qvorundam condemnationem, aliorum verò absolutionem, & præmii exhibitionem continet. Qvibus peractis Christus administratione regni deposita Majestatem regiam in æternum retinebit. Has igitur actiones cum per se Christus obierit, vitaqve ipsa & mors æterna, ac proinde earum qvoqve rerum promissio, comminatio atqve adjudi-

catio non sint in eorum potestate, qvi meri sunt homines, indubitatum est iisdem neminem esse Christi aut Socium aut Vicarium. Ad interjectas actiones qvod attinet, sciendum est, has partim περὶ τὸν ἔσω, partim περὶ τὸν ἔξω ἄνθρωπον versari. περὶ τὸν ἔσω, qvæ versantur, aliæ sunt *in homine*, aliæ *de homine*. *In homine* agit Christus, cum vi spiritus sui alios illuminat, alios non illuminando occæcat, aliis cor aperit, aliis non aperiendo obdurat, contra tentationes modo majora, modo minora auxilia suggerit; *De homine* cum peccata remittit aut retinet; qvanqvam harum qvoqve actionum signa qvædam plerumqve intus homini divina efficacia imprimuntur. Hæ qvoqve actiones cum meri hominis potentiam excedant, ita Christo sunt peculiares, ut in his qvoqve nec Socium nec *Vicarium* admittant, cum interim harum actionum ministros habeat *Pastores, Privatos, Reges* qvoqve singulos suo modo. Distant autem *Vicarius* & *Minister* merus; qvod *Vicarii* est producere actiones congeneres illius actionibus, cujus vices gerit, etsi minus perfectè. At meri *Ministri* est actiones producere non congeneres, sed tales qvæ principalis causæ actionibus inserviant. Unde apparet ejusdem actionis nomen proprie qvidem, sed proportionaliter tribui *Principi* & *Vicario*. Rex enim vere imperat jusqve dicit; vere qvoqve imperat jusqve dicit Præses, etsi non pari jure: at principali causæ & mero ministro actionis ejusdem vocabula non nisi per tropum accommodari; qvo modo Pastores dicuntur *servare homines*, *remittere ac retinere peccata*. Qvæ restant regiæ Christi actiones περὶ τὸν ἔξω ἄνθρωπον, præcipue consistunt in tuenda ac liberanda ab hostibus; ordinanda qvoqve & ornanda Ecclesia: & ad providentiam recte referuntur. Sicut autem DEI universalis providentia qvæ cunctis rebus invigilat, qvanqvam ipsa per se cunctis disponendis & exseqvendis sufficiat, tamen ad demonstrationem multiformis sapientiæ Summis Potestatibus utitur tanqvam *Vicariis* ad conservandam illam communem hominum societatem; unde & iisdem potestatibus *Deorum* tribuitur appellatio; ita & specialis illa Christi providentia pro Ecclesia excubans *Vicarias* sibi adsciscit easdem potestates veræ fidei patronas, *Christum osculantes*, qvibus ipsis Christus suum qvoqve nomen impertit. Hi sunt Reges & Proceres, qvos Nazianzenus ait Χριστῷ συνάρχειν, Χριστῷ συνδιοικεῖν, non æqvali *consortio potestatis* (absit tam impia cogitatio) sed *Vicario jure*. Qvomodo & illud sumendum Bohemicæ Confessionis, *Magistratuum communem esse cum Agno potestatem*. Qvæ

cum

[illegible] pugnant τῷ [illegible] neqve Majestatem Christi dedeceat, præcipua regni per se [illegible], cætera partim per se, partim per alios exseqvi (sicut & Angelorum opera eum uti certissimum est) seqvitur terrestre imperium etiam qvod sacra curat, nihil cœlesti ac divino Christi imperio obstare. Hic autem monendi sunt παραλογισταὶ ne pro Christo *Rege Regum & Domino dominantium* (c) presbyteria nobis & Synodos supponant; & qvod Christi unius est proprium ἀρχη[illegible], id ad eos transferant cœtus, qvos & ordinis necessitas & divini juris auctoritas Regibus subjicit.

6. Sed qvoniam in Sacris Literis & historia vetere partim pastoribus, partim Ecclesiis, *regimen* tribuitur qvoddam, videamus qvomodo hoc regimine non evertatur Summarum Potestatum regimen. Hæc res ut rectè intelligatur, distinctionibus qvibusdam utendum esse est, ne vocum similitudo in re dissimili nobis imponat. Regimen omne aut tale est, qvo dato maneat in eo qvi regitur juris libertas, aut qvo dato ea libertas non consistat. Prius regimen iis competit, qvi præsunt, ut Tacitus loqvitur, *auctoritate suadendi, non jubendi potestate*, ut Medici, Jurisconsulti, Consiliarii, in rebus haud omnino necessariis. Regimen, qvo posito tollitur libertas juris est aut declarativum, aut constitutivum: & constitutivum aut *jure consensus*, aut *vi Imperii*. Hæc distinctio ex modo oritur introducendæ obligationis. Qvi declarative regunt, non obligant proprie, sed obligationi occasionem præbent qvatenus notitiam alicui imprimunt qvæ obligationem parit aut auget. Ita medicus ægrotum regit ostendendo qvid ipsi exitiale sit, qvid ad sanitatem conseqvendam aut retinendam necessarium: qvo intellecto, ægrotus hoc amplecti, illud fugere tenetur, non ex jure qvod in ipsum medicus habeat, sed ex lege naturæ, qvæ unicuiqve curam vitæ atqve incolumitatis suæ imperat. Sic moralem ac civilem vitam regunt Philosophi, ostendendo qvid honestum sit, qvid salus populi reqvirat. Eodem rectè referas annuntiationes qvas legati aut præcones à Summis Potestatibus missi subditis faciunt. Tam verò svasorium qvod diximus, qvam istud declarativum sub uno *directivi regiminis* nomine solent comprehendi: à qvo differt *constitutivum*, qvod *ex consensu* aut *Imperio* nascitur. Constitutivum qvod ex consensu oritur regimen, ad eos qvi consenserunt, qvod attinet; vim obligandi habet ex lege naturali, qvæ pacta vult servari, de iis scilicet

(c) *Apocal.19.*

licet rebus qvæ in jure ac potestate erant paciscentium. Qvi vero non consenserunt, hi directè non obligantur: indirectè interdum si tria concurrant. Primum, ut ipsi qvoqve pars sint alicujus universitatis: alterum, ut major pars universitatis consenserit. terrium, ut aliqvid constitui ad universitatis conservationem, aut certe ad statum ejus meliorem sit necessarium. Hæc enim si adsint, obligantur singuli non ex jure, qvod major pars in ipsos habeat tanqvam superior, sed ex illa naturæ lege, qvæ vult partem omnem, qvæ pars est, ordinari ad bonum totius: qvod bonum sæpe sine aliqva speciali determinatione non potest haberi, neqve ista determinatio effectum habitura est, si qvæ pluribus placuerunt, ea paucis liceat rescindere. Hinc comites itineris, navis unius, negotiationis ejusdem participes, item collegia, tenentur stare decreto partis majoris, in his dumtaxat qvæ determinatione aliqva indigent, & ad eam pertinent communitatem, cujus ipsi membra sunt. *Imperativum* vero regimen ex vi intrinseca supereminentiæ suæ obligat. Ejusmodi autem *regimina*, ut ante indicatum est, sunt aut *suprema*, aut *infra supremum* collocata: & hæc iterum aut ex supremo emanantia, aut aliunde ortum habentia. Imperium *sub supremo* collocatum & non *ex supremo ortum habens*, qvod qvidem ordinarium sit & permanens ac primitivum, est unicum *Patrisfamilias*, unde originem ducunt, regimen *Pædagogi* & *tutoris*. Extraordinaria autem Imperia qvosdam in veteri fœdere habuisse certum, qvibus hoc ipsum DEUS singulari oraculo concessit. Ea vero qvæ à supremo emanant Imperia, aut simul *obligandi agendiqve* jus accepere, ut Prætura, Proconsulatus, aut *obligandi* tantum, ut *potestas delegati*: Sine *obligandi* autem jure nullum est Imperium. Est enim hic Imperii effectus qvasi naturalis. Jam qvæ dicta sunt, ad Pastores & Ecclesias applicemus. Vetantur à Christo Apostoli, ab Apostolo Presbyteri sive Pastores κατακυριεύειν τῶν κλήρων; (f) neqve tantum κατακυριεύειν, qvod Regibus tribuitur Luc.22.25. sed & κατεξουσιάζειν, qvod distinctum ab altero tribuitur τοῖς μεγάλοις Matth.20.25. Marc.10.42. Μεγάλων ergo nomine Principes intelligendi, qvales fuerunt Ethnarchæ Judæorum, qvos εὐεργέτας dictos videre est apud Josephum; (g) unde lux dicti apud Lucam, οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν εὐεργέται καλοῦνται. Si ergo & qvale Summarum & qvale inferiorum potestatum jus est, adimitur pastoribus, seqvitur illis *omne Imperium* adimi. 7. Coa-

(f) 1. *Pet.* 5. 3. (g) *Antiq. Jud.* 13. 2.

[illegible] *Co[illegible]* [illegible]m omnem ipsi interdictum, vel [illegible] n-cet: quod vult [illegible] (h) Hinc Chrysostomus *homo* [illegible] *multa immunis Sacerdos patientia industria* [illegible] *ducere, sed persvadere conabitur, ut* [illegible] Sed nec [illegible] gere quemquam per modum *Imperii* Pastoribus [illegible] est divinitus, [illegible] τοῖς βασιλεῦσιν, inquiunt Græci. Et Chrysostomus dat Regibus, Episcopis adimit, non tantum ἀνάγκην, sed & [illegible] Christus ipse statum suum servilem respiciens ut [illegible] δούλου λαβών, negat *Regnum suum esse de hoc mundo*, negat quod minus est, se *judicem constitutum*; (i) Ad ejus autem statum exemplum vocavit Apostolos: unde Chrysostomus, (k) *Non est*, inquit, *nobis data talis potestas, ut auctoritate sententiæ cohibeamus homines à delictis.* Et Bernardus, *stetisse ego Apostolos judicandos lego, sedisse judicantes non lego.* Ostendunt idem tituli, quos Pastoribus Sacra Scriptura tribuit, vocantur enim *legati, nuncii, præcones. Legatorum* autem, *nunciorum* & *præconum* non est suo Imperio quemquam obligare, sed alienum Imperium notum facere. *Ad docendum constituti sunt Pastores*, inquit idem ille Chrysostomus, οὐκ εἰς ἀρχὴν οὐδὲ εἰς αὐθεντίαν. Mandati quoque formula facit huc. Jubentur *loqui quæ audierunt* (l) *tradere quæ acceperunt*, (m) ultra nihil. Ipse Apostolus *de virginibus* quia *nullum mandatum habebat aut Imperium Domini*, (n) nihil imperare audet, consulit tantum, simul declarans si quæ contra faciat, eam nihil peccaturam. Et Corinthios admonens ut extraordinaria quadam liberalitate Hierosolymitas juvent, addit μὴ ἐξ ἀνάγκης. (o) Cujus causa est in eo quod præcedit, (p) οὐ κατ' ἐπιταγὴν λέγω.

8 Regimen ergo quod Pastoribus tribuitur, cum dicuntur ἡγεῖσθαι, (q) [illegible], (r) ποιμαίνειν, (s) aut ad *mere svasorium* aut ad *declarativum* genus referri debet. Quare sicubi *Apostoli* aut *Pastores* leguntur *imperasse*, interpretandum id est per eam figuram, qua *remittere* dicuntur & *retinere peccata*, hoc est *remissa* aut *retenta* declarare. Neque aliter

sumen-

(h) *1 Tim. 3 3 Tit. 1. 7.* (i) *Luc. 12 14.* (k) *De consid. lib. 1.* (l) *1. Ioan. 1. 1.* (m) *1 Cor. 11. 23.* (n) *1. Cor. 7. 25.* (o) *2. Cor. 9. 7.* (p) *C 8. 8.* (q) *Hebr 13. 7. 17.* (r) *1. Thess. 5. 12. 1. Tim. 5. 17.* (s) *Ioan. 21. 16. Actor. 20. 28. 1. Petr. 5.*

sumendum illud qvod Jeremiam DEUS à se constitutum dicit ad *regna exscindenda*, hoc est *ad pronuncianda regnorum excidia*. Sic & in illa Apostolorum Seniorum & Fratrum Epistola (t) ad Ecclesias Syriæ & Ciciliæ verba hæc ἐπιτίθεσθαι βάρος, simili modo sunt exponenda: non enim novum onus imponitur Christianis, alioqvi enim seqveretur *scortari* ante hoc decretum licuisse: cum ejus qvoqve rei abstinentia iisdem oneribus accenseatur: sed declaratur qvod sit Christianorum officium ex lege divina, qvæ actiones liberas ad aliorum salutem promovendam vult dirigi, & offendicula anxie vitari. Jam vero Judæi, qvanqvam proselytos propiore qvodam affectu amplexabantur, soliti tamen ut ex ipsorum libris apparet, ferre etiam alios ex gentibus, dummodo ea instituta servarent, qvæ DEUS dederat Noæ filiis; in qvibus & hoc erat comprehensum, *ne qvis suffocato aut sangvine vesceretur*. Contra vero si qvis ea præcepta in commune data humano generi contemneret, eum omnes hostem ducebant publicum, cum qvo nihil sibi ne humani qvidem juris commune existimabant. Nam Cananæos qvoqve & vicinos ipsis populos internecioni devotos arbitrabantur non aliam ob causam, qvam qvod istius generis præcepta violassent. Qvare & Apostolorum ævo cum legem ritualem abrogatam a Christo nondum possent intelligere Judæi, aliter existimare non potuerunt, qvam gentes illis cæremoniis, qvæ toti humano generi præscriptæ erant, non minus qvam se Israeliticis legibus obligari: ideoqve ab iis institutis recedentes, hostiliter erant aversaturi: qvod cum magnum esset futurum impedimentum propagando Evangelio, tenebantur sane gentiles ad tempus ea in re Judæis obseqvi: ideoqve postqvam desperari cœpit de plerisqve Judæorum ad Christum adducendis, hoc onus sine ulla abrogatione sponte sua per occidentis Ecclesias evanuit; (u) qvia scil vis obligandi non nisi ex illa, qvam diximus, divina lege pendebat, qvod speciatim in causa Idolothytorum ad Corinthios explicat Paulus. (x)

9. De Ecclesia nunc agendum est. Huic qvoqve *nullum Imperium* divino jure concessum est; *Imperii instrumentum* gladius, qvo nomine Paulus Apostolus ut & Jurisconsulti intelligunt illud qvod ἀναγκαστικὴν δύναμιν vocat Aristoteles. At Ecclesiæ *arma carnalia non sunt*, (y) neqve alium

(t) *Actor*, 15. 23. (u) *Post annum* 880. (x) 1. *Corinth*. 10. 23. 24
(y) 2. *Corinth*. 10. 4.

um gladium à *DEO* accepit qvam *spiritualem*, *Verbum* scilicet *DEI*.(z) Qvin ejus πολίτευμα non est *in terris*, sed *in Cælo*. (a) Agit ergo in terris Ecclesia non ut *municeps*, sed ut *inqvilina*. Inqvilinis autem *Imperium* non debemus. Qvandoqvidem Ecclesia cœtus est divina lege non permissus tantum, sed & institutus (si de adspectabili cœtu loqvor) seqvitur ea omnia, qvæ cœtibus legitimis naturaliter competunt, etiam Ecclesiæ competere, qvatenus adempta non probantur.

10. In his autem est etiam *regimen constitutivum*, qvod ex consensu appellavimus. Exempla duo afferemus. Abrogata Sabbathi lege (b) in libertate erat Christianorum qvam vellent temporis sui partem, dum ne infra justam proportionem, divino cultui segregare. At cum is cultus ex Christi præcepto qvandam piorum congregationem reqvireret, non poterat ea temporis pars nisi communi placito determinari. Ita præeuntibus Apostolis, consentiente Ecclesia, dicata est sacris conventibus *prima Sabbatorum*, (c) qvæ & in memoriam resurrectionis *Dominica dies* dicitur. (d) Alterum hoc est; cum Apostoli pares non essent inspectioni pauperum, Ecclesia svadentibus Apostolis instituit munus Diaconorum, simulqve elegit personas qvæ id muneris obirent. Utrobiqve *definitum* ac *constitutum* aliqvid videmus communi placito, cui refragari sine gravi culpa nemo potuit. Nam & *constitui* certum aliqvid debebat, & *constitui* nihil poterat, uno forte aut altero dissentiente, nisi aut minor pars majori, aut major minori cederet. Qvorum cum hoc sit manifeste iniqvum, seqvitur illud fuisse necessarium. Hoc igitur jus constituendi, Ecclesiæ naturale est. Data enim universitate, hoc ipsum jus ex natura universitatis continuo seqvitur. *Imperativum* vero *regimen* non itidem Ecclesiam seqvi, supra ostendimus.

11. Neqve tamen id impedit, qvo minus Ecclesiæ competere possit Imperium aut Summum aut Summo inferius. Summum si fideles aliis impermixti & liberi ab omni subjectione peculiarem constituant Rempublicam, qvod Judæis accidisse videtur, Machabaicis temporibus. Nam in plerisqve eorum temporum actis non *Ethnarchæ* tantum & *Senatus*, sed & populi nomen reperitur; tum in profanis, puta fœderibus, tum in sacris, (e) ut

---

(z) *Ephes. 6. 17.* (a) *Phil. 3. 20.* (b) *Col. 2. 16.* (c) *Actor. 20. 7. 1. Cor. 16. 2.* (d) *Apoc. 1. 10.* (e) *1. Mach. 6. 14. 20. 28. Ios. Antiq. Jud. 13. 1.*

ut cum Encænia instituuntur. *Constituit*, ait historia, (f) *Judas & fratres ejus & omnis Ecclesia Israël.* Hic ergo Ecclesia Summum Imperium habuit non proprie qva fidelis populus, sed qva populus liber, qvod hodie dici posset de Helvetiorum qvibusdam civitatibus, qvæ populari Imperio tenentur. Inferius Summo Imperium, qvod αὐτονομίας nomine appellabatur, iidem Judæi non domi tantum, sed & Alexandriæ, Damasci atqve alibi sæpius habuerunt cum coactione nonnulla, sed qvæ modo latius, modo angustius patebat. Interdum enim sub eo Imperio comprehensum erat jus *pœnarum capitalium*, interdum *flagra* tantum, nonnunqvam ultima coactio erat *relegatio* è Synagoga, prout Regibus Chaldæis, Persis, Syris, Ægyptiis, aut Romanis Cæsaribus, sub qvorum ditione erant, visum fuit habenas ipsis laxare aut adducere. Hoc jure concessi Imperii Assueri temporibus suadente Mardochæo Judæi dies, *Sortium* qvi dicuntur, Festos esse jusserunt. Eodem jure concessi Imperii nituntur ea omnia, qvæ ductu Esdræ ac Nehemiæ tam in sacris qvam in profanis rebus fuere constitutæ. Qvod moneo ne qvis ad jus Ecclesiæ perpetuum atqve immutabile perperam trahat. Sacrorum autem Ministros qvod attinet, his Imperium divino jure, hoc est, ex ipsa Ministerii istius sive institutione, sive natura nullum deberi, satis ostensum est. Ut & illud, Summum Imperium cum tali Ministerio esse ἀσύγκλωστον.

12. Cæterum inferius Imperium à Pastorali munere perpetuo segregatum esse debere numqvam sensit vetus Ecclesia. Sed id qvod Pastoribus tribuitur, nihil derogare Summo in Sacra Imperio Summarum Potestatum. Nam *directivum regimen*, qvod in dando consilio, & declaratione divini Imperii consistit, omnino alterius est generis. Diverso autem plane regendi genere non mirum est eundem regere & regi; nam Regem suadendo regit Consiliarius; Juris naturalis peritus legem divinam declarando: Medicus & Pastor Ecclesiæ, modo utroqve: sed hos omnes Rex Imperio regit, & qvidem summo. Unde mirum non est apud Patres sæpe reperiri Regem præesse Episcopo, & Episcopum Regi, cum agatur de modis προστασίας immensum differentibus.

13. At qvod ex consensu est regimen, qvanqvam constitutivam vim habet, plane tamen subest regimini Imperanti Summarum Potestatum, qvod

(f) 1. *Machab* 4.59.

qvod eo evincitur, qvia *nemo* conſentiendo *plus juris in alterum*, aut in totam univerſitatem *transferre potuit*, *qvam ipſe habuit*. Obligatio enim hæc ex ſingulorum libertate ortum qvum habeat, latius qvam ipſa libertas patere non poteſt. At ſinguli libertatem non habent qvicqvam faciendi contra Imperium Summarum Poteſtatum, qvibus *omnis anima ſubjecta eſſe debet*; (g) his ſcilicet exceptis, qvæ divino Imperio diſerte comprehenduntur. Ergo nec jus habent eouſqve ſemet obligandi. Adde qvod duo regimina conſtitutiva eſſe non poſſunt, niſi ὑπάλληλα, cum alioqvi futurum ſit, ut qvispiam obligetur ad ἀσύστατα, qvemadmodum ſupra oſtendimus. Qvæ cauſa fuit, cur paternum & ſacerdotale veteris Teſtamenti (numqvam enim Aaronici Pontifices ſine Imperio fuere) Regio Imperio DEUS ſubjecerit.

14. Illud vero regimen qvod ex publico jure Paſtoribus datur, cum non tantum ſubſit Poteſtatibus Summis, ſed ab ipſarum qvoqve Imperio qvantum eſt emanet, Jus Summarum Poteſtatum non evertit, ſed comprobat. Per effectus enim cauſa cognoſcitur, & per qvod res qvæqve talis eſt, id ipſum eſt maxime tale.

CAPUT V.

De Judicio Summarum Poteſtatum circa Sacra.

SUMMARIUM.

1. Judicii vox explicatur. 2. Diſtingvitur in directivum & Imperativum. 3. Judicium de ſacris competere ſummis Poteſtatibus. 4. Non obſtare qvod falli poſſunt ſummæ Poteſtates. 5. Non obſtare qvod CHRISTUS eſt Judex ſummus. 6. Nec qvod Scriptura tropice Judex dicatur. 7. Nec qvod Paſtoribus & Eccleſiæ ſuum competat Judicium. 8. Ut recte exerceatur Judicium, reqviri intelligentiam. 9. De ea ſufficienter conſeqvenda, non de-

(g) *Roman. 13. 1.*

sperandum summis Potestatibus. 10. Reqviri item pietatem. 11. Distinctio inter rectitudinem actus & validitatem: idqve ad sacra applicatur. 12. Judicium infidelium de rebus sacris exemplis declaratur & S. Scripturæ testimoniis. 13. Catechumenos non posse omnino a Judicio excludi. 14. Similitudine ostenditur aliud esse de aptitudine qværere, aliud de jure. 15. Non deferri Judicium Prophetis Novi Testamenti privative cum explicatione loci 1. ad Corinth. xiv. v. 3. 16. Regum veteris Testamenti facta circa sacra qvatenus ut Regibus, qvatenus ut Prophetis attribuenda: idqve applicatur ad tempus Novi Testamenti.

1. ADSTRUCTO Summis Potestatibus Jure Imperii circa sacra, ea veniunt qvæ ad rectum Juris hujus exercitium pertinent. Proxime autem ipsum Imperii actum præcedit Judicium. Est enim imperare voluntatis. Omnis autem actio voluntaria ut recta sit, duplicem habere debet congruentiam; alteram voluntatis cum intellectu, alteram intellectus cum re ipsa. Qvorum prius indicans Apostolus, *peccatum* esse dixit *qvicqvid non ex fide fiat*, ubi *fides* est *judicium approbans*; qvod opponitur *conscientiæ* condemnanti actionem, aut hæsitanti. Judicium primitiva ac genuina sua significatione denotat actum superioris, qvo inter duas partes id qvod justum est definit. Est enim *Judicium* à judice; Judex autem *jus dicens*. Cœpit deinde proferri ad definitionem qvalemcunqve etiam internam in omnibus qvæ contemplamur, aut agimus.

2. Circa agenda *Judicium* ita universaliter sumptum duplex est: aut enim propriis actionibus præit, aut per actiones proprias refertur ad alienas: idqve rursus dupliciter; nam actiones nostræ ad alienas referuntur, aut per modum intellectus, aut per modum voluntatis. Hinc fit ut judicium ad actiones alienas tendens, sit aut Directivum, sive per declarationem, sive per svasionem, aut Imperativum: Imperativum Judicium distinxit Aristoteles (h) in νομοθετικὸν καὶ δικαστικόν, qvorum illud esse ait περὶ τῶν καθόλου, hoc vero τῶν ἀφωρισμένων καὶ κατὰ μέρος.

3. In

(h) 1. Rhet. 1.

3. In hoc Imperativo genere *ſummum* abſolute *judicium* eſt *ſummi* abſolute imperatoris; qvi eſt DEUS. Reſtricte, hoc eſt, inter homines itidem *ſummum* ſit *Judicium* neceſſe eſt ejus qvi *ſummum Imperium* habet, qvem Summam Poteſtatem dicimus. Hujus enim leges reſcindere aut ſententias retractare ſuperiore Judicio nemini licet: etſi obedientia talibus legibus ac ſententiis non abſolute debeatur, ſed qvatenus obediri poteſt ſine Imperii divini violatione. Sicut autem ipſum Imperium ad ſacra non minus qvam ad profana extenditur, ita & Judicium hoc, ex qvo & ſecundum qvod imperatur. Neqve obſtat qvod nonnulli Reges aut Imperatores de Religione judicium videntur à ſe rejeciſſe. Nam partim qvod ineptos ſe agnoſcerent, rejecerunt à ſe qvod alioqvi erat officii ſui; partim loqvuntur de Judicio qvod ſit ἀναμάρτητον, qvale ſibi arrogat Pontifex Romanus. Atqve hoc poſtremo modo tum ſua, tum Imperatorum veterum dicta explicat magnus Britanniæ Rex, cum negat *Reges eſſe doctrinæ judices falli neſcios.* Tantundem autem de aliis negotiis non minus recte dixerit. Conſtantinus ſane à ſe judicium non removit, qvi cognoſcere voluit ea, qvæ ab Epiſcopis Tyri eſſent acta, rectène an ſecus ſe haberent; nec Martianus,* qvi ſuum eſſe dixit negotium rectam & veram fidem omnibus declarare; nec Carolus Magnus,* qvi ſe controverſiæ Felicianæ *arbitrum* vocat; additqve, *decernimus & DEO donante decrevimus, qvid eſſet de hac inqviſitione firmiter tenendum.*

4. Falluntur ergo qvi fingunt hæc inter ſe adverſis frontibus pugnare: *poſſe labi* & tamen *hominibus non ſubjici*, Imperii ſubjectione: neqve vident qvi hæc aſſeverant uno ſe commento Judicia omnia, etiam humanis de rebus, tollere. Nam qvid eſt in qvo non poſſint errare homines; aut qvod omnino poteſt eſſe judicium, qvod non aut ſummum ſit, aut aliud ſupra ſe habeat. Cum ergo progreſſus in infinitum non detur, neceſſe eſt alicubi ſiſti, & proinde qvorundam errores non *humano ſed divino reſervari Judicio* (ut loqvitur Ivo Epiſcopus Carnutenſis) ubi tanto diſtrictius ſunt puniendi, qvanto minus fuerint divinis admonitionibus obnoxii. Neqve vero hoc ſummo judicio imperativo ſcilicet & humano poſito, ſeqvetur fas eſſe paſtoribus & Chriſtianis ſingulis neceſſaria pietatis ac charitatis officia deſerere, ſi ita faciendum Summa Poteſtas judicet. Non magis ſane qvam

 abſti-

(*) *A. D. 451.* (*) *A. D. 794.*

abſtinendum ab alendo parente, ſi Rex impius jubeat. Ut enim ſupra explicatum eſt tum in ſacris tum in profanis rebus, neqve jubentia, neqve vetantia præcepta obligant ad agendum omittendumve aliqvid contra legem DEI ſive naturalem ſive poſitivam, ſed dumtaxat ad patiendum, idqve tum demum ubi pœna evitari niſi vi oppoſita non poteſt. Longe autem aliud eſt injuriam pati, aliud omittere actionem à DEO imperatam; qvod à viris alioqvin ſagacibus confundi mirarer, niſi viderem id inſtituto ipſorum ſervire. Cætera qvæ opponi ſolent de periculo mutandæ corrumpendæve Religionis, alio loco commodius ſolventur.

5. Summum Chriſti judicium huic, de qvo agimus, judicio, non magis repugnat, qvam ejuſdem Imperium Summarum Poteſtatum Imperio: qvod ſupra oſtendiſſe ſatis eſt. Legislatio præmium pœnamqve æternam vi ſua ſecum ferens, & ex ea lege ultima judicatio ſolius eſt Chriſti. Medio tempore interfatur Chriſtus per ſpiritum ſuum judicio divino: neqve tamen ſeqvitur id judicium actio humana, niſi intercedente Judicio humano: qvod judicium, ut ad actiones privatas Chriſtiani cujuſqve, ita ad publicas actiones & privatas qvæ publico Imperio reguntur, publicarum eſt poteſtatum, & qvidem Summarum in ſummo gradu. Vidit hoc jam pridem Brentius, (i) cujus hæc verba ſunt: *ut privatus privatam, ita Princeps publicam habet de doctrina Religionis poteſtatem judicandi & decidendi.* Et ita; *Judicio opus eſt præſertim Principum, ut ſciant qvam doctrinam & privatim ad ſuam ſalutem æternam, & publice in populo DEI tueri debeant.*

6. Scripturam *Judicem* qvi faciunt, recte ſentiunt: ſed figurate loqvuntur. Nam exactam verborum rationem ſi ſeqvimur, Scriptura eſt *norma judicandi*; nunqvam autem *Idem eſt ſui regula.* Similis eſt figura cum *Lex* dicitur *neminem judicare inauditum*; (k) & cum Chriſtus dicit fore ut *ſermo* qvem loqvebatur, incredulos die ultimo *judicet.*(l)

7. Paſtoribus & aliis, qvi *ſenſus* in Scriptura *exercitatos habent*, Eccleſiarum qvoqve cœtibus, ſed imprimis auguſtiſſimo qvodam modo Eccleſiæ Catholicæ judicium de ſacris competit. *Unusqviſqve* enim, teſte Ariſtotele, *recte judicat ea qvæ cognoſcit*, eorumqve eſt optimus Judex. Sed hoc *Judicium* alterius eſt generis ab eo de qvo agimus: aut enim propriis dumtaxat

(i) *Proleg.* (k) *Ioan.* 7.51. (l) *c.*12.48.

duntaxat actionibus præit, aut alienis qvoqve, sed dirigendo, ut diximus, non Imperando. Diverso autem ut regendi, ita & judicandi genere possunt iidem sibi mutuo præesse & subesse, ut Rex medico, medicus Regi: atqve ita absurdum non est dari duo *Judicia Summa*, sed generum diversorum qvale est in sacris *Judicium Directivum* Ecclesiæ Catholicæ, & *Imperativum* Summarum Potestatum. Nam nec illo Judicio inter humana ullum est majus *autoritate*: neqve hoc ullum majus *potestate*.

8. Cum vero Judicio duæ res obesse soleant, ignorantia & pravi affectus, seqvitur ut judicium sibi competens recte exerceat is qvi Summo Imperio fungitur, opus illi esse & intellectu rerum sacrarum, & animo vere religioso: qvæ duo ita inter se devincta sunt, ut & religio sapientiam adaugeat, & religionem sapientia, qvod a Lactantio demonstratur. Extat apud Tacitum egregia voti formula pro Imperatore concepti, ut DEUS *ipsi intelligentem humani divinique Juris mentem daret.* Qvanto autem divina præstant humanis, tanto Summæ Potestati gloriosior, utilior, atqve etiam magis necessaria est divinarum qvam humanarum rerum cognitio. Ideo tam sollicite Regi imperatur; (m) *ut exemplum legis sibi ipsi describat, idqve penes se adservet, & in eo legat omnibus diebus vitæ suæ.* Et Josuæ edicit DEUS, (n) *ne discedat liber iste legis ab ore tuo, sed meditare in eo noctu & interdiu.* Et in Psalmo 2. vers. 10. qvi Christiana tempora aperte respicit: *Intelligite Reges, erudimini Judices terræ.* Paruerunt his monitis Pii Reges Hebræi olim; Postea Christiani: Hinc Theodosius & Valentinianus: (o) *Inter cæteras sollicitudines qvas amor publicus pervigili nobis cogitatione indixit, præcipuam Imperatoriæ Majestatis curam esse prospicimus Religionis indaginem, cujus si cultum retinere potuerimus, iter prosperitatis humanis aperitur inceptis.* Theodosius ad Hormisdam; *Inqvisitio veræ Religionis præcipua est sollicitudo Imperialis majestatis.* Et Justinianus ad Epiphanium: (p) *Nos maximam habemus sollicitudinem circa vera Dei dogmata & circa sacerdotum honestatem.* Et Ricaredus Hispaniæ Rex: *At nunc beatissimi Sacerdotes non in iis tantummodo rebus diffundimus solertiam nostram qvibus populi sub nostro regimine positi pacatissime gubernentur & vivant*

(m) *Deut. 17. 8.* (n) *Jos. 1. 8.* (o) *Novell. de Judæis. A D. 439. Jan. 31.* (p) *A. D. 515. a Theodosii morte 65. Nov. 6. A. D. 535. A. D. 589.*

sed etiam in adjutorio Christi extendimus nos ad ea qva sunt cœlestia excogitare, & qva populos fideles efficiunt, satagimus non nescire. Arnulphus Lexoviensis Episcopus in Synodo ita loqvitur: *Justitia Regiæ Majestatis per discretionem scientia dirigit & informat; informat ad virtutem, dirigit ad salutem.* Ostendunt ista tum præcepta, tum exempla rerum sacrarum cognitionem in Regem cadere.

9. Sunt tamen qvi objiciant fieri non posse ut, qvi tanta negotiorum mole distringitur, uni alicui parti vacet. Nos vero respondemus, qvasi naturaliter inter se cohærere cognitionem universalium & nobilissimæ partis. Ita Metaphysicus omne id qvod est considerat, & speciatim insuper mentes incorporeas. Ita physicus omne id qvod movetur, præcipue vero cœlum. Eodem igitur modo Reipublicæ Architectus omnia qvidem Reipublicæ studia generatim, speciali autem sollicitudine res sacras debet intueri. Neqve vero sacrorum cognitio res tam intricata est, qvam earum qvidam videri volunt. *Theologia*, inqvit Nazianzenus, *& Religio nostra est simplex & nuda, sine magno artificio divinis constans testimoniis, qvam tamen prave qvidam convertunt in artem difficillimam.* De iis loqvor qvæ ad corpus ipsum fidei Religionisqve pertinent. Nam sunt & alia partim Metaphysica, partim Historica, partim etiam Grammatica, qvæ à Theologis solent magnis contentionibus & clamoribus agitari: qvibus implicari Regis animum minime necesse est, non magis sane qvam Juris apicibus, cum tamen τὰ πρῶτα Juris omnino Regi cognitu sint necessaria. Tenere ille debet (qvod, ut prudentissimus ait historicorum, difficillimum est ex sapientia) modum. Est qvædam etiam sciendi intemperantia.

Ὁ χρήσιμ' εἰδὼς ἐχ' ὁ πολλ' εἰδὼς, σοφός.

Qvod omnibus dicit Apostolus, debere eos φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν, (q) præcipue sibi dictum putent Summæ Potestates. Nam qvæ ut itidem ait Apostolus, (r) *controversias magis præbent, qvam ædificationem DEI, qvæ est per fidem,* tuto & decore seponent. *Nec enim qvicqvam*, ut olim Seneca dixit, *minus convenit qvam subdola ista calliditas animis conantibus magna.* Cæterum in his, qvæ scire Summam Potestatem expedit, qvæqve scire satis est, non deerit ipsi auxilium divinum, qvo supplebitur facillime etiam qvod alioqvi per temporis angustias esset defuturum. Veterum qvidam

(q) *Rom. 12. 3.* (r) *1. Tim. 1. 4.*

qvidam dixit, *plura se precando qvam legendo didicisse.* Non est surdus DEUS ad has Ecclesiæ preces; *DEUS judicia tua Regi da, & Justitiam tuam filio Regis.* (s) *Sapientiam tuam abstrusam scire me fecisti*, inqvit David. Adolescens erat Salomon, *nescire se fatebatur qvomodo gressus suos regeret*, perculerat ipsum populi multitudo, negotiorum moles. *Qvis*, inqvit, *judicare poterit populum istum tantum?* DEUM igitur orat, (t) largiatur sibi *cor intelligens ad judicandum populum; ad discernendum inter bonum & malum.* *Qvid* DEUS? *Qvando*, inqvit, *non longævitatem, non opes, non animam inimicorum postulasti, sed intelligentiam ad audiendum judicium, ecce feci juxta verba tua. Ecce dedi tibi cor sapiens & intelligens.* Deus & natura, ut dici solet, non desunt in necessariis. Qvare cum à DEO Imperia sint ordinata & qvidem præcipue ad veræ religionis tutelam, qvid tam convenit divinæ bonitati, qvam ut pie orantibus ea suppeditet, qvæ ad functionem recte obeundam sunt necessaria? Neqve enim credibile ea, sine qvibus recte imperari neqvit, cuipiam oranti negaturum, qvi in veteri fœdere sæpe etiam peculiari prophetiæ dono potestates instruxerit. Salomon in parabolis: (u) *Vaticinatio insidet labiis Regis, in judicio non prævaricatur os ejus.* Cum Moses dux summus, idemqve summus Propheta Synedrion instituisset LXX. virûm, dicitur DEUS (x) *de Mosis spiritu sepofuisse* qvod illis inderet: factumqve ut *residente super ipsos Spiritu* prophetas agerent singuli. Mosi in Ducatu successit JESUS Nuni Filius, *plenus & ipse spiritu sapientiæ:* (y) ex qvo manus ipsi impositæ fuere. Saul in Regem unctus impletur prophetico spiritu, & *mutatur in virum alium*: ita enim loqvitur Scriptura. David ex qvo Rex, semper Propheta; nec minus Salomon: plane ut qvi historiam veteris Testamenti diligenter evolverit, plures sit reperturus *Principes Prophetas*, qvam *Prophetas Sacerdotes.* Sed hæc illo nimirum tempore, qvum *DEUS multifariam* multisqve modis locutus est patribus per Prophetas; Illis indens & patefaciens per illos voluntatis suæ arcana. *Ultimis vero diebus per Filium locutus est,* (z) in qvo DEUS Pater omne suum de salute humana consilium aperuit. Post hunc non jam plures Magistri, sed unus Magister Christus. (a) *ex cujus plenitudine* omnes *accepimus.* Non igitur ulla jam (ut olim) nova reqviritur patefactio, sed patefactæ volunta-

tis

(s) *Psalm.72.8.* (t) *1.Reg.3.9.* (u) *Prov.16.10.* (x) *Num.11.17. & 25.* (y) *Deut.34.9.* (z) *Hebr.1.* (a) *Matth.23.8.*

tis perpetua promulgatio; Nec est qvod de obscuritate aut subtilitate qvisqvam qveratur; *prope nos verbum est in ore nostro, in corde nostro.* (b) Neqve cuiqvam tecta est hæc doctrina, nisi cui Satanas mentem excæcaverit. (c) Ideoqve *omnes*, ut modo attigimus, dicuntur *à DEO edocti*, omnes *DEUM cognoscentes*, impleto scilicet eatenus per Christum voto Mosis, qvi optaverat *ut populus omnis prophetæ essent.* (d) Qvod si Christianis omnibus, in qvibus tot sunt rudes & occupati, qvi manuum perpetuo labore victum sibi qværitant, facilis & parata est Evangelicæ doctrinæ intelligentia; qvid est qvod à tam generali beneficio Reges possit excludere; præsertim cum Apostolus universale enunciatum *velle ut omnes ad agnitionem veritatis veniant,* (e) specialiter applicet Regibus. Hac fiducia incensus Theodosius Imperator, cum inter plurimas sectas in fidei causa Judicium proferre deberet, in arcano divinam opem imploravit, qvæ imploranti non defuit. Non defuit eadem Justiniano, qvi talem edidit fidei confessionem, ut vere dixerit Contius, *à nullo Patrum Episcorumve editam aut pleniorem aut luculentiorem.* Et sane tum qvæ ad salutem creditu factuqve sunt necessaria, tum qvæ etsi necessaria non sunt, magnum tamen in Ecclesia momentum habent, ea & pauca sunt numero, & obvia se cuiqve præbent, clare nempe emicantia, primum qvidem in sacris literis, deinde verò in perpetuo purioris Ecclesiæ consensu. Cætera vix est ut Summæ Potestati negotium facessant. Et tamen, si qvid inopinum minusqve præmeditatum emerserit, qvod in profanis sæpius qvam in sacris accidit, sumat tempus & fida consilia. Illud Hesiodi meminisse debemus,

Οὗτος μὲν πανάριστος, ὃς αὐτῷ πάντα νοήσει.
Ἐσθλὸς δ᾽ αὖ κἀκεῖνος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται.

10. De cognitione hactenus. Pars altera qvam in summa potestate reqvirimus, est pietas. Nulla sane virtus magis regia. Hinc Hebræorum Regi præcipitur, (f) *ut discat timere DEUM, & observare verba Legis.* Josuæ, (g) *ne ab eo præscripto discedat dextrorsum aut sinistrorsum:* nec aliud Regibus toties inculcant sancti Vates. Duo ergo vitia fugienda Summæ Potestati: Primum & ante omnia μεγίστη νόσων ἀθεότης; deinde vero *Superstitio*, qvæ animum effœminat & generosa consilia evertit. Optime sibi ab utroqve abrupit

(b) *Rom. 10. 8.* (c) *2. Cor. 4. 3. 4.* (d) *Num. 11. 29.* (e) *1. Tim. 2. 4*
(f) *Deut. 17. 9.* (g) *Cap. 1. 7. 8.*

[illegible] (h) sæpe cogite, *Finis mandati est charitas ex puro corde & conscientia bona & fide non simulata : à quibus quidam, aberrantes, diverterunt ad vaniloquentiam, volentes esse legis doctores, cùm non intelligant ea quæ loquuntur, nec ea de qvibus adseverant*

II. Diximus quæ ad rectè exercendum Imperium in Summa Potestate reqvirantur. Cæterum diligenter notandum est reqviri illa, ut tota actio imperantis sit recta, non ut actus sit ratus, qvæ duo diligenter distinguenda sunt. Exempli gratia, Judex aliqvis juris imperitus sententiam protulit, peccavit ille, neqve tamen nulla est sententia, sed nisi appellatio subseqvatur, transit in rem judicatam. Privatus cui bonis interdictum non est, temeraria largitione rem suam donavit alteri, vitiosa est actio, valet tamen alienatio. Si æqvo duriores sint parentes in liberos, Domini in servos, culpa non carent; neqve eo minus tamen ipsorum Imperiis obtemperandum est. Et mille sunt alia ejusmodi. Causa hæc est, qvod ut ratus sit actus, pauciora reqviruntur qvam ut recta sit actio. Nam ut recta sit actio, necesse est ut procedat ex intellectu bene informato, & honesto animi proposito; deinde ut adsit modus & circumstantiæ debitæ ; Ut actus sit ratus nihil aliud reqviritur nisi ut sit in jure agentis. Jus hic vocamus facultatem moralem, qvam justitia specialis considerat, qvale est *Dominium*, *Imperium*, *Jus habendæ servitutis*, *Jus activum obligationis*. Est autem actus aliqvis extra *jus agentis* aut absolute aut relate. Absolute extra jus agentis sunt omnia qvorum effectus sunt illiciti per se, aut ex lege jam existente ; Relate, qvorum effectus, etsi liciti sunt, non tamen subsunt potestati agentis. Qvare naturaliter & seclusa lege positiva nullus actus esse potest irritus, nisi cujus effectus aut vitium habeat inseparabile, aut extra jus sit agentis. Priori modo irritum est Imperium Patris, Domini, Regis, qvo qvis jubetur mentiri, aut Idolum adorare. Posteriori modo irritum est Imperium Domini in servum alienum, Regis in non subditum ; Item cujuscunqve hominis in actiones mere internas, & qvæ ad externas nullo modo referuntur. Concludimus ergo vitium, qvod in intellectu sit aut in animo, imperandi actum non reddere irritum ; ac proinde cum constet per ignorantiam veræ Religionis, aut etiam affectum veræ Religioni contrarium,

H nec

(h) *1. Timoth. 1. 6. 7.*

nec partem paterno, nec maritum maritali, nec Dominum Dominico, nec Regem Regio jure excidere.

12. Seqvitur rata esse etiam de Sacris Imperia Summarum Potestatum, qvæ de rebus divinis non recte sentiunt, aut DEUM non recte colunt, modo cum lege DEI non pugnent: qvod exempla qvoqve evincunt. Impius erat Pharao, non ausus tamen Hebræorum populus ad sacrificandum fines Ægyptios egredi, nisi ejus permissu. Qvia scilicet ipsum qvidem sacrificium erat à DEO imperatum, ac proinde extra jus Regis, sed locus divina lege indefinitus, ac proinde non exemptus obedientiæ qvæ Regi debebatur. Nabuchodonosorem veræ Religionis sensu penitus imbutum fuisse nemo, arbitror, adseveraverit. Hujus lex ut de colendo idolo irrita, ita de probro non afficiendo DEO Israelis proba ac rata. Cyrum & qvi post eum Persis imperarunt, falso Deorum cultu implicitos fuisse, loqvuntur historiæ: tamen horum sine venia nefas Hebræis Templum DEO vero reponere. Qvamqvam vero Pii ortas inter se occasione sacrorum controversias ille qvovis modo componendas potius censuerunt, qvam ut alienis à vera fide cognitio earum deferretur, tamen & vocati ab aliis Judices eos agnoverunt, & temporum necessitate eo sæpe adducti sunt, ut ipsi eorum judicia implorarent, gnari scilicet jus Judicandi illis etiam competere posse, qvi aptitudinem ad recte judicandum reqvisitam non habeant. Controversia de Templo Hierosolymitano & Garizitano à Judæis & Samaritanis Ptolomæo Rege Ægypti Judice disceptata est, & qvidem ex lege Mosaicâ. (i) Qvanqvam enim Rex ipse Mosaicis institutis non adhærebat, judicare tamen poterat, recteqve judicavit utrum Templum, uter cultus, utrum sacerdotium ei legi congrueret, ex qva faciendum judicium inter partes constabat. Impia erat pars Judaici Synedrii Apostolorum tempore; non tamen utuntur se fori exceptione Petrus & Joannes: imo aperte Judices agnoscunt. *Judicamur* inqviunt, (k) *de beneficio in hominem infirmum collato.* Status controversiæ erat, *An liceret sanare qvemqvam in nomine JESU*; probat licere Petrus, qvia JESUS à DEO constitutus esset caput Ecclesiæ, *authorem salutis*, idqve ipsum resurrectione ipsius & antegressis oraculis confirmat. Cum vetaretur ab ipsis *docere in nomine JESU*; *ipsi*, inqvit, *judicate an DEO magis parendum qvam hominibus.* Non deerat ergo ipsis Judicandi potestas

(i) *Jos. Antiq. lib. 13. c. 6.* (k) *Actor. 4.*

potestas de re gravissima, an *JESUS esset MESSIAS.* Et si ex vero Judicem, [illegible] q[illegible] qvam [illegible]ienua. Impius erat Felix, sed Romanus [illegible] vicem gerens: ad illum ter apud eum Paulus à Tertullo, plura [illegible] crimina, inter cætera qvod *Princeps esset secta Nazaræorum.* Negat illa, hoc fatetur, nempe a se *DEUM coli secundum eam viam, qvæ secta diceretur.* Qværitur ergo, an hoc crimen sit: hoc unum est *τῶν κρινομένων, Judicor,* inqvit, *de resurrectione mortuorum,* hoc est, de capite præcipuo fidei. Eadem mox controversia apud Festum agitata, in qvo Jus judicandi Paulus agnoscit, *hic,* inqvit, *oportet me judicari.* Rursus injuriam Judicis metuens, *Cæsarem appellat* summum scilicet ex jure Judicem, apud qvem causam egit non suam tantum, sed & Evangelii. Qværebatur enim an crimen esset docere Evangelium. Negabat Paulus hoc argumento, qvod Evangelium vera ac salutaris esset doctrina; hac de causa judicem cum Imperio agnoscit optimus Apostolus Principem pessimum: qvi si Paulum, ut debuit, absolvisset (qvod in prima actione (l) fecisse à multis creditur) rata fuisset ejus sententia, & omnino jus fecisset contra Judæos. At cum illum & in illo Evangelium condemnavit, irrita fuit sententia, nempe, ut Paulus ita docere desisteret: rata vero ne pœnam expetenti resisteret. Justinus Martyr, aliiqve Christianorum doctissimi, libellos Imperatoribus non Christianis obtulerunt, nimirum ut Christianæ fidei veritatem illis Judicibus approbarent. (m) Cum Paulus Samosatenus ab Apostolica doctrina immensum desciscerct, & tamen possessionem Episcopatus Antiocheni vellet retinere, res ad Aurelianum Imperatorem delata est, alienum à Christiana fide, qvi (re cognita) decrevit Paulum Episcopatus possessione dimovendum. (n) Qvæstio hic erat, an Paulus Samosatenus congruentia legi doceret. Facile enim constat non pio qvidem sed æqvo satis Imperatori, non esse in Episcopatu Christiano tuendum qvi Christianæ religioni contraria doceret; neqve obscurum esse poterat, qvid Apostoli, qvid Apostolorum successores Ecclesias omnes edocuissent de Mundo per Christum condito, de *Verbo* qvod *ab initio erat* & qvod *postremis temporibus* in carne humana Mundo apparuerat. Archelaus Episcopus contra Mane-

(l) *2.Tim.4.16.17 18.* (m) *Euseb. Hist. 7.27.* (n) *Domus Episcopalis possessionem post damnationem doctrinæ, & exauctorationem à Synodo factam retinebat, Vide Euseb. lib. 7. cap. 30.*

rem hæreticum (unde Manichæis nomen) disputavit, (o) Marcello viro illustri Judice, qvi assessores sibi illius Judicii elegerat Philosophum, Medicum, Grammaticum & Rhetorem, omnes paganos. Athanasius (p) Laodiceæ contra Arrium (q) fidem Catholicam defendit, Probo gentili Judice, vice Imperatoris præsidente, qvi & causam Athanasio adjudicavit. Nimirum cum inter partes constaret ex Evangelica fide faciendum de ipsorum doctrina Judicium, prolatis libris facile constitit ea lege nec multitudinem Deorum, nec bynionem admitti. Idem Athanasius, aliiqve Pii Antistites apud Constantium, apud Jovinianum, (r) aversiores à vera fide Principes, causam τοῦ ὁμοουσίου agere non dubitarunt. Idem postea sæpissime fecerunt recte sentientes Episcopi. Cum Vandali Africam obtinerent, paratus fuit Eugenius Catholicæ fidei Episcopus, Hunnerico Rege, Arriano Judice, contra ipsos Arrianos disputare, sed ab illis conditio repudiata est. Etiam orto Romæ certamine, Episcopi res delata est ad Judicium Regis Theodorici, ut Anastasius loqvitur; is autem erat Arrianus. Insignis est locus Confessionis Basiliensis: *Qvilibet Christianus Magistratus omnes vires eo dirigit, ut apud suæ fidei commissos nomen DEI sanctificetur; regnum ipsius propagetur; ipsiusqve voluntati cum seria exstirpatione scelerum vivatur; hoc officium gentili Magistratui injunctum fuit, qvanto magis Christiano Magistratui commendatum esset debet, ut vero DEI Vicario?* Qvid Ecclesiæ singulæ reformatæ hac de re senserint, qvantumqve ab earum sententia nonnulli hodie abeant, qvi se ut unicos Ecclesiarum patronos venditant: ex libello apparet, qui Philippo Hispaniarum Regi, tunc cum maxime in Evangelicos sævienti, oblatus est: *Tuum est*, inqviunt Ecclesiæ, *judicare. Tuum, arbitrium te, qvantumvis adultus, opponere. Tuum, qvamqvam à veritate adhuc alienus. Tuum, qvamqvam veritati infestus es. Jus hoc tibi DEUS dedit: & si jure tuo utaris, potest te DEUS magis magisqve aptum huic officio reddere.* Similia videre est in Calvini Epistola ad Franciscum Regem, ubi de religionis causa integram ab ipso cognitionem postulat, rem clamans dignam ipsius tribunali. Et qvidni ita loqverentur Ecclesiæ piiqve Doctores, qvi scirent Sergium Paulum (s) proprætorem virum fuisse intelligentem,

(o) *Anno circiter 275.* (p) *Finxit id Vigilius Tapsensis anno ab Athanasii obitu circiter 1. 2.* (q) *Non solum contra Arrium, sed etiam Sabellium antequam nasceretur Athanasius mortuum.* (r) *Jovianus minus aversus non fuit.* (s) *Act. 13.*

tem, Christianum non fuisse, cum inter Paulum Apostolum & Elyman Magum Judex sederet, sed inter judicandum factum esse ut crederet: quod & Regi Agrippæ pro tribunali juxta Romanum Præsidem sedenti, paulo minus evenit [illegible] (t) *mihi persvades ut Christianus evadam.* Et [illegible] Achaiæ Gallio judicium de legis Judaicæ qvæstionibus [illegible] (v) apparet non in culpa id, sed in vitio poni: inde enim factum, ut illatas Sostheni injurias vindicare negligeret. Qvamqvam ergo homo spiritu divino regenitus aptissimus sit rerum spiritualium Judex, & omne rectum de rebus divinis judicium divinitus homini contingat, tamen illuminationis donum, qvod intellectum spectat (in qvo est judicium) multis etiam non regenitis dari, nemo hactenus negavit. Neqve id qvoqvam reprehensus antehac est Augustinus, cujus hæc exstat & qvidem in libro, in qvo gratiam operose defendit, sententia. (x) *Apparet habere qvosdam in ipso ingenio divinum naturaliter munus intelligentiæ, qvo moveantur ad fidem, si congrua suis mentibus vel audiant verba, vel signa conspiciant.* Et sane qvi potest dici nullis nisi vere credentibus de sacris rebus verum judicium competere, cum ad ipsam fidem non veniatur nisi judicio? Itaqve omnibus dictum est, *Scrutamini scripturas,* (y) & laudantur Beroenses, (z) qvod audita Pauli & Silæ prædicatione ἀνακρίνον τὰς γραφάς, an res ita se haberet. Non est autem ἀνακρίνειν: cui non adsit τὸ κρίνειν: ideoqve Syrus interpres sensum recte expressit: *Dijudicantes ex Scriptura.*

13. Si ergo nondum credentibus jus de sacris judicandi aliqvod competit, privatis qvidem ad actus privatos, Potestatibus autem ad actus publicos; qvanto minus à judicio par est eos excludi, qvi veræ doctrinæ adsentientes, animi qvadam infirmitate à participatione Sacramentorum adhuc abstinent, præsertim cum Constantinus Imperator, probantibus & laudantibus Episcopis, leges de sacris tulerit, Synodos convocaverit, in Synodo & post Synodum [illegible]verit, inter Catholicos qvoqve & Donatistas Judex sederit, nondum baptizatus? Qvod & Valentiniano accidit, qvi, cum de Sacris plurimas tulisset leges, sine baptismo hac vita excessit. Multo autem minus ferendum est Summis Potestatibus Judicium hoc obtentu eripi, qvod non sint satis peritæ omnium earum rerum qvæ à Theologis solent

 di-

(t) *Actor. 26. 28.* (v) *Actor. 18. 14.* (x) *De Bon. persev. cap. 14.* (y) *Joan. 5. 39.* (z) *Actor. 17. 11.*

diſputari: qvæ ratio ſi valet, qvis non videt, qvam multi Paſtores etiam boni & fideles omni judicio priventur? Poteſt enim Paſtoris partes ſatis recte aliqvis explere, qvi tamen doctoris muneri par non ſit.

14. Deinde ſi id argumentum admittitur, eodem jure Legum periti in partes civilium Judicum involabunt: ſunt enim ad judicandum aptiores. At contra videmus de teſtamentis & contractibus, rebuſqve aliis Judices ſedere in Urbibus, multoqve magis in agro bonos magis qvam juriſperitos. Qvid qvod in qvæſtione de homicidio judicandum eſt ſæpe ei qui medicinam non didicerit: qvod vulnus ſit lethale, qvod non, poſſitne in menſem undecimum partus differri, multaqve alia ejuſmodi. E qvibus apparet non eſſe *aptitudinem judicandi* cum *jure judicii* publici ſive imperativi confundendam. Neqve enim aut aptisſimus jus iſtud habet, aut qui per ſe aptus non eſt, jus ipſum amittit. Felices fore dixit Civitates Pl... ſi aut Philoſophi regnarent, aut Reges Philoſophi fierent. Neqve tamen Philoſopho licet Regium Solium invadere, neqve Rex ideo regni jure excidit, qvia ſapientiæ operam non dedit.

15. Video illud objici, *Spiritus Prophetarum Prophetis ſubjectos eſſe*. (a) Veteres multi tum Græci, tum Latini eum locum ita ſunt interpretati, qvaſi diceret Paulus, non debere eos qvi prophetiæ afflatum ſentiunt, o... ſimul eodemqve momento ad populum loqvi; ſed exſpectandum ... dum alter qvi loqvi cœperit ſermonem abſolverit: neqve eſſe qvod qvis qvam dicat, non poſſe à ſe dona ſpiritus impediri, cum neutiqvam a... tiis ſint ſimiles, qvos afflat DEI ſpiritus, ſed iſtorum donorum uſus à DEO hactenus ſubjectus ſit eorum arbitrio qvibus conferuntur, ut ordinis ... ficationis cauſa, aut exſeri poſſit aut ad tempus inhiberi, alioqvin c... *DEUM* cauſam fore *confuſionis*, cui tamen certum ſit pacem & ordinem maxime placere. Hanc interpretationem cum ſeries verborum Apo... niſme repudiet, cur rejicere debeamus non video. Neqve tamen interpretatio altera, qvæ tradit Prophetas pati debere, ut alii itidem Prophetæ de ipſorum prophetiis judicent, ad hanc rem qvicqvam facit. Nam primum cum illud donum ſingulare prophetiæ, ut & ſanationum & lingvarum ... choandæ Eccleſiæ mirifica DEI virtute conceſſum fuerit, non poteſt ... qvæ dudum deſiit (b) ad noſtra tempora argumentum recte produ... Et ...

(a) 1. Corinth. 14. 31. (b) Deut. 18. 22.

[illegible] admirabili dono, qvod ex futurorum qvoqve prædictione [illegible] cognosci poterat, conferre liceat qvalemcumqve Theologicarum rerum peritiam humano labore acqvisitam, non tamen obtinebunt qvod volunt, qvi ad Doctores omnes & solos hoc trahunt. Nam & pastores multi sunt rerum Theologicarum non mediocriter periti, & qvidam extra Pastores earundem rerum periti reperiuntur. Postremo, cum diversa sint, ut supra diximus, Judiciorum genera, uno posito cætera non tolluntur. Judicat de morbo aut vulnere Medicus, judicat & Judex, si res in forum deducta sit, judicat æger ipse. Etiamcum Prophetæ in Apostolica Ecclesia judicarent, dictum est singulis Christianis, (c) δοκιμάζετε τὰ πνεύματα: qvin & regulam addit Joannes, ex qva fideles singuli Spiritum DEI a spiritu Antichristi internoscerent. Cui respondet illud Pauli ad Thessalonicenses (d) *Spiritum ne exstingvite, Prophetias ne pro nihilo habete, omnia explorate, qvod bonum est, retinete.* Explorare autem hoc & internoscere procul dubio judicii actus est. Et in illo Apostoli loco, (e) *Duo aut tres Prophetæ loqvantur,* οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν, Patres antiqvissimi *cæterorum* vocabulo non Prophetas alios, sed omnes è populo intelligunt: non sine magna ratione, cum alibi qvoqve (f) διάκρισιν πνευμάτων ab ipso dono prophetiæ distingvat idem Apostolus; unde apparet aut donum qvoddam Christianis commune ab ipso intelligi (nam & fidem distinctam à dono miraculorum donis annumerat) aut eximiam qvandam facultatem judicandi de Prophetiis qvæ qvibusdam non prophetis contingeret. Ipse Apostolus Paulus Corinthios de eo, qvod loqvitur, jubet *judicare.* (g) Sancti qvoqve Patres ad populi totius judicium sæpe provocant, ut Ambrosius; (h) *Iste populus judicet, cujus in corde lex est divina.* Hæc eo attulimus, ut pateat nullo unqvam tempore judicium de rebus sacris & doctrina penes solos Prophetas fuisse.

16. Ex antedictis intelligi potest, qvale sit illorum effugium, qvi ad deprompta de veteri fœdere argumenta ita excipiunt, ut dicant qvæ à Regibus facta sunt, facta non ut a Regibus, sed ut à Prophetis. Nam si Prophetæ nomine mandatum DEI speciale ipsis insinuatum intelligunt, hoc qvidem de factis, in qvibus hoc non exprimit Scriptura, mera est ariolatio, non firmitate

(c) 1. Joan. 4. 1. (d) 1. Epist 5. 18 19 20. 21. (e) 1. Cor. 14. 29. (f) 1. Cor. 12. 9. (g) 1. Cor. 11. (h) Ep. 33.

firmitate tantum carens, sed & probabilitate destituta. Qvid enim sp[eciali] mandato opus, ubi lex communis exstat, nisi forte ap[ud offi]ci sui n[e]g[li]gentes? Sin prophetiæ nomine clariorem qvandam voluntatis divi[næ ob]scurius illis temporibus propositæ intelligentiam significatam volunt, li[benter] fatebimur illos ut Prophetas (qvando ita loqvi jubemur) certius sci[visse] qvid esset imperandum; imperasse autem ut Reges: Ideoqve Scriptur[a sa]cra in rerum istarum narratione, nomine proprio non contenta, nomen addidit *Regis*: ut significaret Jus agendi à Regio Imperio profici[sci]: Ideoqve Regibus imitandum proponi. Qvare nos qvoqve dicamus, si qvid de sacris imperant Reges Christiani, jus imperandi habere ut *Reges*, peritiam ut *Christianos*, hoc est, ut edoctos à DEO, qvorum mentibus inscripta est Lex divina, multo clarius qvam olim Regibus & Prophetis: *Multi enim R[eges] & Prophetæ voluerunt videre qvæ Christi discipuli viderunt, nec viderunt: & audire qvæ audierunt, nec audierunt.*(1)

CAPUT VI.

De modo Imperii circa Sacra recte exercendi.

SUMMARIUM.

1. *Distinctio inter jus & modum Juris recte exercendi.* 2. *Audiendos summæ Potestati pios & doctos Pastores.* 3. *Principia in qvibus fundatur fides intrinseca aut extrinseca: extrinseca divina aut humana.* 4. *De divina auctoritate per homines proposita, ubi status controversiæ inter Pontificios & Evangelicos explicatur.* 5. *Humanæ auctoritati acqviescere qvando oporteat.* 6. *In causa fidei salutaris, neminem tuto acqviescere alienæ auctoritati, probatur ex S.Literis & ratione.* 7. *Solvitur objectio ex Deut. 17. & similibus.* 8. *Solvitur objectio ex loco Num. 27. 21.* 9. *Concordiæ Ecclesiæ studendum qvomodo id fieri possit in dogmatibus & [...]*

---

(1) *Luc. 10. 41.*

& præceptis divinis. 10. Legibus de ſacris addendam perſvaſionem. 11. In ritibus qvomodo concordia Eccleſiæ retineri poſſit. 12. Summæ Poteſtati in ſacris opus aliorum Miniſterio. 13. Regulas Prudentiæ habere ſuas exceptiones, & unde. 14. Summa Poteſtas ſuis legibus an obligetur & qvatenus.

QUÆNAM in ipſo Imperante reqvirantur ut circa Sacra recte omnino imperet, diximus. Supereſt videamus, qvod ab ipſo Imperante eundem in finem reqviratur, qvi locus eſt de optimo modo Juris exercendi. Minime enim ſeqvendi ſunt nobis qvi Juris qvæſtionem cum hac qvæſtione de modo utendi juris paſſim confundunt. Jus enim agendi præeat neceſſe eſt in eo cui recte agendi modos præſcribas; qvos invenire prudentiæ eſt, cum jus ipſum ad ſpecialem Juſtitiam pertineat. Longeqve eſt aliud alienum invadere, aliud ſuo minus provide uti. Hæc autem de modo agendi tractatio patet longe lateqve: neqve tanta rerum, temporum, locorum, perſonarum varietas paucis præceptis comprehendi poteſt. Nos, qvantum inſtituto ſatis ſit, ſumma qvædam delibabimus.

1. Primum ergo monendus eſt qvi Summo Imperio fungitur, ut tum in inqviſitione earum rerum, qvæ lege divina ut credenda, aut agenda definiuntur; tum in conſultatione ſuper his qvæ prodeſſe poſſunt Eccleſiæ, libenter audiat ſententias Paſtorum pietate atqve eruditione inſignium. Faciendum hoc in rebus ambiguis docet ratio & notitia communis. Non omnia enim unus videt, non audit. Ideo multi Regis oculi, multæ aures eſſe debent ex vetere Perſarum inſtituto; ſapiunt enim Principes ſapientum commercio. Qvæ ſi in profanis negotiis vera ſunt, qvanto magis in Sacris, ubi periculoſiſſime erratur? Exempla huic rei probandæ congerere nihil neceſſe eſt. Illud magis operæ pretium videre, qvouſqve judicium Summi Imperantis directivo Paſtorum judicio acqvieſcere poſſit & debeat.

3. Sciendum ergo judicium omne humanum fundari aut in principiis qvæ rei inſunt, aut ex principiis extrinſecis. Principia qvæ rei inſunt, aut ſenſui objiciuntur aut intellectui. Ex principiis objectis ſenſui judicamus nivem eſſe albam; ex principiis intellectui objectis, judicamus veras eſſe propoſitiones Mathematicas, qvia ad communes notitias reducuntur.

Extrinſecum principium *auctoritas* dicitur, eſtqve divina aut humana. Divinæ in rebus omnibus ſimpliciter acqviefcendum nemo dubitat; [illegible] Abrahamus judicare debuit immolandum à ſe filium. Noe futurum diluvium debuit credere. Humanæ vero auctoritati nemo tenetur acqvieſcere; niſi qvi neqve ex divina auctoritate, neqve ex principiis rei interesse judicii exitum poteſt reperire. Licet tamen acqvieſcere in rebus omnibus, qvarum indago nobis mandata non eſt. Ita æger recte facit, ſi pharmacum ſumat à bonæ famæ medico præſcriptum, imo periclitante valetudine tenetur etiam ſeqvi medicorum conſilia, ſi ipſe non ſit ejus ingenii atqve artis, ut ex naturalibus principiis certi aliqvid posſit aſſeqvi.

4. Divinam auctoritatem qvod attinet, Deus qvædam & aperit & proponit ipſe, alia aperit ipſe & per alios hominibus proponit. ut per Angelos, Prophetas, Apoſtolos. Qvoties per alios res proponitur, hic ut c[illegible] acqvieſcat animus, neceſſe eſt nobis conſtet eum qvi proponit in eo ipſo qvod proponit, nec falli poſſe nec fallere. Hanc autem certitudinem adipiſcimur aut alia divina patefactione; ut de Petro Cornelius, de Anania Paulus; aut per ſigna divinæ virtutis indubitatum veracitati proponentis teſtimonium præbentia. Per hos modos factæ propoſitioni omnino acqvieſcendum nemo Chriſtianus ambigit. Sed inter Romanenſium ſubtiliores & Evangelicos hic eſt verus controverſiæ ſtatus; *An poſt Apoſtolorum ætatem aut perſona aut cœtus ſit aliqvis adſpectabilis, de qva qvoqve certi eſſe poſſimus ac debeamus, qvæcumqve ab ipſis proponuntur, eſſe indubitatæ veritatis.* Negant enim hoc Evangelici: ajunt Romanenſes. Huc ergo præcipua hæc qvoqve de Imperio circa ſacra lis recidit. Non negant enim Romanenſes *debere Reges imperare de Sacris*, qvod Hartus Renoldo conceſſit: non negant etiam omne Imperium procedere à Judicio Imperantis, qvod Suarezius diſerte affirmat. Viciſſim non negant Evangelici, ſi qvod ſit inter homines divinum oraculum, ſi qvi Prophetæ ἀναμάρτητοι, tam Regum qvam privatorum judicium ad eam regulam dirigendum, ita ut contra nec Regibus imperare, nec privatis aut credere aut agere fas ſit. Omne enim humanum Imperium, omnis item actio Imperio divino ſubjacet: *ſed an poſt Apoſtolos tale aliqvod oraculum exiſtat*, hoc eſt, de qvo qværitur. Et hæc qvoqve qvæſtio tandem in unum Pontificem Romanum contrahitur. Nam paſtores ſingulos, Reges qvoqve & privatos, Synodos

Pro-

Provinciales, nationales, Patriarchales, illæ etiam qvæ ex toto orbe Romano collectæ sunt, falli posse ac solere, nemo est qvi inficiari audeat.

5. Posito ergo qvod verissimum est, & qvidam Romanensium de ipso Pontifice concedunt, *nullum esse hominem qvi falli non possit*, aut de qvo id nobis constet, nullam qvoqve congregationem adspectabilem; videamus qvatenus unusqvisqve alienum judicium qvod falli possit seqvi teneatur. Primùm ergo universaliter alienum *Judicium directivum* nemo seqvi tenetur. Et hoc est qvod olim dixit Chrysostomus (k) hac de re agens: *Qvomodo aliorum sententiam simpliciter seqvi non absurdum?* Fieri enim potest, ut aut ex extrinsecis rei principiis, aut ex divina auctoritate certo nobis constet tale judicium falli. Agnoverunt Panormitanus & Gerson privato alicui sententiam suam in Evangelio fundanti plus esse credendum qvam Romano Pontifici. Ita Synodi Ariminensis judicio cedere non debuerunt Pii Antistites ex Evangelio edocti *Verbum esse DEUM, & DEUM* non esse, nisi *Unum*. Deinde, & etiam cum animus non aperte contrarium testatur, nemo tamen præcise obligatus est seqvi alienum judicium directivum: qvia scilicet ipsi licet qvoqve inqvirere & tentare, an ad certam veri cognitionem possit pervenire. Tunc ergo demum seqvi tenetur, cum Ingenii vitio, aut temporum angustiis, aut occupationibus aliis ab inqvisitione avertitur. Ita Jurisperiti nos docent Judicem non alligari omnino judicio Medici in vulneris qvæstione aut agrimensoris in finibus regendis, aut calculatoris in exigendis rationibus: sed ipsum re diligentius expensa id statuere posse qvod verum æqvumqve esse intelligat.

6. Jam vero, qvod est amplius, in causa fidei salutaris nemo potest tuto acqviescere alieno judicio directivo. Causa est non tantum, qvia res fidei plane & aperte omnibus sunt propositæ (ita ut Clemens Alexandrinus (l) inanem vocet prætextum, sumptum ex diversis interpretationibus, *volentibus enim* inqvit, *licebit invenire veritatem*) sed imprimis qvod fides illa non sit fides, nisi in divina auctoritate acqviescat; qvod ipsi qvoqve Romanenses fatentur. *Credidit Abraham DEO ac imputatum est illi in justitiam*: (m) Item *fides ex auditu; auditus autem per Verbum DEI.* (n) Possunt ergo ad fidem aliqvi duci per alios, ut per mulierem Samaritani: sed tum demum vere sunt credentes, *cum non propter alienam loqvelam credunt, sed*

(k) *2.Cor. Homil 13.* (l) *7.Stromat.* (m) *Rom.4 3.* (n) *10.17,*

qvia ipsi audiverunt & sciunt qvod JESUS est Servator Mundi. (o) Hinc illud apud Prophetam, (p) *Justus fide sua vivet.* Sua, non aliena. Hinc fidei πληροφορία tribuitur. Reprehendendus ergo non fuit Serenissimus Britanniæ Rex, qvod dixerit, *Unumqvemqve super scientia propria fidei fundamentum collocare debere.* Ut nec Zanchius, cujus sunt hæc verba, (q) ad nostram controversiam præcipue pertinentia: *Pii Magistratus officium est, primum qvidem cognoscere ex Verbo DEI in genere & ad summam Capitum fidei, qvæ sit vera & Christiana religio, qvæve Apostolica doctrina, ad qvam referendæ sunt Ecclesiæ: ut nihil ex solo aliorum judicio, sed ex certa sua scientia in re præsertim tanti momenti agat, agereve audeat.* Et alibi: (r) *Scientia Principi necessaria est, qvia qvod agere instituit, illud intelligat, idqve non alieno intellectu, sed suo suisqve oculis videat, non alienis; nihil enim perniciosius est aut Reipublicæ aut Ecclesiæ, qvam si Princeps omnia agat ex aliorum dumtaxat judicio: atqve hinc profecta est tota Ecclesiæ Romanæ ruina.* Et hoc ipsum est qvod Eliensis Episcopus dixit, non frustra Regi præceptum, *ut Legem sedulo meditetur: nec hoc illi dictum ut totus ab alieno ore pendeat, ipseqve à se nihil dijudicet.* Qvod de fide, idem de cultu divino dici verissime potest. *Frustra* enim, inqvit DEUS, *me colunt docentes doctrinas* ἐντάλματα ἀνθρώπων. (s) Hinc Paulus Thessalonicenses laudat, qvod *sermonem* suum *acceperint, non ut sermonem suum, sed ut sermonem DEI, qvalis erat re vera.* (t) In his ergo qvæ per legem divinam definita sunt, in partem alteram *judicio* alterius *declarativo* (qvam *directivi* speciem dicimus) nemo tenetur, neqve recte conscientia potest acqviescere. In altera specie *directivi Judicii*, qvod *svasorium* appellavimus, cum circa ea versetur qvæ lege divina definita non sunt, plusculum tribui potest alienæ auctoritati, nec nimium tamen. Nam ut non laudantur ἰδιογνώμονες; ita nec illi, qvi ut ligna qvædam alienis ducuntur nervis. Et proprie hæc consilii atqve Imperii est differentia; qvod Imperia legi divinæ non pugnantia omnino obligant; at consilia non item. *Ubi consilium datur*, inqvit Hieronymus, *offerentis arbitrium est; ubi preceptum, necessitas est servientis.* Chrysostomus, ὁ συμβουλεύων λέγει τὰ παρ' ἑαυτοῦ οὐκ ἀναγκάζων ἀκροατὴν, ἀλλ' αὐτὸν ἀφίησι τῆς τῶν γενομένων αἱρέσεως κύριον. Præcipue vero judicium suum

---

(o) *Joan.4.28.* (p) *Hab.2 4.* (q) *Cap.26.de Mag.sect.3.* (r) *Ad 4 præl.loc.5.qv.2.* (s) *Matth.15.9.* (t) *1.Epist.2,13.*

suum interponere debet Potestas Summa, qvoties consiliantium sententiæ discrepant, qvas ponderare tutius qvàm numerare. Et in scientia qvidem juris privati, medicina, mercatura, rebusqve aliis, non excusabilis tantum, sed sæpe laudanda qvoqve est Summæ Potestatis ignorantia, ob majores necessitates occupationes. At cognitionem regendæ Ecclesiæ negligere non licet, cum nihil sit hoc uno præstantius, nihil ad incolumitatem Reipublicæ momenti majoris. Ita ut doceant nos Historiæ, eos omnes, qvi hoc munus plane in alios rejecerunt, ab hominibus circumventos, à Deo qvoqve punitos, aut regno exutos esse, aut regio retento nomine Mancipia factos alienæ libidinis.

7. Qvæ contra opponi solent ex veteri Testamento ut probetur, omnino seqvenda de sacris Regibus Pastorum judicia, nihil minus evincunt. Primus est locus Deuter. 17. ubi Israelitæ jubentur *facere juxta Verbum Judicii, qvod ipsis annunciabant sacerdotes.* Sed manifestum est ibidem dici de Judice: neqve agi de negotiis sacris peculiariter, sed agi de qvavis lite capitali sive pecuniaria, *si latuerit aliqvid te*, inqvit lex, (u) *in judicio inter sangvinem & sangvinem, inter causam & causam, plagam & plagam qvacumqve res contentiosa in portis tuis.* Non Regem, sed Judices minores lex affatur, eosqve si qvid in lege minus intelligant, ad Senatum consulendum mittit, in qvo Senatu Sacerdotes erant aliiqve judices summi, omnes jurisconsultissimi. Neqve horum auctoritati alligantur minores illi judices, sed legi per ipsos explicandæ, *Juxta os legis, qvam docebunt te, & juxta Judicium qvod dicent tibi, facies; neqve declinabis à Verbo, qvod annunciabunt tibi, dextrorsum aut sinistrorsum.* Perinde hoc est, qvasi Rex hodie judicibus præcipiat, ne contra ea judicent, qvæ jurisconsulti ipsis ostenderint juri esse congrua. Cum alioqvi judicem jurisconsultorum responsis non alligari, ipsi jurisconsulti sæpe responderint. Simile est illud in Evangelio; (x) *sedent super cathedram Mosis, omnia ergo qvæ vobis dixerint observanda, observate.* Qvod ipsi Romanenses, Stella puta & Maldonatus recte explicant: *qvatenus docent, qvæ Moses in Cathedra sedens docuit, audiendi sunt.* Ut & ad locum Malachiæ; (y) *Labia Sacerdotis custodient scientiam & legem ex ore ejus reqvirent, qvia Angelus est Domini exercituum.* Espensæus: *Eatenus audiendi, qvatenus legem Mosis docent.* Alioqvi

(u) *Deut. 17. 8.* (x) *Matth. 23 2.* (y) *Cap. 2. 7.*

qvi non audiendi, *ubi*, ut apud Malachiam continuo seqvitur, *recedunt de via.* Tunc enim si ipsis auscultetur, *offendiculum fierent multis in lege:* qvod qvia fieri potest, ideo falsi à Jeremia conv[illegible]itur illi jactatio z); *Non peribit lex à sacerdote & consilium à sapiente & verbum à Propheta.* Qvod enim illi negabant fieri posse, id tum alias, tum Ezechielis temporibus evenit, *cum sacerdotes non intellexerunt inter pollutum & mundum* (a) Cavendum ergo *ne caeci fiant caecorum duces, & ambo in caveam cadant* (b) Neqve enim sublevat credulum nimis discipulum culpa temerarii doctoris. *Ipse* inqvit DEUS, (c) *in iniqvitate sua morietur, sangvinem autem ejus de manu tua reqviram.* Nec tantum contra legem, sed & extra legem docentibus sacerdotibus credere nemo tenebatur. Dictum enim etiam Sacerdotibus, imo illis praecipue; *ne addite ad verbum qvod praecepi vobis.* (d) Et singulis de plebe, (e) *ad legem & ad testimonium.* Qvod vero in Deuteronomio seqvitur de poena ejus qvi sacerdoti non obtemperasset, ostendit non tantum de jure respondisse sacerdotes, sed & partem Imperii penes ipsos fuisse, qvod verissimum esse alibi demonstravimus. Hoc ergo Sacerdotes veteris Testamenti spectat qvà Magistratus erant, ideoqve ad Evangelii ministros extendi non potest.

8. Aliter est locus, in qvo mire qvidam triumphant. Num. 27. 21. ubi de Josua ita loqvitur DEUS: *Coram Eleazare sacerdote stabit & poscet ab illo judicium Urim coram DEO: juxta os ejus egredientur, & super os ejus ingredientur ipse & omnes filii Israel cum eo & omnis coetus.* Sed hic qvoqve si recte intelligatur, ab instituto est alienissimus: *Urim*, qvod alias plenius *Urim & Thummim* vocatur, certum est fuisse in Ephod, hoc est pectorali Pontificis Maximi Hebraeorum. Exod. 28 30. Levit. 8. 8. Aelianus scribit (f) Aegypti sacerdotem eundem fuisse *summum Judicem*, ex cujus collo dependerit ἄγαλμα ἐκ σαπφείρου, qvod vocatum sit ἀλήθεια. Simile qvid Diodorus Siculus lib. 1. narrat de summo Judice Aegyptiorum, hunc nempe ex aurea torqve de collo suspensum habuisse ζῴδιον, hoc est, *sigillum* è gemmis pretiosissimis, qvod vocaverint ἀλήθειαν. Coepisse autem disputari postqvam summus Judex illud simulachrum τῆς ἀληθείας sibi apposuisset: debuisse apponi

(z) *Cap. 18. 18.* (a) *Ezech. 22. 26. Esai. 59 10. Jerem. 6. 1[illegible]. 14. 14. Ose. 9. 8.* (b) *Matth. 15. 14.* (c) *Ezech. 3. 18.* (d) *Deut. 4 2, 12. 32.* (e) *Esai. 8. 20.* (f) *L. 14 c. 34.*

apponi *sigillum* τῆς ἀληθείας alteri parti qvæstionis. Omnino ex his duobus locis apparet Gentes vicinas imitatas morem Hebræorum, ut solet diabolus esse DEI simia. Nam & Judicum Hebræorum temporibus Idolorum sacerdotes Ephod habuisse, & ex eo qvasi responsa dedisse, ostendit sacra Historia Judic 8. 27. 33. & 18. 5. 14. ἀλήθειαν sive *veritatem* vocant hoc gemmeum sigillum Ælianus & Diodorus, qvomodo & septuaginta interpretes *Thummim* verterunt: vocant enim *Urim & Thummim* δήλωσιν καὶ ἀλήθειαν; ut & Philo. Modum responsi per *Urim & Thummim* hunc fuisse Judæi referunt, qvod re aliqva gravi in consilium missa, si ea res salutaris ac fausta esset eventura populo Hebræo, gemmæ fulgore qvodam cœlesti micarent. Sin ea res infeliciter esset casura, tum gemmæ nativum colorem retinerent. Egregia hujus consultationis descriptio 1. Samuel. 30. 7. *Dixit David Abiathari sacerdoti filio Abimelechi; fac mihi accedere Ephod: & fecit Abiathar Ephod accedere ad David: & interrogavit Dominum dicendo; persequarne exercitum istum; attingamne ipsum? & dixit ei* (DEUS scilicet per Urim) *persequere: omnino enim assequeris eos & erues.* Locus illi Numerorum plane geminus, ibi Josua dux belli, hic David dux itidem: jubetur ibi Josua adstare sacerdoti summo, qvorsum? nimirum ut eo sit propior ipsi pectorali & τῷ *Urim* qvod erat in pectorali: sicut *pectorale admotum* Davidi dicitur. Notandumqve obiter, qvod ex Maimonide à viris doctis est observatum, Pontificem maximum solitum *stare coram Rege* venerationis causa: at Regem coram Pontifice *non stetisse*, nisi cum *Urim* consuleretur, ut appareat honorem non Pontifici exhibitum, sed oraculo: ibi Josua jubetur interrogare; hic interrogat David: respondit Davidi non Abimelech, sed Dominus qvi interrogabatur per *Urim*. Ita ibi *juxta os ejus*, nempe ipsius judicii *Urim*, qvod proxime præcessit. *Os* enim τῷ *Urim* tribuitur, eadem metaphora, qva legi in Deuteronomio, sicut & Latini ab ore *omen* dixere. Malo ad *Urim* referre qvam ad DEUM ipsum; qvod fecere multi, tum Evangelici, tum è Romanensibus: qvamqvam sensus eodem recidit. Certe Deum respondisse, non sacerdotem, alia qvoqve historia evincit. Nam cum David Ceilam venisset, & oppidanorum suspectam haberet fidem, Abiathari edicit, (g) *Fac accedere Ephod*: hoc est, *mihi Ephod* admove, ut ex altero, qvem citavimus, loco apparet. Consulit deinde

(g) 1. *Sam.* 23. 11.

deinde David DEUM, cui dicitur respondisse non Abiathar sed *DEUS*, fore ut ipsum oppidani Sauli dederent. Qvibus autem de rebus *Urim* consulit David? de itineris eventu. Nec Josuæ aliud præcipitur. Nam illud *ingredientur & egredientur*, qvid hoc loco sit, ex eo apparet qvod præcedit. Rogat enim Moses Deum, *ut populo Virum præficiat, qvi educat eos & reducat*. De expeditionum ergo successibus, & si qvod est simile, consuli solebat τὸ Urim, cum aliis rebus alia paterent oracula, ut *responsum ex propitiatorio, afflatus, visio, somnium.* (h) Qvod cum observasset Josephus, recte tradidit, *fulgore pectoralis* significatas fuisse bellicas victorias, nihil ultra addens, sicut & Maimonides ait per *Urim* & *Thummim* responsa nulla data privatis negotiis, neqve verò alio sciscitante, qvam qvi publico cum Imperio esset. Pastores ergo qvi illud è Numeris pro se citant, causam suam nihil promovent, & impudenter suspectos se reddunt affectati Imperii civilis. Nam si is locus ad rem facit, nulla acies educi poterit nisi ex Pastorum præscripto. Et sane si illorum ministerio sciri certo possint consiliorum eventus, ut olim ministerio Sacerdotum potuerunt, rem æqvam postularent. Qvamqvam tunc qvoqve non ipsorum judicio, sed certo divinæ præscientiæ testimonio staretur. Neqve enim clam Regem τὸ *Urim* consulit sacerdos, sed ipse Rex, aut belli dux spectator miraculi adstitit, ideoqve τὸ *Urim* ad se jussit accedere. Qvis ergo non videt qvam hoc sit οὐδὲν πρὸς ἔπος? si tamen licet ἀλληγορεῖν, sit sane Evangelium Urim nostrum. Nam si recte dixit Siracides, (i) πιστὸς ὁ νόμος ὡς ἐρώτημα δήλων, *fida lex ut consultatio Urim* (nam *Urim* alibi δήλωσιν, alibi δῆλα vertunt Hellenistæ) idqve de lege veteri, qvam id verius de lege Christiana? Hanc ergo sacerdos *accedere ad Regem faciat*, ut in ea conspiciat divinas pollicitationes & minas. Tum demum merito fidem exigat non sibi, sed luci per se monstratæ debitam: sed meminerit simul hoc *Urim* nostrum non in solo pastorum, sed & in Christianorum omnium pectore esse positum, *Gratiam* scilicet illam *salutarem* qvæ *cunctis hominibus illuxit*. Sed de audiendis examinandisqve Summæ Potestati pastorum judiciis, satis arbitror dictum est.

9. Altera generalis admonitio ad modum exercendi Juris pertinens, hæc est, *Imperanti circa sacra, habendam imprimis concordiæ Ecclesiasticæ rationem.*

(h) *Antiq. l.3 cap.9.* (i) *Cap. 30.*

rationem. Haec enim quasi anima est Ecclesiae; *Ex eo*, inquit Christus, (k) *cognoscent [illegible] discipulos meos, si dilexeritis [illegible] alterum.* Hic [illegible] Ecclesiae character; *Multitudinis credentium erat cor & anima [illegible].* (l) [illegible] a suis Consiliariis, & qui post eum Christiani fuerunt [illegible] magis exercent quam [illegible], ut dissensiones aut praevaricationes [illegible]. Contra Julianus [illegible] in Christianos inexpiabili odio, dum nihil inveniret quo eos gravius premeret quam si latam schismatibus viam aperiret, quod idem Ammianus narrat, (m) *Utque dispositorum roboraret effectum, dissidentes Christianorum Antistites cum plebe discissa in Palatium intromissos monebat, ut civilibus discordiis consopitis, suae quisque religioni serviret intrepidus, quod agebat ideo obstinate, ut dissensiones augente licentia non timeret unanimantem postea plebem, nullas infestas hominibus bestias, ut sunt sibi ferales plerique Christianorum expertus.* Idem Juliani propositum ita explicat Augustinus: (n) *Et hoc modo putabat*, inquit, *Christianorum nomen posse perire de terris, si unitati Ecclesiae, de qua lapsus fuerat, invideret, & per leges dissensiones liberas esse permitteret.* Miserere pii omnes debent hujus saeculi, quo non aliud eo morbi genere gravius ac pertinacius laboravit, Palatinorum magis culpa quam Regum, aut Principum; ut recte notavit Illustrissimus *Elector Palatinus in suis ad liberos codicillis*, quos operae pretium est ab omnibus Ecclesiae amantibus legi atque adeo edisci. Quod si vero sanari desperatum est (sed cur desperemus quando saepissime τῶν ἀπορημάτων πόρον εὗρε Θεός?) certe ne ex vulneribus nova nascantur vulnera, [illegible] debent Summae Potestates. Vere Augustinus: (o) *Pertinet ad Reges seculi Christianos, ut temporibus suis pacatam velint habere matrem suam Ecclesiam.* Cautiones, quae servandae unitati conducant, hae sunt potissimae. Primo, ut a definiendo abstineatur quantum fieri potest, hoc est salvis dogmatibus ad salutem necessariis, aut valde eo facientibus. Omnem in jure definitionem periculosam esse tradunt Juris auctores. De Theologicis idem quis merito dixerit; Vetus enim est sententia; *de DEO etiam vera dicere periculosum.* Huc illud Nazianzeni spectat monitum [illegible] πολυπραγμονεῖν, *[illegible] de cujusque rei modo sollicite inquirere*, multoque maxime illud Augustini, *Sunt in quibus inter se aliquando etiam do-*

K

(k) *Joan. 13. 35.* (l) *Act. 4. 32.* (m) *Lib. 22.* (n) *Epist. 166.* (o) *Cap. 30. Contr. [illegible]*

doctissimi atque optimi regulæ Catholicæ defensores salva fidei compage non consonant. Et Vincentii Lirinensis: (p) *Antiqva Sanctorum Patrum consensio non in omnibus divinæ legis qvæstiunculis; sed solum (certe præcipue) in fidei regula magno nobis studio & investiganda est & seqvenda.* Hanc definiendi modestiam secuti sunt Patres in Nicæna & Constantinopolitana prima Synodo, & qvi has Synodos moderati sunt Imperatores. Hac enim confessione posita, Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum distinctos esse inter se, & hos unum esse DEUM, ac proinde ὁμοουσίους, in explicando modo discriminis inter *essentiam* & *hypostasin* non putarunt anxie laborandum. Itidem Episcopi qvi Ephesi & Chalcedone convenerunt, & Imperatores eorundem temporum, cum definiissent *unam esse personam, duas autem naturas* JESU CHRISTI, modum hypostaticæ unionis subtiliter indagandum non existimarunt. In Diospolitana, (q) Carthaginensi, (r) Milevitana, (s) posteaqve Arausionensi, (t) Synodo sollicitii Patres & qvi Procerum adfuere, ne gratia DEI vilesceret, apertè qvidem contra Pelagium ejusqve reliqvias pronunciarunt, *nihil qvod spiritualiter bonum sit ab homine sine divina gratia inchoari, continuari aut perfici*: Sed qvæ de ordine Prædestinationis deqve modo conciliandæ cum gratia liberæ voluntatis humanæ argute disputari solent; pleraqve prudenti silentio transmisere. In Sanctissimo Cœnæ Dominicæ Sacramento visibilia signa CHRISTI invisibiliter præsentis exhiberi omnes veteris Ecclesiæ Patres fatentur. De modo præsentiæ non eadem loqvuntur: neqve tamen unitas propter hoc scissa est. Dogmata ergo definienda sunt paucissima & necessaria qvidem sub anathemate; alia vero sine anathemate: qvod discrimen in Arausionensi Synodo servatum videmus. Et in vetere Concilio Carthaginensi (u) legimus. *Superest ut de hac ipsa re qvid sentiamus, proferamus, neminem judicantes, aut à jure communionis aliqvem, si diversum senserit, amoventes.* Plurimum vero ad retinendam Ecclesiæ Catholicæ concordiam primis istis sæculis valuit, qvod dogmaticæ definitiones nullæ fieri solebant nisi in Conciliis œcumenicis: aut si qvæ factæ essent in minoribus Synodis, eæ non erant ratæ anteqvam ad alias Ecclesias missæ, atqve ita communi judicio approbatæ forent: qvem morem si reducendum curarent, qvi nunc in Christiano orbe

(p) *Cap. 30. Contr. hæres.* (q) *A. D. 414.* (r) *A. D. 418.* (s) *A D. 416.* (t) *A. D. 529.* (u) *A. D. 256.*

be Imperium habent, nullum sane posset ab illis beneficium majus exspectari. Nam in illis remediis, qvæ τοπικὰ medici vocant parum est auxilii, quia non potest partium unitas nisi a corporis unitate spectari. Non possum non laudare præclarum Angliæ Canonem Anni cIↄ Iↄ LXXI. *Imprimis verò videbunt concionatores, ne qvid umqvam doceant pro concione, qvod à populo religiose teneri & credi velint, nisi qvod consentaneum sit doctrinæ veteris aut Novi Testamenti; qvodqve ex illa ipsa doctrina Catholici patres ac veteres Episcopi collegerint.* Qvod de credendis dictum est, idem de his etiam qvæ omnino facienda Lex divina præscribit, accipi velim. Qvamqvam de his minus crebræ sunt controversiæ: ut recte olim Chrysostomus dixit τὰ μὲν τῶν δογμάτων ἀμφιβάλλεται, τὰ δὲ τῶν ἔργων οὐ κεκρύπται. In utroqve genere ad concordiam retinendam omnino necesse est operam dari, ut intelligat populus qvæ imperantur divinæ legi esse consentanea. Seneca procœmia legum improbans, *lex jubeat*, inqvit, *non disputet*. Et potest hoc qvidem locum habere in mere arbitrariis, qvamqvam harum qvoqve legum causas liberaliter reddi videmus a Justiniano aliisqve, in Codice & Novellis constitutionibus.

10. Ac in his qvæ religiose fieri velis, edictorum severitati persvasio addenda est; qvod & à Platone (x) monitum, & à Charonda, aliisqve Legum latoribus præstitum videmus. Hinc commonefaciendi vocabulo hac in re usi Imperatores, ut Theodosius & Valentinianus A.D. 449. *Decere arbitramur nostrum Imperium subditos nostros de Religione commonefacere.* (y) Et docendi ut Justinianus; (z) *illos festinavimus, qvæ sit recta Christianorum fides, edocere.* Et sanè cum omnibus in rebus firmissima sint Imperia qvibus sponte paretur, tum in negotio Religionis id unicè valet. *Nihil enim*, ut olim Lactantius, (a) *tam voluntarium qvam Religio, in qva si animus sit sacrificantis adversus, jam sublata, jam nulla est.* Alioqvi, ut olim dicebat Themistius, *purpuræ cultores efficies, non DEI.* Huc igitur summo studio elaborandum est, ut divinorum testimoniorum auctoritate convicta pars major populi intelligat verum ac pium esse qvod imperatur. Ut enim omnes unum sentiant, res voti magis qvam spei est. Sed ob paucorum aut ignorantiam aut malitiam non est deserenda tum veritatis,

(x) *Lib. 4. apud Stobæum* (y) *L. 3. C. de sum. Trin.* (z) *L. cum Salvat. C. eodem tit.* (a) *Lib. 5.*

eum unitatis cura. Suspenso tamen pede hic incedendum, ut illi, qui *Divinæ humanæqve ordinationi resistunt*, non tam cogantur benefacere, qvam malefacere prohibeantur. Quæ duo in hoc ipso argumento Augustinus olim provide distinxit. (b)

Ad ea ut veniamus de qvibus certe nihil constituit Lex divina, qvalia sunt pleraqve regiminis & rituum. In his, si m[illegible] ductis, nihil esse tutius qvam ea restituere, qvæ primis post Apostolos seculis magno populorum consensu, magnoqve fructu observata apparent. Nusqvam enim verius illud; (c) *super omnibus negotiis melius atqve rectius olim provisum, & qvæ convertuntur, in deterius mutari.* Habenda tamen temporum aliqva, habenda & locorum ratio. Sapienter Hieronymus (d) *Qvæ nec contra fidem, nec mores fuerint, in his* [illegible]*ia, tamqvam Canones sint Apostolici.* Et Augustinus Epist.118 *qvod neqve contra fidem, neqve contra bonos mores injungitur, indifferenter est habendum, & pro eorum, inter qvos vivitur, societate servandum est.* Et ipsa in his rebus varietas non inutiliter testimonium præbet Christianæ libertati, neqve lædere debet Ecclesiasticam unitatem, ut recte ad Victorem Episcopum Rom. scribit Irenæus, ἡ διαφωνία τῆς νηστείας τὴν ὁμόνοιαν τῆς πίστεως συνίστησι. A qvo non dissentiens Cyprianus (e) *Multa, inqvit, pro locorum & hominum diversitate variantur; nec tamen propter hoc ab Ecclesiæ Catholicæ pace atqve unitate aliqvando discessum est.* Et Augustinus: (f) *Si ergo fides universæ qvæ ubiqve dilatatur Ecclesiæ tamqvam intus in membris, etiamsi ipsa fidei unitas qvibusdam diversis observationibus celebratur, qvibus nullo modo qvod in fide verum est impeditur; omnis enim pulchritudo filiæ Regis intrinsecus:* (g) *Illæ autem observationes, qvæ variæ celebrantur, in ejus veste intelliguntur. Unde ibi dicitur in fimbriis aureis circumamicta varietate. Sed ea qvoqve vestis ita diversis celebrationibus varietur, ut non adversis contentionibus dissipetur.* Multa præclare in eandem sententiam videre est in Historia Socratis lib.5.cap 22. Sane si qvid in isto genere non optimum, tolerabile tamen, ævo [illegible] egit, id nisi bella occasione, multoqve assensu non mutare, prudentiæ est τὰ γὰρ ἐν ταυτῷ μένοντα κἂν χείρω ᾖ συμφο-

(b) *L.2.c 83 Cont.Petil.* (c) *Tac.Ann.14.* (d) *Alia Hieronymi verba sunt hæc nimirum ex epist.18. unaqvæqve Provincia abundet in sensu suo & præcepta majorum leges Apostolicas arbitretur.* (e) *Ep.75.* (f) *Ep.86.* (g) *Psalm.45.*

[illegible] post Aristotelem & Thucydidem docuit Augustus apud Dionem; post hunc Augustinus, (h) *Commutatio* [illegible] *adjuvat, tantum novitate perturbat.* In hoc autem rerum genere [illegible] eligendi [illegible] Summas Potestates [illegible] jurisdictionem [illegible] quædam concipiant quæ deinde Summi [illegible] indutæ, robore & auctoritate sua muniat.

12. Nec illud quidem omittendum, quod ad modum juris utendi plurimum pertinet, [illegible] & ministerio aliorum uti debere Summam Potestatem, ac proinde singulari negotia, [illegible] mole sua obruunt animum, remittenda ad cœtus quosdam gradibus constitutos, unde si [illegible] accipere nequiverint, tum demum ad ipsius arbitrium referantur. Ita in vetere Ecclesia sub Christianis Imperatoribus erant Presbyteria in Urbibus, erant Synodi Metropolitana & Exarchicæ, ac postremo Imperiales. Sed hac de re [illegible] agendi erit locus.

13. Sed quæcumque hic diximus de expetendo consilio danda opera ut volentibus imperetur, servando cognoscendi gradu, quæque alia his addi possent, non debent perpetua semperque utilia censeri. Nulla enim prudentiæ præcepta sunt plane universalia: quia τῶν καθ' ἕκαστά ἐστιν ἡ φρόνησις. Tempora, loca, homines plurimum hic immutant. Neque aut consilium petere expedit in re celerrima, neque, flagrantibus dissidiis subito speranda consensio, neque per gradus ire patitur imminens ex cunctatione periculum, aut suspecta inferiorum subjectorum fides ob odium, gratiam, aliaque bonæ mentis impedimenta. Faciendum hic quod in navigatione; ubi portum recta tenere nequeas, obliquandi sinus. Notandus hic obiter error eorum, qui duplicem faciunt potestatem, absolutam & ordinariam: confundunt enim potestatem & agendi modum. Sicut autem in DEO una eademque potentia est, sive agat secundùm ordinem à se constitutum, sive extra eundem ordinem; ita potestas quoque sive jus Summi Imperantis idem est, sive agat secundum ordinem a se positum, sive aliter. Sed prudentiæ est secundum ordinem & leges positas agere in rebus communiter accidentibus. Feruntur enim leges ἐπὶ τὸ πλεῖστον. (i) Agere autem extra

 extra

(h) *Epist. 118.* (i) *L.* [illegible] *ff. de Legib.*

tia ordinem debet Summa Poteſtas ἐν τοῖς ἐκ παραλόγου, qvibus ordo aptari neqvit. Caſus enim infiniti, ordo autem ſive lex poſitiva finita. Non poteſt autem finitum qvid infiniti adæqvate eſſe regula.

14. Qvamqvam verò officio Summæ Poteſtatis conveniat in rebus freqventioribus ordinario uti agendi modo; tamen ſi aliter ſi fiat, poteſt qvidem dici non rectè facere, ſed non tamen extra id, qvod facere ipſi jus fuit, qvia, ut ſupra diximus, latius patent officiorum regulæ per omnia virtutum genera diffuſæ, qvam jus merum. *Vanum eſt cavere*, inqvit Juriſconſultus (k) *exiſtimare ſuperiorem* (intellige poteſtatem vere ſupremam) *non poſſe evocare ſine cauſa cognitione.* Hinc illa trita in ſcholis, *neminem ſibi imperare poſſe, neminem ſibi legem poſſe dicere, à qva mutata voluntate neqveat recedere. Summum ejus eſſe Imperium qvi ordinariis jure derogare valeat.* E qvibus evincitur Jus Summæ Poteſtatis non limitari per legem poſitivam. Jus enim alicujus limitare non eſt niſi ſuperioris, et nemo ſe ſuperior. Hinc & Auguſtinus dixit; *Imperatorem non eſſe ſubjectum legibus ſuis, ut qvi in poteſtate habeat alias leges ferre.* Et Juſtinianus: (l) *omnibus à nobis dictis, Imperatoris excipiatur fortuna, cui & ipſas DEUS leges ſubjecit.* Si ergò qværatur, an liceat Summæ Poteſtati in contingenter accidentibus legis fines egredi, reſpondendum eſt cum Paulo Apoſtolo: (m) ἔξεστιν ἀλλ' οὐ συμφέρει, οὐκ οἰκοδομεῖ, aut cum Paulo Juriſconſulto: (n) *Licet, ſed honeſtum non eſt. Virtus Conſulis, verè prudentiæ eſt*, inqvit Cicero, (o) *ſpectare qvid deceat vos, non qvantum liceat.* Et paſſim apud auctores bonos ei qvod *licet*, opponitur id qvod *decet*, qvod *oportet*, qvod *honeſtum*, qvod *optimum* [illegible] præſertim ubi agitur de Summis Poteſtatibus. Qvod autem ſupra diximus, *Ratum eſſe factum, etiamſi actio non habeat plenam rectitudinem, dum jus non deſit*, hic qvoqve valere debet. Fac enim improvide, fac perturbato ordine jubeti aliqvid à Summa Poteſtate, qvod tamen ſine peccato poſſit impleri, valere ſemper illud Apoſtolicum debet [illegible] ſθαι. Illi ſummum arbitrium DEUS dedit, nobis obſeqvii gloria relicta eſt;

Ἀρχ ντὲς εἰσιν [illegible], inqvit Sophocles; (p) & in talibus etiam τὰς τῶν κρατούντων [illegible] χρεὼν φέρειν. CAP.

(k) [illegible] de Temp. ord. (l) Nov. 105. (m) 1. Cor. 6. 12. [illegible] 23. (n) L. Non omne. ff. de Reg. Iuris. (o) Pro R[illegible]rio. (p) Ajac.

CAPUT VII.

De Synodis.

SUMMARIUM.

1. Synodi vox explicatur. 2. Origo Synodorum petitur à jure naturæ. Ibidem distinctio naturalium absolute & naturalium secundum quid explicatur. 3 Synodos non esse Juris naturalis absoluti. 4. Interdum imperari quædam rectè à summis Potestatibus absque Synodo probatur exemplis. 5 Idem probatur ex triplici fine Synodorum, qui sunt consilium, consensus, exercitium Jurisdictionis concessæ. 6 Ostenditur hos fines non semper necessarios: nec Synodos ad hos fines. 7. Ostenditur interdum noxias esse Synodos. Obiter accusatores non debere in Synodis judicare. 8. Jus Imperandi absque Synodo ad solum casum collapsæ religionis male referri. 9. Quos penes jus sit eligendi mittendos ad Synodum. 10. Mos ea in re veteris Ecclesiæ. 11. Licere id summæ Potestati ratione & exemplis ostenditur. 12. Aliis permissa electione, manere summæ Potestati Imperium in electionem. 13. Judicare in Synodo posse Summas Potestates & an id expediat distinctè quæsitum. 14. Ἐπίκρισιν post Synodum competere summæ Potestati rationibus & exemplis probatur. 15. Huic inesse jus mutandi, demendi, addendi. 16. De modo exercendæ ἐπικρίσεως. 17. Hoc jus locum habere etiam, cum non de tota religione agitur.

1. EXIGIT hic locus ut de Synodis agamus, quarum saluberrimam in Ecclesia esse auctoritatem, imperitus sit qui nesciat, inverecundus qui neget. *Synodos* Græci interdum vocant qualescunque *cœtus* etiam singulares Ecclesiarum, ut in Ignatio & edictis Constantini videre est, sed magis usitate & origini convenientius ea vox non quemvis conventum indicat, sed talem in quem multi dissitis ex locis coeant. Differt ergo Synodus a *Senatu*, qui Græcis συνέδριον, πρεσβυτέριον, γερουσία

γερουσία, qvia *Senatus* collegium est constans è certis personis, una in urbe locove commorantibus. at Synodus collegium [illegible] est, [illegible] habet personas. *Concio* [illegible] (Græci *ἐκκλησίας* aut *συναγωγῆς* v[illegible]) hoc sensu *Synodus* non est: [illegible] enim *conventus ejus multitudinis q*[illegible] *urbem inhabitat*: At conventus ordinum regni alicujus ut Latine *Con*[illegible], ita Græce *σύνοδος* recte dicitur. Qvare & in Hungariæ decretis conventus Episcoporum & optimatum regni *Synodus* vocatur. Et Carolus Magnus *patritius Romanorum* declaratur *in Synodo*: (q) hoc est *Ordinum conventu*, ut recte explicuit vir doctissimus, & de Imperio Germanico si qvis unqvam bene meritus, Melchior Goldastus. Ipsa decreta ostendunt Synodum constitutam *ab Episcopis, Abbatibus, Judicibus*, hoc est *comitibus & legum doctoribus*, qvi scilicet civitatum erant legati. A[illegible] fuere plerææqve Francorum & Gothorum, qvarum ca[illegible] permi[illegible]e [illegible] sacris profanisqve rebus a[illegible]en[illegible]ia habe[illegible] in Conc[illegible] [illegible] Synodus in Optimatum Republica, qvalis Romana fuit, Caroli Magni temporibus excusso Imperii Byzantini jugo, est ipsa Potestas summa. In regno autem absoluto est consilium Regis optimum maximumqve [illegible] omnes Germanicæ originis Reges [illegible] Imperatores duplici [illegible] qvibus ut[illegible], altero [illegible], qvi *Senat*[illegible] dicitur, ad res quotidianas, altero vocato, qvi C[illegible] conventus ordinum ad res momenti majoris [illegible] ita loqvitur Pipinus: (r) *Per c*[illegible] *Sacerdotum & Optimatum ordinavimus, constituimus &* [illegible] Et in Toletana Synodo IV. *Pa*[illegible] *cum Rege* [illegible] *sanciunt fin*[illegible] *cum* [illegible] [illegible] S[illegible] [illegible] conventum sæpe Reges Judæi habuere, [illegible] de profanis, sive de sacris consultarent. Nam & [illegible] Regi [illegible] simulqve Principibus tribuitur: (t) [illegible] & N[illegible] *a Rege & Proceribus* indicitur. (u) [illegible] Ordinum conventus, ita & Synodi [illegible] us Ordinis hominum [illegible] electis convocatorum. Specialiter [illegible] obtinuit usus, ut *Syn*[illegible] conventus [illegible] ex [illegible] Ecclesiarum pastoribus, a[illegible] [illegible] instituuntur, communis [illegible]

(q) *A. D.* 774. (r) *A. D.* 744. *Mart.* 2. (s) *A. D.* [illegible] (t) 2 *Chron.* 30. (u) *Jon.* 3. 7.

tia. Nam si Pastores in unum convocentur, aut imperata audiant, eum cœtum, non arbitror *Synodum* vocari, ut nec populus ad legem audiendam vocatus *Concilium* dicitur.

2. Harum Synodorum cum evidens sit utilitas, qvæ sit origo, qvæqve necessitas disputari solet. Præceptum habendæ Synodi in lege divina nullum reperio, qvi verò exempla præceptis adæqvant, insigniter falluntur. Neqve ideo supervacuo qvisqvam in sacris libris exempla putet posita, etsi per se præceptorum vim non habeant. Magnus enim eorum usus est, ut apparet, primùm qvid tritum sit, deinde qvid iisdem circumstantiis occurrentibus prudentiæ sit imitari. Ex Veteri Testamento ne exempla qvidem Synodorum produci video: aliud enim est, ut diximus συνέδριον, aliud σύνοδος. Convocati qvidem interdum diversis è partibus Levitæ, aut soli aut cum cætera plebe, sed ut audirent imperata, non ut sententiam promorent. Convocavit Ezechias Sacerdotes & Levitas, & congregavit eos in plateam Orientalem; ac dixit eis, (u) *Auscultate mihi, o Levitæ, jam sanctificate vos*; & qvæ seqvuntur. In novo fœdere legem habemus de Piorum conventibus ad preces faciendas, ad audiendas admonitiones e sacris literis, *ad frangendum panem*. Ex his Synodorum omnimodam necessitatem non rectè exstrui qvivis videt. Læsus à fratre rem jubetur *Ecclesiæ*, id est *piorum cœtui* indicare: (x) additurqve daturum Patrem *qvod duo tresve consentientes oraverint*, & *si duo tresve convenerint in Christi nomine*, Christum ipsis affuturum. Et Paulus cum jubet, *Prophetarum spiritus Prophetis subjici*, (y) ad unius Ecclesiæ Prophetas propriè respicit: ut ipse verborum contextus evincit. Initium ergo Synodorum peti solet ex historia, qvæ est Act 15. Sed an is consessus, cujus ibi est mentio, *Synodus* rectè vocetur, hac notione, qvæ nunc hujus vocis propria est, in dubium vocari potest. Controversia erat orta inter Paulum & Barnabam, & Judæos qvosdam Antiochiæ agentes, de legis Mosaicæ vi & efficacia: mittuntur Paulus & Barnabas & cum his Antiocheni aliqvot exploraturi sententias, Pastorumne ex Asia omni, aut certè ex Syria, Cilicia, & Judaica in unum locum congregatorum? minime vero: sed *Apostolorum & Presbyteris* Hierosolymitani, Apostolorum cœtus, collegium erat, non Synodus: Presbyterium qvoqve unius Urbis Synodus vocari non potest. Consulitur ergo una dumtaxat Ecclesia,

(u) *2. Chron. 29. 5.* (x) *Matth. 18. 17.* (y) *1. Cor. 14.*

Ecclesia, imo qvod verius puto, consuluntur propriè & respondent Apostoli, qvorum auctoritati consensum suum adjiciunt *Presbyteri & Fratres* Hierosolymitani. (z) Unde ergo Synodorum originem petimus? ex Jure nimirum naturæ, posito ante constitutionem Ecclesiarum & Pastoralis muneris ex lege divina. Qvum enim omnis homo sit animal ἀγελαῖον, natura hominum consociationem permittit, imprimis autem eorum qvibus aut contemplatio aut actio aliqva inter se communis est. Ita mercatoribus qvæstus communis causa, Medicis & Jurisconsultis ad examinandas artis suæ controversias coire naturaliter licet. Diligenter autem hic distingvi debet id qvod *naturale* dicitur. Alia enim juris naturæ sunt absolutè non obstante qvocunqve facto humano: alia vero secundum qvid, secluso scilicet facto humano. Priore modo *naturale* est DEUM revereri, amare parentes, innocenti non nocere. Hæc enim ita sunt naturalia, ut omnino sint immutabilia. Secundi generis *naturalia* sunt, rerum communio, personarum libertas, proximorum successiones. Nam res natura communes sunt, donec facto humano Dominia distingvantur; Liberi sunt homines, donec in servitutem redigantur; Proximi hæredes sunt, nisi testamento aliter sit cautum. Ita & per naturam jus nobis est ea faciendi omnia, qvæ per se turpia non sunt. Sed hoc jus eousqve durat, donec humana lege aliqvid propius sit constitutum. Hinc illa exceptio Persii,

Cur mihi non liceat, jussit qvodcunqve voluntas,
Excepto si qvid Masuri rubrica notavit.

3. Synodos igitur habere Juris est naturalis secunda illa acceptione. Nam si priore modo naturale esset, numqvam Episcopi ab Imperatoribus conveniendi veniam postulassent. Et mendose Hieronymus Synodum vitio habitam hoc argumento probaret. *Monstra* mihi, qvisnam *Imperatorum celebrari id Concilium jusserit.* Est ergo Synodi conventus in numero earum rerum, qvæ jure naturæ permissæ, legibus humanis præcipi, permitti aut prohiberi solent. Ideoqve in Concilio Agathensi (a) monentur Episcopi ad Synodum vocati adesse, *nisi gravis infirmitas corporis, aut præceptio regia impediat.* Objici hic posse video nunqvam à paganis Imperatoribus petitam veniam cogendæ Synodi; sed notari debet non opus fuisse venia, ubi nulla obstarent Imperatorum edicta. Vetera autem Senatus consulta

(z) *Actor. 15.* (a) *A. D. 506.*

consulta Romana contra coitiones facta eos excipiebant, qvi religionis causâ coirent, (b) & speciatim Judæis hoc ab Augusto concessum, ut Philo narrat in legatione ad Caligulam; qvorum privilegiis Christiani optimo jure fruebantur: ut qvi cum Paulo verissimè possent profiteri, se *credere omnibus, qvæ in Lege & Prophetis scripta sunt.* (c) Sane Svetonius qvoqve *Judæorum* nomine Christianos designat. Adde jam qvod in illis partibus qvibus Synodi pleræqve sunt celebratæ, non tam Romano jure, qvàm propriis legibus vivebatur. Hinc Eranos Amisenis vult permitti Trajanus, qvia beneficio Imperatoris legibus suis utebantur. *In ceteris,* inqvit, (d) *civitatibus, qvæ nostro jure obstrictæ sunt, res ejusmodi prohibenda est.* Atqve adeo in Asia urbibus hetærias fuisse ad Trajani usqve tempora ex Plinii relatione apparet. Qvare si qvando Ecclesiæ pacem haberent, qvod sub Imperatoribus paganis sæpissimè accidit, nihil obstabat, qvo minus Episcopi in Synodos convenirent. Flagrante autem Imperatorum sævitia, sicut Ecclesiasticos cœtus, qvamqvam humanis legibus interdictos, ob divinum præceptum Christiani intermittere non poterant, ita non commiserunt Episcopi, ut per suspectas congregationes, si modo eis Ecclesiæ status carere poterat, odia dominantium accenderent. Ostendit sanè non uno loco Cyprianus, cum sub persecutione gravis orta qvæstio *de lapsis ad communionem recipiendis* commune consilium deposceret, non ante tamen qvam persecutione sopita convenisse Episcopos, nec est ausus Liberius Romæ Episcopus Synodum convocare nolente Constantio. Orthodoxi (*) Hispaniæ (*) Episcopi non sine permissu Regis Alarici, qvamqvam Arriani, in civitatem Agathensem convenerunt. Sed qvod pagani Imperatores susqve deqve habuerunt, id Imperatores Christiani meritò ad curam suam atqve arbitrium revocarunt: qvippe gnari qvò qvidqve bonum existens est melius, eò corruptum pejus effici. Inde adeo non in medio relictæ Synodi, sed aut præceptæ, aut vetitæ fuerunt, prout spes ex illis aut metus affulserat. Itaqve Socrates Historicus maximas Synodos ex Imperatorum arbitrio habitas ait, qvod etsi de Oecumenicis Imperii Romani proprie dictum videtur, tamen Constantinus Tropicas convocavit; ad eas enim spectat illud Eusebii, (f) *Ecclesiæ DEI peculiarem curam gerens, ortis varia per loca dissidiis, ipse tamqvam*

(a) *L. 1 § sed Relig. D. de Colleg.* (c) *Act. 24. 14.* (d) *Epist. 94. ad Plin.* (e) *Ep. 97.* (*) *A. D. 506.* (*) *Galliæ Narbonensis non Hispaniæ. Agatha non Hispanus unus omnium.* (f) *Lib. 1. de vita c. 37.*

qvam communis à DEO constitutus Episcopus, concilia Ministrorum DEI indicebat. Post acta Nicenæ Synodi à Constantino firmata, locum consensus specialis lex generalis implevit, qva imperatum ut bis anno haberetur. Qvod actis Constantinopolitanæ Synodi & Chalcedonensis repetitum, neqve Justiniani tantum Novellis, (g) sed & Caroli Magni Capitulis adscriptum est, aliis temporibus & locis videas hactenus ab ea lege discessum, ut pro semestribus annuæ fierent. Neqve verò conventus, Episcoporum libertati permissus, sed Præsidibus Provinciarum data sunt mandata, ut detrectantes in Synodum cogerent congregari. (h) At præter statas Synodos, aliæ qvoqve extra ordinem habitæ Imperio Summarum Potestatum. Ita passim Franci Galli; Hispani in Synodum se convenisse testantur, (i) Regum suorum *Imperio, jussu, preceptione*, qvod non totius regni conventibus peculiare, sed minoribus qvoqve Synodis usitatum ex Aqviliensi discas: ita enim Gratianum, Valentinianum & Theodosium alloqvuntur Episcopi; (k) *ad removendas altercationes congregare studuistis Sacerdotale Concilium.* Bithyniæ qvoqve & Hellesponti Episcopi (l) Valentinianum rogarunt, ut sibi in unum conveniendi potestas permitteretur.

4. Tria autem sunt qvæ maximè disputari solent de jure atqve officio Summarum Potestatum circa Synodos. Primum est, liceatne Summæ Potestati aliqvid Imperare in rebus sacris absqve Synodo: Secundum, qvid illi liceat qvidqve eam facere oporteat, ante Synodum & in Synodo. Tertium qvid post Synodum. Ad primam qvæstionem excutiendam necesse est intelligi, omnia ea qvæ de summis Synodorum utilitatibus verissime differuntur, ad modum utendi juris, non ad jus ipsum pertinere. Nam si jus aliqvid Imperandi à Synodo acciperet Summa Potestas, jam Summa non esset. Ea enim Summa est qvæ Soli DEO est obnoxia, & qvæ sub DEO plenissimum Imperandi habet jus. Rursum si Summa Potestas sine Synodo non posset id ipsum Imperare qvod posset cum Synodo, jam partem juris Imperandi acciperet à Synodo, qvumqve *nemo det qvod non habeat*, seqveretur aliqvod Imperium esse penes Synodum, qvod Imperium, ubi

(g) *Nov. 123. cap. 10.* (h) *Nov. 133. cap. 6.*
(i) *A. D. 381. Ex Italica, Gallica, Africana, Illyricana Diœcesi.*
(k) *Soz. l. 6. c. 6.* (l) *Valentem rogarunt, sub cujus imperio vivebant, non Valentinianum in Occidentali orbe regnantem.*

ubi Synodus jure humano non habet, deberet sibi jure divino vindicare, cum tamen lex divina Ecclesiæ, ac proinde & Synodis à DEO datum Imperium neget, ut supra ostendimus. Jure constituto, qværitur, an recte unqvam Summa Potestas aliqvid imperet in sacris absqve Synodo? Interdum id fieri posse intrepide asserimus. Universaliter id nefas dicentibus incumbit probatio, qvam nunqvam implebunt. Neqve tamen nobis qvod probare non tenemur, probatu difficile est. Suppetunt enim primum Regum Hebræorum exempla plurima, qvi multa imperarunt, non præeunte Synodo. Exponam Eliensis potius Episcopi, qvam meis verbis: *Enimvero & de aliis sæpe & præcipuè de ea (qvod populus adoleret in excelsis) corruptela per Reges non sublata, toties, tam clara voce, de Regibus qværuntur sacræ literæ, ut locus nullus negationi sit relictus. Non negat ergo Regi Tortus id ex officio incumbere, ut etiam, qvi in doctrina sunt, abusus & corruptelas tollat,* sed post *Ecclesiæ declarationem. Nos vero citra declarationem omnem, ubi repurgatæ sunt corruptelæ per Reges docemus. Tortus vero loca aliqvot apponere debuit, ubi illa Ecclesiæ declaratio præcesserit, qvæ nisi præcessit, Regis nullum tum erat (ut videtur) officium, sed Regi erat in promptu excusatio: Non sustuli; Ecclesia enim non declaravit. Ecclesia proinde culpanda, non Rex, qvi nihil movere debet, nec excelsa diruere, nisi postqvam id ita faciendum declaravit Ecclesia; atqve id Regi semper, Ecclesiæ numqvam vitio datum legimus. qvod excelsa steterint: Regi ergo sive declaret hoc, sive non declaret, etiam ante Ecclesiæ declarationem id ex officio munus incumbit, deqve eo neglecto DEO rationem redditurus est. Tota igitur mentio declarationis Ecclesiæ præterqvam qvod fictitia est, hic etiam est intempestiva.* Rex etiam Ninivesad Jonæ comminationem jejunium indicit, nulla sacerdotum suorum prævia definitione, de sua Procerumqve sententia. In Christianismo insignis est Theodosii historia, (m) qvam antehac citavimus. Medius inter plurimas Episcoporum factiones audit singulos, confessiones legit, DEUM precatur, judicat & ex vero pronuntiat. Notetur autem annos tum ferme sexaginta exiisse, postqvam habita illa erat augustissima Synodus Nicæna. In Constantinopolitana autem prima, qvam convocaverat Theodosius, (n) qvod qvæstionem de persona Filii attinebat nihil (o) additum Nicænæ fidei;

(m) *Anno circiter 383.* (n) *A.D. 381.* (o) *Imo aucta pluribus locis ab anno circiter 380. Vide D. Jacobi Usserii libellum de 3. Symbolis.*

Qvæstio autem hinc oriebatur, connexa qvidem Nicenæ definitioni, sed tamen aliis verbis concepta, & in qva errare possent etiam qvi Nicenam formulam seqvi se faterentur, nempe an ὁ λόγος haberet ἀρχὴν ὑπάρξεως. Deinde offerunt Imperatori confessiones suas non Arriani tantum & Macedoniani, sed & Eunomiani, in tantum ab Arrianis differentes, ut Arrianos non minus qvam Catholicos rebaptizarent. Legit confessiones singulas, de singulis judicat. Nec tantum Catholicos ab errantibus separat, sed ipsos qvoqve errantes inter se discernit, Novatianos cæteris tolerabiliores judicans. Antehac, qvi contra Pontificios scripsere, diserte urgent, *Imperatorem legisse scripta, opem implorasse, non ad veritatem traditam agnoscendam, sed eam multis dissensionum anfractibus implicatam eliciendam.* Brentii eandem historiam narrantis sunt hæc verba: *Qvis hic est in controversia doctrinæ Ecclesiasticæ Judex? Primum Imperator non accedit ipse ad Episcopos tanqvam Dominos suos, sed vocat eos tanqvam servos ad aulam suam: deinde accepto cujusqve Episcopi scripto, non est contentus illius aut istius Judicio, sed prosternit se precibus coram DEO Patre Domini nostri JESV CHRISTI, ut gubernet Spiritu sancto mentem suam, qvò inter tot diversas religionis sententias eligat eam, qvæ cum doctrina verè Apostolica conveniat.* Adeo nihil tam clarum est, qvod non partium studia obnubilent, ut inveni nunc sunt, qvi hoc ipsum qvod contra Pontificios defensum est, everterent, ne qvid intactum remaneret, qvod ad jus Summarum Potestatum tuendum facere videretur. Ad alia exempla transeamus. Constantinus ipse Proconsuli Donatistarum causam cognoscendam mandavit (p) neqve eo nomine Imperatorem reprehendit Augustinus, sed ostendit fuisse optabilius ut res per Synodum transigi potuisset. Ejus verba sunt. (q) *Ait qvidem Donatista, non debet* (r) *Episcopus Proconsulari Judicio purgari: qvasi verò ipse sibi hoc comparaverit; at non Imperator hoc qværi jusserit, ad cujus curam de qva rationem DEO redditurus est, res illa maximè pertineat.* Est & aliud exemplum in causa eorundem Donatistarum. Marcellinus enim (s) Vice Imperatorum judicavit. Ita enim habet mandatum Honorii & Theodosii: *Cui qvidem disceptationi principe loco te Judicem volumus præsidere.* Ipse Marcellinus modestè admodum: *Licet supra meritum meum hoc cognoscam esse Judicium, ut inter eos videar judicare, à qvibus me potius decuerat*

(p) *A.D.314.* (q) *Epist.162.* (r). *Felix Abcugnitanus.* (s) *A D.411.*

decuerat judicari. tam n quia certum est hanc causam spectante DEO & Angelis testibus agitandam, quæ sub fidei cœlestis examine, vel probata præmium adferat, vel læsa Judicium: ut tandem præsentium disceptationibus Episcoporum manifesta veritas elucescat, Imperialis primitus sanctio recitetur. Versatum videmus in hoc judicio fidei examen, ita & postea in edicto seqvitur, *negotium istud de veritatis ac Religionis agnitione suscipi.* Et cum Catholici alia qvædam Donatistis objicerent, interfatur Marcellinus, *Libellus datus à vobis evidenter ostendit schismatis ac hæreseos crimen objectum, qvod probare vos convenit.* Legant hæc qvi ita hinc se sperent posse elabi, si dixerint de Circumcellionum delictis præcipue institutum judicium; cum de Circumcellionum latrociniis non nisi obiter tractatum fuerit; Imo cum eorum probatio in Judicio prolata non sit. Istæ autem qvæstiones, *quæ sit Ecclesia Catholica, qvæ veræ ejus notæ, qvæ justæ secedendi causæ*; &c, *an rebaptizandi sint hæretici,* magna cum cura disputatæ excussæqve fuerint, tandemqve, ut in sententia est Marcellini, *declarata veritati detecta falsitas,* jussa sit colla submittere. Erat autem hæc cognitio non à Donatistis, sed à Catholicis postulata. Imitatos hæc exempla Reges, Potestatesqve Summas alias, qvæ parentum nostrorum memoria Ecclesias ab inveteratis erroribus repurgarunt, alibi apertum fecimus. Neqve verò culpamus eorum industriam, qvi in factis istis circumstantias notant, ob qvas id aliter fieri non potuerit, aut ita potissimùm debuit fieri. Qvin agendi qvoqve hunc modum extraordinarium esse, hoc est minus freqventem minusqve solitum, libenter damus: sed, ut ante diximus, agendi modus pro temporum personarumqve ratione diversus non facit jus novum; sed ex jure jam existente secundum prudentiæ regulas exigi debet. Nec qvisqvam asserit sine causa omittendam Synodum, sed cur omittatur, causas interdum esse posse. Causæ autem hæ ad hæc capita possunt referri: aut qvia necessaria non est Synodus, aut qvia apparet inutilem futuram.

5. Ut intelligatur utrumqve, constare debet, qvi sint fines Synodi in Ecclesia publica: nam de ea agimus. Non ideo convocari Synodum qvod in ea pars sit Imperii, satis jam demonstratum arbitror. Finis ergo, ut Episcopus Wintoniensis recte notat, hic est, *ut ad veritatis & pietatis amplificationem Concilium Principi præbeant,* hoc est præbeant *ipsi* judicio directivo; sicut *Carolomannus* à Synodo Gallica de divina lege in usum revocanda

consilium

consilium petit; (t) & Ludovicus Pius Synodo Ticinensi (u) capitula mittit, super qvibus consilio vult instrui. Ego & alterum addidi, ut per Synodum stabiliri, testataqve fieri possit confessio Ecclesiæ. Nam & Apostolis ad definiendam de Mosaicis cæremoniis controversiam nec scientia nec auctoritas seorsim defuit: sed ex re Ecclesiæ visum est refelli eos, qvi passim spargebant, dissidere inter se Apostolos, simulqve multos pios ita institui, ut verum & intelligerent recte & concorditer faterentur. Sic & Rex Recaredus, cum Arrianismo vellet purgare Hispaniam, non in hoc Synodum vocavit, ut de vera fide ipse instrueretur, sed orthodoxam confessionem à se conceptam Episcopis exhibuit. Addi insuper potest & tertium hoc: In Ecclesia publica ut Presbyteria, ita & Synodos, præter nativum Jus, habere adventitium qvoddam ex lege humana. Ex qvo jure de controversiis cognoscunt, ut alii consessus aut conventus à Summa Potestate instituti, ita ut eam cognitionem coactio seqvatur.

6. Omnium autem horum finium nullus est necessarius simpliciter: neqve Synodus simpliciter ad illos fines necessaria. Consilium non est necessarium in his rebus, qvæ certò patent cuiqvam lumine naturæ, aut supernaturali: Nam ut Aristoteles recte dixit; (x) *Consiliarios adhibemus ad res magnas qvoties nobis ipsi diffidimus*, qvasi qvi soli ad discernendum non sufficiamus. Ideo ait Paulus, (y) *postqvam revelatus ipsi erat* Christus, *se cum carne & sangvine rem non communicasse, neqve Hierosolyma iisse ad Apostolos ante se vocatos. Fuisset extremæ absurditatis,* (inqvit (z) Chrysostomus) *eum qvi a DEO edoctus fuerat, cum hominibus communicare.* Et Clemens Alexandrinus: (a) *qvoniam ipsum verbum ad nos venit ac Cœlo, non est amplius eundum ad hominum doctrinam.* Si qvis DEUM esse, aut curare humana, aut Judicium post hanc vitam exercendum neget, siqvis DEUM omnium peccatorum verè auctorem statuat, siqvis CHRISTI Deitatem aut peractam per CHRISTUM ἀπολύτρωσιν neget, qvis dubitet, qvin homo tam profanus Imperio Summæ Potestatis aut è publico munere aut è Republica ejici possit, etiam non multis in consilium adhibitis? Nobilis est Augustini sententia: (b) *Aut verò congregatione Synodi opus erat, ut aperta*

(t) *Synod. Franc. Tom. 1. p. 456.* (u) *Conc. Tic in Pr.* (x) *Ethic. 3. 5.* (y) *Gal. 1. 16 17.* (z) *in Gal. c. 1.* (a) *Orat. ad Gent.* (b) *Adversus 2. Epistolas Pelag. lib. 4 cap. 12.*

perta pernicies damnaretur? quaſi nulla hæreſis aliquando niſi Synodi congregatione damnata ſit; cum potius rariſſima inveniantur propter quas damnandas neceſſitas talis exſtiterit? Sic Epiſcopus Rom. Leo ad Theodoſium Juniorem ſcribit (c) *Cum evidens eſſet fidei cauſa, rationalibus cauſis ab indicenda Synodo fuiſſe abſtinendum.* Rurſus fieri poteſt ut Summa Poteſtas ex Oecumenico conſenſu aut Synodo pridem habita, certitudinem tantam habeat, ut nova Synodo non ſit opus, ſicut Theodoſio ad dijudicandam controverſiam præluceb at Synodus Nicæna, ut ei opus non eſſet aliam Synodum convocare. Ergo nec ad conſilium ſufficiens habendum Synodus abſolute eſt neceſſaria. Ad conſenſum vero Eccleſiæ explorandum aut conſtituendum qvod attinet, interdum fruſtra de eo laboraretur, qvippe ubi appareat in duas ſententias ſciſſam Eccleſiam, æqvatis ferme & partibus & partium ſtudiis, qvod in Africa evenit Donatiſtarum tempore. Interdum & conſenſus cognoſci poteſt abſqve Synodo: puta ſi ſcripta exſtent conſentientia ferme eorum omnium qvi in ſuis Eccleſiis probati Doctores habentur. Adde jam poſſe & domi ſingulos ſcripto aut voce qvid ſentiant profiteri; qvod Auguſtinus ſuo tempore factum memorat laudatqve: Et qvi ad veteres hiſtorias diligenter attenderit, facile reperiet ſæpius literarum communicatione, qvam per Synodos res Eccleſiæ fuiſſe transactas & teſtatam Conſenſionem, qvod à Bilſono qvoqve, Rainoldo & Magdeburgenſibus obſervatum eſt. Fieri etiam poteſt, ut qvæ tractatur Cauſa, ita unius Eccleſiæ ſit peculiaris, ut aliarum conſenſum non reqvirat. *Tam grande* (ſcribit Cypriano (d) Clerus Romanus) *petitur conſilium, qvam latè propagatum videtur eſſe malum.* Tertium autem illud, ob qvod haberi Synodos diximus, cum à Summa Poteſtate emanet, omnino ejuſdem arbitrio ſubeſt: & qvamqvam ordinariè præteriri non ſolent conſeſſus, infra Summam Poteſtatem poſiti, tamen ſi illi conſeſſus aliqva de cauſa ſuſpecti ſunt, aut res moram non ferat, permiſſum eſt Summæ Poteſtati cauſam evocare. Conſtitutum ergo ſit, non ſemper nec qvavis de cauſa Synodos neceſſarias, qvod Whitakerus aliiqve ante hac ſcripto prodiderunt, & exemplo docent ſuo Eccleſiæ liberarum Civitatum, qvæ citra Synodi opem ſatis ſe commodè ſuſtentant.

7. Nec tantum non neceſſariæ, ſed & inutiles eſſe Synodi poſſunt, qvales

(c) *Epiſt 17. A.D. 418.* (d) *Epiſt. 31.*

qvales enim partes, tale totum qvod ex partibus constat. Non repetam hîc veterem omnium fere sæculorum qverelam, præcipuos morborum in Ecclesiam à Sacerdotibus invectos; Sufficiat qvod de suis temporibus dixit Nazianzenus (e) ubi præcipuas etiam refert causas Ecclesiasticorum φιλαρχίας καὶ φιλονεικίας, neqve agit de Arrianis dumtaxat Synodis; sed de omnibus suorum temporum, præcipuè qvibus ipse interfuit; seqvitur enim. *Ideo memet subduxi, & in qviete ac solitudine animi securitatem collocavi.* Accidet autem hoc, si appareat aut præjudiciis vehementibus impediri Judicii integritatem (qvod hominibus etiam non malis solet evenire) aut etiam ita omnia factionibus agi, ut Synodus non consensui testimonium, sed dissensui prabitura sit alimentum. Non possum satis mirari qvid nonnullis in mentem venerit, ut dicerent, ipsos illos qvi Impietatis aliqvem accusassent, ejusdem judices in Synodo esse posse; neqve jus recusandi, qvod in civilibus negotiis valet, ad Ecclesiastica posse extendi. Nam profectò communes regulæ, qvæ ex naturali æqvitate veniunt, in Ecclesiasticis non minus qvam in aliis judiciis obtinere debent. Et proprie de Ecclesiasticis judiciis ab Optato Milevitano dictum memini: (f) *Non possumus facere qvod non fecit DEUS, qvi in judicio suo personas separare dignatus, nec eundem voluit esse accusatorem ac Judicem.* Ejusdem Optati est. (g) *Qværendi sunt Judices, de utraqve parte dari non possunt, qvia studiis veritas impeditur.* Et in Chalcedonensi Concilio Judices Legatis Romani Episcopi edicunt, si se ut accusatores Dioscori gererent, deponerent Judicis personam. Athanasius qvoqve noluit venire ad eas Synodos, in qvibus manifestum erat regnare adversam factionem. Sæpe ea est rerum facies, ut in præsens nocitura sit Synodus, qvæ paulo pôst, animis sedatioribus, cum fructu sit convocanda. Non frustra ab Apostolo dictum; (h) *dies opus cujusqve,* hoc est dogma, *declarabit* Et alibi, (i) *si qvid aliter sentitis, DEUS revelabit.* Utroqve loco ostendens, ad rectam dijudicationem, tempore interdum esse opus. Contra evenire etiam potest, ut præsens malum Synodi moram non expectet, ideoqve opus sit aliqvo compendiosiore remedio. Præterea causæ qvoqve aliæ, propter qvas Summæ Potestati magni conventus suspecti sunt, etiam in Synodis locum possunt habere. Nam, ut dixit vir

(e) *Epist.65 71 72. Epist 55.* (f) *Adversus Parmen. lib.3. ad finem.* (g) *Lib.5.* (h) *1. Corinth 3.13* (i) *Phil.3.15.*

vir pereruditus: *Episcopos cogere non minus politicum est, quam alios hominum ordines cogere.* Idem metus, eadem mala subesse possunt, nisi Pastores homines esse desierint. Nec pauca referri possunt, si opus sit, infeliciorum Conciliorum Exempla, quale fuit sub Constantino Antiochenum, Cæsariense & Tyrium, (k) cujus conventus Episcopis scribens Constantinus, nihil ait ab illis fieri, nisi qvod ad odia & dissensiones serendas, ad perniciem deniqve humani generis faciat. Tale fuit & sub Theodosio juniore Ephesinum λῃςρικὸν, qvorum si eventus prævidissent Pii Imperatores, rectius forte & operæ & sumptibus pepercissent. Qvanqvam & illud fateor non optimum esse Ecclesiæ statum, in qvo Synodi haberi omnino non possunt. Ideoqve laborandum semper ut hi conventus retineantur, aut omissi restituantur, per qvos optime Ecclesia & membra sua & magistratus alloqvitur. Nec tamen etiam tunc cum absqve præsente Synodo Summa Potestas imperat, ante omne Ecclesiæ judicium judicat. Habet enim prævium sibi veteris Ecclesiæ judicium, aut in Synodis, aut etiam in perpetuo consensu eorum, qvi diversis temporibus diversisqve in locis, doctrina & pietate claruerunt. Habet peritissimos & religiosissimos suorum temporum Theologos aut domi aut etiam in exteris gentibus: nec horum, qvam domesticorum vilior illi esse debet auctoritas; præsertim in dogmatum negotio, qvod commune est omnibus, & cujus ratione potissimùm dici possunt singuli τὸ καθ' ὅλȣ δόγμα ὅπερ πιςευθῆναι. (l) *Adhibebat,* inqvit Eliensis Episcopus, *in sacris Legibus ferendis quos adhibere par est, quosque ratio suadet rerum illarum consultissimos, deque iis omnibus optimè respondere posse.* Et Bochelius ait, *edoceri Regem ab Ecclesiasticis conciliis, aut si hæc non suffecerint, ab auctoribus ob fidem & harum rerum peritiam idoneis.*

8. Ex rationibus exemplisqve hactenus allegatis illud inter alia evincitur, libertatem omittendæ Synodi non posse restringi ad unicum casum collapsæ funditus religionis: cum aliæ qvoqve causæ possint evenire, propter qvas Synodi prætermitti aut possint aut debeant. Atqve ideo videmus a religiosis Imperatoribus sæpius postulatas Synodos qvam concessas. Leo

 ad

(k) *Cæsariense & Tyrium. A. D. 335. Antiochenum anno à Constantini obitu 5 coactum est A. D. 341. decesserat A. D. 337. Maji 22. Iter 1. Constantinus.* (l) *Clem. Constit. lib. 6 c. 14.*

ad Theodosium: (n) *Omnes mansvetudini vestræ cum gemitibus & lacrymis supplicant*, inqvit, *Synodum jubeatis intra Italiam celebrari.* Nec obtinuit tamen, imò esset frustra penes Imperatores jus convocandi Synodos, si justa de causa non possent convocationem negare. Certe qvæ Ubiqvitario dogmate laborabant Ecclesiæ pro plane deploratis haberi non poterant, & tamen Electores & Principes, qvibus jure publico Germaniæ concessum est religionis arbitrium, absqve Synodo, è consilio virorum sapientum, hunc morbum e ditionis suæ finibus sustulere, laudati hoc nomine ab iis ipsis, qvi jus istud, qvo solo emendatio ista nititur, nolunt agnoscere. Notat Zanchius, (o) & cum eo alii, in hoc qvoqve versari officium Principis, ut donec habeatur concilium liberum, qvod semper haberi non potest, jubeat dissentientes uti non suis, sed Scripturæ vocibus, & à publica damnatione abstinere. Qvod & ipsum ad jus imperandi ante Synodum, & proinde sine Synodo pertinet. Neqve tamen si Potestates interdum etiam extra Synodum judicant, eripitur Theologis illa judicandi libertas, qvæ ipsis divino jure debetur. Possunt enim etiam extra Synodos judicium suum ut apud Summas Potestates, aut si necesse sit apud alios qvoqve exprimere, & ex Verbo divino judicii sui causas reddere. Ut rem summatim comprehendamus, Synodos usitatissimum esse Imperii circa Sacra adminiculum, non diffitemur: posse tamen ea evenire tempora, ut Synodi utiles non sint, multoqve minus necessariæ, defendimus. Illud autem miramur maxime, eò qvosdam audaciæ progredi, ut etiam cum Ecclesiæ tutelam in se suscipiunt Potestates, illis invitis legitime ac rite Synodos haberi contendant. Longe aliter qvam *Beza*, qvi *non nisi Regis jussu atqve auspiciis* dixit Synodos convocandas; aliter qvam *Junius*, qvi *& injuste & periculose ab Ecclesia tentari dixit & institui generalem congregationem sine cognitione & auctoritate ejus qvi humano ordini præfectus est.* Aliter deniqve qvam omnes, qvi hactenus contra Pontificios Protestantium causam egere.

9. De jure atqve officio Summæ Potestatis circa Synodum illud hodie controversum est, *Liceatne Summæ Potestati designare eos, qvi ad Synodum sunt venturi, necne.* Nos licere non dubitamus, sed ut res tota pateat, ordine progrediamur. Ex qvo Christus Ecclesiam & munus Pastorale instituit, ipso naturæ jure, non illo immutabili, sed eo qvod locum habet donec alter

(n) *Epist.24.A.D.450.* (o) *In IV.præcept.loco V.sit.de qvarto hom gen.*

aliter statuatur, Ecclesiæ in his qvæ Ecclesiam tangunt, aut Pastoribus in his qvæ pastoralis sunt muneris, licet eos eligere qvi ad Synodos sunt ituri; qvia nulla lege, nullo pacto humano intercedente, alia nulla personas determinandi ratio potest inveniri. Hoc jure fratres Antiocheni è suo numero qvosdam cum Paulo & Barnaba Hierosolyma mittunt. (p) Vicissim Presbyteri & Ecclesia Hierosolymitana unà cum Apostolis è suo cœtu electos mittunt Antiochiam.

10. Cæterum in omni seqvente ævo nullum invenio exemplum Electionis ab Ecclesia factæ. Nam ad Diœcesanas Synodos Presbyteri omnes, ad Metropolitanas omnes conveniebant Episcopi, nisi qvos gravis necessitas detineret: Nulla ergo hic electio nisi qvod ad Metropolitanas Presbyteros & Diaconos videntur Episcopi arbitrio suo adsumpsisse. Ut Synodi majores coirent literæ ἐγκύκλιοι Imperatorum missæ ad Metropolitanos & plerumqve ipsis injuncta electio coepiscoporum ad implendum eum numerum qvem Imperatores præscripsissent. Apparet id ex Epistola Theodosii & Valentiniani ad Cyrillum, (q) cui similes missæ ad omnes Metropolitanos, ut loqvuntur Acta. Clare enim ibi Cyrillo mandatur electio. Hanc electionem interdum Metropolitani seorsim, interdum cum Synodo Episcoporum comprovincialium fecere. Ecclesiarum intervenisse non apparet suffragia. Cum & in ipsa collatione cum Marcellino habita, (r) qvæ Synodus qvidem non fuit, sed nihilo minoris momenti actio, qvi communi nomine comparebat Episcopi, mandatum a coepiscopis suis tantum protulerint. Ad Synodos si qvi Metropolitanorum venire non poterant, hi aut Episcopum aliqvem aut Presbyterum suo nomine mittebant, qvi τοποτηρηταὶ dicebantur.

11. Cæterum qvamqvam hæc freqventissima fuit eligendi ratio, nullo tamen jure vetitum est Summæ Potestati convocare Synodum ex Pastoribus suopte judicio delectis. Qvod unum satis est ut permissum censeatur; Idem evincit ratio, si qvis fines Synodorum à nobis ante enumeratos consideret. Nam primum multæ Synodi habentur solius consilii causa. At naturaliter unicuiqve licet eligere consiliarios. Ita in qvæstionibus Juris, belli, mercaturæ, aliisqve negotiis omnibus; qvæ inter & Ecclesiastica, ad meram consultationem qvod attinet, nulla potest reperiri dissimilitudo.

M 3 Sæpe

(p) *Act. 15. 2. 22.* (q) *A. D. 430.* (r) *A.D. 411.*

Sæpe etiam Synodi habentur in id ut externam jurisdictionem à Summa Potestate mandatam exerceant. At hoc qvoqve naturale est ut deligans eligat eum qvem delegat. Restant Synodi qvæ consensionis procurandæ causa habentur; qvarum pauld alia est ratio. Videtur enim in his præcipue expedire, ut electio fiat aut ab Ecclesiis, aut à Pastoribus, ut qvæ à paucis geruntur, plurimi rata habeant. Magis enim solent placere qvæ ab iis fiunt, qvorum ipsi fidem & industriam elegimus. Hoc ergo non ad jus; sed ad prudentem juris usum pertinet, qvi perpetuus insuper non est, cum evenire interdum possit, ut qvæ per Pastores fiat electio, magis concordiæ sit nocitura, qvam qvæ per Summas Potestates. Vicissim & in Synodo qvæ consilii audiendi aut exercendæ jurisdictionis causa habetur, interdum expedire potest, ut Ecclesiæ aut Pastores Summæ Potestati idoneos viros suggerant, qvos ipsa omnes sua noticia complecti neqvit. Non debere igitur Summam Potestatem semper eligere personas, sed id ei licere constanter asserimus. Prævivit jam olim in hac sententia Marsilius Patavinus. Dicit enim ad Legislatoris auctoritatem pertinere, *Generale concilium convocare, personas ad hoc idoneas determinare.* Qvi hic personarum numero Sacerdotes eximunt, aut *determinandi* vocabulum ad solam approbationem trahunt, miri sunt verborum tortores. En ipsa Marsilii verba tantum non vim sibi clamantis fieri. (s) *Legislatores ad hoc obligantur eligendo personas idoneas ad Concilium integrandum, eis de necessariis temporalibus providendum, & venire recusantes, ad hoc tamen idoneos & electos tam Sacerdotes qvam non Sacerdotes, propter utilitatem publicam, si oportuerit, compellendum.* Probat hoc ipsum hoc argumento qvod oportet cum sit, *Jurisdictiones coactivas super omnes indifferenter Sacerdotes & non Sacerdotes, personarum determinationes & approbationes, officiorum qvoqve institutiones omnium, ad solius fidelis Legislatoris auctoritatem, minime vero ad Sacerdotalis collegii solius (in qvantum hujusmodi) pertinere.* Non potuit clarius eloqvi qvod sentiebat; *determinationem* voce *electionis* explicat. Personas in *Sacerdotes* & *non Sacerdotes* distingvit. *Determinationem* autem Legislator facit per se vel per alios. Qvare qvod idem Marsilius svadet *ad definienda dogmata communitates notabiles eligant fideles Presbyteros, aliasqve secundum humani Legislatoris determinationem*, cum prius citatis non pugnat.

(s) *Part. 2. cap. 20.*

gnat: neqve tamen ille id ipſum ad alia conciliorum genera, in qvibus aut canones ſcribuntur, aut jus dicitur, aut in cauſa fidei conſilium præbetur, extendit. *Integrare* autem *concilium* idiotiſmo illius ſæculi eſt partem concilii facere τὴν σύνοδον ἀναπληροῦν, ut Conſtantinus loqvitur in Epiſtola ad eos qvi Tyri convenerant. Qvare qvi ex eo qvod Marſilius idem dicit, *per non Sacerdotes integrari concilium a Sacerdotibus*, ex ipſius ſententia concilium integrari negant, perinde faciunt qvaſi oculum negent partem eſſe hominis, qvia manus pars hominis dicatur. Vide qvo homines adigat diſputandi libido. Neqve ſolus Marſilius ita ſenſit, ſed poſt eum vir doctiſſimus (t) qvi contra Synodum Tridentinam cauſam Proteſtantium egit Gallico ſermone, qvi ſuam qvoqve ſententiam Marſilio auctore firmat. Neqve deſunt exempla: Rex Iſraelis (u) Prophetas qvos vult ad ſe evocat; & nominatim Micham ſvadente Joſaphato. Donatiſtæ à Conſtantino Imperatore Synodum poſtulant, (x) qvæ inter ſe & alios Africæ Epiſcopos judicet, hoc libello, *Rogamus te Conſtantine optime Imperator, qvoniam genere juſto es, cujus Pater inter cæteros Imperatores perſecutionem non exercuit, & ab hoc ſcelere immunis eſt Gallia, cum in Africa inter nos & Epiſcopos contentiones exarſerint, ut de Gallia nobis Judices dari præcipiat pietas tua.* Non Eccleſiæ, non Synodus Galliæ, ſed Imperator nominat Judices, Maternum Agrippinæ, Rheticium Auguſtoduni, Marinum Arelatis, & Melchiadem Romæ Epiſcopos. Theodoſius (y) ad Conſtantinopolitanam primam Synodum etiam Macedonianos Epiſcopos (z) admiſit: neqvaqvam ſane ab Eccleſiis aut Epiſcopis Catholicis electos. In Actis Concilii Chalcedonenſis (a) exſtat Theodoſii & Valentiniani Epiſtola qva Dioſcorum jubet decem (b) ſibi Epiſcopos adſumere, non plures: Theodoretus vetatur aſſumi: (c) alibi qvoqve legimus ab Imperatoribus evocatos eos eſſe Antiſtites, qvi judicio & eloqvio plurimum valerent. Sed & Francos Reges jure in erdum uſos ex Anaſtaſii Bibliothecarii hiſtoria datur intelligi, qvi in vita Stephani ita ſcribit. (d) *In exordio ordinationis ſuæ, qvi idem ſanctiſſimus Præſul apicem aſſumpſit, direxit in Franciæ partes ad eximios viros Pipinum,* *Carolum*

(t) *Ranchinus in reviſione.* (u) *1. Reg. 22.* (x) *A.D. 313.* (y) *A.D. 381.* (z) *unde conſtat?* (a) *In Actis revera Chalcedonenſibus ſed qvæ ad Epheſinam 2. Synodum ante biennium ſolutam pertinent.* (b) *14 aſſumpſit Epiſcopos.* (c) *Non Chalcedone ſed Epheſi.* (d) *A.D. 763.*

Carolum & Carolomannum Reges Francorum & Patricios Romanos, &c *deprecans atque hortans eorum excellentiam per suas Apostolicas literas*, *ut aliqvantos Episcopos graves & in omnibus divinis Scripturis atq; Sanctorum Canonum institutionibus eruditos ac peritissimos dirigerent ad faciendum in hac Romana urbe Concilium*. Et constat hoc ipsum esse qvod à Carolo V. Imperatore, Regibusqve aliis, Protestantes postularunt, ut nempe ipsi pios doctosqve viros deligerent, qvi ad Synodum convenirent.

12. Jam vero & illud notandum est: etiamsi qvando Ecclesiæ aut Episcopi eligunt qvos communi nomine ad Synodum mittant, jure aut nativæ aut dativæ libertatis, manere semper Summæ Potestati salvum in eam electionem jus Imperii. Omnis enim usus libertatis, ut ante diximus, Imperio subjacet. Hæc autem est vis Imperii, ut justis de causis qvidam turbulenti, aut alioqvi inidonei homines rejici possint: ita videmus fieri in omnibus corporibus. Nam si in collegio Judicum aliqvi sunt suspecti, eo qvod eorum magni intersit qvomodo judicetur, eos a judicio abstinere Summa Potestas imperabit: Idem fit in politicis deliberationibus etiam civitatum singularum, imo & in mercatorum aut artificum collegiis, ubi res tractantur à politicis plane diversæ; idem aut per modum legis aut per modum judicii à Summa Potestate statui & potest & solet.

13. Præscriptum ab Imperatoribus locum, tempusqve concilio, etiam materiam agendorum & agendi modum, translatas eorum arbitratu Synodos aut dissolutas, tum alii ante nos, dum nos qvoqve ita apertum fecimus, ut neminem id arbitrer negaturum. Qvare id potius videamus ecqvod judicium Summæ Potestati in Synodo competat. Qvi operose probant etiam Episcopos judicasse, non solos Imperatores, stulte sibi fingunt adversarium, de qvo facile triumphent. Nam qvis nusqvam repertus est tam demens, qvi id negaret? sed hoc asserimus jus esse Summæ Potestati etiam juxta Pastores judicandi, qvod probari hic opus non est, cum supra judicandi jus universale asseruimus Summæ Potestati, qvod qvidem per Synodum auferri neqvit. Sed an consultum sit Summum habenti Imperium sensus suos expromere, & qvatenus, alia est dispectio. Eamus per singulos Synodorum fines. Si judicii declarativi causa habetur Synodus, nimirum, ut ex sacris literis ostendant Episcopi qvid verum falsumve, qvid licitum aut illicitum sit, hic Regi, sacris in literis probe versato, eripi non potest qvod privatis conceditur, *scrutari Scripturas*, *probare spiritus*. Cæterum

etiam

etiam atque etiam cavendum est, ne aliorum libertati obsit Majestas unius. Notum est illud: *quo loco censes, Cæsar? si primus, habeo quod sequar.* Utilissimum tamen erit, ut qui Summum habet imperium, non modo præsentia sua conventum honestet, sed & ordinet ac moderetur actiones, quæ rat sententiendi causas, quæ obstare videntur, subjiciat; quod Imperatorem Constantinum in Nicæna Synodo fecisse apparet, cum προθεὶς τὸν λόγον ἐξέτασιν tribuunt auctores, ipsumque inter κοινόν fuisse τῶν ἀπολογ... Ita Carolus quoque Magnus (c) Francofurtensi Sacerdotum congregationi & *auditor* interfuisse & *arbitrum.* Ubi vero Synodus in rebus lege divina non definitis consilium dat Summæ Potestati, quid ex usu Ecclesiæ ipsi faciendum sit, hic etiam inquirere Summam Potestatem, proponere commoda atque incommoda ... , quum in conventu promere sententiam, superius dictum est; *Fuit ... debatcum ... tracta: quid facturus sit, cum paucissimis.* Quoties vero potissimum testandi Ecclesiarum consensus causa Synodus habetur, poterit hic quoque multum prodesse augusta præsentia Summæ Potestatis ad refrænandam audaciam turbulentorum: sed si a censendo abstinuerit, contenta sibi servare ἐπικρισιν, certius cognoscet an vera & spontanea fuerit Synodi consensio. Et sane ita in aliis quoque corporibus fieri videmus, ut ipsa per se placita quædam concipiant, quæ deinde Summæ Potestati examinanda offerantur. Idem locum habet & in ea Synodo quæ legis humanæ concessione jus dicit: Quamquam enim hoc jure institutis cætibus interesse possunt Summæ Potestates, atque una sententiam dicere, receptum tamen est ut se τῇ ἐπικρίσει integros servent. Et hæc quidem obtinent, si ipsa Potestas Summa adsit Concilio. Nam sæpe videmus sæpius imperatoribus per occupationes non licuisse, itaque tunc alios suo nomine miserunt, aut cum mandato una cum Episcopis judicandi, aut tantum ordinis præsides. Nam in Chalcedonensi Senatores & Judices interlocutos sæpe, & in definitione de ipsa formula fidei una judicasse satis manifestum est. At Candidianum Comitem in Ephesina Theodosius nullo judicare, ad Concilium in Tyro unum consularem Dionysium misera... agendorum κατάσκοπον: Sed hunc potestate sua abusum notat Athanasius: *Ille loquebatur,* inquit, *Episcopi silebant, vel potius Comiti obediebant.*

(c) *A.C* 794.

14. Nunc ad id veniamus judicium, qvod post Synodum competit Summæ Potestati. Ἐπίκρισιν vocant Patres Græci. Est autem hoc ita ipsi Summæ Potestati proprium, ut negligi ab ipsa abdicariqve neqveat. Nam si Consilium dumtaxat dat Synodus rerum ab ipsa Summa Potestate agendarum, res certa est ejus cui consilium datur, judicium subseqvi debere, sive illud certis argumentis ducatur, (qvod in re Fidei omnino necessarium est) sive aliqvatenus aliorum auctoritate. Nam, ut supra ostendimus, omnem actum, ut rectus sit, aliqvod præcedere debet agentis judicium; absolute autem & in omnibus judicium alicujus alieno judicio niti neqvit, nisi tale aliqvod judicium sit, cui falsum subesse neqveat: qvale non est Synodi judicium. Sin explicatur dogma aliqvod, aut lex aliqva divina, omnino Summæ Potestatis non jus tantum sed & officium est videre, εἰ κ[illegible] τὰς θείας γραφὰς συνιένται ἀλλήλοις: Ut de se scribit Constantinus ad eos qui Tyri convenerant. (f) Ipsius enim opus est imperare. Qvid si ergo Synodus aliqva, qvales multæ fuerunt, multæqve sunt exstituræ per ignorantiam, aut per conspirationem, aut qvia pars major meliorem vicerit, in dogmate aliqvod consenserit, qvod fidei Catholicæ ex Scripturis der[illegible]atæ repugnare manifestum sit? Ponamus Ariminensem & Seleuciensem Synodos, qvæ Nicæna (g) majores fuere: Ponamus Nicænam secundam. (h) An Summa Potestas aliqvid imperabit fieri, qvod non faciendum ipsi lex divina & instructa ex lege conscientia dictaverint? nemo id sanus dixerit. Sin vero concipitur a Synodo aliqvid qvod divinis literis non sit definitum, sed ad regimen Ecclesiæ pertineat, cum omne regimen sive natura sive lege positiva introductum subsit ei potestati qvæ inter homines summa est, partes sunt ejusdem Potestatis videre an ea qvæ concepta fuerint, futura sint ex usu Ecclesiæ: ultimi enim agentis ultimum qvoqve judicium est. Ergo & dogmatum definitiones & canones Synodi Imperatoribus & Regibus subjecerant, sed diversa ratione: dogmata, ut ex sacris literis examinarentur: vera enim examen non refugiunt. falsa etiam post Synodum sunt resecanda. Canones autem, ut eorum exploraretur utilitas juxta prudentiæ regulas; & si utiles essent reperti, vim Legum acciperent, qvæ non omnibus canonibus data est. Hinc ille apud Balsamonem titulus. *Qvi Canones serventur.* Omnes

mnes

(f) *A.D.[illegible].* (g) *Niceæ 318.* (h) *A.D. 325. Seleuciæ hinc 42. Eudoxiani inde alii 160. convenerunt A.D 359.*

mnes antiqvæ Synodi hoc modo duplici tum διατυπώσεις suas, tum canones Imperatoribus subjicere. Formula usitata qvæ fuerit, ex Epistola Concilii Constantinopolitani primi ad Theodosium (i) apparet Ἀποδιδόντες τῷ Θεῷ πρῶτον τὴν ὀφειλομένην εὐχαριστίαν ἀναγκαίως καὶ τὰ γεγενημένα κατὰ τὴν ἁγίαν σύνοδον πρὸς τὴν σὴν εὐσέβειαν ἀναφέρομεν· καὶ ὅτι συνελθόντες εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν κατὰ τὸ γράμμα τῆς σῆς εὐσεβείας, πρῶτον μὲν ἀνενεωσάμεθα τὴν πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοιαν. ἔπειτα λέγε τὴν τῶν πατέρων πίστιν τῶν ἐν Νικαίᾳ κυρώσαντες. πρὸς δὲ τούτοις καὶ ὑπὲρ τῆς εὐταξίας τῶν Ἐκκλησιῶν ῥητοὺς κανόνας ὡρισάμεθα, ἅπερ ἅπαντα τοῖς δὲ ἡμῶν τῷ γράμματι ὑπετάξαμεν, δεόμεθα τοίνυν τῆς σῆς ἡμερότητος, γράμματι τῆς σῆς εὐσεβείας ἐπικυρωθῆναι συνόδου τὴν ψῆφον, ἵν' ὥσπερ τοῖς τῆς κλήσεως γράμμασι τὴν ἐκκλησίαν τετίμηκας, οὕτω καὶ τῶν δοξάντων ἐπισφραγίσῃς τὸ πλῆθος. Et in inscriptione Canonum, Canones dicuntur Theodosio subjici. Verba usitata ad significandum hanc ἐπικύρωσιν sunt apud Græcos βεβαιοῦν, ἐπιψηφίζεσθαι, ἐπισφραγίζεσθαι, κρατύνειν, κρατεῖν, ἐπικυροῦν τὰ πεπραγμένα, qvæ passim tum in Synodicis, tum in Imperialibus Actis reperiuntur. Ad Canones spectant proprie illa qvæ ex Franciæ Conciliis (k) citavimus: *siqvid minus, ejus prudentia suppleatur, siqvid vero secus qvam ratio postulat, ejus judicio emendetur: si qvid rationabiliter taxatum est, ejus clementia perficiatur.* It: *quatenus ejus prudenti examine quæ rationabiliter decrevimus, confirmentur: sicubi minus aliqvid egimus, ejus sapientia suppleatur.* Item; *qvatenus ea, qvæ paucis perstrinximus capitulis, a vestra auctoritate firmentur, si tamen vestra pietas dignum esse judicaverit, & qvicqvid in eis emendatione dignum reperitur, vestra Imperialis dignitas jubeat emendari.*

Hoc est, qvod eædem Synodi vocant, *Conciliorum capitula ad sacratissimum J U D I C I U M referre.*

15. Non ergo solum *approbandi jus*, qvod nunc qvidam faciunt, sed & *examinandi*, demendi, addendi, corrigendi, veteres Episcopi summis Potestatibus detulerunt. Nec sane ratio patitur, ut *approbare* aliqvis dicatur id qvid in earum rerum genere, qvas improbare ipsi non liceat. Nam consentire is demum dicitur, cui & licet dissentire, ut ait Tryphoninus, cui illud Senecæ convenit: *Si vis scire an velim, effice ut possim nolle.* Et Aristoteles, οἷς ἐφ' ἡμῖν τὸ πράττειν, καὶ τὸ μὴ πράττειν. Sane & improbatos qvosdam canones videmus.

N 2 Itaqve

(i) *A.D.381.* (k) *A.D. 813.*

Itaqve ex capitibus qvæ anno CIↃCCCLVI. Episcopi in Synodis ediderant, pars magna à Carolo Calvo rejecta est, ut in Capitulis legimus: idemqve sæpius factum narrat Bochellus his verbis: *Norunt optime veteris usu fuisse qvotiescunqve Synodi haberentur, non prius rata eorum decreta extitisse, qvam a Rege in ejusdem Sanctiones auctoritate probarentur: & si qvæ in iis displicerent expungerentur: qvod ex Conciliis Turonensi, & Cabilonensi sub Carolo Magno suo loco demonstravimus, & vir numqvam satis laudandus, qvem parentis loco semper veneratus sum, P. Pithoeus, veteri Syngrapha literis majusculis ad Capitula Caroli Magni & Filiorum ejus conjuncta abunde testatum reliqvit.* Vicissim Carolus Magnus decretis Synodi habitæ in Theodonis villa, (l) qvædam addidit: *hoc* inqvit, *de nostro adjecimus.* Ubi vero Synodus judicium aliqvod insuper vi legis humanæ exercuit, hic multo etiam minus dubitari potest, qvin Judicium suum restet Summæ Potestati. Omnis enim jurisdictio ut ab ipsa fluit, ita ad ipsam refluit. Huc refero Judicium Ephesinæ Synodi, (m) qvo Nestorius Patriarchatu dejicitur. Orat Imperatorem Synodus, ut qvæ contra Nestorium acta essent, vim suam habeant. Excipiat forte aliqvis saltem, ubi Summa Potestas interfuit Concilio, tum nihil restare, nisi ut Imperio suo acta confirmet. Sed ne hoc qvidem concedi potest. Nam cum Summa Potestas inter alios judicavit tunc non judicavit ut Summa Potestas, potuit enim & suffragiis vinci. Salvum est ergo nihilominus illi judicium suum, imperanti videlicet, & qvidem liberum. Idem Magistratibus qvoqve evenit si in collegio infra Imperium suum posito, interfuerint. Exemplum est memorabile in ff. (n) qvando appellandum; *sed & si præses in [illegible] fuerit, ut fieri a[illegible] erit provocandum, qvasi ab Ordine, non ab ipso fiat appellatio.*

16. Ultimum autem hoc judicii Imperatorium modo totum per se exercet Summa Potestas, modo partim per alios, partim per se, qvod exemplo negotiorum civilium apparet. Nam Reges qvibus supplicatur adversus præfectorum prætorio, aut [illegible] Senatus sententiam, plerumqve Jurisconsultis mandant ultimam cognitionem, qvorum sententiam, nisi suspecta sit, confirmant: interdum vero ipsi causam coram se agi de integro jubent. Sic in rebus Ecclesiasticis receptum fuit, ut Imperatores aliis notissimæ religionis ac peritiæ Episcopis, aut maximis Synodis rem tractandam

dam

(l) *A.D. 815.* (m) *A.D. 431.* (n) *l. 1. §. 4 ff. Qvando appell.*

dam committerent, qvorum intellectis rationibus probarent qvæ ipsis visa essent. Et hæc est causa cur toties contra priores Synodos (o) aliæ novæ fuerint convocatæ, nec semper majores prioribus: non qvod per se hæc Synodus illa esset superior, sed qvod his qvam illis Imperatores plus deferrent. Illud minus freqvens qvod Imperatores ipsi coram se agi causam denuo voluere: Sic Constantinus post duplex judicium Ecclesiasticum ipse causam Cæciliani examinavit, & postremum judicium tulit. Item eos qvi in urbe Tyro convenerant Episcopos ad se vocavit, omnium, qvæ illic acta essent rationem sibi reddituros: (p) qvibus in rebus non immerito à nostris contra Romanæ sedis patronos defenditur. Neqve enim in sacris minus qvam in cæteris rebus, verum est appellationem qvidem strictè sumptam, qvæ judicatum ne fiat, inhibet, lege civili tolli posse; at non itidem omnem viam implorandæ cognitionis ejus, qvi Summum Imperium obtinet, eam præsertim; qvam *qverelam*, *supplicationem*, *ἀναψηλάφησιν* jura appellant. Hac enim sublata non (q) *dissiparet Rex è Solio suo malum omne*, non esset *terrori malis*, (r) qvod est perpetuum ipsius officium: ita ut anus rectè Philippo Macedoni dixerit, *si ipsi non vacaret judicare*, *ne vacaret regnare.* Vidit hoc olim Mæcenas, qvi apud Dionem Augustum docet, nemini (constituto scilicet sub Summa potestate) tantum Imperium debere committi, ut ab eo provocari neqveat.

17. Hic qvoqve illud repetendum est, qvod ante in re simili diximus, non posse jus Summæ Potestatis aliqvid post Synodum etiam contra Synodum decernendi, ad eas dumtaxat controversias trahi, in qvibus veluti de tota religione agitur. Nam qvod jus est in toto, idem & in partibus: & rationes jam ante allegatæ non minus valent ad tribuendam Summæ Potestati liberam *ἐπίκρισιν* in qvæstionibus singulis, qvam in pluribus coacervatis. Nam & in singulis qvæstionibus verum est Synodos posse labi, nec debere Summam Potestatem aut cæcum obseqvium præstare Synodo, multo minus defendere ac fovere suo Imperio dogma falsum & noxium, aut pati ut opprimatur veritas. Adde nec prudentiam id sinere, ut permittat Summa Potestas errores paulatim crescere, & qvæ eorum natura est, accedere alios aliis, ut tandem scilicet in magnam molem aucti evelli sine totius Reipublicæ periculo non possint.

(o) *A.D.314.* (p) *A.D.335.* (q) *Prov.20.1.* (r) *Rom.13.*

CAPVT VIII.

De Legislatione circa Sacra.

SUMMARIUM.

1. Diviſio actuum Imperii in Legislationem, Jurisdictionem & ſpeciem innominatam. 2. Legislationem Summæ Poteſtati competere circa totum corpus publicæ religionis, cum ſolutione objectionis ex periculo mutandæ religionis. 3. A Summa Poteſtate falſos ac ſchiſmaticos cultus modo vetari ac puniri. 4.. Modo diſſimulari ac Regulis adſtringi. 5. Legislationem Summæ Poteſtati etiam circa Religionis partes competere. 6. Huc pertinere inutilium diſputationum prohibitionem & vocum extra Scripturam poſitarum. 7. Item curam vitæ Clericorum. 8. Leges ferri de Sacris etiam citra Canones. 9. Uſus Canonum in dirigendo Legislatore. 10. Legislativam Poteſtatem Jure divino non competere Eccleſiæ, poſſe tamen ei tribui lege poſitiva. 11. Sed cumulative, non privative, nec niſi ſubordinate & dependenter. 12. Qvomodo intelligendi ſint Imperatores cum ſe videntur Canonibus aſtringere. 13 Exempla diſpenſationum Imperialium circa Canones. 14. Etiam Apoſtolicos. 15. Exempla Adminiſtrata [illegible] circa leges divinas.

1. HACTENUS in univerſum de Imperio egimus. Nunc partes ſingulas paulo propius expendamus. Imperii actus aut in commune fertur, aut in ſingulos. In commune qvi fertur, *Legislatio* dicitur; in ſingulos, ſi occaſione contentionis, *Jurisdictio* vocatur: ſin extra eam, nomen generale fert, qvia peculiare non habet: qvalia illa ſunt, qvorum Centurio meminit; (s) *Dico huic, proficiſcere, & proficiſcitur: alteri veni, & venit: ſervo, fac hoc, & facit.* Præcipuum autem in hoc poſtremo genere eſt permanentium functionum injunctio.

2. Le-

(s) *Matth. 8. 9.*

1. Legislationis qvæ sunt, ex supradictis intelligi satis possunt: pleraqve enim Imperii per Legislationis exempla tamqvam nobiliora explicavimus. Ex iis liqvet legem ferri super definitis lege divina, aut super indefinitis, qvæ super definitis feruntur leges, aut totam spectant religionem, aut ejus partes. Nulla in re magis elucescit vis Summi Imperii, qvam in qvod in ejus arbitrio est, qvænam religio publice exerceatur, idqve præcipuum inter Majestatis jura ponunt omnes qvi Politica scripserunt. Docet idem experientia: Si enim qværas cur in Anglia Maria regnante Romana religio, Elizabetha vero Imperante Evangelica viguerit, caussa proxima reddi non poterit, nisi ex arbitrio Reginarum: aut (ut qvibusdam videtur) Reginarum & Parlamenti. Qvære cur alia per Hispaniam, alia apud Danos Suedosqve sit religio, ad voluntatem Dominantium recurretur. Hinc vero multi objiciunt, si id juris obtineat, jam statum religionis fore instabilem, præsertim ubi Summum est unius Imperium. Mutato enim Regis animo & religio mutabitur: Et verum qvidem est qvod dicunt, neqve id periculum in sacris dumtaxat, sed in aliis qvoqve rebus obtinet: Qvalis enim artifex, tale opus: qvalis Rex, talis lex. Sed ob periculum abutendi jus suum nemini denegandum est: nam alioqvi nullum jus cuiqvam salvum erit; Deinde etiamsi à Summa Potestate in alium id jus transferri posset (qvod non posse satis ostendimus) non vitaretur tamen idem periculum. Ab hominibus enim ad homines iretur, qvorum nemo est qvi falli neqveat. Unicum ergo hic solatium in divina est providentia. Omnium qvidem hominum animos DEUS in potestate sua habet, sed speciali qvodam modo, *Cor Regis in manu Domini.* (t) DEUS & per bonos & per malos Reges opus suum operatur. Interdum tranqvillitas, interdum tempestas Ecclesiæ utilior Nempe si pius est qvi imperat, si diligens lector sacræ Scripturæ, si assiduus in precibus, si Ecclesiæ Catholicæ reverens, si peritos attente audiens, multum per illum proficit veritas. Sin distorto est aut corrupto judicio, pejus id ipsi cedit, qvam Ecclesiæ. Nam ipsum grave manet judicium Regis Ecclesiæ, qvi Ecclesiam inultam non sinet. Ecclesia interim destituta adventitio hoc auxilio non tamen Ecclesia esse desinit, imo si sævire etiam Rex volet, *ab ipso ducet opes animumqve ferro:* hoc est qvod Augustinus dixit, (u) *Imperatores cum in errore sunt, pro errore suo contra veritatem leges dant, per qvas justi & pro-*

(t) *Prov.* 21. 1. (u) *Epist.* 166.

& probantur & coronantur, non faciendo quod illi jubent, quia DEUS prohibet. Et alibi, (x *Reges cum in errore sunt, pro ipso errore leges [illegible] veritatem ferunt; cum in veritate sunt, [illegible] contra errorem pro ipsa veritate decernunt. Ita & legibus malis probantur boni, & legibus bonis emendantur mali. Rex Nabuchodonosor perversus legem sævam dedit, ut simulachrum adoraretur: idem correctus veram, ne DEUS verus blasphemaretur.* Mutationes religionum & Regum ingenio etiam Judæa experta est. [illegible] Achasi patris abolet Ezechias filius, nepos ejus Manasses restituit, [illegible] dem nepos Josias abolet. Nec tamen jus Regum umqvam in controversiam tractum est. Qvin ipsa sacra Scriptura religionis in melius [illegible] laudem, in pejus mutatæ culpam Regibus assignat: qvod ab Ep[illegible] ensi recte his verbis observatum est. *Mutato novi Regis animo, [illegible] semper Religionis facies, eaqve in Religione mutatio Regi semper a[illegible] quasi factum ejus, nec Pontifices numqvam, vel præstare poterant [illegible] mutatio in melius, vel ne fieret in pejus, impedire.* Certe vi publicum religionis usum arripere numqvam subditis licuit; Itaqve veteres Christiani [illegible] am validissimi cum essent, cum Senatores, præsidesqve haberent plurimos suæ sententiæ, numqvam id sibi juris sumpserunt.

3. Sicut autem veram religionem publico jure donare, ita falsas religiones amoliendo aut puniendo tollere, est Summæ potestatis; & qvidem solius; Maledicere DEO Israelis vetuit Nabuchodonosor addita gravissimi supplicii comminatione. Rex Asa idola sustulit, tantumdem fecit Ezechias, non alio jure qvam Summi Imperii. Nam è privatis qvidem locis removere Idola tum Domino loci jus est, tum Domino negligente, Regi ut Domino universali: è publico autem eadem tollere solius Summæ Potestatis est, aut si cui illa id officii delegavit. Atqve ita interpretanda lex Deut. vii. vers. 5. *Altaria eorum diruite, statuas frangite, lucos succidite, sculptilia comburite.* Ut Imperium ejus rei Summæ Potestati, prompta autem Imperii exsecutio subditis mandatur. [illegible] locum exponens: (y) *Cum accepimus, [illegible] potestatem, [illegible] facite: ubi non est data nobis potestas, non facimus; ubi [illegible], non prætermittimus. Multi pagani habent [illegible] tionis istas in fundis suis, numqvid accedimus ac confringimus? prius enim [illegible]*

(x) *A[illegible] C[illegible]cerium lib. 3. cap. 51.* (y) *Serm. 6. de verbis Domini secundum Matth.*

ut idola in eorum cordibus confringamus, qvando & Christiani facti sunt, ipsi aut invitant nos ad tam bonum opus, aut praeveniunt nos. Optimo ergo judicio Nicephorus Abdam Episcopum reprehendit, qvod Persarum πυρεῖον everterit, qvæ res magno malo cessit Christianis. Paganorum templa in orbe Romano non ante Constantii legem clausa sunt, qvæ exstat in utroqve Codice. Et Concilium Elibertinum, (z) *si qvis idola fregerit & ibidem occisus fuerit*, eum vetat in numerum recipi Martyrum, qvia scilicet, *neqve in Evangelio scriptum sit, neqve ab Apostolis factum reperiatur.* Neqve vero tantum Idololatricos cœtus, sed & eos qvi superstitioni pravæ, aut errori publice perniciosos operam darent, aut qvi proterve unitati repudium misissent, Summo Imperio cohibitos videmus. Huc refero qvod Ezechias, Josias, Asa, Josaphat excelsa diruerunt, qvibus religionis unitas scindebatur. Ita & Christiani Imperatores tum hæreticos, tum schismaticos cœtus vetuerunt, Basilicas ipsorum tradi jusserunt Ecclesiæ Catholicæ hæreticis & schismaticis aditum ad honores præcluserunt: etiam ex testamento aliqvid adipiscendi jus abstulerunt. Qvæ omnia late contra Donatistas defendit Augustinus. Illa enim pœnarum genera, qvæ circa sacra inexcusabiliter delinqventibus pœnitentiæ tempus relinqverent, vetus Ecclesia non improbavit; Mortis vero supplicium adeò illis sæculis non placuit, ut Idacius & Ithacius à Gallis Episcopis damnati sint, (a) qvod auctores fuissent, ut in Priscillianistas qvosdam gladio animadverteretur; ut & in Oriente damnata (*) est Synodus tota, qvæ in exustionem Bogomyli consenserat.

4. Interdum tamen falsæ qvoqve religiones sub piis Imperatoribus impunitæ fuere. (b) Judæis certe suæ religionis usus nunqvam vetitus, dum à contemptu Christianæ legis & traducendis ad suam sectam Christianis abstinerent. Constantinus initio suæ conversionis ne paganica qvidem sacra prohibuit: qvin paganos etiam Consules fecit, ut notat Prudentius in carmine ad Symmachum; (c) Sic Christianæ legis veritatem aut unitatem violantes nullis minacibus edictis terruere Jovianus & Valentinianus laudatissimi Principes. (d) Qvodqve magis notandum est, non tantum impunitatem dissidentibus sectis permiserunt Imperatores, sed & sæpe leges

 tulerunt,

(z) *A.D.303.* (a) *A.D.385.* (*) *A qvo?* (b) *A.D.1118.* (c) *Non ad Symmachum sed adversus Symmachum anno circiter 406. à Symmachi legatione 22.* (d) *A. D.363.*

tulerunt, qvibus cœtus eorum ordinarentur. Constantinus, Constantius, Valentianus, Valens, & post hos Honorius & Arcadius Judæorum Archi-synagogis eadem jura tribuunt, qvæ Christianorum Episcopis: Sic ve... ipsorum sectam recipi aliqvos primatibus ipsorum reclamantibus Theodosius: *Anathematismis subjici Judæos Hellenistas probibet Justinianus, Novell. 146.*) Idem vetans Judæorum conventibus recipi qvi resurrectionem ac judicium negarent, aut Angelos DEI creaturam non agnoscerent, illa... errore à se ait repurgari Judæorum gentem. Sic Donatistarum Basilicas Maximinianistis eripuerunt Proconsules, (e) qvia Maximinianistæ Donatistarum Concilio damnati probabantur.

5. In ipsa autem vera Ecclesia non tantum circa totum rel[igionis] corpus, sed & circa partes singulares versari jus atqve officium Summarum Potestatum, & ratio evincit & exempla. Ratio, qvia fieri non potest, ut cui jus sit in totum, ei in partes jus non sit. Exempla qvoqve in promptu. Serpentem à Mose excitatum evertit Ezechias, (f) ut gliscenti superstitioni occurreret, eodemqve jure contra Nicænæ Synodi secundæ decreta Carolus Magnus imagines adorari vetuit. (g) Pelagium & Cælestium [eius] dogmatis auctores edicto represserunt Honorius & Arcadius. (h) Ita & nuper Germaniæ qvidam Principes Ubiqvitario dogmate Ecclesias suas, alioqvi recte satis constitutas, repurgarunt.

6. Cavendo schismati inutiles qvæstiones præcidit Constantinus (*Sozom. lib. VII. cap. 12. l. nemo Cleric. C. de summa Trinit.*) qvod utinam imitentur qvibus Summa Imperia in manu. Verissimum enim qvod Theodosio dicebat Sisinius, *disputando de sacris accendi tantum contentione[s].* Hinc Marcianus (i) de fide Christiana disputare vetuit, & in Codice Theodosiano titulus exstat *de his qvi de religione contendunt.* Est & lex Leonis & Anthemii (*l. qvi in Mon. C. de Episcop. & Cleric.*) qvæ monasteriis egredientes vetat de religione vel de doctrina disputare. Andronicus qvoqve Imperator rerum divinarum peritissimus, (k) Episcopos (l) subtilius disputantes

---

(e) *A.D. 395.* (f) *2. Reg 18. 4.* (g) *A.D 794.* (h) *Non Arcadius sed Theodosius minor anno ab Arcadii decessu 10. Obiit enim Arcadius A.D. 408. Maji 1. Lata in Pelagianos lex A. D 418. April. 30.* (i) *Majorianus A.D. 459. Febr. 6. à Marciani A. D. 457. Jan. 26. denati morte tertia...* (k) *Immanissimus Tyrannus A D. 1182.* (l) *Euthymium Patrensem & Joannem Cinimmon. Nic. Chron.*

tantes de isto *Pater major me est*, (m) in amnem abjecturum se minatus est, ni tam periculosis sermonibus abstinerent. Etiam veræ voces, sed qvæ in sacris literis non exstarent, ad tempus interdum vetitæ usurpari. Ita Heraclius Imperator tam singularem qvam duplicem (n) in Christo Energiam asseri prohibuit, qvod ne temere damnemus, Basilii (o) munire nos potest auctoritas, qvi pios ait multos Trinitatis & *ὁμοουσίου* vocibus abstinuisse. *Φειδομένους ὀνομάτων καὶ ῥημάτων ἐκείνων ἃ λέξεσιν αὐταῖς ἐκ ἐμφέρεται τῇ Θείᾳ γραφῇ*; & alibi vocem *ἀγεννήτου* de Patre ait *σιωπᾶσθαι ἀξίαν*, utpote *οὐδαμοῦ τῆς γραφῆς κειμένην*. Meletius (p) qvoqve Antiochiæ ad tempus aliqvod abstinuit à dogmatum qvæstionibus, ea tantum tradens qvæ ad morum emendationem pertinerent, hanc curam isti prævortendam ratus. Huc & illud pertinet qvod in Platonis est legibus, (q) ne cui scriptum aliqvod in vulgus edere liceat, nisi constitutis in hoc judicibus approbatum.

7. Sed & mores Clericorum præsertim componere legum est opus. Cæcos & claudos è templo (r) eiicit David, mundari Sacerdotes Ezechias & Josias præcipiunt: Evagari Episcopos, alea ludere, adsistere spectaculis vetat Justinianus; (s) qvi & alibi (t) *maximam habere se ait sollicitudinem circa vera DEI dogmata & circa Sacerdotum honestatem.* Nec immerito Platina (u) exclamat, *utinam nostris temporibus Ludovice viveres! indiget nunc Ecclesia tuis Sanctissimis institutis, tua censura.*

8. Jam vero in illis qvoqve definiendis, qvæ lege divina definita non sunt, usas esse Potestates Imperii sui jure res apertissima est: sic jejunium Rex Ninives indixit: Arcam transportari imperat David: qvæ ad ornatum Templi pertinebant ordinat Salomon, & post eum Joas; idemqve operam dat, ne pecunia sacris usibus destinata aliorsum abeat. Hujus generis est pars maxima Constitutionum, qvæ in Theodosiano & Justinianeo Codice & in Novellis & in Francicis Capitularibus apparent: ut de ætate Episcoporum, Presbyterorum, Diaconissarum, de Clericorum immunitate ac judiciis, infinitaqve alia, qvæ tædio sit recensere. Esse autem in istis legibus multa

(m) *Joan. 14. 28.* (n) *Singularem asseruit reipsa, duplicem asseri vetuit ut novam & ἄτοπον* (o) *De fide.* (p) *A. D. 360.* (q) *Lib. 7.* (r) *Non è templo, qvod Davide denato fundavit Salomon, sed è munitione Sionis. vide 2 Chron. 29. 4. 35. 10.* (s) *Novell. 9. c. 11.* (t) *Nov. 123, cap. 10.* (u) *In Greg. 4.*

extra Canones constituta, aut Canonibus addita & lectio docet & [illegible] Witakerus. Itaque in Tridentina quoque Synodo non dubitavit R[illegible] liæ per oratores suos exponere, *Reges Christianissimos, (ita habent A[illegible] multi de rebus sacris exemplo Constantini, Theodosii, Valentiniani, Ju[illegible]ni, & aliorum Christianorum Imperatorum edixisse, plures Eccle[illegible] tulisse, easque antiquis Pontificibus maximis non solum displicuisse, [illegible] nonnullos inter sua decreta retulisse, præcipuos illarum auctores Car[illegible] Magnum & Ludovicum IX Reges Christianissimos Divorum nomine [illegible] censuisse: Antistites Galliæ & totum ordinem Ecclesiasticum ex earum præscripto pie & Christiane Ecclesiam Gallicam rexisse & gubernasse.*

9. Interea verissimum est plerumque Imperatores in legibus ferend[illegible] Canonum aut veterum aut novorum habuisse rationem; unde illa o[illegible] sententia: *non dedignantur leges sacros Canones imitari.* Duplicem enim usum Legislatori præstant Canones in rebus lege definita non de[illegible]. Nam & peritorum hominum consilia continent, & ostendunt gratam fore subditis legem: quod ut non omnino ad legem recte ferendam nece[illegible]ium, ita si obtineri possit, apprime utile est. Exstat Justiniani Novella, qua v[illegible] *Legum obtinere jubet* (x) *Ecclesiasticos Canones, à quatuor Synodis,* Nicæna, Constantinopolitana *Iā, Ephesina Iā, & Chalcedonensi, expositos aut confirmatos:* ubi *Confirmatorum* voce intelligi par est Canones Conciliorum Provincialium, ut Ancyrani, Sangrensis, Antiocheni & Laodicensis qui toto orbe recepti, proinde in Catholicorum Canonum Codice continebantur.

10. Quod autem quærunt nonn[illegible] habeant Ecc[illegible] legislativam potestatem, id ex his quæ superius (y) a no[illegible] is expl[illegible] sunt, facile dissolvitur. Nam lege divina non habet τὸ νομοθετεῖν [illegible] τοῖς βασιλεῦσι, & Sacerdotum non est νόμων κρατεῖν, ut [illegible]te citavimus; quare quæ ante Imperatores Christianos in Syno[illegible] conscripta sunt, ad ordinem aut ornatum facientia, [illegible] non vocantur, sed *Canones*, habentque aut solam consi[illegible] vim, ut in his qu[illegible]los m[illegible]spectant, quam universos, aut obligant per modum pacti, [illegible] & volentes etiam pauciores ex necessitate determinati [illegible] de ex lege naturali, non ex humano aliquo Imperio. Neque h[illegible] tamen obstant, quo minus facultas aliqua legislativa Ecclesi[illegible], Pastoribus,

(x) *Novell. 131. A.D. 541. Mart. 12.* (y) *p. 23.*

Pastoribus, Presbyteris, aut Synodis concedi possit humana lege. Nam & aliis cœtibus aut collegiis, quorum utilitas neutiqvam cum Ecclesia comparanda est, id jus tribui potest à Summa Potestate, ut experientià docuit, cur non & Ecclesiæ, præsertim cum non obstat jus divinum?

11. Sed duo hic observanda sunt. Primum, istam legislationem, qvæ aliis qvam Summæ Potestati competit, nihil imminuere de jure Summæ Potestatis; qvod in scholis dicunt, *cumulative* datam censeri, non *privative*: Jus enim ferendarum legum, sive generalium sive specialium, Summa Potestas communicare alteri potest, à se abdicare non potest. Deinde, leges à tali aliqvo cœtu datas rescindi & corrigi posse à Summa Potestate; si ita res exigat: qvia non possunt in una republica duo esse legislatores æqve summi: Ideoqve inferior superiori parere debet. Hinc plerumqve videmus in ipsis Synodorum constitutionibus assensum Summæ Potestatis exprimi his verbis: (z) *præcipiente Rege; decreto gloriosissimi principis, consultu piissimi & religiosissimi Domini, annuente religiosissimo principe, constituit aut decrevit concilium.*

12. Objici hic potest, qvod Reges nonnunqvam se Canonibus devinctos affirmant; qvodqve parere vetant edictis suis, qvæ Canonibus repugnent. Sed hoc ei simile est, qvod suis se legibus profitentur vivere, qvodqve rescripta à se contra leges imperata observari prohibent: istiusmodi enim professiones non jus tollunt, sed voluntatem declarant. Sicut in testamento priori apposita clausula posteriori derogans efficit ne posterius valeat; non qvia posteriori modo testari non liceret testatori sed qvia, qvæ scripta sunt in posteriori, non creduntur pleno liberoqve ejus judicio comprobata. Atqve hinc est, qvod si clausulæ derogatori specialiter derogetur, valet, ut posterius testamentum, ita & posterior constitutio. *Vides*, inqvit Cicero, (a) *numqvam esse observatas sanctiones earum legum, quæ abrogarentur: nam si id esset, nulla fere abrogari posset: neqve enim ulla est, quæ non ipsa se sepiat difficultate abrogationis. Sed cum lex abrogatur, illud ipsum abrogatur, qvo non eam abrogari oporteat.*

13. Hinc Balsamo non uno loco notat, Imperatores nec legibus (b) nec Canonibus subjici, ob potestatem, inqvit, cœlitus datam: & exemplum affert

(z) *Conc. Tolet. VI. Can. & seq. A. D. 638.* (a) *Lib. 3 ad Attic. epist. 23.*
(b) *Ad Can. 16. Concil. Carthag.*

fert insigne Canonis XII. Concilii Chalcedonensis, (c) qvo statuitur, *ut si qua Civitas per Imperiales literas Metropolis nomen acceperit, solo titulo fruatur, & vera Metropoli jus pristinum integrum maneat.* Ostendit enim post eum Canonem novas Metropoles complures ab Imperatoribus erectas plenissimo jure. Qvibus addi potest Justinianea prima in Illyrico ab Imperatore Justinianeo (d) donata Archiepiscopali jure, ita ut in posterum Thessalonicensi Archiepiscopo nullum in eam Ecclesiam jus servaretur. Electionibus Episcoporum Justinianus (e) modum præscripsit mutato Canonum jure; & (ut Toletus qvoqve notavit) veteres Canones de electione sæpe edictis Imperatoris rescindebantur. Antiqvissimus est Canon, ut *singula civitates singulos habeant Episcopos.* Excepti tamen sunt Imperatorum legibus Isauropolitanus & (f) Tomensis Episcopus, qvibus præter suam civitatem aliæ qvoqve commissæ sunt. Illud qvoqve vim legum Imperialium supra Canones manifeste ostendit, qvod in Chalcedonensi Synodo positum, semperqve observatum est: *τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν ἡ τάξις ἀκολουθείτω.* Qvem Canonem Synodus in Trullo repetit. Sed & rescissos emendatosqve Canones ab Imperatoribus & Regibus, idqve jus ipsas Synodos eis detulisse, supra qvoqve de Synodis cum ageremus, abunde probatum est.

14. Imo (qvod magis mirandum est) etiam eos Canones, qvi in Apostolorum literis reperiuntur, apparet non esse perpetuo observatos: qvia scilicet non tam divinæ legis expositionem, qvam consilium illis temporibus accommodatum continere credebantur. Talis est Canon ad Timotheum, (g) ne *νεόφυτος* Episcopus fiat: qvem renovavit Laodicena Synodus. Egressi tamen sunt hunc Canonem in electione Nectarii Theodosius, & in electione Ambrosii Valentinianus. Talis est & ille Canon, (h) ne in Diaconissam eligatur *vidua minor annis sexaginta:* qvod & Theodosius lege lata constituit. (i) Justinianus tamen (k) qvadragenariam eligi permisit.

15. Illud qvoqve non observatu indignum; Reges Hebræos facta qvædam ab ipsa divina lege qvasi excepisse: Nam cum lex esset, ne *qvis Im-*

puratus

(c) *A. D. 451.* (d) *Nov. XI. A. D. 535.* (e) *L. 36 Cod. de Episc. & Cler.* (f) *Tomensi tota Scythia subjecta fuit. Can 17.* (g) *1. Ep. 3. 6.* (h) *1. Tim. 5. 9.* (i) *l. nulla Cod. Theodos. de Episc. & Cler.* (k) *Novell. 123. cap. 12. 13.*

puratus Pascha manducaret. (l) Ezechias tamen fusis ad DEUM precibus, concesſit adhuc immundis de ſacro veſci. (m) Item, lex erat, ut jugularentur pecudes per Sacerdotes, (n) attamen bis ſub Ezechia Levitæ, ob penuriam Sacerdotum, huic Sacerdotali officio admoti reperiuntur: (o) Non quod Reges quemquam divinæ legis vinculo ſolverint (id enim homini nefas) ſed quod κατ' ἐπιείκειαν, optimam divini humanique juris interpretem, declaraverint legem divinam tali rerum conſtitutione ex DEI ipſius mente non obligare. Talis enim declaratio, ſicut in factis privatis, & moram non ferentibus, à privatis hominibus fieri ſolet, (quomodo David ejusque comites interpretati ſunt legem, quæ ſolis Sacerdotibus concedit panes propoſitionis edere, in ſumma fame vim non habere obligandi) ita in factis publicis, aut etiam privatis moram ferentibus, à Summa Poteſtate, ut divini juris vindice atque cuſtode, de piorum atque ſapientum conſilio facienda eſt. Quo & illud refero, quod Macchabaicis temporibus pro lege ſtatutum eſt, pugnare in hoſtem Sabbato licere.

CAPUT IX.

De Jurisdictione circa Sacra.

SUMMARIUM.

1. Jurisdictionem circa Sacra Summæ Poteſtati competere. 2. Ejus effecta exemplis declarantur. 3. Naturaliter Paſtoribus non competere Jurisdictionem proprie dictam. 4. Competere tamen jure poſitivo apud Gentes quaſdam. 5. Explicantur actus Paſtorales Juris divini, qui ad Jurisdictionem videntur accedere, & tamen à Jurisdictione proprie dicta diſtinguuntur, ac primo virga Apoſtolica. 6. Deinde uſus clavium. 7. Præſcriptio operum Pœnitentiæ per modum directionis aut ſvaſionis. 8. Non exhibitio Sacramentorum. 9. Eccleſiæ actus explicantur Juris divini, qui videntur ad Jurisdictionem accedere, & tamen ab ea diſtinguuntur.

(l) *Lev. 7. 20. & 22.* (m) *2. Chron. 30. 18.* (n) *Lev. 1. 5.*
(o) *2. Chron. 29. 34. & 30. 17.*

tur. 11. Jurisdictio ex Jure positivo Pastoribus concessa explicatur exemplis, & primum circa negotium Religionis. 12. Deinde ex consensu partium. 13. Postremo ex delegatione. 14. De hujus Jurisdictionis efficacia. 15. Judæis similem quandam Jurisdictionem concessam. 16. Accessoria excommunicationis. 17. Ostendi omnem Pastoralem Jurisdictionem proprie dictam à Summis Potestatibus emanare. 18. Quatenus actus Pastorum supra dicti circa Summo Imperio utentem versentur, & primo de Clavium usu. 19. Hoc colore male defendi seditiosas conciones, quæ ex sacris Literis refelluntur, cum objectionum solutione. 20. Actus mere Canonici, aut ex lege positiva venientes, quatenus usurpari possint circa summum imperantem, & ostenditur circa invitum usurpari non posse. 21. Quomodo tali casu possit Pastor suæ conscientiæ [illegible] facere. 22. Quod jus sit Summarum Potestatum circa prædictos actus Pastorum & Ecclesiarum; id est, circa exercitium Clavium, actus Canonicos, & actus Juris positivi. 23. Origo Juris interce-dendi mandatorum Pœnalium contra censuras, appellationis ab abusu. 24. Appellationes Ecclesiasticas a Summa Potestate dependere. 25. Modi exercendæ supremæ cognitionis per se & per alios, cum exemplis. 26. Summas potestates dispensare à pœnis Canonicis aut Legalibus. 27. Ad cognitionem Summæ Potestatis pertinere an quis juste excommunicetur.

1\. LEGISLATIONI Jurisdictio cohæret tanto nexu, ut in summo gradu altera sine altera esse non possit. Quare si summa Legislatio de sacris sub DEO Potestati supereminenti competit, sequitur eidem & jurisdictionem [illegible]ere. Est autem jurisdictio partim civilis, partim criminalis. Civilis jurisdictionis fuit, imo criminalis, cujus objectum hæreseos actus, quod sedes Episcopalis Antiochena Paulo Samosateno abjudicata in pœnam hæreseos & ablata est. Criminalis ex parte potiori [illegible] dicitur. (p) *Non frustra gladium gerit potestas, sed* [illegible]

(p) *Rom.13.*

[illegible] *omnes male agentes*? ergo etiam illi [illegible], qui circa sacra delinquunt.

[illegible] Huc [illegible] quod & Nebuchadnezar Rex [illegible] lanian[illegible] [illegible] DEUM [illegible] esset; quod Sacerdotes Idololatras [illegible] Josias Jurisdictioni etiam sui relegare e loco sive in locum. [illegible] qvendam [illegible] Salomo, [illegible] ob perduellionis [illegible] crimen, [illegible] sacras leges [illegible], qvem [illegible] Christiani [illegible], a [illegible] qvæ hæretic[illegible] exilio [illegible]. Jurisdictio [illegible] Artaxerxes Esdras (q) [illegible] adjunxit [illegible]: qva [illegible] Judæos [illegible] bonorum publicatione & ejectione e cœtu publico [illegible], quod [illegible] est in Evangelio [illegible]. Ut enim Esdras Persæ Regis [illegible] omnimodam jurisdictionem; ita populi Romani, postea que Imperatorum permissu, hanc jurisdictionis partem [illegible] Judæorum Synedrium cum vincul[illegible] andiqve [illegible]. Docent [illegible] Hebræorum magistri tres fuisse gradus [illegible], qvorum primus dicitur נדוי: [illegible] pœna [illegible] ctum [illegible] in Synagoga stare [illegible] loco ignobiliore; alter [illegible] cum [illegible], cum nefas fuisse in Synagoga conspici, neqve opera ejus ad [illegible] cæteros usus; neqve datum ei qvidqvam: nisi qvo tenuissime vitam sustentaret.

Tertius gradus Chaldaico vocabulo שמתא appellatur, ei proprius, [illegible] ge [illegible] meruisset, sed sublata capitalium Judiciorum potestate, neqviret interfici. ejus contactum atqve commercium defugisse omnes.

Non [illegible] referendum mihi videtur illud in Johannis epistola, (r) [illegible] qvod Diotrephes faciebat, Φιλοπρωτεύων scilicet, & Imperium [illegible] sibi vindicans.

Non longe [illegible] abit illud Romanis legibus [illegible], [illegible] & [illegible] ne qvis in Archio aut grammatophylacio

(q) [illegible] 7. 25. 26. (r) *Epist. 3. vers. 10.*

[illegible] & τὰ [illegible] Jurisdictionis [illegible], [illegible] a [illegible] relicta [illegible] in [illegible] Theodosius [illegible] Honorius, [illegible] Theodosium, [illegible] deponere [illegible] Dominus Ep[illegible] tumaciam Constantius, [illegible] [illegible] inquit, [illegible] non [illegible] ab eo [illegible], quod [illegible] [illegible] ad [illegible]

[illegible] R[illegible] (x) [illegible] vel a [illegible], vel [illegible] ne [illegible] libellos conscribat: ne testationi [illegible] ne [illegible] bat, vel signet, ne qvis [illegible], neque [illegible] Infamia qvoque [illegible] pars [illegible] & qvod [illegible] [illegible] apud Romanos [illegible] *Judicium, inquit Marcus Tullius, nihil [illegible] Itaque in omni [illegible] judicii [illegible] ignominia dicta est.*

Militandi [illegible] qvoque poenis ignominiam annumerat [illegible] O[illegible] [illegible] b[illegible] [illegible] notari [illegible] ad [illegible]

Verba [illegible] ipse [illegible] Imperatore, qvi Ecclesiæ [illegible] dubio [illegible] [illegible] Hoc enim [illegible]

3 [illegible] rorum administra[illegible] omni [illegible] s ex [illegible] accedat. [illegible], hoc est, [illegible] [illegible] la rota illa funct[illegible] o nihil tale [illegible] [illegible] (y) τῆς [illegible]

(s) [illegible] ff. de pœn. [illegible] (t) [illegible] (u) Theod. lib. 1. cap. 21. (x) [illegible] (y) [illegible] lib. 4. cap. 15.

[illegible] quæ ex [illegible].

4. [illegible] Sacerdotes [illegible] ut Sacerdotes, sed ut magistratus: [illegible] *Cohen* [illegible] Sacerdotibus & magistratibus [illegible] apud gentes [illegible] & opes & pe-[illegible], Strabonem [illegible] eosdem ex ge-[illegible] & reges: [illegible] animadvertere, [illegible] ut apud [illegible] & [illegible]; [illegible] ipsis [illegible] Senatu [illegible], *[illegible] judices*, [illegible] & [illegible] Lex vero [illegible] & [illegible] Sacerdotum [illegible] eorum [illegible] em [illegible]. Sub summa tamen pote-state [illegible] Rex [illegible], [illegible] conventus publicus, plane quae, ubi nec Rex erat constitutus [illegible], summus Sacerdos, ut civium ac magistratuum præ-[illegible] gerebat, ut Heli, & postea Almonei. Præcipuam apud Judæos [illegible] Sacerdotalem [illegible] & Josephus & Philo notant. [illegible] Sacerdotes vel illud unum arguit, quod *morti addici-[illegible] non poterat*, qua lege Sacerdos summus summo [illegible]. Neque vero de sacris tantum, sed & profanis de rebus jus [illegible] ius optimi interpretes, non divisa eo tempore juris [illegible] prudentia. Hinc ad illos non minus quam ad summum [illegible] ibus, ac vulneribus, & omne genus controver-[illegible] apud [illegible] (h) loquitur DEUS de Sacerdotibus, *in lite [illegible] [illegible] mea*; & verissime [illegible]phus dixerit, [illegible] Sacerdotes [illegible] *&* [illegible] *judices, & damn[illegible]*

P 2

(f) [illegible] *Attic.* (g) *Deut.* [illegible] 8 (h) *Cap.* 44 24.
(i) [illegible] b. [illegible] 6.

[illegible] pastores [illegible] constitutos & [illegible] ceremoniis, Pontifi[illegible] liquis & Senatoris, quæ pellta [illegible]. Hinc Ph[illegible] ceris pro tribunali sedenti [illegible] Pa[illegible] Dominum [illegible] Imperium [illegible] Jurisdictionem quidem [illegible], [illegible] nulla est Latinæ vocis significatio.

5. Videamus tamen [illegible] quæ sint actiones [illegible] ipsius, quæ Jurisdictioni aliquam habeant speciem, [illegible] quadam in eam nominis appellationem venium. [illegible] ramus actiones, quæ [illegible] Sancti [illegible] bent. [illegible] turum se Paulus Corinthiis minatur. [illegible] utamur, [illegible] (e) [illegible] quæ omnia prodigiosam quandam [illegible] interfecti sint Ananias & Saphira, [illegible] dit Hymenæus & Alexander, (i) & [illegible] illud *tradere Satanæ* [illegible] quale & olim Saul [illegible] à DEO [illegible] Chrysostomus, Hieronymus, Ambrosius, Theodoretus, [illegible], [illegible] Theophylactus, Pacianus. [illegible] quæ [illegible] puniendi [illegible] denique Ecclesiam [illegible] DEUM [illegible] derat, cælestibus [illegible]. Hinc [illegible] apud Cornelium [illegible] [illegible] Domino [illegible] *mul[illegible]* (l) Q[illegible] post tempore [illegible] [illegible]) [illegible], *[illegible] acceperit* [illegible] Sed [illegible] populi in terram promissam [illegible] Ecclesiæ [illegible] quidam [illegible] loco [illegible] Ecclesiam per[illegible]

[illegible]

[illegible] (e) *2.Corinth.* 13.10. (f) [illegible] 6 (g) [illegible] (h) [illegible] (i) *1 Tim.* 1 20. (k) *1.Corinth.* 5. (l) *1.Cor.* [illegible] 73.

[illegible] illi [illegible] pœnarum [illegible] non [illegible]. Ad rem [illegible], [illegible] divinæ [illegible] directio [illegible] Jurisdictio [illegible] ho[illegible] [illegible] DEI [illegible] Apostoli [illegible] DEUS, [illegible] Evangelicæ [illegible] [illegible] Apostolorum preces, aut præ[illegible] [illegible] [illegible] deprecat[illegible] ita ad [illegible] imprecationem [illegible], [illegible] morbis vexati, [illegible] dæmonibus arripi imperabat. Neqve [illegible] Satanæ [illegible] [illegible] Paulus, [illegible] Petrus & Joannes, [illegible] qvi negant [illegible] qvicqvam [illegible] DEO [illegible] buere. Qvin [illegible] DEUS [illegible] [illegible]. Idem [illegible] [illegible] Neqve illo [illegible] ad Galatas (p) non imperantis, sed optantis Apostoli, *Utinam et [illegible], qvi vos perturbant.*

8. In [illegible] autem Pastorum officio [illegible] qvandam habet Jurisdictio [illegible] [illegible], [illegible] Christi, [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] Evangeli[illegible] vero [illegible] est [illegible] ad Jurisdictionem [illegible] ad usum clavium. Qvare [illegible] figura prædicatio Evangelii vocatur *Legislatio*, ea usus Clavium *Jurisdictio*, appellatur. Supra [illegible] est, Christum, [illegible] legem [illegible], [illegible] jus solum in animis dicere, non tantum in[illegible] [illegible] [illegible] *retinendo aut remittendo peccata.* [illegible] Hilar[illegible] *[illegible] peccata dimittit, qvi [illegible] pro [illegible] mortuus est.* Item, *[illegible] peccata [illegible] DEUS, qvi est agnus tollens peccata mundi.* [illegible] ergo [illegible] (r) *[illegible] Sacerdotibus tribuit DEUS potestatem [illegible] ligandi,* [illegible] & [illegible] *Sacerdos Evangelii [illegible] & judi[illegible].* [illegible] *qvi commi[illegible] qvæ p[illegible] peccatum [illegible].* Atqve ita Cypri[illegible] [illegible] Sacerdotem [illegible] *Judicem* dixit, intelligendus [illegible], [illegible] Paulus, cum dixit, *pro Christo legatione fungimur*: [illegible] Christi Sacerdos [illegible]. [illegible] ipse Cyprianus alibi;

 non

(n) [illegible]. (o) 1. Cor. 5. (p) C. 5. 12. (q) In 2. Cor. 5. (r) Lib. 4. Dist. [illegible]. (s) Epist. 55.

[illegible] Quod in sententiam [illegible]

7. [illegible] Regem [illegible]

8. [illegible]

[illegible]

[illegible] exhibere. Sed hoc [illegible], ut Eucharistiam [illegible] [illegible] cum [illegible] ex[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] noniud [illegible] gratia [illegible] ab peccatorum [illegible] Eucharistiam, [illegible] cum Christo. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] charitati [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] ergo [illegible] Pastor [illegible] [illegible] non [illegible] al[illegible] ejus [illegible] Tribunali exercens, [illegible] hæc ipsa ad [illegible], non ad jurisdictio[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] qui hydropico [illegible] aquam [illegible] [illegible] [illegible] viro gravi, qui [illegible] vitæ hominem [illegible] dedignatur [illegible]: & iis, qui lepra aut alio [illegible] ante morbo [illegible] [illegible].

Et hi quidem [illegible] Pastorum sunt propria. Ad eos veniamus qui sunt ipsius Ecclesiæ, aut quos Pastor cum Ecclesia communes habet. Primo ergo [illegible] cum Cypriano legimus, [illegible] *Prophetæ* [illegible], [illegible] *Pastores* [illegible], [illegible] *Doctrinam*. Secundo [illegible] eorum [illegible] declinare, qui, fra[illegible] [illegible] *fures*, *avari*, *Idololatræ*, [illegible] [illegible] [illegible], & cetera [illegible] institutionem. *Subducite vos ab* [illegible], *ne* [illegible] [illegible] *cum* [illegible], inquit pluribus in [illegible] Paulus. (b) [illegible] Judas Apo[illegible] Christianorum. His ergo vocibus com[illegible] [illegible]

(y) 1. Cor. [illegible] (z) Ep. 68. (a) Joan. 10. (b) Rom. 16. [illegible] 3. 14. 2. Tim. 3. 6. 1. Cor. [illegible] 1. Tim. 6. 5.

[illegible] Scriptura manifestum est [illegible]
Qui enim [illegible] Ecclesiæ [illegible]
qui [illegible] dederit, aut [illegible]
[illegible] prolapsis [illegible] ? [illegible]
usurpari cœperunt [illegible], de Pastore [illegible] *deponere*, de
fratribus vero [illegible], id est, *excommunicare* [illegible] ad [illegible]
ram videntur [illegible]. [illegible]
Deponit Pastorem Ecclesiæ, [illegible] Pastoratu ipsius [illegible].
Excommunicat aliquem, cum [illegible] communionem se subtrahit. [illegible]
[illegible] juris demit, & quamquam [illegible]
cat, unde etiam fideles dicuntur κρίνειν τοὺς [illegible], (c) [illegible]
proprie dictam exercet. Est enim *Jurisdictio* [illegible]
Judicium [illegible] inter pares, quod [illegible] *nolite Judicare, ut [illegible]*
mini. (d)

10. His, quæ divini sunt Juris, expensis, [illegible]
alii Canonicum aut legale. Canonicum ergo fuit, & [illegible]
consensu [illegible] Ecclesiæ ortum, [illegible]
[illegible]
[illegible] Synaxis [illegible]
[illegible]
[illegible] vero, ut a [illegible]
[illegible] exemplo. [illegible] graviora delicta [illegible]
quo extra templum [illegible], & [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Mysteria. Simili olim
[illegible] quibus insignis est Jose-
phi locus (e) [illegible] ἐκβάλλουσιν ἐκ τοῦ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] mere privati, attamen [illegible]
[illegible] pœnis. Qui homicidium commisit, [illegible]
[illegible]

(c) [illegible] (d) *Matth. 7. 1.* (e) *Lib. 2. de bello Judaico c. [illegible]*

[illegible] homicidam. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Sed [illegible] quod [illegible] [illegible] divini gratiam fecit. At [illegible] concessiones [illegible] ratione [illegible] hæc tempora [illegible] contrahere, ut ex Ancyrani Concilii Canone [illegible] & V videre est. [illegible] generaliter [illegible] ad [illegible] Nicænæ Synodi. Quid [illegible] consecuti [illegible] *ἔλαβεν, ἱκανὴν* [illegible] *τοῖς* [illegible], ut Josephus narrat (a). [illegible] non licet, *οἱ ἁμαρτάνοντες* [illegible], Canones quosdam [illegible] [illegible] clerici, inter [illegible] cleri communionem, ad [illegible] communionem admittunt: & ob idem crimen laicus excommunicatur, clericus ab officio removetur, ita ut in communione maneat. Præterea abstinendum ab excommunicatione docet Augustinus, *si contagio peccandi multitudinem invaserit.* Quæ exceptio [illegible] non esset, si excommunicatio solo divino Jure [illegible]. Apparet igitur multa ex humano consensu accessisse, quæ, quamdiu imperiali autoritate destituta fuerunt, non modo cogendi nullam vim habuerunt, sed extra consensum quoque obligarunt neminem, nisi [illegible] naturali lege, quæ offendicula vitari jubet. Parique modo, quo ipsi [illegible] Judicia ex istis Canonibus lata, singulos [illegible] stringebant: Ut [illegible] ad [illegible] disceptationem ex Pauli Apostoli consilio [illegible], qui dissidentes componerent; ita negotia [illegible] Judicem [illegible], ad quæ judicia illa spectat admonitio, [illegible] ex naturali æquitate [illegible], *[illegible] Presbyterum* (b) probatæ scilicet fidei hominem *[illegible] testimonio non admittendam.*

[illegible] Christianismum amplexi sunt, tum de [illegible] in publico fungentibus, [illegible], aut ex consensu partium, aut ex [illegible] Jure ordinario commissum est Episcopis de iis rebus judicare,

Q quæ

(a) [illegible] (b) 1. *Tim.* 5. 19.

quæ ad religionem pertinent, quod primum [illegible] Valentinianus [illegible] *ad Ecclesiam* [illegible] *non fore* [illegible]. Theodosius [illegible] *Sacerdotes de Sacerdotibus* [illegible] constitutionem [illegible], *qua* [illegible] *tur, Epis* [illegible] (k) Quo [illegible] Valentinianus [illegible] (*[illegible] Episcopos & Presbyteros solum* [illegible] *babere* [illegible] [illegible] *Arianos* [illegible] *q* [illegible] *præter* [illegible]. [illegible] Valentinianus [illegible] & [illegible] [illegible] Episcopi audire [illegible] debere [illegible]. Dein [illegible] *fuerit mota quæstio, quæ ad Christianam p*[illegible] *Judæis* [illegible] *Præsul* [illegible] hos [illegible], *Ius au*[illegible] *pertinent*, [illegible] *fore jubemus*, [illegible] *Synodo*, [illegible] *aut a sacris Synodis, aut* [illegible] Et alia constitutio [illegible] [illegible] adimit ca[illegible] [illegible] *convenire* [illegible] [illegible].

In [illegible] Clerici [illegible] Episcopum ni[illegible] [illegible] a C[illegible] [illegible] Episcop[illegible] [illegible] *Itaque* [illegible] [illegible] *convenire*, [illegible] [illegible]

(h) *A.D.* [illegible] *32. A.D 387.* (k) [illegible] *C Theod.* [illegible] (l) [illegible] *Jud.* (m) *l. gratuiter Cod. Theod.* [illegible] *ad.* (n) *Nov 89.*

[illegible] Episcopi [illegible], fed [illegible] rem [illegible], [illegible] Clericos [illegible] Gregorium [illegible] C [illegible] Civilem, [illegible] cer remissos [illegible] dicerat, ad Civilem Judicem appellare. [illegible] Clericos, [illegible] Ci- [illegible] Arcadius [illegible] Honorius, & Theodosius [illegible] ad Theodorum [illegible] prefectum [illegible] ostendunt, *[illegible] Judicium [illegible], quod [illegible] Sacerdotibus [illegible] [illegible] sententiam [illegible], quam [illegible] non [illegible] provocare.* A [illegible] prætor [illegible] non appellabatur; sed [illegible] vis læsum se diceret, ei licebat Imperatori supplicare. Unde Præfecti prætorio vice sacra, hoc est, Imperatoris Judicare dicuntur: quod & de Episcopis ex consensu judicantibus [illegible]. Idem jus tribuitur Patriarchis, ad quorum cognitionem [illegible] Ecclesiasticæ deferebantur, quæ [illegible] Episcopos [illegible] non [illegible] *[illegible]* ait de Patriarchis *[illegible] locum appellationi a majoribus [illegible].*

13. Tertium [illegible] illud dicimus, quod ex delegatione [illegible], nec [illegible] potestatis. In hoc casuum genere semper [illegible] Imperatorem, si ex Imperiali [illegible], [illegible] mque, si ex Judiciali præcepto. [illegible] species complectimur, quæ

(o) [illegible] C Th. de Appell. (p) l. Sanctum. Cod. de Episc. aud.

[illegible] teſtes, [illegible] do [illegible] ip[illegible]ve [illegible] laretur, victum [illegible]ringebant. [illegible] ve ex[illegible] non [illegible] Epiſcopi [illegible] Conſtitutum [illegible] [illegible] *[illegible]* Qvare [illegible] Arcadii, Honorii, & Theodoſii [illegible] factum, ut [illegible] qvi vo[illegible] [illegible] ction [illegible] fecerint *[illegible]* qvia Judex [illegible] exſeqvi[illegible] & [illegible] Judi[illegible] [illegible] & Ecclesia [illegible] experts [illegible] a lege humana [illegible] reſt[illegible] acceſſ[illegible]

14. Neqve jam [illegible] Paſtor[illegible] Paſtor [illegible] in ipſam [illegible] Paſtorale, & [illegible] [illegible]bantur, amittebat. Hinc [illegible] *[illegible] Sacerdotibus fuerit Epi[illegible]* ita ſententiam qvid attentaret, [illegible] Sic & [illegible] ſe vivente [illegible] tantum Paſtor Sacramenta & [illegible] viſſum negare [illegible] ipſi poſt ſententiam [illegible] non licebat. Hinc illud in lege Honorii & Arcadii, [illegible] *[illegible] Sacerdotio [illegible]*. Et in [illegible] & Theodoſii lege [illegible] tales h[illegible] *[illegible] Sacrorum.* (r) Valentinianus, [illegible] [illegible] (s) *[illegible]* Qvin [illegible] Ma[illegible] [illegible] poſt [illegible]

15. [illegible] Paſtoribus d[illegible] ab Imperatoribus [illegible] indulſerint, ne qvi in ipſo [illegible] ationis accipiant, invitis [illegible] Primatibus. [illegible] ratione [illegible] (u) qvia *Primates Patriarcharum [illegible]*

[illegible]

(q) [illegible] *Cod. Th. de Ep. & Cleris* (r) *l. Ap[illegible]* [illegible] (s) *[illegible] Cod. Th. de Epiſc. & Cler.* (t) *[illegible]* (u) *Nov. 146.*

[illegible] [illegible] & Justinia- [illegible] [illegible] Honorius [illegible], [illegible] *C[illegible]* [illegible] Constantino, Constantio, Valentiniano, & Valente [illegible] constitutione [illegible] [illegible] put[illegible] n[illegible] [illegible] *[illegible] Romano J[illegible] ventes in [illegible] ac jura pertinent, [illegible] Judæos, [illegible] Romanis legibus [illegible] actiones.* [illegible], quæ superstitionem eorum [illegible], [illegible] *Primates [illegible] diri[illegible],* lex illa m[illegible] o [illegible] Sic [illegible] Pagani Imperatores [illegible], teste, (y) *Judæi [illegible] impo[illegible] læderent.* Christiani vero Imperatores [illegible] amplius indulserunt, ut Arch[illegible] Synagogicorum aliique legi præsidentes *a Personalibus Civilibusque muneribus immunes essent.* (z) & si duo Judæi ex communi pactione apud Judices litigassent, Judices eorum sententiam exseqverentur. (a) Tantum scilicet Imperatores Christiani Judæis largiti sunt *ob [illegible] veritatis, & spem futuræ conversionis* ut antiqvi Patres [illegible] loqvi amant.

16. Jam & illud notandum, excommunicationi, præter illam relegationem e cœtu piorum, alia qvoqve incommoda adjuncta fuisse, qvo [illegible] gis [illegible] sua culpæ pœniteret. Hoc qvoqve non novum, sed vetustissimæ [illegible], qvod a primo mundi ortu, aut ejus post diluvium reparatione [illegible] perpetuus mos [illegible] gentium. In[illegible] Cæsaris locus de Druidibus; (b) *si qvis aut privatus aut publicus eorum decreto non steterit, sacrificiis interdicunt. Hæc pœna apud eos est gravissima. [illegible] est interdictum, ii numero impiorum &*

 scelera-

(x) *[illegible] 13. A. D. 397. Januar. 17.* (y) *l. generaliter ff ae [illegible].* (z) *l. [illegible]. l. si qui audeat Cod. Theod. de Judæis.* (a) *l. Judæi communi Cod. de Judæis.* (b) *Lib. 4. de Bello Gall.*

[illegible] ; *[illegible]* Jurisdictionem *[illegible]* Achaeorum *[illegible]* Plutarchus notat. Quid *[illegible]* Pratereà *[illegible]* respon[illegible] apud *[illegible]* est *[illegible]* nominis *[illegible]* excommunicati *[illegible]* rum *[illegible]* excommunicatio permanent *[illegible]* Lutherus excommunicationem majorem *[illegible]* tionem.

17. Haec omnis Jurisdictio, sive Imperativa cognitio, *[illegible]* a Summa Potestate emanat. *[illegible]* g[illegible]: *Omnis Juris dictio [illegible] Jurisdictio [illegible] tam illa, quae Ecclesiastica dicitur [illegible] prem[illegible]* [illegible] *[illegible]* R[illegible] *[illegible]* Judices per Ar[illegible] *[illegible]* per quae Sa[illegible] *[illegible]* E[illegible] *[illegible]* majorem Jurisdictionem *[illegible]* homine *[illegible]* pr[illegible] *[illegible]* Ecclesia *[illegible]*

[illegible]

(c) Cap. [illegible]

[illegible] *Principi*, [illegible] *parent*. Et [illegible] *Principi vel Monar-
chæ* [illegible] *quod*
[illegible]
[illegible] Eadem Eirenis [illegible]
[illegible] *authoritatem* [illegible] *accipere ab Impe-
ratore.*

18\. Ex quibus [illegible] Pastoribus [illegible] videre, [illegible] qui Summo Imperio est præditus. [illegible] non minus locum [illegible] Imo eo magis circa ipsum est [illegible] ipse peccaverit. [illegible] Et [illegible] ὁ Θεὸς [illegible] (d)

19\. Sed [illegible] *Clavium* [illegible] & S[illegible] In[illegible] ut parum aut certe aliis minus noti, [illegible] palam, idque apud plebem, quam talibus [illegible] humani ingenii [illegible] bus, [illegible] audiat, & [illegible] reddat. Unde necessarium [illegible] *de Principe sermones*, [illegible] *alia turbamenta vulgi*. Atque [illegible] stant Evangelii prædicatio & clavium usus. Prædicatio Evangelii cum ad [illegible] temperanda est, ut omnibus prosit, [illegible] de per[illegible] re [illegible] loqui. Pessimus est [illegible] re, & [illegible] vocem [illegible] communem vero rem. [illegible] res [illegible] re [illegible] *si quis crimen* [illegible] *eo loco, quo* [illegible] *fuit*, ut [illegible] Sed præcipue Summarum Potestatum [illegible] non [illegible] tum sed & famam DEUS sacrosanctam, & [illegible] quibus [illegible] esse voluit. Quid enim aliud [illegible] *Principi populi* [illegible]. (f) Plus hic aliquid notari, quam

(d) *Theodoret. lib. 4. c. 6* (e) *Tacit.* (f) *Exod. 22. 28.*

quam quod et [illegible] eo, [illegible] quam legem [illegible] [illegible] potestate [illegible] [illegible] hominum religione, [illegible] Apostoli verba [illegible] Pontificem maximum, ac [illegible] summo fungentem magistratu [illegible] [illegible] *[illegible]*, ideirco est in [illegible], ita se excusavit, [illegible] [illegible] Ananiam Pontificem maximum [illegible] *Principi populi tui non maledices*. Atque [illegible], [illegible] Principis [illegible] vocabulo נשיא [illegible] *[illegible] summum* [illegible] sive *magni Synedrii* [illegible], qui [illegible] [illegible] Hebræi [illegible]. In lege Theodosii & Valentiniani [illegible] [illegible] Palestinæ Synedrio [illegible] autur, [illegible] נשיאים. [illegible] [illegible] perris, cum olim [illegible] [illegible] Sabinio Proconsule [illegible] [illegible] *Princeps* sive *Primas* [illegible]. Non [illegible] [illegible] Principis Pontificem [illegible] [illegible] *Nasi* [illegible]. Ver [illegible] [illegible] *[illegible] ad [illegible] alterum* [illegible] Iste enim Diaboli [illegible] Angelicæ naturæ excellentiam, [illegible] magis [illegible] hominibus [illegible] [illegible]. Non [illegible] [illegible] *hec pro* [illegible] *in Principem* [illegible] *Principi populi tui non maledices* [illegible] *ratione Ecclesiastica* [illegible] (h) [illegible]

(g) [illegible] *de Jud.* (h) [illegible] *A.D. 616.*

[illegible] (i) de Principe Africani schismatis Donatistis refert: *[illegible] verba prorupit; quid [illegible] cum Ecclesia? [illegible] mal[e]dicta [illegible] non minus [illegible] in Gregorium [illegible], ad quem [illegible] scribere minime [illegible]; [illegible] Senatus, [illegible] & [illegible] cui Donato Praefectus [illegible] exemplo malo [illegible]. [illegible] praecepta Pauli Apostoli, [illegible] & Regibus [illegible] pro quibus, si Apostolum [illegible] rogare deberet.* [illegible] vissime peccarat Saul, & Samuel [illegible] iam Prophetica severitate ei [illegible] nuntiaverat. rogatus tamen a Saule, ut coram [illegible] populi & Israele, honore ipsum afficeret, atque adeo ipsum allectaretur, non recusat. (k) Davidem adulterii & homicidii reum [illegible] Nathan, sed [illegible] accedit. (l) Quod a Baptista [illegible] Herode [illegible] creditur. Sic & Paganos Imperatores, [illegible] hostes Ecclesiae, & Constantium in Arrianos propensiorem, Episcopi veteres totaeque Synodi publice summa semper cum reverentia alloquuntur. In Julianum quoque στηλιτευτικοὶ λόγοι post mortem ejus demum prodiere. (m) Fateor Prophetas divinitus inspiratos non semper obligavisse hanc regulam: Sed nimirum DEUS, qui Prophetarum ministerio Reges unxit, qui per Phineam, per Samuelem, per alios etiam, quos voluit, occidit, multaque alia privatis effecit inconcessa, per eosdem suo jure perversos Reges ignominia etiam publica notavit: Quid enim verius, quam a DEO, quos ipse specialiter inspirat, eosdem [illegible] mandata legum quoque vinculis exsolvi? Quare cum Simei Davidi homicidium palam exprobraret, non aliud invenit David, cum ipsum excusare vellet, nisi quod diceret, fieri posse ut *DEUS id ipsi mandasset:* (n) hoc ipso ostendens, uno dumtaxat modo fieri posse, ut licite quis Regi maledicat, si DEUS id ipsum specialiter injunxerit alicui. Ipsi Prophetae, seditionis [illegible], non alia se re quam mandato peculiari divinitus [illegible]. [illegible] Sacerdotibus [illegible], quorum ordinarium erat munus, [illegible] Reges non invenio. Nam quod exemplum [illegible] Zachariae [illegible] (o) qui in Evangelio filius Barachiae,

 ejus

(i) [illegible] (k) 1 Sam 15 3[illegible]. (l) 2 Sam. 12. (m) *Julianum [illegible] ven[illegible] Chrysost. & Publ[illegible] & Ant[illegible] passim. [illegible] Athanasius, [illegible], Lucifer Calaritanus, [illegible] [illegible] Trajanus, Isa[illegible], &c.* (n) *2.Sam.16.2.* (o) *2.Chron.24.20.*

ejus concio non Regem, sed totum populum petebat. & in communi [illegible] p[illegible] ad co[illegible] herebatur, adjice [illegible] ipsum [illegible]. Sc[illegible] videm h[illegible], qui à fratribus injuri[illegible] conced[illegible] a Christo, ut, postquam ipsos primum solos, deinde coram [illegible] interpellassent, postremo rem ad cognitionem p[illegible] alicujus co[illegible] perducerent. Quo in loco non sine causa viri docti, etiam [illegible] Beza, Ecclesiæ voce, non plebem Universam, sed *Synedrium* intelligunt. Nam & septuaginta interpretibus cœtus qvilibet est *ἐκκλησία* & [illegible] sen per has voces כל העדה id est, *πᾶσα ἐκκλησία*, *Synedrium* [illegible] rum significari pridem notarunt Abenesra & Rabbi S[illegible] S[illegible] Corinthiam, qvi se incesto contaminaverat, [illegible] *τῶν π*[illegible] increpitum. (p) S[illegible]imus, & Timotheo injun[illegible], ut peccantes rep[illegible] *ἐνώπιον πάντων*, *ut & cæteri timeant*. (q) Qvi & ipse lo[illegible]us videtur [illegible] gendus ex eo qvod præcedit de peccantibus Presbyteris, qvi a[illegible] cæteris Presbyteris ab Episcopo objurgabantur. Sed etiam [illegible] de qv[illegible] interpretemur, certum est tamen hæc præcepta *do*[illegible] restr[illegible] limitationes recipere ex personarum qvalitate. *Seniorem*, inqvit [illegible] *ne increpaveris sed ut Patrem mone*, *Juniores ut fratres.* Multo autem [illegible] [illegible] honor Summo Imperio & Magistratui qvam ætati debetur. Adde [illegible] & Ecclesiæ prælato[illegible] e corripiendos [illegible] e a [illegible] nota[illegible]; & mori veteris Ecclesiæ c[illegible]. Qvod [illegible] in Re[illegible] [illegible] to [illegible] obtinere debet, qvi est (ut Constantinus loqvitur) [illegible] [illegible] *ἐκ θεοῦ κα*[illegible]. Sicut autem [illegible] ctio, ita & coactio q[illegible] in Summam [illegible] o- mne jus [illegible], n[illegible]. Ne[illegible] legimus? O- mnis enim err[illegible]. [illegible] bet. (t) *Et respexit eum A*[illegible] *S*[illegible] *rdotes : & ecce Lepr*[illegible] *erat in fr*[illegible] *: & etiam ipse* [illegible] [illegible] bat per legem divinam le[illegible] ro[illegible] [illegible] Templo. [illegible] operam de derunt ut Rex lepra perc[illigible] [illegible] ipsi recitando; ac præterea [illegible] gravel[illegible] cns [illegible]

[illegible] 2. Corinth. 2. 6. (q) *Epist. 5. 20.* (r) *1 Tim. 5.* (s) *Har*[illegible] *C*[illegible] *à Eusebio, non à Constantino de se scripta.* (t) *2. Chron. 26. 20.*

lem ipsum impellebat ut ubi re discederet. Denuntiat Sacerdos, cogit DEUS.

21. Et hæc qvidem dicta sunto de his, qvæ Juris divini auctoritate nituntur. Cætera vero, qvæ a Canonibus, aut nudis aut lege firmatis, accesserunt, et in Imperatorem interdum utiliter usurpari fatemur; ita si omnino obliti ab veteri, qvo Jure aut prudentia usurpentur, non videmus. Nam & regimen omne, ex consensu, qvod nascitur, summo Imperio subesse, & Jurisdictionem omnem non tantum eius esse, sed & ab eo emanare, ostensum est. Neqve illud minus receptum, legibus pœnalibus non obligari eum, qvi Summum habeat Imperium. Et hoc est, qvod Harmenopulus dixit, (u) ὁ βασιλεὺς ἁμαρτάνων οὐ κολάζεται. Ita veteres Patres interpretati sunt illud Davidis, *Tibi soli peccavi.* Hieronymus, (x) *Rex qvippe, & alium non timebat.* Ambrosius; *Rex utique erat, nullis ipse legibus tenebatur, qvia liberi sunt Reges a vinculis delictorum; neqve enim ullis ad pœnam vocantur legibus tuti Imperii Potestate. Homini ergo non peccavit, cui non tenebatur obnoxius.* Otho Frisingensis; (y) *Soli Reges, utpote constituti supra leges divino examini reservati, seculi legibus non cohibentur: unde est illud tam Regis qvam Prophetæ testimonium, tibi soli peccavi.* Hinc illud natum, qvod ad XII. Canonem Synodi Ancyranæ Balsamon notat, *Imperatoria unctione pœnitentiam tolli*, id est, publicæ satisfactionis necessitatem. Interea verum est, summa cum laude Reges, ut in Civilibus negotiis Curiis suis sive Parlamentis, ita in sacris Pastoribus etiam tanqvam publicis judicibus se posse subjicere: *Est enim receptum*, inqvit Ulpianus, (z) *eoqve Jure utimur, ut si qvis major vel æqvalis subjiciat se Jurisdictioni alterius, possit ei & adversus eum Jus dici.* Sed hæc subjectio, cum ex voluntate Regis & qvidem revocabili pendeat, de Summo ejus Imperio nihil imminuit, ut à viris doctissimis demonstratum est. An vero expediat, ut Rex hanc in se Jurisdictionem patiatur exerceri, disputari solet. Qvi expedire judicant, hac Regum submissione multum roboris atqve auctoritatis ajunt accedere Ecclesiasticæ disciplinæ; Verum est. Neqve enim frustra dictum, *qvales in republica Principes sunt, tales solent esse cives, & multum ipse prodest exemplo.* Sed contra adfertur, stare rempublicam auctoritate regentis: &, ut Aristoteles dixit,

R 2 ἐκ τῶ

(u) Epist. 22. (x) Apolog. David. c. 10. (y) Epist. ad Fridericum Imp. (z) l. est receptum ff. de Jurisd.

ἐκ τοῦ κατακρίνεσθαι πολλὰς γίγνεσθαι τῶν καταλύσεων. [illegible] illis credimus, qvi res Henrici Imperatoris memoriæ tradidere, ipsique [illegible] dinali Bennoni, calamitatis primordium illi fuit, qvod [illegible] [illegible] *publice, nudis pedibus, in laneu [illegible], [illegible] Canusium [illegible] [illegible] triduo pertulit.* Discrimen ergo faciendum hic innuit, [illegible] pœnitentiæ professionem secum ferunt, & inter pœnas graviores ad [illegible] miniam magis pertinentes. Qvo videtur respexisse Otho Frisingensis, [illegible] qvem dixi Henrici res perseqvens. Ita enim scribit: *Lego & relego Romanorum Regum & Imperatorum gesta, & nusqvam invenio qvemqvam ante [illegible] a Romano Pontifice excommunicatum, vel Regno privatum, [illegible] pro Anathemate habendum ducat, qvod Philippus ad breve tempus a R[illegible] Episcopo inter pœnitentes collocatus, & Theodosius ab Ambrosio propter [illegible] tam cædem a liminibus Ecclesiæ seqvestratus sit.* Ad exempla illa du[illegible] [illegible]lo allegata qvod attinet, de Philippo plane incerta historia est. Opt[illegible] qvique auctores Christianos Imperatores a Constantino demum nu[illegible] & tamen, si Eusebio credimus, Philippus [illegible], Theodo[illegible] sius qvoqve [illegible] τοῖς λόγοις, raro Christianæ modestiæ exemplo. Primus ergo, cui extra voluntariam submissionem aliqvid injunctum est, fuit Henricus ille qvem diximus; neqve ita solus Frisingensis judicat, sed & [illegible] fridus Viterbiensis. (a) *Ante hunc Imperatorem non legimus aliqvem a Romano Pontifice excommunicatum.* Omittere non possum qvin addam insignem Onuphrii Panvinii locum. *Nam etsi ante Romani Pontifices, [illegible] Christianæ religionis capita, Christique [illegible] [illegible] colerentur, non tamen eorum autoritas [illegible] qvam [illegible] fidei [illegible] vel [illegible] vel [illegible] [illegible] subcrant, ad eorum nutum omnia [illegible] Judicare vel qvid [illegible] [illegible] [illegible] omnium Romanorum Pontificum Gregorius VII [illegible] fretus, opibus Comitissæ Mathildis [illegible], [illegible] discordiaqve Germanorum [illegible] inflammatus, præter majorum [illegible] [illegible] autoritate & Potestate, [illegible] summum Pontificem [illegible] Cæsarem ipsum, à qvo si non electus, saltem confirmatus fuerat,*

(a) *Chron. par. 17.*

rat, non dicam excommunicare, sed etiam regno [illegible] *privare ausus est. Res ante ea sæcula inaudita* [illegible] *fabulas* [illegible] *, Anastasio & Leoni* [illegible] *contigerunt, non* [illegible] *bene apparet, eos Reges atque Imperatores* [illegible] *justa* [illegible] *se subtraherent, divino* [illegible] *relinquendos.* [illegible] Gregorius Turonensis, cum [illegible]: *Si te* [illegible] *corripiet? Si autem volueris, quis te damnabit,* [illegible] *se pronuntiat esse Justitiam?* Et Hildebertus Cenomanensis Episcopus: (b) *Apud Serenissimum Regem opus est exhortatione potius, quam* [illegible] *, consilio quam præceptis, doctrina quam virga.* Et Ivo Carnotensis Episcopus: *quia dispensationes rerum temporalium Regibus* [illegible] *, & Βασιλεῖς id est, fundamentum populi & caput existunt,* [illegible] *non sunt à nobis graviter exasperandi, sed, ubi Sacerdotum admonitionibus non acquieverunt, divino Judicio sunt reservandi; ubi tanto districtius sunt puniendi, quanto minus fuerint humanis admonitionibus obnoxii.* Nec alia fuit Ecclesiæ Leodiensis sententia; quam eo libentius refero, quod Patriæ nostræ pars aliquanta antiquitus sub ejusdem Ecclesiæ fuit Diœcesi. Ita enim scribit Leodiensis Ecclesia [illegible] (c) *Si quis denique* [illegible] *Spiritus sancti Vetus & Novum Testamentum gestaque revolverit, patenter inveniet, quod aut minime aut difficile possunt Imperatores excommunicari, secundum etymologiam nominum illorum, & juxta determinationem excommunicationis. & adhuc* [illegible] *Admoneri* [illegible] *increpari, argui à discretis viris; quia quos Christus in terris Rex Regum vice sua constituit, damnando & salvando suo Judicio reservavit.* Hoc etiam pertinet, quod Reges Franciæ à multis sæculis hoc Juris sibi vindicant, ne possint excommunicari.

21. Quomodo autem Pastor citra coactionem illam in usu clavium satisfacere possit conscientiæ suæ, idem Ivo ostendit: *Diceremus, inquit, ei, non te fallere;* [illegible] *visibilis Ecclesiæ periculo te habere permitto; Januam regni cælestis tali* [illegible] *tibi aperire non valeo.*

22. Restat videamus, quid circa eas actiones, quas Pastoribus Ecclesiisque [illegible], jus sit atque officium Summæ Potestatis. At primum eas [illegible] actiones, quæ solo libertatis Jure & divinæ legis [illegible]

 exer-

(b) *Lib. 5. c. 19. A.D. 577.* (c) *A.D. 1106.*

exercentur, per has qvoqve aliis injuria fieri com[illegible], certum est Summæ Potestatis Jurisdictionem huc qvoqve extendi. Non enim e[illegible] tantum, qvæ à Summæ Potestatis Imperio proficiscuntur, sed omnes omnino [illegible] externæ moralis bonitatis ac vitii capaces, ad Summæ Potestatis Judicium vocantur. Nam etsi conjux conjugi non præstet ea, qvæ lex matrimonialis imperat; & si qvis familiam non rectè curet, [illegible]tur tribunali [illegible] mali vindex Potestas est constituta. Est autem malum abusus [illegible] injusta separatio, aut Sacramentorum denegatio. In Basilicis [illegible] Imperialis, qvæ Episcopis interdicit, ne qvem à sacrosancta Ecclesiæ [illegible] communione segregent, nisi justa causa. Et Justinianus in Novella [illegible] omnibus Episcopis & Presbyteris interdicit aliqvem segregare à sacra [illegible]munione, anteqvam causa monstretur propter qvam sanctæ Regulæ h[illegible]ri jubent. Mauritius Imperator Gregorio Magno præcipit, ut cum [illegible] hanne Constantinopolitano communionem colat. In Gallia [illegible] usurpatum est apprehensione prædiorum aliisqve remediis compellere [illegible]scopos ut Sacramenta administrent. Et Hollandiæ Principes [illegible] Pastoribus imperarunt sacra facere; multò igitur magis id Juris competit Summæ Potestati in eas actiones, qvibus non divinum Jus sed Canones [illegible]tenduntur. Nam & Canonum prætextu interdùm committunt violent[illegible] Canones, & p[illegible] Canones à legis divinæ præscripto [illegible] Quem[illegible] vi[illegible], [illegible] potest Summa Potestas conqverentibus [illegible] cognitionem denegare. De iis vero actionibus, qvæ ex lege humana [illegible], invito [illegible] obligant, & coactionem qvoqve post se trahunt, multò minus potest [illegible] controversiæ. Omnis enim Juri[illegible] [illegible] resum.

23. Qvia verò plerumqve [illegible] qvodammodo actione permiscentur, ideo, [illegible] sunt [illegible] remedia, diversis nominibus appellantur. Hi[illegible] sive opponendi voce u[illegible]te; Belgæ man[illegible] proprie respiciunt qvod liber[illegible] est, non Jurisdictionis [illegible] tim illatæ injuriæ, talibus re[illegible] dis occ[illegible] appellationem vocant, id magis respic[illegible] qvod [illegible] am latiori significatu appellatio ad eos [illegible] [illegible] *Judiciales* non sunt. Qvomodo Jurisconsulti [illegible]

[illegible]

(d) l. 30. Cod. de Episc. & Cler. (e) Nov. 123.

dixi & ... memoriæ relat... appellationes dicunt. Appellari autem in Gallia ad certum Parlamentum solet, non modo si qvid Ecclesiastici homines in fraudem fecerint Regii Juris: sed & si qvid contra Canones in Gallia receptos commiserint. Sicut enim in Jurisdictionis est non tantum judicare sed & judices dare, ita utrumqve hoc Summæ Potestati competit. Ita ... cumqve eo Sacerdotes alii, à Josaphato Judices leguntur constituti. (f)

24. Neqve sanè potest evidentius ostendi Summæ Potestatis in hoc causarum genere Jurisdictio, qvam qvod omnes provocandi gradus ab ipsius pendeant arbitrio. Cur enim denique à Pastoribus Angliæ ad Episcopum hunc aut illum, ab omnibus Episcopis ad duos tantum Archiepiscopos provocatur? Eademqve Classicalium, qvos vocant, conventuum, & Semiprovincialium, Provincialium & Nationalium Synodorum ratio est. Qvid qvod ultimus provocandi terminus non est à naturali aut divino Jure constitutus, sapienter Rex magnæ Britanniæ existimare se ait: *Christiano cuique Regi, Principi, ac Republicæ concessum, externam in rebus Ecclesiasticis regiminis formam suis præscribere, qvæ ad Civilis administrationis formam qvam proximè accedat.* Et sane olim qvoqve ita factum a Christianis Imperatoribus videmus. Unde enim alioqvi tanta illa Ecclesiæ Constantinopolitanæ prærogativa? Unde Melchiades, Maternus, Rheticus, Africanæ controversiæ Judices? Unde Chalcedonensi Synodo id Jus, ut Ephesinæ secundæ acta abrogarit?

25. Sicut autem in Civilibus negotiis, qvicumqve solet a Summa Potestate permitti Judicium, in id constitutis consessibus, ac postremo, ubi contra consessum maximum supplicatur, qvibusdam jurisperitissimis mandari postrema cognitio: rarius autem ipsa Potestas Summa, adhibitis in consilium viris eruditis, post cæteros judicat: illud verò rarissimum, qvod interdum, consessu a qvo suspecto, causa ad Summam Potestatem evocatur: ita & in his controversiis, qvæ ad sacra pertinent, usitatissimum fuit per congregatas Synodos, &, si ab harum qvoqve sententia provocetur, per indictionem qvemdam conventum finem imponi; Minus usitatum, & interdum tamen ... ut ipse Imperator de priorum Judicum religione & æqvitate cognosceret, qvod fecit in causa Donatistarum Constantinus post duplex Episcopale

(f) 2.Chron.19.8. & 12.

scopale Judicium [illegible] quamquam non probavit appellationem, [illegible] nem tamen ab appellatione a se non rejectis [illegible] neque tamen jure delictum, ubi Synodus [illegible] re [illegible], ipsa Potestas Summa ad [illegible], & [illegible] Theologorum sententiis, id quod æquissimum est, pronuntiat. [illegible] Synodus Canone XII. [illegible], quia Synodos [illegible] majorem [illegible] potestem [illegible] per [illegible], si [illegible] gnoscendi Potestatem non adimit.

20. Neque vero de Jure tantum atque [illegible] cognoscendi, sed & ignoscendi, quantumad positivi juris poenas [illegible] Potestatem [illegible] veterum [illegible] rum [illegible] [illegible] Jus [illegible] Reges [illegible] non [illegible] Constantinopolitanæ [illegible] *Gervasius* [illegible] *a Paternitas mirari vel indignari, quod eum ad* [illegible] *Paschalis carta suscepi, pro Rege* [illegible] *legis, in qua legitur: Si quis* [illegible] *Presbyter aut* [illegible] [illegible] *&* [illegible] *Ecclesiastica communione* [illegible] *quod* [illegible] *Sacerdotibus DEI* [illegible] Aliud [illegible] hoc *regulæ* [illegible] *tum* [illegible] Episcoporum [illegible] rum [illegible] Non est ergo cur miremur Johannem Episcopum Romanum Justiniano Imperatori [illegible] (h) [illegible] *ero el m*[illegible] *depositorum* [illegible] *repulsis* [illegible] [illegible] *a* [illegible] *os, &* [illegible], Neque culpandi Francorum Reges, & vindices [illegible] Supremarum in Gallia curiarum Judices, qui sæpissime [illegible] & judicarunt, *Magistratus* [illegible] *nisi* [illegible] *Ecclesiasticum non* [illegible] Sic [illegible] decretis anni 1651 vetant [illegible]

(g) [illegible] (h) [illegible] *Cod. de Sum. Trin. Joannes A.D.* 56[illegible] [illegible] *Justino Avunculo* [illegible] *Justiniano* [illegible] *mo* [illegible] [illegible] *A.D. 34. Marc. 25. Cod. Inter Claras. C. de Summ. Trin.*

siastici *contra nobiles regni sententiam excommunicationis promulgare absque scitu & notitia regiæ Majestatis.* Et in veteri lege Anglorum est, *ne quis Dei inicorum ministrorum excommunicetur, nisi prius Rex conveniatur;* Quod nostros qvoqve Principes imitatos video. Idem enim edicto Caroli Cæsaris continetur, qvod anno 1540. promulgatum est.

27. Contra verò clavium usum, divino Juri congruum, & pœnarum injunctionem Canonibus & legibus consentaneam, Summæ Potestates solent approbare; Atqve hoc est Imperiale *Anathema*, qvod non una Justiniani lege comprehensum est. (i) Nihil ergò novi faciunt Christianæ Potestates, qvæ ad excommunicationem, qvippe cum publica nominis traductione conjunctam, nolunt veniri, nisi probatis sibi causis; & qvæ Censuras manifestè iniqvas Imperio suo inhibent. Ipsorum enim est muneris, & injuriam à singulis, & ab Ecclesia tyrannidem arcere.

CAPUT X.
De Electione Pastorum.

SUMMARIUM.

1. Duas in Ecclesia esse Functiones perpetuas: Presbyterium & Diaconatum: & de earum discrimine. 2. Distingvuntur in constituendis Pastoribus Mandatum, Ordinatio, Electio, Confirmatio; & discrimen per similia illustratur: obiter ostenditur posse aliqvem absolute ordinari & Imperium in ordinationem competere summæ Potestati, & de voce χειροτονίας. 3. Electionem Pastorum naturaliter sed mutabiliter Ecclesiæ competere. 4. Pastores à plebe electos ex N. Test. non probari: & primum in Diaconis aliam esse rationem. 5. Pastores Apostolicis temporibus Judicio Spiritus electos, etiam Matthiam Apostolum. 6. Popularem electionem non probari ex loco Actor. 14. 22. 7. Neqve ex præcepto vitandi falsos

 doctores

(i) *l. Quum recta l. cum Salvatorem. l. cognoscere. Cod. de Sum. Trinit. Nov. 42. Vid. & concil. Tol. 3.*

doctores. 8 Mos explorandi Pastores vetus in Ecclesia Christiana. 9. Ex Cypriano electionum popularium necessitatem non probari, sed everti. 10. Presbyteros sæpe ab Episcopis, non à plebe electos. 11. Episcopos interdum electos a solo Clero Urbis suæ. 12. Interdum à comprovincialibus Episcopis. 13. Concluditur mutabilitas circa eligendi modum. 14. Summæ Potestati in Electione competere jus legislativum. 15. Summas Potestates posse justis de causis electiones sibi vindicare. 16. Exempla sub statu legis naturalis. 17. Sub lege Mosaica. 18. Exempla Romanorum Imperatorum florente Imperio. 19. Exempla Imperatorum Orientis. 20. Exempla Francorum ante Carolum Magnum. 21. Non fundari hunc morem in collatione Feudorum, sed feuda ob hunc morem Episcopis concessa. 22. Quid significet Investitura per Annulum & Baculum. 23. In eo comprehensum jus eligendi, aut licentiam dandi ad eligendum salva libera approbatione. 24 Exempla post Carolum Magnum in Gallia & Germania, nec obstare Caroli Magni Capitulum de Canonicis Electionibus. 25. Quanti momenti id jus sit habitum. 26. Exempla aliorum regnorum & nominatim Angliæ. 27. Circa Presbyteros idem licere quod circa Episcopos rationibus & exemplis probatur. 28. Solutio ad objectionem de abusu Juris. 29. Ad objectionem ex Canonibus & Patribus. 30. Quid de irreligiosorum Regum Jure sit sentiendum. 31 Quis optimus eligendi modus. 32 Retinendam saltem summæ Potestati libertatem rescindendi factam electionem. 33. Et Pastorem si opus sit exauctorandi.

RESTAT ea Imperii pars, qvam in assignandis functionibus versari diximus. Functiones in Ecclesia perpetuæ sunt duæ, *Presbyterorum* & *Diaconorum*. *Presbyteros* voco cum omni Ecclesia veteri, eos qvi Ecclesiam pascunt verbi prædicatione, Sacramentis, & clavibus, qvæ Jure divino sunt individua. *Diaconos*, eos qvi Presbyteris aliqva in parte inserviunt; ut Levitæ olim Sacerdotibus, qvos & Anagnostas, qvi in Synagogis fuisse ex Evangelio & Philone discimus, & qvos in Ecclesia tementa

centos, ex hiſtoria, Canonibus, patrumqve ſcriptis apparet, non immeritò huc referas. Nam & in Evangelio, (k) qvi librum aſſervat, dicitur ὑπηρέτης; qvod ferme cum Diacono tantumdem valet: eodemqve nomine appellat Synodus Laodicena *Diaconos* inferioris gradus, qvi poſtea *Hypodiaconi* dici cœpere. Sed διακονίας pars maximè laborioſè verſatur circa pauperum curam. Presbyteros vetus Eccleſia Latina *Seniores* tranſtulit. Diaconos non aliter poſſe arbitror qvàm *Miniſtros* appellari: qvamqvam ſunt, qvi, ut cætera, ita hoc qvoqve traducere voluerunt, qvam verum agnoſcere. Plinius certè Secundus, ni fallor, & Græcè & Latinè ſcivit; qvi inſtituta Chriſtianorum referens, eas, qvas Paulus τὰς διακόνους, Eccleſia ſeqvens διακονίσσας appellavit, vocem voci reddens, *Miniſtras* nominat. Sicut autem nihil Levitis licuit, qvod non licuerit Sacerdotibus; ita nihil eſt in functione Diaconi, qvod à Presbyteri functione ſit exceptum: qvippe cùm Diaconi dati ſunt Presbyteris rerum minorum adjutores. Qvare ante Diaconos inſtitutos Apoſtolorum unus Judas Iſcariotes Dominicæ pecuniæ qvæſtor fuit. Et poſt illum Apoſtoli omnes aliqvandiu alimenta pauperibus erogarunt; donec exorta contentio inter viduas, ſimulqve occupationum multitudo eos coëgit vicaria uti aliorum opera. Neqve tamen Diaconorum inſtitutio ita hanc curam à Presbyteris ſegregavit, ut non ipſis qvoqve pauperum cura incumberet. Hinc Epiſcopis ſumma pecuniarum Eccleſiæ diſpenſatio eſt credita, & qvidem tanto cum Jure, ut nulli rationem redderent; ſed parte uterentur ad ſuas aliorumqve neceſſitates, partem darent Presbyteris in pauperes erogandam; ut apparet in Canonum, qvi Apoſtolici dicuntur, 38 40 41. & Antiochenæ Synodi 44. Sic inthroniſtica, qvæ ab Epiſcopo dantur, à primo Presbytero non minus qvàm ab Archidiacono percipi dividiqve jubent leges. (l) Qvæ antiqvi moris ni eſſent, fruſtra juberet Apoſtolus Epiſcopum eſſe φιλόξενον: (m) fruſtra qvoqve collecta Antiochena Presbyteris Hieroſolymitanis eſſet tradita. (n) De conſtitutione ergo Presbyterorum agimus, ut qvorum præcipua maximeqve neceſſaria functio: obiter, ſi neceſſe ſit, de Diaconis aliqvid adſperſuri.

2 Ad hanc tractationem venturi præfari debemus, qvatuor res eſſe, qvæ à multis non ſatis accuratè diſtingvuntur. Primum eſt, ipſa facultas præ-

(k) *Luc 4 20.* (l) *Novell. 133. cap. 3.* (m) *1. Timoth. 3. 2.* (n) *Actor. 11. 30.*

prædicandi, Sacramenta & claves administrandi, qvod *mandatum* vocabimus: alterum est, applicatio hujus facultatis ad certam personam, qvam recepto vocabulo *ordinationem* appellabimus; tertium est, applicatio hujus personæ ad certum cœtum & locum, qvæ vocatur *electio*: qvartum est illud, qvo certa persona in certo loco ministerium suum exercet publico præsidio ac publica auctoritate; & hoc dicamus, si placet, *confirmationem*. Græci enim dicunt ἐπικύρωσιν aut βεβαίωσιν. Primum distingvendum est à secundo. Simili res illustrabitur. Potestas maritalis est à DEO: applicatio ejus Potestatis ad certam personam ex consensu venit; qvo tamen ipsum Jus non datur: Nam si ex consensu daretur, posset consensu etiam dissolvi matrimonium, aut convenire ne maritus fœminæ imperaret; qvod minime verum est. Imperatoria Potestas non est penes Electores; ergo nec ab ipsis datur, sed ab ipsis tamen certæ personæ applicatur. Jus vitæ & necis non est penes cives anteqvam in rempublicam coeant, privatus enim Jus vindictæ non habet: ab iisdem tamen applicatur ad cœtum aut personam aliqvam. CHRISTUS ergò procul dubio is est, à qvo Jus illud prædicandi, Sacramenta exhibendi, & clavibus utendi oritur, & vim suam accepit. Idem divina qvoqve sua providentia, sicut Ecclesiam conservat, ita etiam prævidet, ne Ecclesiæ Pastores desint. Secundum qvoqve à tertio omnino distingvendum, ut jam olim operosè ostendit Marsilius Patavinus. Tantumdem enim hæc distant, qvantum differt renunciari medicum, & in urbe certa medicum eligi: aut jurisconsulti honorem accipere, & fieri urbis alicujus Syndicum. Distincta hæc sunt semper, interdum etiam separata. Apostoli verè erant *Presbyteri*, atqve ita se ipsos vocant. Major enim Potestas minorem hic excludit; Nulli tamen loco adscripta illorum functio. Evangelistæ qvoqve Presbyteri erant, sed nulli loco alligati. Sic & multo post à Demetrio Alexandriæ Episcopo Pantænus, ab Athanasio Frumentius ordinati, missiqve ut Evangelium per Indiam prædicarent, qvod hodie qvoqve fieri videmus; atqve utinam diligentius fieret! Qvod ergo Canon VI Chalcedonensis Synodi vetat aliqvam ἀπολελυμένως χειροτονεῖσθαι, h. e. *absolutè ordinari*, ut est in constitutionibus Caroli Magni, aut, *sine titulo*, ut est in Synodo Placentina, non est divini Juris aut perpetui, sed positivi & tale, ut multas exceptiones admittat. Qvin, ut rectè notat Balsamo, *ipse Canon indicio est aliter fieri solitum*. Etiam post Chalcedonensem Synodum

Julia

Justinianus periodevtarum meminit; (o) qvorum & in Laodicena aliisqve veteribus Synodis est mentio. Qvos ita dictos ait Zonaras, διὰ τὸ περιέρχεσθαι καὶ καταρτίζειν τοὺς πιστοὺς, μὴ ἔχοντας καθέδραν οἰκείαν. Causa Chalcedonensis Canonis unica fuit, ne Presbyterorum numerus major qvam usus reqvireret, oneri esset Ecclesiæ, aut si honestè vivendi ratio non suppeteret, hoc ipso vilesceret Presbyterii dignitas. Qvò videmus etiam respicere Canonem primum Synodi Londinensis habitæ anno 1575. & XXIII Synodi habitæ eadem in urbe *non ita pridem*: qvi tamen excipiunt *Socios collegiorum* Cantabrigiensis aut Oxoniensis, & eos, qvi ad magisterium provecti sumptibus suis degunt, & qvos appareat brevi ad curam aliqvam aut beneficium admissum iri. Qvod si qvis extra has causas sine titulo aliqvem ordinaverit, is jubetur ei necessaria subministrare, donec ei de aliqva Ecclesia sit prospectum. Non ergo semper conjuncta electio, hoc est, definiti loci assignatio, & ordinatio: &, cum conjuncta sunt, non tamen unum sunt. Cujus rei certissimum est argumentum, qvod qvi de loco in locum transferuntur, hos denuo eligi necesse est, ordinari denuò non solent, qvod tamen esset faciendum, si aut idem esset electio & ordinatio, aut ipsius electionis ordinatio pars esset. Præterea electionem à non unius sortis hominibus factam jam mox apertum fiet: at ordinatio numqvam nisi à Pastoribus facta, & qvidem antiqvitus ab Episcopis solis. Hinc ad primum Ephesiorum Episcopum scribens Paulus monet, ne *cui cito manus imponat*. Et Canones antiqvissimi, qvi Apostolici vocantur, *Presbyterum* præcipiunt *ab Episcopo ordinari, Episcopum autem non nisi à duobus aut tribus Episcopis*. Qvi mos, ni fallor, ex Hebræorum institutis manavit. Nam & *Senatores* magni Synedrii non nisi à *tribus Sacerdotibus* ordinari poterant: idqve *per manuum impositionem*, ut Talmudistæ notant. Dubitari autem non potest, qvin hic mos sanctissimus fuerit, & ad sanæ doctrinæ conservationem utilissimus; qvum ad docendum populum non admitteretur, nisi qvi ab aliis spectatæ fidei magistris consentientis fidei testimonium accepisset. Pastorum ergo est ordinare Pastores. Neqve id officium eis competit, qva hujus aut illius Ecclesiæ Pastores sunt, sed qva ministris Ecclesiæ Catholicæ. *Unus enim est Episcopatus*, teste Cypriano, (p) *cujus à singulis in solidum pars tenetur*; & πάντες τὴν καθ' ὅλου ἐπισκοπὴν ἐπιστεύθησαν. Hinc semper credi-

S 3 tum

(o) *l. omnem adbibentes Cod. de Episc. & Cler.* (p) *De unic. Ecclesf.*

tum, valere Baptismum factum à Presbytero extra Ecclesiæ suæ fines. Neqve vero refert, præcedat electio ordinationem, an seqvatur. Nam quum præcedit, conditionata adhuc, non plena est electio: qvam posteriorum temporum Canones *Postulationem* dixere. (q) Ordinationem Patres χειροθεσίαν, posteriores χειροτονίαν vocarunt, ut Apostolici & Chalcedonensis, qvos citavimus: item Apostolicorum 29. & 68. Concilii Ancyrani 13. Neocæsariensis 11. Nicæni 4. Antiocheni 9. 10. 18. Laodiceni 5. & passim Patres Græci, qvos citat Bilsonus. In XII. Canone Carthaginensis Concilii, ubi in Latino est, *tres Episcopi ordinare debebunt Episcopum*, Græca translatio habet χειροτονήσουσι. Idemqve in qvinqve ad minimum aliis ejusdem Concilii locis videre est. In hanc ordinationem, ut & in alias functiones, inspectio cum Imperio Summæ Potestati competit. Habemus Justiniani Constitutiones *de ordinatione Episcoporum & Clericorum*, & alias aliorum leges, qvæ aut ætatis aut studiorum tempora ordinandis præscribunt, qvas nunc qvoqve in usum revocari è re sit Ecclesiæ; ne nobis aliqvando eveniat, qvod est in vetere versu; *Cedo, qui vestram rempublicam tantam amisistis tam cito? proveniebant oratores novi, stulti, adolescentuli.* Qvartum eorum, qvæ distinximus, à tertio facile qvivis videt tantundem distare, qvantum differt Ecclesia privata ab Ecclesia publica. Huc pertinet, qvod Ezechiæ tribuitur *confirmasse Sacerdotes.* (r) Qvod Jurisdictio ipsis aliqva sive [illegible]*tia* attribuitur; qvod assignantur ipsis e publico stipendia, sive in fundis sive in pecuniis; qvod etiam ἀλειτουργησία ipsis aliqva, & in qvibusdam causis foro inferiorum Judicum exemptio conceditur, id omne huc referendum est. *Confirmationem* hanc Summæ Potestati acceptam ferendam nemo sanus negaverit.

3. Constat ergo *muneris institutionem* à Deo esse, *Ordinationem* à Pastoribus, *Confirmationem publicam* à summa Potestate: ita ut controversum nihil maneat præter id qvod tertio posuimus, *Electionem* scilicet, sive personæ ad locum, aut loci ad personam applicationem. Hæc qvæstio ut pertractetur, omnino necesse est ad positam supra (s) distinctionem recurri: alia Jura esse immutabilia, alia vero justa esse qvamdiu aliter non sit constitutum. Hoc posteriori modo Ecclesiæ sive congregationi fidelium suo cujusqve Pastoris electio competit, priore neutiqvam. Ab Ecclesia electi

Et o[illegible]

(q) *X. de Postul. Prel.* (r) *2. Chron. 29. 3.* (s) *C. 7.*

ctionem rectè fieri probatur ex ipso Jure naturali. Nam naturaliter cœtui unicuiqve permittitur ea procurare, qvæ ad conservationem sui sunt necessaria: in qvo numero est functionum applicatio. Ita vectores multi jus habent eligendi gubernatorem suæ navis, viatores itineris ducem, populus liber Regem. Unde seqvitur, si *Jus divinum* certam eligendi rationem non præscripserit, & nullum adhuc exemplum de re jus humanum, ad Ecclesiam sui Pastoris electionem pertinere. Qui vero id Jus immutabile velit asseverare, is aut ex Jure naturali aut ex Jure divino positivo immutabilitatem debet evincere. Ex Jure naturali non potest: nulla enim ratio id persvadet, & simlia exempla contrarium docent. Ita multis populis, qvi aut optimatium Imperio aut hæreditariis regnis tenentur, regem eligere non licet, et qvia id, qvod natura permittebat, humanâ lege mutari potuit, mutatumqve est. Recurrendum ergo est ad legem positivam, qvæ numqvam ulla monstrabitur. Exempla pro lege adferre non licet ut supra ostendimus. Multa enim rectè fiunt, qvæ tamen non sunt factu necessaria. Qvod amplius est, non modo multa, qvæ Apostolici ævi nituntur exemplis, sed & instituta qvædam Apostolica usus mutavit: talia scilicet, qvibus præcepti vis non aderat. Instituerunt Apostoli, ut Ecclesiæ Diaconissas haberent: (t) qvas Plinius suo qvoqve ævo fuisse in Ecclesia Christianâ ostendit. Qvota qvæqve nunc Ecclesia hoc munere utitur? Beza, cur restituatur id officium, causam à se videri negat. Diaconorum perpetuam fuisse functionem Apostolica institutione agnoscit idem Beza: qvi tamen probat diversum Genevæ morem. Apostoli instituerunt ut, Baptismus immersione celebraretur, qvi nunc aspersione peragitur. Multaqve alia sunt ejusmodi, qvæ non necesse est probare abrogata, cum usurpata probentur, imperata non probentur.

4. Qvid, qvod Pastores à plebe electos ex tota novi Testamenti historia non apparet: (u) sed multo facilius inde colligitur electionis modum mansisse indefinitum. De Pastoribus loqvor: nam de nudis pecuniarum tractatoribus paulo alia est ratio. Sollicite enim cavebant Apostoli, ne qvam è pecuniæ tractatione suspicionem in se, aut offensam concitarent. Potuit jure Apostolico Paulus Lucam sibi assumere, eiqve collectas Ecclesiarum

(t) *Rom. 16.* (u) *Imo apparet. vide Apol. pro sententia Hieronymi. de Episc. & presb. sect. de Jure plebis in electionibus ad annum usqve 1200.*

fiatum custodiendas atqve erogandas dare, sed malle liberam Ecclesiæ permittere electionem: nimirum, ne qvis ipsum culparet in tam copiosæ munificentiæ administratione, ut verba ipsius habent. Pari de causa Diaconorum electio ab Apostolis ad multitudinem rejecta est, (x) ne qvis Hebræos Hellenistis, aut hos illis prælatos qvereretur. Hoc qvoqve ipsum non perpetuum, sed ex causa temporaria temporarium fuit. Proximis enim post Apostolos temporibus Diaconi non à plebe, sed ab Episcopis electi sunt, (y) interdum consulta, interdum inconsulta plebe.

5. Ad Pastores ut veniamus: eorum principes Apostoli à DEO Patre & CHRISTO electi. *Ego vos duodecim elegi: novi, qvos elegerim*, inqvit CHRISTUS. (z) *Qvum precepta dedisset Apostolis per Spiritum sanctum, qvos elegerat*, inqvit Lucas: (a) *Paulus Apostolus, non ab hominibus, neqve per hominem, sed per JESUM CHRISTUM & DEUM Patrem.* (b) Sic & suppares Apostolis LXX. Evangelistas CHRISTUS ipse ἀνέδειξε. (c) Hæc divina electio ad prædicandam doctrinam cum primum delatam coelitus, missionis vocabulo significatur. Nam post illorum LXX. electionem, dicitur orandus Dominus, *ut multos operarios in messem mittat*. (d) Qvo & illud pertinet; *qvomodo prædicabunt, nisi missi fuerint?* (e) CHRISTI in coelum assumpti partes explevit promissus ille Paracletus. Itaqve tam ad ambulatoria qvam ad stataria munera electi sunt judicio ac testimonio Spiritus aptissimi qviqve ministerio Apostolorum, aut eorum qvos Apostoli formandis Ecclesiis præfecerant. (f) Ita Timotheus muneri admotus κατὰ τὰς προαγούσας προφητείας: *revelatione divina*, inqvit Theodoretus; ἐκ ἀνθρωπίνη ψῆφα Chrysostomus. Et generaliter de illo ævo Oecumenius; πνεύματος προστάξει οἱ ἐπισκοποι καὶ ὁ χ... Hinc Paulus in oratione ad Presbyteros Ephesinos ait, *eos gregis Domini inspectores à Spiritu Sancto positos*. Interdum qvoqve sors adhibita, ut ejus eventu plebs de divino judicio certior fieret. De Johanne Apostolo Clemens Alexandrinus auctor antiqvissimus, ita scriptum reliqvit, κλῆρον ἕνα γέ τινα κληρώσων τῶν ὑπὸ πνεύματος σημαινομένων. Neqve novum forte uti in electionibus Sacerdotum, qvin gentibus qvoqve usurpatum, prisco haud dubie Noachidarum instituto. Hinc

(x) 2.Cor.8.20. (y) *ab Episcopis cum clero & plebe.* (z) *Joan* 6.70 15.16. (a) *Act.*1.2. (b) *Gal.*1.1. (c) *Luc.*10.1. (d) *Luc.*10.2. (e) *Rom* 10.15. (f) *Non tamen defuit fraternitas advocari* 1.*Tim.*1.18. 5.14.

Hinc Plato legum sexto, τὰ μὲν ἐν τῶν ἱερῶν τῷ θεῷ ἐπιτρέποντα αὐτῷ τὸ κεχαρισμένον γίνεσθαι κληροῦν οὕτω τῇ θείᾳ τύχῃ ἀποδιδόντα. Ipse David Sacerdotum functiones sortito distribuisse legitur g) Cicero h) Syracusanos narrat qvotannis Jovis Sacerdotium, apud eos amplissimum, nominibus aliqvot in urnam conjectis sortito capi jussisse. Romano more Tacitus testimonium perhibet, qvum augustales sodales *sorte electos ait, è primoribus civitatis idqve ad exemplum vetus Titiorum Sodalium.* Sic Vestales virgines sortito electæ. Hæc ad illustrandam de Matthia historiam pertinent: qvem à populo ad Apostoli munus electum miror qvo argumento sibi qvidam persvaserint. Nam in Luca nullum ejus rei invenio vestigium. Qvod enim dicitur, *Duos constituerunt, Barsabam & Matthiam*, non ad multitudinem, ut Chrysostomo visum est, sed, ut Patribus communiter placuit, (i) ad illos undecim referri debet, qvorum nomina paulo ante erant expressa, & qvi per os Petri alloqvuti erant multitudinem. Hi ipsi sunt, qvi verbis ἀμέσως subseqventibus narrantur *preces ad Deum fudisse*; deinde *jecisse sortes*; ut appareret, non qvem multitudo, sed qvem Deus creasset: ita enim ipsi loqvuntur. Qvare, qvod seqvitur, συγκατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἕνδεκα ἀποστόλων, non est transferendum; *communibus calculis allectus est*, (qvis enim credat post divinam electionem plebem ad suffragia vocatam, scil. ut periculum faceret, an ipsi placeret qvod Deo placuisset?) sed *annumeratus est*: qvomodo Syrus veteresqve omnes sunt interpretati. Ita Act. XIX. 18. συνεψήφισαν τὰς τιμὰς, *pretia numerarunt, sive in summam collegerunt*, planeqve eodem modo de Matthia dicitur, συγκατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἕνδεκα, ut paulo ante de Juda, κατηριθμημένος ἦν σὺν ἡμῖν, *accensus est nobis*, & cum Horatio loqvar, *scriptus est nostri pretii*.

6. Ut autem in voce hac συγκαταψηφίζω, ita & in altera voce χειροτονήσαντες, qvæ est in (k) alio Act. loco, nonnulli argutiores sunt, qvam necesse est. Dicuntur Apostoli fideles Lycaonios orationibus suis, & qvidem cum jejuniis DEO commendasse, postqvam *per Ecclesias Presbyteros constituerent.* Hic illud *constituere* Lucas expressit Græca voce χειροτονεῖν: qvam ad popularia suffragia jam olim sunt qvi trahant, etymologiæ fiducia. Et fatendum est, Athenis & per Asiæ civitates obtinuisse morem suffragandi

T porrecta

g) I. Chron. 24. 5. (h) 4 Verrina. (i) Imo nulli Patrum Vide tract. de jure pub. in electionibus. (k) XIX. 23.

porrecta manu: qvem ut indignum Romana severitate Cicero pro [illegible] exagitat; *sic sunt expressa*, inqvit, *ista praeclara qvae recitantur Psephismata, non sententiis neqve auctoritatibus declarata, nec jurejurando constricta, sed porrigenda manu profundendoqve clamore multitudinis concitatae.* At[illegible] ista subtilitas si placeret, expeditissimum erat χειροτονεῖν interpretari [illegible] Apostolica manuum impositione sive ordinatione. Est enim χειροθεσία [illegible] τονίας etiam ex origine sumptae species qvaedam: Nam &, qvi manus impo[illegible]nit, eas protendat necesse est: & proximi Apostolicis temporibus [illegible] saepe vocem χειροτονίας eo sensu usurparunt, ut modo ostendimus. Sed pro[illegible]fecto non solent Evangelistae, ac ne alii qvidem Graeci auctores, ita λ[illegible]γεῖν, imo vix ulla vox est, qvae non significationis suae limites extra pr[illegible]genium sensum protulerit. Qvare qvamqvam in Graecis civitatibus [illegible]το[illegible]ία de comitiali electione dici coeperit, certum tamen est usu [illegible] qvaevis electionis genera porrectam vocem. Ita Appianus ad significan[illegible]s electiones magistratuum à Caesaribus factas non alia utitur voce: & poste[illegible]riores historici filios dicunt à Patribus Imperatores χειροτονηθῆναι. Philo[illegible] (l) Moses Rex & legislator dicitur ὑπὸ θεοῦ χειροτονηθεὶς. Sed nihil o[illegible] alios auctores evolvere: cum idem Lucas eodem in libro (m) Apostol[illegible] cet testes προκεχειροτονημένους ὑπὸ τοῦ θεοῦ *à DEO praeconstitutos*, n[illegible] sanè aut manuum extensione, aut popularibus suffragiis. Qvod si ill[illegible] qvo agimus, loco popularem electionem indicare Lucas vol[illegible]et, non Pau[illegible]lo & Barnabae, sed ipsi multitudini tribuisset τὸ χειροτονεῖν. Ita enim [illegible] ipsum Lucam ad collectas asservandas ait χειροτονηθέντα ὑπὸ τῶν ἐκκλη[illegible]ῶν. (n) Idem ergo Paulus & Barnabas ibi fecerunt, qvod al[illegible] Titum v[illegible] facere Paulus; (o) ἵνα καταστήσῃς κατὰ πόλιν [illegible]. Qvod Paulo e[illegible] κατὰ πόλιν, id Lucae est κατ' ἐκκλησίαν: qvod Paulo καθιστάναι: hoc Lucae χειροτονεῖν. Unde & χειροτ[illegible] voce *constituere*, expressit recte interp[illegible] Syrus. Qvod hic Titus facere jubetur mandato Apostolico, id ibi facit[illegible] Apostolus [illegible] instructus à divino [illegible] spiritu, ut popularis consilii non ind[illegible]ret, (p) neqve ver[illegible] orationes praecesserunt τὴν χειροτονίαν, (q) sed inter χειροτονίαν & [illegible] di[illegible]tionem, qva fideles sunt Deo com[illegible]mend[illegible]

(l) περὶ [illegible] ἄθλων καὶ [illegible]. (m) *Act. 10. 41.* (n) *2. Cor. 8. 19.* (o) [illegible] *Paulus sine Ecclesia constituit Tit. 1. 5.* (p) *Etsi populari consilio* [illegible] *indigeret, id tamen neqvaqvam sprevit.* (q) *Unde praecessisse co*[illegible]

mendati, interceſſerunt. Ut mirum ſit hoc qvoqve in argumentum popularis electionis trahi; cum ne, ſi præceſſiſſet qvidem oratio & jejunium populi, id adeo qvidqvam faceret. Nam & plebs cum jejunio orare DEUM poteſt, ut electio Regis ab electoribus facienda ſit proſpera ac ſalutaris; neqve ideo plebs ipſa elegit.

7. Vidi, qvi electionem Jure divino atqve immutabili hinc populo aſſererent, qvod populus à DEO habeat præceptum vitandi falſos Paſtores. Sed hi non animadvertunt id argumentum ſi valeat, non jam multitudini, ſed ſingulis in ſolidum tribuendam electionem: nam falſos Magiſtros ſollicite cavere incumbit non univerſis tantum, (r) ſed & ſingulis. Nec minus recte dixeris ægrotantibus ſingulis cavendum medicum notæ temeritatis: ſed ideo urbis medicum à plebe neceſſario eligendum dixerit nemo. (s)

8. Illud rectius inde colliges antequam electio exitum conſeqvatur, dandam populo & ſingulis de populo poteſtatem cauſas allegandi ſi qvas habeant, ob qvas is, qvi proponitur, eligi non debeat. Nam Paulus de Epiſcopis locutus, & ad Diaconos tranſiens ait καὶ οὗτοι δὲ δοκιμαζέσθωσαν πρῶτον. (t) Ubi cum in Diaconis idem qvod in Epiſcopis velit obſervari, dubium non eſt qvin & Epiſcopus velit δοκιμάζεσθαι, præſertim cum & ante dixerit debere eos eſſe ἀνεπιλήπτους, qvod alibi dixit ἀνεγκλήτους; Apud Athenienſes fiebat ἀρχόντων δοκιμασία, qvam & ἀνάκρισιν vocabant, cujus formula eſt apud Pollucem Lib. viij. Qværebatur qvibus eſſent orti parentibus, avis, proavis, qvam haberent tribum, qvem cenſum, qvæ ſtipendia feciſſent; ita Paſtor eligendus ſi eſſet, merito unicuiqve concedebatur inqvirere, qvibus eſſet moribus, qvale matrimonium, qvales liberos haberet, & cætera, qvæ Paulus vult in Paſtore obſervari: Et hoc eſt in Chalcedonenſi Synodo (u) ἐπικηρύττεσθαι ὁ χειροτονούμενος ἐπικηρύττοιτο *ordinatus prædicetur:* ita enim hanc vocem reddidit Lampridius in vita Alexandri Severi. Verba ſic habent. *Vbi enim aliqvos voluit vel rectores Provinciis dare, vel præpoſitos facere, nomina eorum proponebat, hortans populum, ut ſiqvid haberet criminis, probaret manifeſtis rebus, dicebatqve grave eſſe non fieri in Provinciarum rectoribus, cum id Chriſtiani & Judæi facerent in prædicandis Sacer-*

 dotibus

(r) *Et multitudini & ſingulis in multitudine tribuenda pro rata parte.*

(s) *Exemplum diſſimile: Nam medici ſuffragiis eorum qvos curant creari non ſolent.* (t) 1. *Tim.* 3. 10. (u) *Can.* 6.

doribus qui ordinandi sunt: Luculentum sane testimonium prisci C[illegible] norum moris non longe recedentis ab Apostolica ætate. Nam inter e[illegible] sum Joannis Apostoli, & imperium Severi anni ferme interfuerunt centum & decem. Tantum autem abest ut ex hoc loco evinci possit C[illegible] Sacerdotes à plebe electos, ut contrarium hinc potius colligas, [illegible] est admitti ad probanda crimina aut impedimenta, aliud eligere. Pro[illegible] bat Severus præsidum nomina populo; qvin tamen electi (x) sint ab [illegible] Imperatore præsides, nemo Historiæ gnarus dubitabit; imo nihil o[illegible] populo proponi (y) Sacerdotes, si à populo essent electi. Omnino c[illegible] est in vetere Ecclesia post Apostolorum ætatem etsi jure potuit ple[illegible] res suos deligere, non id tamen, ac ubiqve observatum, [illegible] electione abstinuisse ob incommoda qvæ secum fert popularis [illegible] retento interim jure δοκιμασίας, qvod ab *Electione* diversum est.

9. Neqve sane aliud vult (si recte expendatur) Cypriani a[illegible] Hi[illegible] Epistola, in qva nonnulli præcipuum popularis electionis præ[illegible] nunt. Non enim ait ἀποτόμως *plebem habere potestatem* [illegible] *Sacerdotes*, sed vel *eligendi dignos vel indignos recusandi:* (z) A[illegible] ergo sufficit, ut id obtineatur qvod vult Cyprianus, nempe *ne ad Sacerd[illegible] lem locum indignus obrepat:* Et in seqventibus non dicit Sacerdotem [illegible] ple- be deligendum, *sed plebe præsente*, sive *sub populi adsistentis consc[illegible]* Qvorsum vero? *Ut dignus & idoneus publico Judicio ac testimonio c[illegible] betur;* Et mox: *ut plebe præsente vel detegantur malorum crimina* [illegible] *norum merita prædicentur;* Qvare? *qvia plebs singulorum vitam p[illegible] novit & uniuscujusqve actum de ejus conversatione perspexit.* [illegible] hoc ipsum [illegible] men ut *plebe præsente* deligatur Episcopus, [illegible] Cathol[illegible] c[illegible] ditas, ipse ibidem nos Cyprianus docet. *Apud nos [illegible]* inqvit, *& fere per Provincias universas tenetur.* Qv[illegible] ex lege divina, a[illegible] menta non satis valere, ut probetur plane necessariam esse in electione ple- bis præsentiam, ostenderunt [illegible] qvam adfert locum vix habet, [illegible] ubi urbis Pastor, ex [illegible] Clero eligendus est. (a)

10. A[illegible]

(x) *E[illegible] si [illegible] si nihil obstaret, ne munere d[illegible] [illegible] qv[illegible] ex inquisitione deprehendi poterit.* (y) *Propo[illegible] erat [illegible] à plebe licet à clero idonei judicati essent.* (z) [illegible] *vero p[illegible] eligendi dignum alia sit à potestate indignum re[illegible]* (a) *Cleri ex aliena Ecclesia sacerdotem eligendi eadem, qvæ ple[illegible] conditio.*

10. At vero electiones à plebe non semper factas ex ipso quoque Cypriano apparet; & quidem ex alia Epistola, quæ itidem favere putatur popularibus suffragiis: *In ordinationibus Clericis, fratres Charissimi, solemus vos ante consulere, & mores ac merita singulorum communi consilio ponderare; sed expectanda non sunt consilia humana, cum praecedunt divina suffragia. Aurelius frater noster Illustris adolescens à Domino jam probatus & à DEO vocatus est, &c.* Deinde *hunc igitur, fratres dilectissimi, a me & a collegis, qui præsentes aderant, ordinatum sciatis.* (b) Ait solere à se plebem consuli, omnino consulendam non ait: imo facto ipso ostendit contrarium: Aurelium enim promovet ipse cum Episcopis, plebe inconsulta; Causam reddit, quia consulitur plebs ut testimonium vitæ præbeat; At Aurelio satis testimonii præbebat geminata confessio, quod Cyprianus vocat *divinum suffragium.* Eodem jure Clero & plebi per Epistolam nuntiat adscribendum Numidicum Presbyterorum Carthaginensium numero, & Celerino à se designatum Presbyterii honorem. Aliis quoque in Africa Episcopis jus fuisse (c) Presbyteros eligendi illud Aurelii Episcopi in Africano Concilio indicat; *Episcopus unus esse potest, per quem dignatione divina Presbyteri multi constitui possunt.* Neque semper expetita populi testimonia satis ostendit Canon XXII. Concilii Carthaginensis tertii, (*) cujus verba sunt, *Ut nullus ordinetur Clericus nisi probatus, vel Episcoporum vel* (d) *populi testimonio.* Duplex ergo via ad Clerum perducebat, populi testimonium, aut Episcopale examen; Unde Hieronymus ad Rusticum, *Cum ad perfectam ætatem veneris & te vel populus vel Pontifex Civitatis in Clerum elegerit.* Idem alibi: *Audiant Episcopi, qui habent constituendi Presbyteros per urbes singulas potestatem.* (e) Imo Laodicensis Synodus, cujus Canones sunt Oecumenico Concilio approbati, populares electiones rejicit: (f) vetat enim Synodus τοῖς ὄχλοις ἐπιτρέπειν τὰς ἐκλογὰς ποιεῖσθαι τῶν μελλόντων καθίστασθαι εἰς ἱερατεῖον. Ad quem locum notat Balsamo: antiquissimum morem electionum popularium ob incommoda inde nascentia eo Canone abrogatum: (g) sicut & ad Canonem Apostolicum XXVI. notat, olim suffragiis lectos Presbyteros, sed id pridem fieri desiisse. 11. Sed

---

(b) *Quasi vero Cyprianus plebem consulens præter officium fecerit.* (c) *Jus fuit Episcopis facto presbyterio & pleb. consulta, non aliter.* (*) *A.D. 397.* (d) Vel *hic pro* Et *sumitur prout tunc passim fiebat.* (e) *Advocato Clero & plebe pro more.* (f) *Non absolute, sed secundum quid, si Synodi approbatione careant.* (g) *Fallitur.*

11. Sed de Episcoporum electione qvoqve videamus, qvæ tanto majoris est momenti, qvanto major Ecclesiæ cura Episcopis qvam meris Presbyteris fuit concessa. Hos sæpe post Apostolica tempora à populo, id est [illegible] Laicis & Clero electos, nemo est qvi neget, sed id Juris fuisse immutabilis temerarium (h) sit affirmare. Nam ut eorum exempla prætereamus, qvod decedentibus Episcopis successores sunt constituti, (i) sæpissime electos Episcopos, aut à Clero solo suæ urbis, (k) aut à Synodo comprovincialium Episcoporum, facillimum est probatu. Pro Cleri jure facit insignis Hieronymi locus; (l) *Alexandriæ à Marco Evangelista, usqve ad Heraclem & Dionysium Episcopos Presbyteri semper unum ex se electum in excelsiori gradu collocatum, Episcopum nominabant.* Nazianzenus hæsitanter loqvens, vellet electiones permitti vel solis Clericis, vel potissimum illis, ita [illegible] minus malorum Ecclesiis eventurum, (m) simul tamen ostendens id suo tempore non observatum, sed ditissimorum & potentissimorum suffragia, aut etiam populi arbitrium, in electionibus prævaluisse.

12. At eam qvæ per comprovinciales Episcopos fit, probat Nicenæ Synodi magnæ Canon IV. Ubi in Græco Codice nulla plane populi mentio, (m) ut nec in Theodoreto, (n) qvi ejus Canonis sententiam dubiis [illegible] cis recitat, nec in Carthaginensi Concilio (o) primo, cujus Canon XIII. manifeste Nicænum illum respicit: ut à Balsamone qvoqve annotatum est. Huic Niceno Canoni congruit Antiochenæ XIX. addens insuper, *si qui [illegible] electioni contradicerent, valitura plurium (Episcoporum) suffragia.* Neqve tamen negaverim, multis in locis etiam Nicænæ & Antiochenæ Synodi temporibus accessisse populi suffragia; At eam consvetudinem fuisse universalem minime verum est: liberum [illegible] donec Synodus Laodicena ab universali Concilio approbata est, cujus Canon XII. Nicænam & Antiochenam seqvens, comprovincialibus Episcopis jus eligendi tribuit. (†) At XIII.

(h) *Imo contrarium & temerarium & aperte falsum.* (i) *Non sunt* [illegible] *stituti inconsulto clero & plebe.* (k) *Hoc probandum.* (l) *Hier* [illegible] *non ait à sola presbyteris electum.* (m) *Nec presbyterii quod* [illegible] *suo fraudare usu antiquitas censuit.* (n) *Histor. l. 4. cap 9.* [illegible]
(o) *Carthag.* [illegible] *de electionum jure scripsit. Episcoporum* [illegible] *Canoni male* [illegible]*. (†) Imo verissimum debitum fuit non lib* [illegible]
(‡) *Non* [illegible] *jus eligendi sed de electione judicandi. Nov. 123. cap.* [illegible]

XIII. liferè omnes Sacerdotales electiones multitudini adimit. (p) Justinianus qvoqve ab electione Episcoporum plebem exclusit & nominationem commisit Clericis καὶ τοῖς πρώτοις τῆς πόλεως. (q) E pluribus vero nominatis unius designationem commisit Metropolitano, ita tamen, ut si idoneorum esset hominum penuria, etiam unius electio a Clero & primoribus Urbis posset fieri, sunt autem οἱ πρῶτοι τῆς πόλεως, Magistratus & curionum principes, qvi in legibus itemqve apud Salvianum & Firmicum *Principales*, alibi *Patres civitatis* vocantur. Et ex numero, Graecè, modo τετράπρωτοι, modo δεκάπρωτοι, qui & Latinè *decemprimi*, modo εἰκοσάπρωτοι. Attamen Justiniani constitutio non diu post ipsum viguit, reditumqve est ad Synodicas electiones, qvas suo qvoqve tempore in Oriente usitatas fuisse narrat Balsamo, nisi qvod Metropolitani à Patriarchis eligerentur, Patriarchæ ab Imperatoribus.

13 Concludimus ergo neqve ex sacris literis probari, neqve à veteri Ecclesia creditum, electionem aut Presbyterorum aut Episcoporum immutabiliter ad populum pertinere. Neqve sanè sentire aliter possunt qvicumqve electionem ad Presbyterium transtulere; Nam si juris est divini & immutabilis, ut multitudo eligat, (r) non magis ad Presbyterium electio, qvam ad alios qvosvis transferri potuit. Ac ne compromissa (s) qvidem valuerunt, qvæ de electione facta sæpe legimus, si ex divino præcepto definitum est, ut à plebe Pastor eligatur; Nam illud *qvod qvis per alium facit, per se facere videtur*, ad eas dumtaxat pertinet actiones, qvarum causa efficiens proxima à jure indefinita est. Et profectò hoc ipsum qvod dicimus contra Morellium judicatum est Genevæ, id est, in ea urbe in qva magnus honos, magnum jus est populi, qvod decretum doctissimus Beza defendens, *qvod tota* (inqvit) *multitudo* fuit convocata, & suffragium tulit, nec essentiale, nec perpetuum fuit: Ibidem satis esse putat, si plebi concedatur adferre causas, cur ipsi displiceat electio, qvæ deinde sit legitimè examinandæ. Ipse urbis Pastoribus ac Magistratibus electionem committit, qvod

(p) *Non absolutè sed secundum quid. vide c. 12.* (q) *Atqui πρῶτοι τῆς πόλεως sunt ex plebe: non itaque plebem exclusit Justinian. absolutè, sed jus plebis infregit.* (r) *Multitudo eligit vel secundum se totam vel per delegatos suos.* (s) *Cum compromissa nulla fiant nisi quando plebs eo sua culpa devenit, ut jure suo uti non possit, divino præcepto non derogatur.*

qvod Justinianeæ legi satis congruit. Neqve tamen Juris est divini [illegible] mutabilis, unde [illegible] prohibitur si Ordinationem atqve Con[illegible] nem ab electione rectè [illegible] Et aliter sensit vetus Ecclesia, [illegible] sbyterorum electionem Episcopo, Episcopi verò comprovincialibus [illegible] scopis permisit. (t)

14. Est ergo modus eligendi inter ea, qvæ specialim Jure divino [illegible] nita non sunt, sed sub generalibus tantum regulis, qvæ omnia in Ec[illegible] ad ædificationem optimumqve Ordinem & citra ἀκαταστασίας ge[illegible] In his autem [illegible] demonstratum supra est, salvis manentibus regulis [illegible] neralibus, legislationem competere Summæ Potestati. Aliter [illegible] negat vir acerrimi Judicii Bullingerus, (u) qvi cum popularis el[illegible] mu[illegible] attulisset exempla ita infert: *Qvanqvam ex iis [illegible] colligere no[illegible] gendi E[illegible] Jus ad promiscua plebis suffragia reducendum, [illegible] rum [illegible] totius Ecclesiæ com[illegible], an paucorum suffragiis Episcopum designari [illegible] sit, nulla potest rectè omnibus præscribi Ecclesiis constitutio. S[illegible] regionibus alia jura, alii ritus, & instituta: si qvi abutuntur per tyr[illegible] cogantur in Ordinem à sancto Magistratu, vel transferatur ab [illegible] g[illegible] andi Ministros: satis enim est el[illegible] munere [illegible] aliqvot ex [illegible] Magistratus jussu definiti, advocatis [illegible] qve [illegible] qvi norunt q[illegible] functio Episcopi, qvæ ejus [illegible] aut Ecclesiæ ratio, cui aliqvis præ[illegible] qvi item [illegible] de ingenio, eruditione, atqve moribus cujusvis, [illegible]* Hoc jure Justinianus, ut jam diximus, modum eligendi constituit [illegible] priore & Canonibus antiqvis nonnihil recedentem: hoc jure post Ni[illegible] Canonem [illegible] Episcopi a Clero & populo [illegible] & Caroli Magni, Ludovici, [illegible] Capitula [illegible] nentes eligendi modum [illegible]; *formam electionis [illegible] principis [illegible].*

15. [illegible] Summa Potestas ipsa electionem fa[illegible] cere [illegible] at, neqve an expedi[illegible] id semper faceret [illegible] qvam committat contra Jus divin[illegible] [illegible]

(t) *[illegible] Episcopo cum Clero & popul[illegible] Epi[illegible] in Ecclesia vacante congregatorum, vel [illegible] Clero & [illegible] vel Clero & plebe electionem rata[illegible]* (u) *Lib. 2. de Episc. Ord. & Inst.*

Nos cum ſummo viro Marſilio Patavino dicimus, *Non eſt lege divina prohibitus Legiſlator aut Princeps ab officiorum Eccleſiaſticorum inſtitutione, collectione, ſeu diſtributione.* Contrarium qvi affirmant, pios Principes innumeros, & veteris & hujus ſeculi impietatis reos agunt, qvod profectò magnæ eſt temeritatis, cum lex divina proferri nulla poſſit, qvæ id prohibeat, ut abunde ab aliis, partim qvoqve à nobis demonſtratum eſt. Qvamqvam ergo hoc ſufficere poterat (liberum enim Summæ Poteſtati qvicqvid lege divina non circumſcribitur) in promptu tamen ſunt pro noſtra ſententia tuenda & rationes & exempla. Ratio prima inde petitur qvod omnes actus, etiam qvi naturaliter aliis competunt, dum cauſas ex natura definitas non habeant, rectè videmus exerceri à Summa Poteſtate. Naturaliter præceptores pueris ſinguli eligunt, tutores dant liberis, ægroti, qvo volunt, utuntur medico; mercatores ſocietatis ſuæ curatores præficiunt: At multis in locis tutela ſola lege, aut Magiſtratuum arbitrio defertur; conſtituuntur publico Imperio medici, ac juventutis formatores, etiam cum interdictione, ne alii ea munera exerceant; mercatorum qvoqve Societatibus Summæ Poteſtates idoneos præponunt curatores, culpante nemine. Qvod ſi hoc jus Summæ Poteſtati convenit in ea, qvæ ſingulorum fuere, multo magis in ea qvæ ſunt populi, cum populi poteſtas in eam translata ſit, (x) qvod nemo legum mediocriter peritus ignorat: Cauſas aliqvando juſtas eſſe poſſe, cur Summa Poteſtas ſibi Paſtorum electionem vindicet, nemo ſapiens negaverit; Nam ſæpe errores in Eccleſiam contra DEI Verbum invecti aliter evelli neqveunt. Sæpè ſchiſmata cavendi non alia eſt ratio, ſæpè Cleri ſuffragia factionibus, popularis electio ſeditionibus perturbatur: Cujus rei plurima extant exempla, etiam ab ævo puriore: Adde jam poſtremo loco, qvod ea interdum ſint tempora, ut ne regnum qvidem retineri poſſit, niſi curet Rex ut fideliſſimos ſibi, atqve obſeqventiſſimos Paſtores habeat: Germani ſanè Imperatores graviſſimas dedere pœnas hujus Juris abdicati, qvod omnes teſtantur hiſtoriæ.

16. Ad exempla ut veniamus, oſtenſum eſt ſupra ante legem Moſaicam, & poſtea apud populos extra Judæam, ipſos Reges Sacerdotio functos, qvippe lege divina id tum non prohibente; qvo minus dubium eſt, eti-

(x) *Non abſolute.*

am mandati ab ipsis eo tempore Sacerdotium potuisse. Quemadmodum à Romanis Regibus Pontifices & Flamines creatos legimus.

17. At in populo Hebraico post Mosis legem nemo Sacerdotali officio adhiberi potuit, nisi qui esset è gente Aaronica: neque ministerio Templi, nisi qui Levita esset: Hinc merito culpatur Hieroboam, (y) quod Sacerdotes elegerit eos qui Levitæ non essent: id enim per legem ei non licebat: sicut nec jubere Rex potuit, ut sacrificia fierent extra locum conventus, qui post Davidis Regnum fuit Hierosolymis. Alias verò functiones, [illegible] loca functionum assignare, aut sacerdotibus aut Levitis Regii juris [illegible] David Levitas alios ad prædicandum, alios ad canendum disponit: (z) [illegible] quidam Cantores essent cum cymbalis, citharis & nablis Dei præceptum fuisse dicitur per Prophetas: (a) ut personarum ad singula munera applicatio ubique David tribuitur, (b) addito Regis nomine, & post Davidem, Salomoni. Josaphatus quoque Rex, non Propheta, Sacerdotes & Levitas nominatim elegit quos ad docendum mitteret ad civitates Judæ. (c) Quod idem est cum eo quod hic quæritur; Nam jus sanguinis in lege Mosaica respondet manuum impositioni in lege Christiana, ut quidam Patres existimarunt: Sicut ergo Rex Hebræus potest certo muneri ac loco certas personas applicare, sed Aaronidas tantum ac Levitas, ita Rex Christianus certæ Urbis *Presbyterum* aut *Episcopum* recte facit, sed ex iis qui ordinati sunt aut ordinandi. Sic & Nehemias vice fungens Regis Persarum, Levitas alios in civitatibus singulis reliquit, alios Hierosolyma evocavit: Quin & Pontificem Maximum non successionis jure id muneris adeptum, sed electione magni Synedrii, certis tamen [illegible] adstricta, doctissimus [illegible] Maimonides observat, ut & Vicarium Summi Pontificis [illegible] ratione constitutum. Quippe Vicarius ad Pontificatum maximum spem magis, quam jus certum habebat. Hoc [illegible] Synedrii jus Regni tempore videtur fuisse penes Reges (d) [illegible] est, [illegible] recte interpretemur, quod dicit Scriptura, Sadocum *à R*[illegible] qui Abjataro succederet, eodem plane loquendi genere, quo [illegible] *constitutus* dicitur, qui in belli ducatum succederet Joabo: & qui postea ad[e]pti sunt jus Regium Macedones, Romani, posses-

(y) *2 Reg.* [illegible] (z) *1.Chr.16.4.* (a) *2.Chron.29.25.* (b) *1. Chron. 23.24 25.* [illegible] *Chron.8 15 Neh.12.* (c) *2.Chron. 17.8.9.* (d) [illegible] *de Regibus synedrium judicavit.*

posteriqve Herodis, Pontificum Maximorum creationem ejusdem Juris obtentam sibi vindicavere, cum cæteris in rebus Judæis *αὐτονομίας* relinqverent. Neqve illud est indignum memoratu, hos qvi in captivitate Babylonica Judæi duces habuerunt, qvi *Ras g[illegible]* vocabatur, ita post destructa Hierosolyma Judæi præfuisse *Patriarchas* diversos in diversis mundi partibus, (e) qvos ipsi ex Davidis stirpe ortos crederent, & qvibus proinde qvasi legitimis principibus parerent, ut ostendunt Origenes, Epiphanius, Theodoretus, Cyrillus. Hi *Patriarchæ* ab ipsis Romanis Imperatoribus *Illustres* vocantur. (f) Et à Synagogis anniversarium Canonem *auri coronarii* nomine exigebant, qvem deinde Imperatores ad se traxerunt, deficientibus Patriarchis. Hi ergo *Patriarchæ*, ut cætera fecerunt qvasi Regio jure, ita *Archisynagogos* qvoqve & *Presbyteros*, qvi & *Majores* & *Senes* & *Patres* vocantur, Synagogis præposuerunt, ut ex diversis Codicis Theodosiani legibus, (g) inter se collatis, manifestissimum est.

18. Sed ad Christianos veniamus: Ante Constantini tempora nullos Christianæ Ecclesiæ Pastores ab Imperatoribus electos nemo mirabitur, cum Imperatores aut inimici essent Ecclesiæ, aut certè eam haberent contemptui, longeqve infra suas curas ponerent. Constantinus Canoni Nicæno, *de Electione* per Episcopos facienda, vim legis tribuit; idemqve post eum fecerunt cæteri Imperatores, aut renovando Canonem, aut non abrogando, atqve hunc eligendi modum diu obtinuisse manifestum est, qvippe majore latitudine Imperii, qvam ut omnibus Ecclesiis prospicere posset Imperatorum diligentia; Sed id minimè obstat qvo minus Imperatoribus non licuerit electiones per se exercere. Nam cum Canon à Summa Potestate vim legis habeat, mirum non est si Summæ Potestati, justis de causis à lege lata, vel in universum, aut in certa aliqva specie liceat recedere. Nam & abrogari & temperari leges à legislatoribus solent, ut supra à nobis ostensum est. Qvid, qvod ne abrogatione qvidem, aut legis solutione opus est, cum Jurisconsulti in eo consentiant verbis generalibus in lege positis, nunqvam censeri exclusum jus summæ Potestatis. Exempla ergo electionum per Episcopos factarum ostendunt, non necessariò electionem à summa

(e) *Binos Tiberiade & Babylone.* (f) *Leg. Judæorum. leg. si qvis audeat. leg. Judæi sint. Cod. Theod. de Judæis.* (g) *L. cuncta privil. & leg. 1. & 2. l. Judæorum querelæ. l. Judæi sint obstricti*

ma Poteſtate fieri. Canones qvoqve oſtendunt Summa Poteſtate nolente, per Epiſcopos rectè peragi easdem electiones ; Horum autem neutrum qværitur, ſed, an & Summæ Poteſtati eligere liceat : Licere ſatè optimi Imperatores & Epiſcopi cenſerunt : nam in Conſtantinopolitana Synodo prima juſſit Theodoſius nomina eorum qvi proponerentur, in chartis præſcribi, ſibi autem ſervavit τὴν ἑνὸς τὴν αἵρεσιν : Qvid clarius ? (h) Unus omnium Epiſcoporem propoſuit Nectarii nomen ; Imperator hunc eligit, & in ſententia perſtat multis Epiſcopis reluctantibus : tandem Epiſcopi videntes Imperatorum à propoſito non dimoveri, cedunt, exhibentes ſcilicet illi qvam Imperatori debebant reverentiam in ea re, qvam divina lex non prohibebat. Hic qvis non videt extra Canones actum ? Nam ſecundum Canones nullæ in electione partes Imperatoris, (i) hic verò Imperator Solus eligit, hoc eſt, perſonam deſignat. Epiſcopi ut & Clerus & populus probant electionem : Aliud autem eſt *eligere*, aliud *electionem* factam probare. Probant Epiſcopi , qvia ipſorum erat Nectario adhuc laico & Catechumeno poſt Baptiſmum manus imponere. Et hic qvoqve notandum à Canonibus abitum, cum juxta Canones Catechumenus, imo νεόφυτος eligi non poſſit : Probant electionem *Clerus* qvoqve *& populus* , qvia ad ipſos pertinebat ἡ δοκιμασία , qvæ ab electione qvantum diſtet, ſupra indicatum eſt : Sic & Epiſcopi Mediolanenſis electio ab Epiſcopis Imperatori delata eſt , nunqvam id facturis, ſi id Juri divino contrarium crediſſent. Citavimus & Valentiniani & Theodoſii Junioris exemplum , qvi reſciſſa Procli electione, (k) à majore parte facta, ad Epiſcopatum Conſtantinopolitanum advocandum ex Antiochia vocari voluere. Et ejuſdem Theodoſii, qvi Proclum juſſit in Cathedra collocari : qvæ clara ſunt non Canonicæ , ſed Imperatoriæ electionis exempla. Neqve negamus peculiares alqvas cauſas fuiſſe, cur Imperatores ipſi electionem à ſe ſacriendam judicaverint ; ſed hoc ad prudentiæ, non ad Juris qvæſtionem pertinet. Prius neceſſe eſt Imperatores ſibi id licere crediderint, anteqvam diſpexerint an id expediret. Nam de illicito nulla debet eſſe conſultatio. Harum autem rerum cauſas ad divinam revelationem aut inſpirationem referre in iſta Eccleſiæ ætate merum eſt aut igno-

(h) *Tabulæ ſ... narratio. Vide Epiſt. Concil. ad Occidentales.* (i) *Imò erant* ...
(k) *Qvia ſcil. concors non fuerat.*

ignorantiæ aut pertinaciæ perfugium. A Juſtiniano Imperatore (l) Hormiſda & Vigilius electi in Epiſcopatum Romanæ Urbis multo ante tempore, qvam in terrenam Dominationem Epiſcopatus ille verteretur; ita ut hanc qvi attulerunt cauſam unicam, per Imperatores factæ electionis ad temporum Ordinem non ſatis attenderint.

19. Poſtea qvoqve mos ille in Conſtantinopolitana Imperii parte diu obtinuit, ita ut Nicephorus Phocas, (m) Zonara narrante, nullos Epiſcopos niſi *à ſe electos* ad Epiſcopatum admiſerit. Certè ſuo tempore ab Imperatoribus electos Patriarchas, invocata ſumma Trinitate, Balſamo narrat. Et Demetrius Chomatenus Bulgariæ Archiepiſcopus jura Imperatorum circa ſacra perſeqvens, eorum eſſe dicit, & electionibus præeſſe, & ex Epiſcopo facere Metropolitanum. Nec dubitare qvisqvam poteſt, qvò magis refrixit in Clero ſanctimonia & in populo obſeqvii fides, eò juſtiores fuiſſe cauſas Summis Poteſtatibus electiones ſibi vindicandi.

20. In Occidente à Chriſtianisſimis Francorum Regibus, & ſæpisſimè, & diu electos Epiſcopos ſine ulla populi, ſine Cleri ſuffragio, in omnibus Francorum Hiſtoriis, qvaſi ſolis radiis, ſcriptum eſt. Et tamen ſunt qvi ad tantam lucem oculos claudunt, nimirum, qvia parum ſit credibile, tot pios Principes qvicqvam in more habuiſſe, qvod divinis legibus adverſaretur, neqve eo nomine, aut ab Epiſcopis, qvorum conſiliis qvotidie utebantur, aut à Synodis, qvæ ſub eorum Imperio freqventisſimè habebantur, fuiſſe reprehenſos: Sed qvid opponant, videamus. Primum ergo ſerum hoc eſſe & infreqvens dicunt: Ego contra & vetus ſatis eſſe, & perqvam freqvens Exemplis viginti qvinqve & amplius Caroli Magni ætatem antecedentibus oſtendi: (n) Vetuſtati teſtimonium præbet Lupus Ferrarienſis, qvi ſub Carolo Calvo ſcribens, Novitium eſſe negat, qvod honorabilioribus Eccleſiis Rex *ex Palatio procurat Antiſtites*: Brunechildis tutelam regni geſſit, circa annum 10c. qvo tempore à Gregorio admonita eſt de cura inſtituendorum Epiſcoporum: Qvod de Romanorum Pontificum Dominatu

(l) *Hormiſda electus A.D.514. Julii 20. fer.1. Sub Anaſtaſio Imp. qvo tempore Roma Theodorico Gothorum Orientalium Regi parebat annis ante Juſtiniani ad Imperium A.D.572. April.1. evecti regnum 11 menſibus 8. diebus.11.* (m) *Poſt annum 564.* (n) *Ab A.D.575. qvo caſus Sigebertus.*

natu dicunt, qvasi is regibus causam trahendæ ad se electionis dederint; præterqvam qvod supra refutatum est, trahi nullo potest modo ad Francorum Episcopos, & ad ea tempora cum Franci Reges non dum Italiæ præsiderent. Imo contra, qvia Franci Reges hoc jure uti solebant in regno suo, ideo & in Italia hoc ipsum Carolus Magnus sibi tribui voluit, ut eodem jure cum Imperio Italiam, qvam Galliam & Germaniam regeret: Verisimile enim à Goldasto aliisqve observatum est decretum illud, qvod Adriani Pontificis Romani tempore factum est, ad Italicos dumtaxat Episcopos pertinere, cum aliis in partibus jam ante Carolus solidum jus electionis haberet.

21. Ad divitias qvoqve Episcopatuum, & adnexas ipsis temporales Jurisdictiones, frustra recurritur. Nam etiam Caroli Magni temporibus, multoqve magis prisco illo, & simpliciore ævo, Episcopatus pauperes ac tenues erant, ut ab Onuphrio Panvinio, harum rerum peritissimo indagatore, annotatum est: At Jurisdictiones verò qvod attinet, eas Episcopi, Caroli Magni ævo, nullas Episcopatibus annexas habuerunt, sed usurpari demum cœpit, avulso à Galliis Germaniæ regno. Cum Ottones Germaniæ Imperarent, tantum abest ut Jurisdictionis electionis sive per Imperatorem faciendæ causam dederint, ut contra ideo Jurisdictiones concessæ sint Episcopis, qvod Imperatores eos, ut a se electos, sibi fidelissimos fore, ideoqve ipsis custodiam urbium tutè committi, arbitrarentur. Observavit hoc doctissimus Onuphrius, qvi in urbe Roma non dubitavit hæc verba scribere: *Postqvam vero Juris (o) Imperii facta est eorundem Prælatorum electio, qvemadmodum & cæteri Principes ipsi Imperatores, tum Cæsares qvi de Religione benè mereri volebant, sine Imperii tamen præjudicio cœperunt Episcopos & Abbates, ob Religionem qvam potiora Imperii membra, præ cæteris laicis Principibus honorare, præstana [illegible] & ingentibus opibus honestare, arces, oppida, urbes, Marchias, Ducatus, Provincias, Pedagia, [illegible] nia, vectigalia, portoria, & [illegible] alia qvæ Imperii propria erant, Episcopis concedere, qvæ vel ex suis propriis bonis, qvæ ad Imperium pertinebant vel ex alienis [illegible]. Nam laicis Principibus sine legitim hærede [illegible] tuis, eorum Provincias, qvæ beneficiario jure ad Imperium pertinebant, aliis amplius [illegible] sed Episcopis concedebant, atqve hac ratione [illegible]*

(o) *Imo postqvam Imperii Majestas nutare cœpit.*

Episcopatus & Abbatias Italiæ, Galliarum, & Germaniæ, imo totius orbis Latini, & denique ipsum Pontificem Romanum ex pauperibus ditissimos & maximos Principes fecerunt: ex eis scilicet opibus, quæ ante Imperii juris erant, innovare propterea Imperialia jura minui existimantes, qvippe qvod certi essent eos omnes Prælatos a se designandos fore, & non nisi jussu suo & voluntate Sacerdotia ipsa obtenturos. Othoni II. commentum hoc tribuit Nicolaus Cusanus. (p) *Otto II. unico gaudens filio, & multis regnis, cogitans difficile fore absque maximo labore tot regna in pace aliqvandiu servari posse, insequens vestigia avi sui Henrici I. & Ottonis Patris, suum cogitatum ad res Ecclesiasticas appulit, considerans multa jam religiosis locis per præteritos Reges donata, summa pace gaudere, quia verecundum erat DEO dicatis vim inferre, animo ponderavit ordinationem factam in Synodo Romanæ Ecclesiæ, de qua 63. Dist. in Synodo: per qvam perpetua dabatur potestas Imperatoribus, & Romanum Pontificem & cunctos sub Imperio Episcopos investiendi, vel saltem eorum consensum semper concurrere debere, celebrata Canonica electione, ut 63. Dist.* nos Sanctorum: *unde hoc ponderans credidit, perpetuis temporibus, Imperio subjectis pacem dari posse, si temporalia dominia, tam Romanæ Ecclesiæ qvam aliis adjungerentur, cum certi servitii observatione, tunc enim cultus divinus augmentaretur; & Religionem in magnam reverentiam exaltandam credidit, qvando Sanctissimi magnæ potentiæ aliis principibus intermiscerentur, non posse tunc qvosqve voluntate in peccatis uti. Nulla publica sperabat unqvam peccata captorum & depopulatorum agrorum, & communem Pacem turbantium, incendiariorum, & consimilium posse nutriri, Ecclesiastica sacra Potestate, potenti & valenti resistente. Etiam prædones & pauperum oppressores, qvi particulari regimini præessent, sic corrigi posse affirmabat; ut sic absqve tyrannica oppressione populus in libertate vivere posset; Imperio etiam tranqvillissimo* (q) *non dubitabat hanc ordinationem esse utilissimam, qvando per annua servitia ac præstimonias cuilibet Ecclesiæ juxta qvantitatem temporalium indictas, status Imperialis manuteneretur, ac etiam multò major Imperii potentia ex hoc appareret, qvod illis omnibus dominiis, ita Ecclesiis traditis, nullus nisi per Imperium & ejusve successione præfici posset.* Theodoricus verò a Niem ab Othone I. ejus rei jacta fundamenta ostendit; *Ipse,* inqvit, *magnus Ottho, & de ipso descenden-*

tes

(p) *Lib.3.de Concord.Cathol.c.27.* (q) *Imperium ipsum enervavit.*

tes, secundus & tertius ejusdem nominis Augusti, ipsam Romanam & alias omnes Ecclesias in Italia & Germania secularibus dominiis ditarunt.

12. At in Gallia paucissima ejus rei exempla invenias. Fefellit nonnullos investituræ vocabulum: qvod qvia hodie de feudis potissimum usurpatur, ideò omne id, qvod de investituris Episcoporum dicitur, ad territoria & fundos pertinere putaverunt. Crassus est error. Nam *vestire* & *investire* vetera sunt vocabula originis Germanicæ, qvæ juris qvalis unqve collationem significant. Ideo apud veteres Auctores officiis omnibus tum civilibus tum Ecclesiasticis aptata reperiuntur. Romanus Rothomagi Episcopus, Dagoberto annorante, vixit circa annum DC XXIII. in ejus vita legimus: *Fit itaque inter Palatinos Proceres de viro sancto communis assensio, qui omnes unanimiter Regi consulunt, ne grex Christi suo fraudaretur desiderio, sed divina protinus ad effectum ducatur electio: quo Rex gratulatus consilio, convocatis tam Episcopis quam Abbatibus, baculum illi contulit Pastoralem.* Apparet hinc *investituram* trecentis fermè annis Vetustiorem Otthonis I. Imperio, qvo cœpta sunt territoria Episcopis tribui. Et sanè si in *investitura* spectata esset Jurisdictio civilis, jam ea facta esset per *Sceptrum, gladium aut Vexillum*, ut mos habebat eorum temporum, non per *annulum & baculum*. Qvamqvam ergò non vincunt sibi Christianissimi Reges χειροτονίαν, qvæ Presbyteros facit, tamen sui Juris existimarunt hæc duo, hunc hominem huic Ecclesiæ obstringere, qvod per annulum indicatur, & Jurisdictionem Ecclesiasticam, hoc est, Judicium de sacris cum qvodam publico Imperio conferre, qvod *baculi* nomine indicatur: Nam & Regi ipsi, primùm cùm inauguraretur, una cum Sceptro dari solebat baculus. *Et per hoc*, inqvit Aimoinus, (r) *Ecclesiarum defensio*, hoc est, Imperium ad tuenda sacra divinitus tradita; sua nimirum officiis signa respondebant: sicut & Canonicus per librum vestiebatur. Multis demùm post sæculis, cum pietas genuisset opulentiam, & filia insidiaretur matri, Imperatores de Jure vetustissimo penè detrusi cœperunt indignitatem ejus rei ex hoc qvoqve ostendere, qvod Episcopi eorum beneficio prædia & territoria possiderent; sed numqvam hoc solo jure nixa est electio, qvippe, ut diximus, ista Regum liberalitate antiqvior. Accedit, qvod neqve vis ulla potest esse accessorio ut principale ad se trahat, & qvod nunc qvoqve prædiorum invicem stipendia

(r) *Lib. 5. cap. 50.*

per [illegible] [illegible] ita ut hæc [illegible] videndum [illegible] nihil sequitur, quam [illegible] Summarum Potestatum.

23. [illegible] [illegible] temporum [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut pro [illegible] [illegible] libertas, [illegible] [illegible] per [illegible] [illegible] aut per [illegible] [illegible] [illegible] Quem [illegible] duplici modo. Nam [illegible] electionem [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] per se fecerunt, [illegible] [illegible] concesserunt, [illegible] [illegible] non imaginaria, [illegible] [illegible] libertate [illegible] [illegible], aut per legem, sicut Carolus Magnus [illegible] [illegible] *[illegible] Cleri & Populi* voluit eligi, aut per privilegium, (s) sicut [illegible] Carolus Magnus Mutinensibus concessit, ut [illegible] suffragiis Episcopum [illegible] [illegible] jam olim a Francia Regibus obtinet [illegible] [illegible] [illegible] indulto, quæ via Caroli Magni [illegible] [illegible] visa est.

24. In testamento Philippi Augusti [illegible] Regis (t) hæc verba extant: *si forte contigerit Sedem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Canonici veniant Ecclesiæ [illegible] [illegible] Episcopum* [illegible] (u) [illegible] Archiep[illegible] quem Rex H[illegible] [illegible] Regni curatorem constituerit [illegible] *[illegible] electiorem [illegible]*, Ludovicus Sanctus [illegible] diplomate [illegible] [illegible] Regni curam, regalia enumerans, addit *Potestatem conferendi dignitates & beneficia Ecclesiastica*. Item, *[illegible] licentiam dandi capitulis & [illegible] [illegible]*. Senatus Curiæ Parisiensis [illegible] quem Regi Ludovico [illegible] obtulit, *Ludovicus*, inquit, *Pius* [illegible] Caroli Magni [illegible] [illegible] *semper [illegible] futurorum [illegible]; in cujus locum [illegible] [illegible] regalia, & [illegible] quo [illegible] Rex, [illegible] ante Episcopatus [illegible] [illegible] facit*, & hoc ipsum, quod in Anglia solebat vocari, [illegible]. Cæterum sæpissime Reges Francos & eorum successores [illegible] in [illegible] in Germaniæ regno ipsos per se exercuisse jus [illegible] [illegible] [illegible] agiorum interventu, & nos multos exemplis [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] fidei auctores prodiderunt. Apud Turonensem (x) hæc extant: *[illegible] Episcopi per electionem Regis* Clodova-

X c, qui

(r) [illegible] *Sigon. de Regn. Ital. l. 4.* (s) *A.D.* [illegible] *G.* [illegible] *cum cruce signatus est* [illegible] *A.D. 1223. pro* [illegible] (t) *Matrugermanus.* (u) *A.D.* [illegible] *sumpsit.* (x) *Lib. 10. c. 13. 4.*

ci, qvi Christianorum Regum primus) (y) *ad Episcopatum successit.* [illegible] *Ommatius jussu Clodomari Regis* [illegible] Clodovaei filius) *ordinatur.* [illegible] *Theodoricus.* (Is qvoqve e Clodovaci liberis [illegible] *jussit Sanctum* [illegible] *constitui, & omnem ei Ecclesiae Potestatem tradi*[illegible] Turon[illegible] e eodem Gregorio lib. 3 cap. 17.) Catonem à Clericis [illegible] tur: *Non nostra te voluntate expetivimus, sed Regis* [illegible] Arvernicum Episcopatum Pascentius succedit jussu Regis Ch[illegible] Walramus Episcopus Naumburgensis per hæc tempora viros [illegible] qve sanctissimos ad Episcopatum pervenisse. Sed O[illegible] in vita Hildebrandi ita scribit, ipse Pontificiæ Potestatis [illegible] *tum consvetudo à temporibus Caroli Magni Imperatoris,* [illegible] *tate Romani Pontificis Adriani I. introducta,* [illegible] *scopo aut Abbate mortuus, statim Clerus vel Monachi* [illegible] *unam* [illegible] *Legatos ad Imperatorem, qui tunc erat, dirigerent; ad* [illegible] *dum Pontificale & annulum deferentes,* [illegible] *mine sui collegii interpellabant. Qui statim Synodum* [illegible] *plerumqve sententia unum vel ex ipsis* [illegible] *vel ex* [illegible] *terisqve domesticis & familiaribus suis* [illegible] *dignitatem, ut* [illegible] *erat, pro arbitrio à* [illegible] *& virga Pastorali* [illegible] *tens* [illegible] *donabat* [illegible] *Imperiali, et* [illegible] *baten consecrari mandabat, aliqve* [illegible] *Cleri & Monachorum* [illegible] *autem per Galliam, Germaniam, & Italiam, qvæ tunc Latinus orbis dicebatur, usurpari mos erat. Cum* [illegible] *Regi* [illegible] *Francorum,* (z) *Hungariæ &* [illegible] *cum omnes, ut dixi, Latini orbis* [illegible] *in multis* [illegible] *orum Pontificum* [illegible] *& præsertim in Joannis* [illegible]

(y) *A* [illegible] *Turonensis* [illegible] *decessit Clodoveus.* [illegible] *A D* [illegible] *Theodorus & Proculus jubente Crodielde* [illegible] *Si* [illegible] *R*[illegible] *ad Episcopatum* [illegible] *L*[illegible] [illegible] *habuerit Turonis* [illegible] *non admittit* [illegible] *l b. 2 c 2.* [illegible] *post Clodoveum* [illegible] *Dionysium* [illegible] [illegible] *al* [illegible] *mendas* [illegible] (z) *Qvasi Francorum Reges extra Galliam Latini orbis partem regnaverint.*

XIII. *Gregorii V. Sylvestri, Clementis, Damasi, [illegible], Nicolai qve Pontifi-* [illegible]; [illegible] *& II.* [illegible] *IV. Su-* [illegible], *Romani Pontifices sine Cleri Rom.* [illegible] *& ab ejusdem Impe-ratoribus per annulum & virgam et Papatu Romano investiti fuerant.* Et alio loco: *Imperator non solum Episcopatus omnes & Abbatias majoraqve omnia Sacerdotia, et Praebendas, Canonicatus, Praeposituras, & Decanatus, & hujusmodi conferebat; sed etiam Romanum ipsum Pontificem* [illegible]. Cui congruit illa pragmatica Ferrariensis: *Imperatores conferebant omnia be-neficia per universum orbem* (a). Ob [illegible] Ecclesiae Rescriptum Conradi Suevi produximus, cujus verba sunt: *Jus eligendi & instituendi Episcopum in ipsa Ecclesia ad Reges Romanos seu Imperatores pertinere dignoscitur, & ab Antecessoribus nostris Regibus & Imperatoribus ad nostra tempora est devolutum & deductum.* Nihil huic Regio juri derogat capitulum Caroli Magni *de Electionibus per Clerum & populum faciendis*, cujus modo meminimus. Certissimum enim est in omni lege taciti exceptum jus censeri atqve Imperium Summae Potestatis. Conceditur ergo Clero & populo electio, nisi Regi ipsi ex usu videatur suo arbitrio electionem peragere. Genebrardus (b) ipse juris Regii infestissimus oppugnator, Carolum Magnum usum jure per se eligendi Episcopos, qvanqvam rarius, concedit. Et sane morem hunc Regiae electionis per Pipinum & Carolum Magnum deduxit Lupus Ferrariensis: & jus eligendi Romanum Pontificem penes Carolum fuisse, ipsi propugnatores Pontificiae potestatis concedunt, decretumqve ut ipse Archiepiscopos & Episcopos institueret. Ita enim voces *Laudandi* & *investiendi*, qvae sunt in decreto, Sigonius (c) interpretatur. In Ludovico Rege jus hoc constituendi Pastores agnovit Synodus Aqvisgranensis: ipsosqve Caroli Magni posteros eodem jure multis exemplis alibi ostendimus. Utrumqve ergo historici comprehendunt *investiturae* nomine, & *Jus eligendi*, si ita ex usu videatur, & *Jus electionem permittendi*, Regioqve judicio aut probandi aut improbandi. Qvod jus penes Imperatores mansit ad usqve Hildebrandi tempora, qvi primus in hoc jus violentum impetum fecit. Onuphrius Panvinus vitam ejus referens, *non solum*, inqvit, *Imperatorem electioni Romani Pontificis, qvod & Adrianus tertius aliqvando fecerat, sed & o-*

(a) *Per orbem suum, non ubiqve.* (b) *De sacr. elect. Jur. cap. 1.*
(c) *De Regn. Ital. lib. 1.*

[illegible] Praelatus [illegible] fieret, Abbatis [illegible] bat, primus omnium Romanorum [illegible] cum [illegible]. [illegible] hic [illegible] nomine [illegible] explicavit. Ut & ipse Imperator [illegible] apud Abbatem [illegible] est, tam Papa etiam [illegible] *[illegible] Episcoporum. [illegible] Imperatori [illegible]* [illegible] *[illegible]*, inquit, *[illegible]*. A Carolo certe ad Henricum usque [illegible] regiæ [illegible] Imperator ipse, & alii, [illegible] fide [illegible] tores. Imperator Henricus a [illegible] stipulatus [illegible], ut regalia sibi dimitteret, quæ a temporibus Caroli [illegible] Othonis, Henrici [illegible] que prædecessores ad regnum [illegible]. Quæ [illegible] regalia, [illegible] edidit [illegible]: *Regni [illegible] a Carolo [illegible] & amplius annis [illegible] tenenti, [illegible].* Hoc [illegible] Westmonasteriensis [illegible] *Episcoporum* [illegible] storia anno c[illegible] cxii. *[illegible] anno orta est contentio magna inter Papam [illegible] tem & Imperatorem. Imperator voluit uti privilegio Antecessorum suorum, habito annis trecentis sub Pontificibus Romanis LX qui [illegible] Episcopatus & Abbatias per baculum Pastoralem.* [illegible] Lugdunum Archiepiscopus eidem mori [illegible] onium [illegible]. *[illegible]*, inquit, *con[illegible], præterea de Imperio, quod [illegible] Præ[illegible] & [illegible] Imperatorum [illegible] ebantur [illegible] Imperatoris, [illegible] conferebant omnia beneficia Ecclesiastica [illegible]* (d) [illegible] autem [illegible], quibus diximus [illegible] literas [illegible], eligendi [illegible] et facultatem, &, [illegible] eligeretur Episcopus, [illegible] libertatem, optime dilluxerunt [illegible] Regis [illegible] quorum in [illegible] promittitur. Patet [illegible] modo Onufrii [illegible]cis. Quibus [illegible] *[illegible] autem constat Joannem XII qui Leo [illegible] VIII [illegible] V, & Sylvestrum II. [illegible] Sede [illegible] Imperatorum [illegible], nullius Cleri [illegible] Romani [illegible]. Cæteri vero Romani Pontifices, qui inter Joannem XII. & Sylvestrum II. fuerunt, [illegible] eos electos fuisse ab Imperatoribus [illegible] populoque Romano [illegible] quod [illegible] Imperatoribus [illegible] absentes, adeo maximis in Germania bellis &*

a[illegible]

(d) *Suum scil.*

[illegible] Romanæ [illegible] possint [illegible] Pastore vacare cum [illegible] Pon[illegible] [illegible] tempore novo [illegible] Romanæ Ponti[illegible] Romanæ [illegible], non [illegible] Vir eruditissimus Johannes Tilius in [illegible] riali liberationum Ecclesiæ Gallicanæ, *Episcopatibus*, inqvit, *vacantibus, apparet [illegible] Archiepiscopis [illegible], qui [illegible] recipient, [illegible] Magnum à Regibus datas; aut [illegible] si ex forma [illegible] [illegible] facta [illegible] per Clerum & populum, eam [illegible], nisi à Rege probaretur.* [illegible] Canonum Jure [illegible] solam [illegible] *[illegible] aliquando Libera [illegible] Cleri & populi electio, tamen [illegible] erat Rex.* Ubi & rescissarum à Rege electionum affert exempla. Ut appareat verissimum esse quod dixi, ipsum jus approbandi non fuisse [illegible] (qvale nunc qvidam conantur Summis Potestatibus obtrudere) sed cum [illegible] liberate conjunctum, & qvidem tali, qvæ alieno judicio non subjaceret.

25. Magni sanè momenti ad Ecclesiam tuendam & Regni statum jus utrumqve, inqvam, electionis & rejectionis: sed illud tantò majoris, qvantò plus est beneficii debitorem acqvirere, qvam inimicum excludere. Paulus Æmilius, ubi id jus Henrico Imperatori extortum narravit: *ea res*, inqvit, *multum [illegible] Imperatoriæ majestatis detraxit [illegible] popularium: plus enim qvam dimidium suæ Jurisdictionis perdidit.* Onufrius eundem fermè in modum: *Dimidium*, inqvit; *Imperii enim vel omnino tollendi, vel in perpetuum [illegible] causa tum maximè tractabatur.* Idem [illegible] de Henrico III. *Præstantissimum*, inqvit, *hoc Imperii jus* (ita electionem appellat) *mordicus [illegible]* [illegible] aliter existimarunt Reges, qvi ex rudeiibus Romani Imperii potentiam suam exstruxere.

26. Præter Francos & Germanos, Hispaniæ qvoqve & Hungariæ Reges [illegible] vimus ab Onufrio nominatos. In Hispania mos ille ante Caroli Magni tempora [illegible]; ut ex Toletano Concilio apparet, ubi Præsulum electio [illegible] Potestati [illegible], addito, *si Toletanus Episcopus dignos [illegible]*: qvia ad ipsum consecratio pertinebat. Qvem morem ad Reipublicæ salutem plurimum pertinere a Covarruvia notatum est,

& a Vasqvio rectè animadversum, non ex jure Canonico [illegible] esse penes Reges, [illegible] ipso regali atqve adeo naturali jure; qvia scilicet, regno posito, simul jus Regi conceditur ea omnia procurandi, qvæ [illegible] di[illegible] interdicta non sunt, præsertim qvæ [illegible], *ut subditi [illegible] tranqvillam & piam degant.* (e) Hungariæ Reges ad [illegible] usqve tempora eo Jure usos Martinus in Chronicis [illegible] tradiderunt. [illegible] apud Theodoricum à Niem de Sigismundo optimo Rege atqve [illegible]tore: *Ipse Sigismundus Cathedrales Ecclesias & Monasteria, [illegible] beneficia Ecclesiastica in Hungaria dedit, qvibus voluit* [illegible] addit in consiliis Alexander, Scotiæ Reges Episcopus N[illegible]b[illegible]rge[illegible], qvi anno cIↄ cIx causam eandem, qvam nunc agimus, egit fortiter contra Hildebrandistas. Angliæ Regem ipsum, si placet, audiamus. *Henricus, ejus nominis post Conqvestorum primus, concessit Episcopatum Wintoniensem Wilhelmo Gifford; & continuo de collationibus ad Episcopatum per [illegible] novi Concilii statuta invasit.* [illegible] *Henricus dedit Archiepiscopatum Cantuariensem Rudolpho Londinensi Episcopo, & illum per annulum & baculum investivit.* (f) Hic est ille idem Henricus, qvi narrante Westmonasteriensi, per Vilhelmum procuratorem suum [illegible] *constanter [illegible] qvod non ipse* (illa verba habent) *pro regni amissione [illegible] a-mittere velit, & hoc ipsum [illegible]* [illegible] imperii [illegible]. Qvis non videt hic [illegible] ipsam Episcopatuum collationem intelligi? Statutum Parl[illegible] sub Edvardo III Rege habiti testatissimum hoc facit. Verba sunt: *Supremus Dominus noster Rex, & heredes [illegible] tempore fruentur collationibus ad Archiepiscopatus & alias [illegible] qvæ de ipsius sunt [illegible], qvas progenitores ejus habuerunt [illegible] antiqvam esset libera electio concessa. Qvandoqvidem electiones [illegible] per progenitores Reges sub certa qvadam forma & conditione [illegible] ut eligendi licentiam a Rege peterent, & post [illegible] Regium [illegible] obtinerent, & non alio modo.* En jus Regum conferendi Episcopatus, Clericorum electione in Anglia antiqvius, qvod [illegible] qvoqve testantur: qvæ ab Ethelredo, & aliis antiqvissimis Regibus, annis [illegible] jam septingentis, narrant collatos Episcopatus. Postea

(e) 1. Tim. 2. (f) A.D. 1114. April. 26. Fer. 1.

ex Clericis (g) concessæ electiones sub duabus conditionibus, qvas in Gallia qvoqve conservatas scimus, ut eligendi impetraretur licentia, & facta electio ad Regum referretur arbitrium. At posteriori ævo tota electio Regia facta. Hodie vero capitula imaginem electionis: vis tota penes Regem. Nam vacante Episcopatu, Rex [illegible] cum collegiis, licentiam eligendi concedit [illegible]ibus, simul transmittit nomen ejus qvem eligi cupiat. Hunc morem defendens Bochelus, ait, *(h) Utcunqvam jus plebis designandi qui consecratur, eat nunc est penes Reges, qvatenus scilicet mores Regni cujusqve consuetudine permittunt.* Bilsonus autem Wintoniensis Episcopus operosissime de hac qvæstione disserens non semel affirmat, qvod certissimum est, *(i) Nullam e sacris formam divino jure præscriptam: cumqve Principes populi sint capita, & divini atqve humani Juris tam externa atqve publicæ administrationis curam, tam in sacris qvam in civilibus sibi creditam sibi habeant, has rationes necessario evincere electiones eorum fidei committi debere: saltem si onus illud in se suscipere voluerint.* Ejusdem hæc sunt verba: *Luce clarius apparet multos etiam Principes, præter Romanos Imperatores à prima Christianæ fidei professione, non solum summam Potestatem in electionibus Episcoporum habuisse, sed qvos eo honore dignos judicarunt, non expectatis populi aut Cleri suffragiis, propria auctoritate constituisse.* Non ultra extendam, qvod facillimum erat, exemplorum ac testimoniorum congeriem. Aut hæc satis sunt, aut nihil est satis. Qvisqvis igitur tot laudatissimos Reges, qvorum alii primi in regnis suis Christianam fidem sunt professi, alii Romanorum Pontificum ambitioni fortiter restiterunt, alii reformationem Ecclesiarum aut inchoarunt aut promoverunt, atqve in iis multos sanctimonia & eruditione celebres, damnare sacrilegii audet, qvasi in eligendo Episcopos aliqvid jure divino vetitum admiserint; is me tam temerarii judicii approbatorem non habebit.

27. Qvod vero qvidam in hoc electionis negotio Pastores alios ab Episcopis discernunt, nimirum qvia ipsi illis in locis vivunt in qvibus nulli sunt Episcopi, frustra est. Nam Pastores tales, etsi cum meis Presbyteris id commune habent qvod aliis non præsunt; habent tamen illud Episcopale,

---

(g) *Imo ad eos anteqvam Populi ubi Christo nomen dedissent pertinebant.*
(h) *Si velit scil. sed id rarius.* (i) *Imo falsissimum, cum Apostolorum præ eos qva divinum jus nostrum est, exempla supersint.*

[illegible], quod n[illegible] [illegible] : atque a[illegible] [illegible] Episcop[illegible] [illegible] Presbyteris (k) [illegible] [illegible]. Praterea, cum Episcopatus [illegible] Presbyteratum, qui Episcopatum [illegible] [illegible], [illegible] constituant [illegible] [illegible] Pastoralem, & [illegible] plus: ita ut à majori ad minus, [illegible] [illegible] procedat argumentatio. Veteres sane Imperatores [illegible] adeò [illegible] munerum Pastoralium collationem [illegible], quod aut à se, aut juxta leges suas [illegible] Episcopis [illegible] [illegible] rectè [illegible] non sine causa existimarentur. [illegible] & [illegible] mis Canonibus de Presbyterorum electione [illegible] [illegible]; [illegible] tota illa res Episcopalis erat (l) Arbitrii, ut [illegible] [illegible] tamen exempla quibus appareat [illegible] [illegible] à Regibus [illegible]. Onuphrium modo pro [illegible] [illegible], [illegible] tum [illegible] [illegible] ab Imperatoribus [illegible] [illegible] Pelagii Romani Pontificis Epistola, [illegible] ad sacras [illegible] Pr[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] Presbyterum, Diaconum, & Subdiaconum [illegible] [illegible] [illegible] batiis [illegible] quàs [illegible] Regibus [illegible] [illegible] Patriæ [illegible] jure [illegible], [illegible] [illegible] Zelandiæ & [illegible] Principes ab [illegible] Principibus, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] consuetudinem ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] antiqua [illegible] [illegible] Pastorem ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] Princeps subditis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nem [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] man, & ubi exspirat, & qua [illegible] [illegible]. Neque enim [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] o. In Italia [illegible] [illegible] Sclavus [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible]. In [illegible] Bel[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] potestas nulla. Quem Magistratus [illegible] [illegible]

(k) [illegible] [illegible]. (l) N[illegible], [illegible] [illegible].

ad prodeundum illas mittit, etiamsi docentem numqvam audierint, reverenter acci, iunt. Inmo reformationis multi Pastores hac sola vocatione contenti fuere. Denique Musculi effatum est: (m) *Pastorem Christianum de vocatione sua sollicitum esse non debere, neqve ambigere qvin Christiana ac legitima sit sua vocatio ubi ad Evangelium prædicandum à pio Magistratu aut Principe vocatus est.* Ecclesiarum ergò reformatarum doctrina Potestates divino jure non spoliat. Neqve sanè ipsi Ordines unqvam aliter existimarunt. Nam cum anno CIƆ IƆ LXXXVI. sine assensu ordinum Synodus habita esset, Comes Leicestrius præfectus harum partium, ut ad probandam Synodum ordines permoveret, XVI. Novembris testatus est eam probationem nemini detrimento fore in Jure instituendorum Pastorum. Ipsi vero Ordines eodem anno IX. Decembris die acta Synodica admiserunt additis qvibusdam exceptionibus; qvarum una hæc est; *ut Ordines, Nobiles, & urbium Magistratus, aliiqve, jus & consvetudinem retinerent instituendi & destituendi Pastores & scholarum Magistros.*

28. Videamus jam cætera, qvæ contra Summas Potestates hac in parte afferri soleant. Ajunt nonnulli Reges qvosdam & Principes abusos electionibus, aut per sordes, aut per gratiam. Qvod qvidem verum est; sed ad hujus controversiæ definitionem non pertinet. Nam abusus Juris neminem Jure privat, nisi forte subditum intercedente Superioris sententia. Multò minus abuti posse, ad amissionem Juris satis est. Alioqvi nemo certus erit cujusqvam Juris. Neqve verò minor est laudabilium electionum, qvas Reges fecerunt, numerus. Et contra ex popularibus electionibus res sæpè ad seditionem, cædes, vulnera, incendia, perducta est: neqve Clerus gratiæ & factionum semper expers, ne tunc qvidem. Ita ut si incommodorum metu everti possit electio, nulla ejus species sit substitura. Cum Genebrardus, infensus Juri Regio, dixisset Episcopos Romanos ab Imperatoribus electos, monstra hominum fuisse, contra à nostris ostensum est, aut bonos aut mediocres electos, à Clero verò & populo mera monstra prodiisse. (n) Accedit, qvod Summarum Potestatum magnitudo non tam facile qvàm privati largitionibus corrumpitur, neqve injustis aliorum desideriis æqvè obnoxia est. Deinde ordinatio, qvæ penes Pastores manet, & jus contradicendi,

(m) *Loc. Com. de Elect.* (n) *Reinoldus. 187.*

dicendi, qvod plebi relinqvitur, si non omnibus qvod vires humanas excedit, certè majoribus malis præcludit aditum.

29. Objiciuntur & Canones, & Patrum dicta qvædam. Vetus Canon, qvi est XXX. in eorum numero qvi vocantur Apostolici, de Magistratibus agit, non de Imperatoribus; & qvemadmodum proximè antecedens Canon nundinationibus, ita hic violentis intrusionibus opponitur: qvod verba illa indicant, *ἐγκρατὴς ἐκκλησίας γίνεται.* Ad eos ergò pertinet Canon, qvi non legitimè ordinati atqve examinati per vim Ecclesias invadunt, Magistratuum ipsis faventium auxilio aut fiducia. Sic & Parisiensis Synodus non electionem Regiam improbat, sed ordinationem; neqve omne Regis Imperium, sed id qvod fit contra Metropolitani & comprovincialium voluntatem, qvippe ad qvos ordinatio pertinebat. Nam ipse Rex Charibertus, qvo Imperatore hæc Synodus est habita, Pascentium eligit ad Episcopatum Pictonicum, qvem comprovinciales receperunt, ut rectè electum, & & ut aliud vellet Canon, nihil tamen ad rem faceret. Nam si factus est Rege consentiente, potuit aut ab ipso, aut ab aliis etiam Regibus, præsertim de optimatium sententia rescindi; cùm nullæ leges positivæ sint immutabiles: sin dissentiente Rege, jam neqve Canon ille vim legis habuit, neqve eo imminui jus Regium potuit. Certe ex qvo Reges eligere Episcopos cœperunt, plurimæ in Gallia Synodi sunt habitæ, qvarum nulla Reges eo nomine reprehendit: non una vero Regem monuit, ut qvantum par esset, studium ac curam constituendis Pastoribus adhiberet: ut satis appareat, nihil umqvam Galliæ Episcopos in isto eligendi modo deprehendisse, qvod legibus divinis esset contrarium. Nicenæ Synodi II. per qvam imaginum introductus est cultus, auctoritatem a nostris proferri satis indignum est. Et tamen, ne hujus qvidem alia est qvam illorum, qvibus jam respondimus, Canonum sententia. Affertur & Athanasii vox acrior in Constantium, qvi si summis affectus injuriis aliqvid protulisset, non tam generaliter verum, qvàm illis temporibus accommodatum, nihil mirandum esset; cum aliis qvoqve Patribus multa exciderint, qvæ rigidum examen non ferunt. Et tamen ipse Athanasius, utcunqve calidus hac in causa, nullum obtendit jus divinum; sed qværit, *ubi sit ille Canon, ut ex Palatio mittatur is, qui futurus sit Episcopus?* Ostendit ergò Canonicum non esse, qvod fiebat a Constantio: & rectè: Alius enim eligendi modus eo tempore in usu erat, Nicenæ Synodi auctoritate, & Constantini præceptis infirmatus. Qvimqvam autem

tem juſtis de cauſis conceditur Regibus à Canone recedere, tamen eo animo egredi Canonem, ut Arrianæ parti faventes ad Epiſcopatum promoverentur, minimè erat boni Imperatoris officium; ergò juſtius reprehenditur iſta eligendi ratio, ſi etiam omiſſa ordinatione obtruſi ſunt Eccleſiis Epiſcopi; qvod factum omninò credibile eſt. Neqve enim Orthodoxi ordinaturi erant Arrianos, aut cum Arrianis colludentes. Enimverò, obſtare jus divinum, qvo minus Rex Paſtorem eligat, nemo adhuc Patrum repertus eſt qvi diceret. Aliter ſenſiſſe apparet ſanctisſimos Epiſcopos, tum qvi Theodoſio eligenti paruerunt, tùm qvi Valentiniano electionem detulerunt.

30. Et hæc qvidem de ſummis Poteſtatibus veram religionem amplectentibus dicta ſunto. Nam ad eos Reges qvod attinet, qvi ſalutari fidei non aſſentiuntur, numqvam illos pii cœtus pro electione Paſtorum interpellabunt. Nam qvi ſperent defenſionem Eccleſiæ ab hoſtibus Eccleſiæ? Et, ut res feliciſſimè ſuccedat, tamen indecorum res Eccleſiæ κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἁγίων. (o) Qvin ipſi Reges à fide alieni ſi tale aliqvid ſibi arrogent, procul dubio gravius ſibi judicium accerſunt. Attamen, ſi omninò nolint Reges infideles admittere qvemqvam Paſtorem aut Epiſcopum niſi à ſe electum, atqve interim & Eccleſiæ τὴν δοκιμασίαν, & Paſtoribus aliis τὴν χειροϑεσίαν relinqvant, vix putem convenire Chriſtianis, ut homines alioqvi idoneos eo ſolo nomine repudient, qvod ab infidelibus Regibus commendentur: DEUS enim bonus etiam per malos opus bonum peragit. Non is ſum, qvi damnare audeam tot Chriſtianas Eccleſias in Thracia, in Syria, in Ægypto, qvæ Patriarchas aut minores Epiſcopos à Turcarum Rege accipiunt neq; novam eſſe hanc Chriſtianorum patientiam docet nos Barlaamus Epiſcopus Cyracenſis, cujus hæc ſunt verba: *Pontificatus qvilibet, qvomodo Bulgarenſis, dependet a Principe illius gentis: & Triballenſis ſimiliter à ſuo Principe: Antiocheno verò Patriarcha Armeniorum Rex dominatur: Hieroſolymitano autem & Alexandrino Ægyptiorum impiisſimus Princeps. Nullus enim horum Pontificatum recipit, non probante & decernente & conſentiente ſuo ſeculari Principe: Magis autem, & plurimum, & omnibus, ad qvos ſpectat electio, voluntate renuentibus, & cum Principe diſcordantibus, neceſſarium eſt finaliter, eum, qvem vult Princeps, Pontificem effici.* Nimirùm ſatius eſt Paſtorem idoneum, plebis teſtimonio lau-

(o) *1. Corinth. 6, 1*

laudatum, ab aliis Pastoribus ordinatum accipere arbitrio Principis qvam qvam infidelis, qvam Ecclesiarum vastitatem pati. Certè Esdras munus restituendi cultus divini à pagano Rege Artaxerxe sibi impositum non detrexit.

31. Sed ad nostras, hoc est, Christianas Potestates ut redeamus (istud enim obiter dumtaxat adspersum sit, ut occasio aliis detur hoc super negocio amplius cogitandi) monitos lectores volumus nos tota hac tractatione id unum exqvirere, qvid liceat non qvid unoqvoqve tempore expediat. Nam sive antiqva sive recentiora respicimus tempora, videbimus in *electionis* modo sæpissimè variatum. Neqve tantùm per sæcula & provincias, sed per annos qvoqve & urbes singulas. Adeo nihil certum est ea in re, qvam lex divina incertam reliqvit. Et sanè ubi non de jure, sed de optimo electionis modo qværitur, mirum qvàm multa sint qvæ in omnem partem probabiliter dici possint. Da mihi Cyprianum, & qvi eo ævo vixerunt, nihil erit à populari electione metuendum. (p) Da Patres Nicenos, libenter Episcopis electionem addicam (q) Da Theodosios, da Valentinianos, da Carolos Magnos, nullum erit à Regia electione periculum. At nos in fæce Ecclesiæ vivimus, & cum omnia rectè sunt circumspecta, nihil est qvod incommodo vacet. Itaqve nihil hic qvidqvam perpetuum præscribi potest. Τοῦ γὰρ ἀορίστου ἀόριστος ὁ κανών. (r)

32. Si tamen aliqvid consilii hac in parte dandum est, non displiceat mihi Justinianeorum temporum ratio, adhibita hac cautione, ne plebi invitæ Pastor obtrudatur, & simul salvo Summis Potestatibus jure rescindendi electiones si qvid forte in Ecclesiæ aut Reipublicæ perniciem erratum sit. Qvo jure non Francos tantum Reges, sed & veteres Romanos Imperatores sæpissimè usos facillimum probatu est. Ne testimoniorum acervus supra modum excrescat, (plenæ enim sunt omnes Historiæ, plenæ Synodi, plena Pontificum decreta) pauca adferam. Post Sisinnii mortem (s) plurimum suffragiis electus erat Proclus (t) ad Episcopatum Constantinopolitanum: electio hæc ab Imperatoribus rescissa est. Gesta ipsa (u) Romanorum Ponti-

---

(p) *Non solus tunc populus elegit.* (q) *Non solis Episcopis eam Nicena Synodus addixit. Fuit & sub Constantino qui Antiochiam Arrianis commisit.* (r) *Aristot. Ethic. 5. 14.* (s) *C Agathe dist 71.* (t *Concors Procli nulla fuit electio, itaque merito rescissa.* (u) *Ostendunt id post A.D. 500 fieri cœptum.*

Pontificum ostendi ut electum ordinari non potuisse; nisi decretum electionis prius transmitteretur in regiam urbem, id est, Constantinopolin, *idqve secundum antiqvam consvetudinem.* De Francis supra qvædam attulimus. Non omittendum tamen Pontificis Romani testimonium, qvi Lothario & Ludovico Imperatoribus fatetur ante consecrationem Episcopi percipi debuisse Imperialem licentiam, & Imperatoris Epistolam ad Metropolitanum, cum his verbis, *ut prisca consvetudo dictat*: & Platinæ illud; *nihil actum à Clero in eligendo Pontifice, nisi ejus electionem Imperator approbasset.* Et qvod alibi ostendimus de approbanda aut improbanda electione fuisse longas deliberationes, sic Rex etiam Angliæ Johannes electionem Stephani in Archiepiscopum Cantuariensem jure Regio rescidit. Multum errant, qvi arbitrium hoc Summarum Potestatum, qvo facta electio probatur aut improbatur, confundunt cum eo consensu qvo urbis cujusqve Magistratus secundum leges aut Canones, juxta Clerum, interdum & cum populo ad electionem concurrunt. Plurimum enim hæc inter se distant. Nam Summarum Potestatum arbitrium supra electionem; Magistratuum consensus pars electionis est: Illud Summis Potestatibus competit eo ipso qvo Summæ Potestates sunt; hoc Magistratibus ex lege positiva, nec propriè qvà sunt Magistratus, sed qvà honorata pars urbis. Itaqve Magistratuum electio intra urbis suæ fines stat; at Imperatores & Reges non tantum jus suum in urbibus, qvas habitant & qvarum Ecclesias freqventant, puta Constantinopoli, Parisiis, Londini, sed per omnia, si ita ex usu videatur, Imperii sui loca exercent: ut Imperator Constantinopolitanus (x) Romæ, Mediolani: Rex Francorum Rothomagi, Pictavii, (* Tusculi, Reati; Rex Angliæ, (y) Cantabrigiæ, Eboraci, & ita deinceps. Deinde Magistratus suffragiis potest vinci, Summa potestas non potest. Itaqve Calixtus Pontifex Romanus eo ipso tempore, qvo Henricus Imperator coactus de jure investiturarum cesserat, permisit Imperatori adesse electioni, & suborto dissidio saniori parti consensum atqve auxilium præstare. Qvo ipse Imperator de Summo Imperio devolutus, & in Magistratuum ordinem redactus est. (z) Certè, ut electionem permittat aliis, jus illud liberæ approbationis à se abdicare tuto non potest is qvi Summo Imperio fungitur.

 33. Etiam

(x) *Nihil Imperatori hodie juris Constantinopoli nec Romæ.* (* *Nihil Francis Tusculi & Reati juris est.* (y) *Malmesb. lib. 5. de gest. Angl.* (z) *Ursperg in Chronico.*

33. Etiam post peractam electionem jus removendi certam personam à certi loci ministerio, etsi penes alios esse qvoqve possit, numqvam non esse penes Summam Potestatem debet. Sic ejecit Salomo Abjatharem, ne esset DEI Sacerdos. Episcopos Romanos non semel Imperatoria Potestate depositos ipse Bellarminus confitetur. Cujus rei facilis est probatio. Nam si Summa Potestas jus habet aliqvem urbe aut provincia interdicendi, necessariò etiam jus habet interdicendi ministerio hujus urbis aut provinciæ: Hoc enim illi inest, ac cujus totum est in Potestate, ejus in Potestate pars non esse non potest. Neqve duntaxat hoc poterit Summa Potestas per modum pœnæ, sed & per modum cautionis, puta si qvis Pastor à plebe rapiatur in materiam tumultus, qvod forte etiam sine crimine ipsius accidere poterit: Nisi enim hoc posset Summa Potestas, Respublica ad tuendam securitatem suam sibi non esset αὐτάρκης. Errant autem, qvi putant necessario ejusdem esse eligere & removere. Nam Summa Potestas non solum interdicere potest publicis actibus, sed & privatis, ad qvos ipsas personas non eligit, puta negotiatione, conductione; ut supra, cum de jurisdictione ageremus, ostensum est, idemqve ostendunt exempla. Nam octo aut plures Romanos Episcopos constat ab Imperatoribus depositos, modò cum Synodo, modò absqve Synodo, qvorum aliqvam multi à Clero populoqve Romano electi fuerant.

CAPUT XI.

De muneribus in Ecclesia non omnino necessariis.

SUMMARIUM.

1. Qvanti referat distingvere in regimine Ecclesiastico inter necessaria & non necessaria. 2. Episcopi vox explicatur & ostenditur in hac qvæstione significare Pastorem, qvi Pastoribus præsit jure qvodam perpetuo. 3 Episcopatum ita sumptum nulli Juri divino repugnare. 4. Esse ab Ecclesia universali receptum. 5. Initium habuisse ab Apostolicis temporibus. 6. Divino Judicio esse approbatum obiter de Ambrosii loco. 7. Episcopos nominatos Angelos, Apostolos,

ſtolos, προεστῶτα. 8. Exemplum Epiſcopatus potuiſſe ſumi ex lege naturali & Pontificatu Moſaico, credibilius tamen ſumptum ab Archiſynagogis. 9. Magnas in Eccleſiam utilitates ex Epiſcopatu redundaſſe. 10. Epiſcopalem eminentiam non eſſe divini præcepti. 11. Non plane univerſaliter obſervatum, ut cuivis civitati unus præeſſet Epiſcopus, & penes qvos ſit jus ordinandi. 12. Non leves fuiſſe cauſas cur his temporibus, nonnullis in locis ad tempus certè aliqvod Epiſcopatus omitteretur. 13. Ignotos fuiſſe Apoſtolicæ & veteri Eccleſiæ Presbyteros temporarios. 14. Veterem omnem Eccleſiam Presbyterorum vocabulo in Eccleſia non alios qvam Paſtores intellexiſſe in verbo & Sacramentis occupatos: ſimul ambigvitas vocis Seniorum excutitur. 15. Aſſeſſores qvi à nonnullis Presbyteri vocantur, non eſſe ex divino præcepto. Solvitur locus Matt. 18. Explicantur Synedria Judæorum tum minora, tum magnum; & oſtenditur apud Judæos eoſdem fuiſſe qvi de ſacris & profanis jus dicebant. Qvæ ſint negotia Dei, qvæ Regis. 16. Presbyterorum vox qvid in N.T. ſignificet, & imprimis qvæ ſit ſententia loci 1. Timoth. 5. v. 17. Licite potuiſſe inſtitui Aſſeſſores Paſtorum laicos, aut à ſumma Poteſtate aut ab Eccleſia. 18. Probatur ex ſacris Literis hanc inſtitutionem Deo non diſplicere. 19. Non deeſſe in pia antiqvitate exempla, qvæ nonnihil ad hunc morem accedant. Qvi ἔκδικοι ſive Advocati Eccleſiarum; Qvi φροντισταί: Qvi πρεσβύτιδες, qvi in Anglia Oeconomi & adſiſtentes. 20. Utilitatem non ſpernendam ab iis Adſeſſoribus poſſe haberi. 21. Sub certis tamen cautionibus: ubi de more Genevenſi eligendi iſtos Adſeſſores.

1. MULTUM refert ad retinendam Eccleſiarum pacem inter ea qvæ jure divino præcepta ſunt, & qvæ non ſunt, accuratè diſtingvere: Nam etiamſi ritus aut regiminis modus aliqvantum differat, nulla inde ſeqvitur Eccleſiarum divulſio, qvandiu pars neutra ſuo mori divini præcepti auctoritatem adſcribit. Et hac præcipuè de cauſa laboratum à nobis eſt, ut oſtenderemus jure divino non eſſe vetitum

vetitum eligendi modum, qvo Reges piiqve Principes nonnulli hodie utuntur. Non qvod eorum exempla aliis imitanda proponamus (possunt enim alii electionis modi, aut per se utiliores esse, aut certe nationum ingenio & Ecclesiarum qvarumdam statui aptiores, aut ob ipsam consvetudinis vetustatem præferendi) sed ne Reges simulqve ipsas Ecclesias, in qvibus mos ille servatur, temeraria damnatione à nobis alienemus. Qvod de electione fecimus, idem faciendum est nobis de muneribus Ecclesiasticis, qvibus aliæ Ecclesiæ hoc seculo Reformatæ utuntur, aliæ non utuntur: Nimirum ut ostendamus nihil de iis in alteram partem definitum juris divini præcepto, qvo posito facile apparebit regiminis diversitatem non debere obstare fraternæ unitati. Ad intelligendum jus Summarum Potestatum tractatio hæc omnino necessaria est. In his enim qvæ præcepto divino sunt definita, executionis necessitas Summæ Potestati incumbit: In cæteris est aliqva eligendi libertas. Accedit qvod, ut supra diximus, Ecclesiastici regimen fermè seqvitur τῆς πολιτείας τύπον, qvod à Britanniæ qvoqve Rege sapientissimo observatum est. Præcipuè autem inter Protestantes contendi solet *de eminentia Episcopali*, & de munere eorum qvi cum Pastores non sint, id est, nec prædicent nec sacramenta exhibeant, Pastoribus tamen assident, & à qvibusdam *Presbyteri* appellantur. De utroqve videamus; qvantum instituti permittit ratio. Sunt enim hæ qvæstiones ab aliis tanta argumentorum copia tractatæ, ut vix qvicqvam sit qvod addi possit, præcipuè verò doctissimus Beza cum Genevense regimen tuendum suscepisset; tum qvæ pro Adsessoribus istis, tum qvæ contra Episcopos dici poterant, qva pollebat vi ingenii, latissime explicavit; & ex adverso Anglicanæ Ecclesiæ laudatores Saravia & Wintoniensis Episcopus tam pro Episcopis, qvam contra Adsessores istos acerrime disputarunt. Ita ut qvi exactam harum rerum cognitionem desiderant, ad illorum libros sint remittendi. Nos ergo minuendæ, non deducendæ controversiæ operam daturi, in paucas definitiones ea contrahemus, qvæ aut confessa sunt utrimqve, aut ita evidenter probari possunt, ut nisi a contumacibus negari neqveant.

2. Agimus autem primo loco de Episcopis, qva voce uti nobis liceat eo significatu, qvo Synodi universales ac œcumenicæ, ac Patres universi perpetuo usu reperiuntur. Qvippe Apostolicis temporibus certum est etiam

distinctis

distinctis functionibus, (a) vocabula haud æqve distincta. Nam Apostolorum, [illegible] & *Presbyterorum* vocantur & διάκονοι & [illegible], neq [illegible] usi [illegible] nomen uni [illegible] quod [illegible] adhæresceret, ut [illegible] *cogitatione*, [illegible] Juris vocibus [illegible]. [illegible] *Episcopi* nihil [illegible] ex natura vocis [illegible] *inspectorem* atqve [illegible] (b) [illegible] (ut Hieronymus [illegible] *ipsum attente* [illegible] significet, [illegible] Hebræorum פקיד, quo [illegible] Magistratibus datur, [illegible] lerunt; & apud Athenienses [illegible]. Apud Romanos [illegible] ædiles municipales hoc nomine [illegible], (c) & [illegible] *Campana ora Episcopum* dicit constitutum) sub Apostolis qvoqve & Apostolicis viris ex usu Hellenistarum qvibusvis Ecclesiæ Pastoribus tributum est. Neqve tamen eo minus proprio ac peculiari [illegible] addidi [illegible], qui & cum cæteris [illegible] gregi & præter cæteros ipsorum pastorum [illegible] *ctores* essent constituti. Qvare suo & [illegible] abutuntur, qui cum hanc qvæstionem tractandam susceperint, [illegible] communi [illegible] Pastoribus omnibus Episcopi nomen, cum ea vox multo etiam pateat latius. Neqve minus [illegible] aerem [illegible], qvi magno conatu id agunt, ut probent omnibus omnino Pastoribus res qvasdam communes, jus scilicet prædicandi, sacramenta exhibendi, & si qvid [illegible]: Non enim de his in qvibus conveniunt, sed de ea, qvæ ipsos distingvit, eminentia qværitur. Illud vero aliqvanto etiam absurdius, qvod qvidam, ut probent nihil distare Episcopos à meris Presbyteris, Patres adducunt testantes, *Episcopos omnes paris esse meriti*: qvasi dicas *omnes Romanos Senatores pares fuisse Consulibus*, qvia ut [illegible]qve Consulis par fuit dignitas, sed aut sibi aut lectori iratus est, qvi talia refutat.

3. De Episcopatu ergo, id est unius Pastoris inter cæteros eminentia, primum statuimus eum nulli Juri divino repugnare. Siqvis contra sentiat, hoc est, si qvis totam veterem Ecclesiam condemnet stultitiæ aut etiam impietatis, ei procul dubio incumbit onus probandi, cui implendo nihil ad[illegible] præter illud (d) *Qvicunqve voluerit inter vos magnus fieri, sit vester Minister*; &, (e) *qvicunqve inter vos voluerit primus esse, sit vester*

Z *Mini-*

(a) *Sub Apostolis distinctæ non fuere functiones Episc. & Presbyt.*
(b) *Aristophanes [illegible].* (c) *L. ult. D. de muner. & honorib.* (d) *Matth. 20.26* (e) *Marc. 10. 44.*

Minister. Sed profecto non interdicitur hic Ecclesiæ Pastoribus eminentia omnis aut Primatus inter Pastores, sed monentur omnes Pastores, ut sciant injunctum sibi ministerium, non autem datum Imperium. Præcedit enim, *Reges gentium dominantur, & magnates jus Potestatis exercent, vos autem non sic.* Imo multo rectius hoc loco ostendas concedi eminentiam & primatum. Qvod enim apud Matthæum & Marcum est, *Qvi voluerit magnus fieri*, & *primus esse*, id apud Lucam est, qvi maximus est inter vos, & qvi *præest* aut *ductor* est ὁ ἡγέμενος. Adde qvod Christus suo ipsos hortatur exemplo; *Filius hominis non venit ut sibi ministraretur, sed ut ministraret:* non ergo facit ministrandi præceptum, qvin major sit aliqvis etiam iis qvibus ministrat. *Vos*, inqvit, (f) *mihi dicitis magister ac Domine: ac bene dicitis; sum enim. Itaqve si ego lavi vobis pedes, vester Dominus ac præceptor, vos qvoqve debetis alii aliorum pedes lavare.* Et qvomodo potuit Christus improbare munerum Ecclesiasticorum disparitatem, cum ipse constituisset LXX. Evangelistas *secundi Ordinis & minoris gradus*, ut Hieronymus loqvitur, (g) *dignitate* minores Apostolis, ut loqvitur Calvinus? Multoqve clarius triumphans jam in Cœlo, *dedit alios qvidem Apostolos, alios vero Prophetas, alios Evangelistas, alios Pastores & Doctores*, (h) non functionibus tantum, sed & gradibus qvibusdam distinctos. *Dedit enim DEUS in Ecclesia primum Apostolos, secundo loco Prophetas, tertio Doctores.* (i) Ipsum Diaconum ab Apostolis institutum satis arguit non esse à Christo Imperatam munerum Ecclesiasticorum æqvalitatem. Hoc ergo primum & minime dubiæ veritatis ponamus in qvo Zanchium, Chemnitium, Hemmingium, Calvinum, Melanchtonem, Bucerum habemus consentientes; imo & Bezam, hactenus ut dicat, *qvod unus qvupiam cæterorum Judicio compresbyterorum delectus, Presbyterio προεστὼς esset & permaneret*, id reprehendi nec posse nec debere.

4 Alterum est, Episcopatum eum, qvem tractamus, ab Universali Ecclesia receptum. Apparet hoc ex Conciliis universalibus, qvorum nunc qvoqve apud pios summa auctoritas. Apparet etiam ex collatione Synodorum aut Nationalium aut Provincialium, qvarum nulla fere est, qvæ non manifesta Episcopalis eminentiæ signa præferat. Patres omnes, nemine excepto,

(f) *Joan. 13. 13. 14.* (g) *Ad Fabiol.* (h) *Ephes. 4. 11.* (i) *1. Cor. 12, 28.*

cepto, idem testantur, qvorum is, qvi minimum Episcopatui defert, est Hieronymus, ipse non *Episcopus* sed *Presbyter.* Hujus ergo unius sufficit testimonium: (k) *In toto orbe decretum est, ut unus de Presbyteris electus cæteris superponeretur, ad quem omnis cura Ecclesiæ pertineret.* Qvin adeo universalem constat fuisse hanc consvetudinem, ut etiam apud Hæreticos, qvi ex Catholica venirent, servaretur. Auctor Homiliarum in Matthæum, (l) *Qvare qvia hæc omnia, qvæ sunt propria Christi in veritate, habent & hæreses in schismate, similiter Ecclesias, similiter Scripturas, similiter Episcopos, cæterosqve Clericorum Ordines, similiter Baptismum, Eucharistiam, & cætera omnia.* Aerii sane hic error ab omni Ecclesia (m) damnatus est, qvod diceret *Presbyterum ab Episcopo nulla differentia discerni debere.* Ipse Hieronymus ei, qvi scripserat *nihil interest inter Episcopum & Presbyterum,* respondit, *hoc satis Imperite, in portu ut dicitur, naufragium.* Consensum hac in re totius Ecclesiæ etiam Zanchius agnoscit.

5. Tertium hoc sit, Episcopatum initium habuisse *Apostolicis temporibus.* (n) Testantur hoc catalogi Episcoporum apud Irenæum, Eusebium, Socratem, Theodoretum, atqve alios, qvi omnes incipiunt ab *Apostolica ætate.* Tantis autem auctoribus, atqve ita inter se consentientibus, fidem derogare in re historica, non est nisi irreverentis & pertinacis animi. Perinde enim id est, qvasi neges verum esse qvod omnes tradunt Romanorum historiæ, Consulatum cœpisse ab exactis Tarqviniis. Sed rursus Hieronymum audiamus; *Alexandriæ,* inqvit, (o) *à Marco Evangelista Presbyteri unum semper ad se Electum in Celsiori gradu collocatum Episcopum nominabant.* Obiit Marcus Octavo Neronis anno: (p) cui vivente adhuc Johanne Apostolo successit Anianus, Aniano Abilius, Abilio Cerdo; eodem Apostolo superstite post mortem Jacobi Simon Episcopatum Hierosolymitanum, post mortem Petri Pauliqve Romanum Linus, Anacletus, Clemens:

(k) *Epist. 85.* (l) *Recentior fuit cum se ab Adscensione Dominica 900. scripsisse profiteatur.* (m) *Ab uno Epiphanio primum id damnatum, non ab Ecclesia: Schisma vero (cujus reus Aerius) ab hæresi non distinxit Epiphanius.* (n) *Habuit Apostolicis temporibus locum Episcopatus, sed alterius generis: à vulgato in ætate primorum qvorum nomina catalogis initio inserta sunt.* (o) *Ep. 85.* (p) *A.D. 62. April. 25. fer. 2.*

(q) Antiochenum vero Evodius & Ignatius gesserunt. Hæc cert[illegible] spernenda antiqvitas, cui Ignatius ipse, (r) Apostolorum coævus, & [illegible] hunc proxime seqvuntur, Justinus Martyr, & Irenæus apertissima [illegible] nia præbent, qvæ transcribere nihil est opus. Cyprianus; *Jam [illegible], per omnes Provincias & per urbes singulas constituti sunt [illegible]*

6. Qvartum est Episcop. hunc divino jure approbatum, aut ([illegible] cerus loqvitur) visum Spiritui Sancto, ut inter Presbyteros unus curam [illegible] gularem gereret. Irrefragabile argumentum huic assertioni præbet [illegible] na Apocalypsis: ipse enim CHRISTUS scribi jubet *septem Angelis [illegible] [illegible]* Qui per *Angelos* ipsas Ecclesias intelligunt, manifestis [illegible] contradicunt. Nam *Candelabra sunt Ecclesiæ*, inqvit CHRI-STUS, *stellæ autem Angeli septem Ecclesiarum.* Mirum est, qvo [illegible] trahat homines contradicendi libido, qvando ea, qvæ tam aperte [illegible] Spiritus Sanctus, audent confundere. (s) Non negamus cuilibet Pastori generali qvodam significatu aptari posse Angeli nomen: at hic mand[illegible] est uni in qvalibet Ecclesia scribi. An ergo unus in unaqvaqve duntaxat civitate Pastor? minime vero. Nam jam a Paulinis temporibus [illegible] plures Presbyteri constituti ad pascendam Ecclesiam DEI. (t) Cur ergo ad unum in unaqvaqve Ecclesia mittuntur literæ, si nemo unus peculiarem qvandam & [illegible] functionem? *Sub Angeli nomine*, inqvit Augustinus, *laudatur præpositus [illegible]*. (u) Hieronymus *Angelos Ecclesiis præsidentes* dixit. Si qvis recentiores [illegible] mavult, en Bullingerus, *Destinatur Epistola Cælestis Angelo Smyrnensis Ecclesiæ, id est, Pastori. Testantur autem [illegible] Angelum sive Pastorem [illegible] Smyrnensis Ecclesiæ Polycarpum fuisse ordinatum ab Apostolis, ab ipso, inqvam, Johanne, [illegible], ac vi[illegible] [illegible] anno Lxx[illegible].* Verum est qvod de Polycarpo Bullingerus [illegible] Irenæus: (x) *Polycarpus non solum ab Apostolis [illegible] cum multis ex iis, qui Dominum nostrum viderant, sed [illegible] in ea qvæ est Smyrnæ Ecclesia constitutus Episcopus, quem & nos [illegible] in prima nostra ætate* & Tertullianus; *Smyrnæorum*

(q) [illegible] *Romanam Ecclesiam Linus, Clemens, Cletus, A[illegible] [illegible]rexere.* (r) *Supposititiæ cum sint Epist. ei adscriptæ, [illegible] earum [illegible]* (s) *Veteres seqvuti sunt qvotqvot seculo nostro conf[illegible]erunt.* (t) *Actor. 20.17.18.* (u) *Hæc Augustini verba. Vide Ep. 162.* (x) *Lib. 3 cap. 3.*

nsorum Ecclesia habens Polycarpum ab Johanne collocatum refert. & alibi: *Habemus Joannis alumnas Ecclesias: Nam etsi Apocalypsin ejus Marcion respuit, ordo tamen Episcoporum ad originem recensus in Joannem stabit auctorem.* Audiamus & Marloratum; *ab Ephesina Ecclesia incepit Ioannes ob [illegible] celebritatem, nec populum aggreditur, sed Principem Cleri, utique Episcopum.* Sed major forte Bezæ aut Rainoldi auctoritas. Videamus ergo qvantum ab ipsis veritas impetraverit. Beza *Angelo, id est, προεστῶτι quem nimirum oportuit imprimis de his rebus admoneri, ac per eum cæteros collegas, totamqve adeo Ecclesiam.* Rainoldus; (y) *in [illegible] Ecclesia, etsi plures essent ad ipsam administrandam Presbyteri & Pastores, tamen pluribus illis unus præerat, quem Servator Angelum Ecclesiæ appellat, atque ad illum ea scribit, quæ ex illo cæteri discerent.* Sane, si à Dione Prusæo recte dictum est, Reges Regnorum suorum esse genios; & in ipsis sacris literis Reges Angelorum nomine appellantur: qvis non videt Presbyterorum quoque Principi hoc ipsum nomen jure qvodam eximio competere? CHRISTUS ergo scribens illis Episcopis, ut eminentibus in clero, haud dubie eminentiam hanc Episcopalem probavit. Vetustissimi Græci Codices novi Testamenti in fine alterius ad Timotheum hæc verba præferunt πρὸς Τιμόθεον δευτέρα τῆς Ἐφεσίων ἐκκλησίας πρῶτον ἐπίσκοπον χειροτονηθέντα, ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης, ὅτε ἐκ δευτέρου παρέστη Παῦλος τῷ Καίσαρι Νέρωνι. Ubi Episcopi voce merus Presbyter intelligi non potest: non modo, qvia successiones in Ecclesiis per meros Presbyteros non memorabantur, verum etiam qvia ante Timotheum constat Ephesi Presbyteros fuisse. Sub Epistola ad Titum in iisdem Codicibus hæc leguntur: πρὸς Τίτον τῆς Κρητῶν ἐκκλησίας πρῶτον ἐπίσκοπον χειροτονηθέντα, ἐγράφη ἀπὸ Νικοπόλεως τῆς Μακεδονίας. Neqve sane de Timotheo aliter existimavit scriptor ille, qvi vulgo Ambrosius dicitur, cujus hæc sunt verba: *Timotheum Presbyterum a se creatum (Apostolus) Episcopum vocat, qvia primi Presbyteri Episcopi appellabantur, ut recedente eo seqvens ei succederet: sed qvia cœperunt seqventes Presbyteri indigni inveniri ad tenendos primatus, immutata est ratio prospiciente Concilio, ut non ordo sed meritum crearet Episcopum multorum Sacerdotum Judicio constitutum, ne indignus temere usurparet, & esset multorum scandalum.* Fatetur [illegible] inter Presbyteros Primatum ab Apostolo agnosci. Qvod

 autem

(y) *Colloq. cum Harto cap. 8. sect. 3.*

autem qvidam viri docti ex his rebus circularem qvandam præsidentiam firmare voluerunt, in eo ipsis, qvidqvid est veterum monumentorum, obstat; neqve Ambrosii verba patrocinantur. *Recedente* enim est *moriente aut abeunte.* Et qvod Sacerdotales ἐφημερίαι huic interpretationi h-m-n-e afferuntur, nemo non videt qvam à re alienum sit, cum ista ad προεδρίαν nihil faciant, qvæ semper fuit penes summum Sacerdotem, atqve alios itarum Classium Principes. Ætatis autem ordinem, an potius functionis diuturnitatem in constituendis Episcopis, valuisse vult scriptor qvem diximus. In qvo etsi veterum nemo ipsi assentitur, tamen, si de qvibusdam intelligatur Ecclesiis, qvod dicit fide non caret. Nam & Archimandritas Monachismi initio electos κτ̔ βαθμὸν ex constitutionibus Justiniani (z) apparet. De omnibus autem Ecclesiis credi idem vetat Hieronymi de Alexandrino more testimonium. De Timotheo idem ille scriptor: *Timotheum jam creatum Episcopum per Epistolam instituit, qvo modo debeat Ecclesiam ordinare.* Idem de Tito: *Titum Apostolus consecravit Apostolum, & ideo commonet eum, ut sit sollicitus de Ecclesiæ ordinatione.* Neqve aliæ de Tito Timotheoqve Epiphanii, Eusebii, Chrysostomi, Oecumenii, Theodoreti, Theophylacti, Primasii, sunt sententiæ, ut prolatis verbis alii abunde demonstrarunt. Ipsa Chalcedonensis Occumenica Synodus (a) actione xi sic ait; *à sancto Timotheo usqve nunc XXVII Episcopi facti omnes in Epheso ordinati sunt.* Neqve enim vetustas verum id credidit, qvod nunc qvidam intrepide affirmant, Evangelistæ qvi essent, eos fieri non potuisse Episcopos. Nam qvamdiu Provincias obambulabant, Evangelistarum fungebantur munere; ubi vero uno in loco uberem messem conspicati, eam diutina præsentia fovendam crederent, sine dubio Presbyterio præsidentes omnia Episcoporum munia implebant. Qvam ob causam Apostolos qvoqve certarum urbium Episcopos vere fuisse antiqvitas credidit: nempe iis in locis, ubi diutius substiterunt, aut, ut magis proprie loqvar, ἐκάθισαν. Qva voce Pauli moram apud Corinthios Lucas admodum ἐμφατικῶς expressit. (b) Sed præter Timotheum ac Titum alios qvoqve ab Apostolis in Episcopale culmen evectos legimus. De Evodio Ignatius (c) ad Antiochenos ita scribit:

(z) *L. sacris nostris Cod. de Episc. & Cl. Novell. 123. cap. 34. Non vetat.*
(a) *Non Chalcedonensis Synodus sed Leontius Magnesianus qvem refellit Philippus Diac. Constantinopolitanus.* (b) *Actor. 18. 11.*
(c) *Suppositititius.*

ſcribit: ὃς πρῶτος ἐνεχειρίσθη παρὰ τῶν ἀποστόλων τὴν ὑμετέραν προστασίαν. Qualem autem προστασίαν intelligat Ignatius, dubium non eſt, cum ubiqve Epiſcopum à Presbyteris diſtingvat iiſqve præponat ἄνευ τοῦ ἐπισκόπου μηδὲν πράττειν ὑμᾶς ἀλλ' ὑποτάσσεσθαι τῷ πρεσβυτερίῳ, & alibi (d) τὸ ἀξιονόμαστον πρεσβυτέριον, ἄξιον ὂν τοῦ Θεοῦ, οὕτως συνήρμοσται τῷ ἐπισκόπῳ, ὡς χορδαὶ κιθάρᾳ. Ruſum alibi: (e) τί γάρ ἐστιν ἐπίσκοπος, ἀλλ' ἢ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας ἐπέκεινα πάντων κρατῶν, ὡς οἷόν τε ἄνθρωπον κρατεῖν μιμητὴν γινόμενον κατὰ δύναμιν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ; τί δὲ πρεσβυτέριον ἀλλ' ἢ σύστημα ἱερὸν σύμβουλον καὶ συνεδρευταὶ τοῦ ἐπισκόπου. Et in illa ipſa ad Antiochenos: οἱ πρεσβύτεροι ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον, ἕως ἀναδείξῃ ὁ Θεὸς τὸν μέλλοντα ἄρχειν ὑμῶν. Hic eſt ille Ignatius (f) *qvi Chriſtum in carne vidit, cum Apoſtolis vixit*, & Epiſcopatum in Eccleſia Antiochena poſt Evodium geſſit.

7. Qværi poteſt cum tam antiqvum qvoqve, & ipſi CHRISTO approbatum ſit munus eorum, qvi perpetua qvadam dignitate Presbyteris præerant, qvo nomine is honor appellatus fuerit, anteqvam illud Epiſcoporum commune nomen huic præſidentiæ peculiariter tribui cœpit? Qvod circa Neronis annum octavum contigiſſe putat Hieronymus: Patres veteres hos Presbyterorum Principes putant (g) *Apoſtolos* appellatos. Et ſane apud Cyprianum, alioſqve auctores reſtant non pauca obſcura ejus locutionis veſtigia: atqve ipſe Paulus cum ſe nihilo minorem *ſummis Apoſtolis* dicit, videtur innuere alios qvoſdam eſſe *minores Apoſtolos*: eoqve ſenſu interpretatus eſt Theodoretus eum Pauli locum, qvo Epaphroditus Philippenſium vocatur *Apoſtolus*: (h) ſed verius hanc qvoqve vocem hinc ſumptam ex uſu Judæorum Helleniſtarum. Nam qvi decimas aut collectas adferebant, Hebræis vocabantur שלוחים Helleniſtis *Apoſtoli*. Qvæ vox eo ſenſu extat in conſtitutione Arcadii & Honorii, (i) diciturqve eorum fuiſſe officium, ut à Singulis Synagogis exactas ſummas, ad Patriarcham portarent: qvare & Paulus cum Apoſtoli vocabulo addit λειτουργὸν τῆς χρείας μου, oſtendit à Philippenſibus miſſum ad ſe Epaphroditum cum pecuniis, ſicut & alibi miſſos cum Tito fratres *Eccleſiarum* vocat *Apoſtolos*: (k) *Angeli* nomen antiqvitus

---

(d) *Epiſt. ad Epheſ.* (e) *ad Tral.* (f) *Imo alius.* (g) *Putaſſe unde conſtat?* (h) *Philipp. 2. 25.* (i) *Leg. ſuperſtit. Cod. Th. de Jud.* (k) *2. Cor. 8. 2.*

q[illegible]s ei datum, q[illegible] *Episcopus* d[illegible] cœpit, Apocalypsis evincit [illegible] enim [illegible] vocem apparet, cum & Epistolæ [illegible] scriptæ [illegible] populariter [illegible] *Stellarum* Mysterium *Angelorum* appellatione [illegible] explicetur [illegible] simplicissima videtur fuisse nuncupatio [illegible] enim nomine *Episcopum* appellat Justinus Martyr in Apologia II.

8 Est & alterum qvod qværi potest: Qvo potissimum exemplo [illegible] scopatus Eminentia in Ecclesia sit introducta. Apud Gentes [illegible] isse Sacerdotum in aperto est. Neqve novum morem aut Græcis [illegible] è Græcia [illegible] proprium nos docet Druidum disciplina. *D[illegible]*, inqvit Cæsar, *præest unus, qvi summam inter eos habet auctoritatem.* [illegible] matricum Urbium eminentia, in sacris qvam sit antiqva Thucydides [illegible] decet, qvi de Corcyreis loqvens colonis Corinthiorum, ita [illegible] πα. γ[illegible] τοῖς κοινοῖς διδόντες γέρα τὰ νομιζόμενα [illegible] Κ[illegible] [illegible] [illegible] ἱερῶν ὥσπερ αἱ ἄλλαι ἀποικίαι [illegible] qvem [illegible] tus Scholiastes [illegible] ἐκ τῆς [illegible] λαμβάνειν [illegible] num Cattorum ἱερέα summum haud dubie Strabo nominat. Et apud Burgundiones *Sacerdotem Maximum* Marcellinus: huncce morem (l) Deus ipse in Republica Judaica [illegible] probavit cum omnibus Sacerdotibus [illegible] summa cum auctoritate præfecit; qvi qvidem [illegible] in [illegible] CHRISTI imaginem præbuit, non [illegible] Pontifices [illegible] ad hunc [illegible] usum referenda est. [illegible] qvoqve [illegible] serviit hæc Sacerdotis Eminentia, non minus qvam Regia Potestas, qvæ & ipsa CHRISTUM suo modo adumbravit. Qvanqvam ergo hoc exemplum sufficere posset, mihi tamen Ecclesiæ Christianæ constitutio non tam ad templi H[illegible], qvam ad Synagogarum exemplar videtur expressa. (m) Nam Synagogæ multis in locis sine Imperio erant, qvemadmodum & Ecclesia CHRISTI à se non habet. Accedit qvod qvocunqve venirent Apostoli, inveniebant Synagogas satis recte constitutas jam à Babylonicæ [illegible] temporibus, qvæ [illegible] fidem CHRISTI susciperent, sicut [illegible] Evangelium prædicabatur, causæ nihil erat, [illegible] g[illegible] d[illegible], qvod [illegible] sæculorum [illegible] commendabat, neqve [illegible] grave erat in re tali institutionibus se Judaicis accom-

m[illegible]

(l) [illegible] *sed κατὰ τι [illegible] Pontificem CHRISTI [illegible] esse voluit.* (m) *[illegible] in Act. 13. 15.*

modare. In omni autem Synagoga certum est unum fuisse, qvi Hebræis ראש הקהל Græcissantibus autem Judæis ἄρχων τῆς συναγωγῆς aut una voce ἀρχισυνάγωγος diceretur; qvod etiam in Evangelio, & in Actis Apostolicis sæpiuscule legitur, & ita qvidem, ut unum Synagogæ Principem ubiqve designet, præterqvam Actor. xiij, ubi voce paulo laxius sumpta in una Synagoga plures nominantur ἀρχισυνάγωγοι nimirum tum is, qvi Hebræis vocabatur ראש הקהל, cum etiam ii qvi פרנסים dicebantur, qvæ vox Syriaca est, cui respondet Græca ποιμένες: ita enim nos docent Hebræorum magistri fuisse in qvaqve Synagoga unum *Synagogæ Principem* (is respondet Episcopo) deinde *Pastores*, qvos dixi (qvod officium & nomen in Ecclesia Christiana manet) & עברים *Eleemosynarios*, qvi *Diaconis* respondent. Illo uno igitur in loco ita Pastores juncti Archisynagogo vocantur ἀρχισυνάγωγοι. Sicut sæpe in novo Testamento summus Sacerdos, cum proximis Sacerdotibus, vocantur ἀρχιερεῖς, qvi apud Jeremiam *seniores Sacerdotum*. (n) In Codicis Theodosiani legibus non semel (o) apparet nomen *Archisynagogorum*, & ita qvidem ut distingvantur à *Patribus Synagogarum*, qvi in aliis legibus *Majores* aut etiam *Seniores* vocantur. (o) Hos ipsos *Archisynagogos* Justinianus in Novella appellat *Archipherekitas*, & à *Presbyteris* Judæorum distingvit. Est autem *Archipherekita* vox Syrogræca, nam Hebræis lectiones sacri Codicis vocantur פרקים: περιοχὴν id extulisse videtur Lucas Actorum viii.32. alludente ad Hebræorum sonum, voce Græca. *Archipherekitæ* ergo sunt, qvos Constantius dicit in Synagogis legi præsidere, sicut & Philo Essenorum Antistitem πρόεδρον vocat. Hi *Archipherekitæ* suæ *Archisynagogæ* alios habebant supra se, qvi *Primates* dicebantur, qvales in utraqve Palæstina singulos, & in Provinciis aliis alios fuisse, apparet ex Imperatorum constitutionibus. (p) Et hæc qvidem obiter dicta sunto, ad illustrandum *Episcoporum* originem.

9. Qvintum hoc ponamus, magnas in Ecclesiam utilitates ex Episcopatu redundasse: Clamat hoc omnium temporum historia. Sed iterum utar eo teste, qvi ex omni antiqvitate Episcopis minimum favit, is est Hieronymus:

(n) *Jerem 19.1.* (o) *Leg. Hebraos. l. superstitionis. Cod. Theod. de Judæis.*
(o) *dd. l. Cod. Th. & leg. Jud. & l. si qva inter. Cod. de Jud.* (p) *L. ult. Cod Theod. de Judæis.*

mus: *Toto orbe*: inqvit, (q) *decretum est ut ad tollenda schismata & dissidia unus de Presbyteris electus superponeretur cæteris*: Idem alibi: (r) *Ecclesiæ salus in summi Sacerdotis, id est Episcopi dignitate consistit, cui si non exors qvædam & ab omnibus* (s) *detur Potestas, tot in Ecclesia efficientur schismata, qvot Sacerdotes*: Nec aliud est qvod toties Cyprianus inculcat: *Unde schismata & hæreses obortæ sunt & oriuntur, nisi dum Episcopus qvi unus est & Ecclesiæ præest, superba qvorundam præsumptione contemnitur*. Et alibi: *Neqve enim aliunde hæreses obortæ sunt, aut natæ sunt schismata, qvam inde, qvod Sacerdoti DEI non obtemperatur, nec unus in Ecclesia ad tempus Sacerdos, & ad tempus Judex vice CHRISTI eligatur*. Neqve vero singuli dumtaxat cœtus per unius præsidentiam contra schismata muniebantur, sed ut ait idem ille Cyprianus, *Universa Ecclesia cohærentium sibi invicem Sacerdotum vinculo copulabatur*. Per Episcopos enim *formatarum* commercio retinebatur totius orbis concordia: & ista qvidem pro Episcopali eminentia.

10. Rursum pro Pastorum æqvalitate hæc prioribus illis minime pugnantia afferimus. Primum Episcopalem eminentiam non esse divini præcepti. Probatur hoc satis qvia non probatur contrarium: Nusqvam enim Christus hoc præcepisse legitur, probavit sanè in Apocalypsi, sed non statim hoc præcipitur, qvod probatur. Apostolicæ institutionis est Episcopatus, qvia apparet (t) in nonnullis Ecclesiis ab Apostolis ordinatos Episcopos aut approbatos, sed ut in qvaqve Ecclesia essent tales Episcopi, nusqvam Apostoli præceperunt. Qva distinctione causam Hieronymi a causa Aerii separamus. Hieronymus *Episcopos* ait (u) *evasisse majores Presbyteris, magis consvetudine qvam dispositionis Dominicæ veritate*, & Augustinus *Episcopatum majorem Presbyterio secundum honorum vocabula, qvæ Ecclesiæ usus obtinuit*. Consvetudinem cum dicunt Patres, non excludunt Apostolicam institutionem, imo, ut Augustinus ait, *Qvod universa tenet Ecclesia, nec conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi Apostolica auctoritate traditum rectissimè creditur*. Sed ut alibi diximus, non utiqve præcepti est divini qvicqvid ab Apostolis institutum est: multa enim instituuntur salva mutandi libertate: ut populus clara voce *Amen* responderet, ut

(q) *Ad Tit. c. 1.* (r) *Adversf. Lucif.* (s) *Danilsonus ipse legit hominibus.*
(t) *Non apparet ex antiqvorum testimonio.* (u) *Epist. 19.*

ut qui docet adaperto capite eſſet, in Apoſtolica Eccleſia conſtitutum videmus, hodie multis in locis non obſervatur. Adde jam quod Epiſcopos ita inſtituerunt Apoſtoli, ut qvaſdam Eccleſias relinqverent ſine Epiſcopis: Fatetur hoc Epiphanius: *Presbyteris opus erat & Diaconis, per hos enim duos Eccleſiaſtica compleri poſſunt; ubi vero non inventus eſt qvis dignus Epiſcopatu, permanſit locus ſine Epiſcopo, ubi vero opus fuit & erant digni Epiſcopatu, conſtituti ſunt Epiſcopi.* (x) Illæ igitur Eccleſiæ ut Hieronymus loqvitur, *Communi Presbyterorum conſilio gubernabantur.*

II. Secundum hoc addemus, non planè univerſaliter obſervatum, ut cuiqve civitati unus Epiſcopus præeſſet; de temporibus Apoſtolicis id jam probatum arbitramur, poſtea qvoqve ſæpe plures in una urbe Epiſcopi imitatione Judæorum, qvi qvot habebant Synagogas, totidem *Archiſynagogos*; Multæ autem in una ſæpe urbe Synagogæ, aut (ut Philo etiam appellat) προσευχαί: Unde illud in Satyra, *in qva te qværo proſeucha.* Ita Hieroſolymis *Synagoga Libertinorum*, alia *Cyrenenſium*, alia *Alexandrinorum.* (y) Et Corinthi circa idem tempus nominabantur duo Archiſynagogi Criſpus & Soſthenes; (z) Epiphanius qvoqve primum Alexandriæ oſtendit (a) id inſtitutum, ut in tota civitate unus eſſet Epiſcopus, οὐ γὰρ πώποτ' Ἀλεξανδρεία δύο ἐπισκόπους ἔσχεν ὡς αἱ ἄλλαι πόλεις. Nicæno demum Canone VIII. definitum videmus ἵνα μὴ ἐν τῇ πόλει δύο ἐπίσκοποι ὦσιν: ita tamen ut ſimul appareat κατ' οἰκονομίαν interdum à Canone receſſum. Permittit enim id Canon, ut à Catharorum ſecta ad Catholicam Eccleſiam redeuntes Epiſcopi juxta Catholicum Epiſcopum honorem retinere poſſent Epiſcopalem. Sic & Epheſina Synodus poſt electionem Theodori Euſtachio concedit Epiſcopatus honorem obtinere, ut ex epiſtola ad Pamphiliæ Synodum apparet: Et in collatione coram Marcellino, Catholici Donatiſtis, ſi ad communionem redeant, idem offerunt. Poteſt inqvit *unusqviſqve noſtrum honoris ſibi ſocio copulatè viciſſim ſedere eminentius, ſicut peregrino Epiſcopo juxta conſidente collega:* Valerius qvoq; coepiſcopum ſibi in Hippon. eccleſia adſcivit Auguſtin., qvod qvanqvà Auguſt. factum ait per Canonum ignorantiam,

Aa 2

x) *Hoc boni Patris ſomnium fuit.* y) *Act. 9.* z) *c. 18. 8. & 17.* a) *Non oſtendit, ſed Eccleſiam Alexandrinam nunqvam in partes ſciſſam qvarum ſingula Epiſcopum ſuum habebant.*

rantiam, satis tamen apparet non fuisse inauditum, multo minus credendum id pugnare cum divinis præceptis. Jam verò etiam Cathedræ Episcopales multis in urbibus sæpe non menses tantum aliqvot sed per annos etiam multos vacavere, qvo omni tempore *Ecclesia*, ut cum Hieronymo etiam loqvar, *communi Presbyterorum consilio gubernabantur*, aut ut Ignatium loqventem audivimus οἱ πρεσβύτεροι ἐποίμαναν τὸ ποίμνιον, videmus ad Clerum Romanum multas esse scriptas Cypriani literas, & à Clero ipsi responsum, de qvibuscunqve rebus ad Ecclesiæ statum pertinentibus. Deinde fatentur veteres omnes nullum esse actum ita Episcopi proprium, ut non à Presbytero qvoqve exerceretur, nisi qvod jus ordinandi excipiunt. Chrysostomus de utroqve hoc gradu οὐ πολὺ τὸ μέσον καὶ γὰρ οἱ αὐτοὶ (πρεσβύτεροι) διδασκαλίαν εἰσὶν ἀναδεδεγμένοι καὶ προστασίαν τῆς ἐκκλησίας. τὴν γὰρ χειροτονίαν μόνην αὐτῶν ἀναβεβήκασι (οἱ ἐπίσκοποι) καὶ τούτῳ μόνον δοκοῦσι πλεονεκτεῖν τοὺς πρεσβυτέρους. Nec aliter Hieronymus. *Qvid facit excepta ordinatione Episcopus, qvod Presbyter non facit?* Qvamqvam autem ex horum Patrum sententia Presbyteris adimitur ordinandi jus, qvod ipsum multis in Synodis partim universalibus partim topicis constitutum videre est, qvid tamen obstat, qvo minus id ita interpretemur, ut *Presbyteri neminē potuerint ordinare* contempto Episcopo? Unà cum Episcopo concurrisse aliqvatenus Presbyteros ad ordinationem docere videtur Synodus IV Carthaginensis: (t.) *Presbyter*, inqvit, *cum ordinatur (Episcopo eum benedicente) & manum supra caput ejus tenente, etiam omnes Presbyteri, qvi præsentes sunt, manus suas juxta manum Episcopi supra caput illius teneant.* Non audeo ad hujus rei confirmationem adferre Paulinum illud de *impositione manum Presbyterii*, qvia video Hieronymum, Ambrosium, aliosqve veteres, & recentiorum omnium facile principem Calvinum, Presbyterium eo loco non *consessum*, sed *munus* ad qvod promotus est Timotheus, interpretari: & sane qvi in Conciliis & Patrum scriptis sit exercitatus, ignorare non potest Presbyterium, ut *Episcopatum & Diaconatum* nomina esse officiorum. Adde qvod cum à Paulo *manus* Timotheo *impositas* constet: Neqve necesse videtur, neqve decorum satis, ut ad Actum Apostolicum & collationem donorum admirabilium socia aliorum opera

t) *Et pontificale Rom.*

opera accesserit. Illud interea non video qvomodo refelli posſit, ubi Epiſcopi non ſunt, etiam à Presbytero rectè fieri ordinationem, cum hoc ipſum inter *Scholaſticos* Antiſiodorenſis jam pridem conceſſerit. Nimirum ea qvæ εὐταξίας cauſa obſervantur, exceptiones ſuas habent. Qvomodo in veteri concilio Carthaginenſi in cauſa neceſſitatis Presbyteris conceditur *reconciliare pœnitentes* : & alibi *manus imponere Baptizatis*. Deinde ut ſupra diximus, dubium an Epiſcopis an Presbyteris meris propiores ſint Presbyteri, qvi nec ſub ſe Presbyteros, nec ſupra ſe Epiſcopum habent. Nam & de Timotheo ita argumentatur Ambroſius, *qvi ante ſe alterum non habebat, Epiſcopus erat*. Nimirum (ut è Republica ſumamus exemplum) multa licent Senatui Regem non habenti, qvæ Senatui ſub Rege conſtituto non licent. Qvia Senatus ſine Rege qvaſi eſt Rex.

12. Tertium hoc aſſeramus, non leves fuiſſe cauſas, cur hoc ſeculo nonnullis in locis Epiſcopatus certè ad tempus aliqvod omitteretur. Temporarias enim eſſe cauſas ipſe Beza videtur agnoſcere, cum non eum ſe eſſe dixit, qvi veterem ordinem non reſtituendum exiſtimaret, *ſi ruinæ Eccleſiæ reſtitutæ eſſent*: Inter has cauſas prima potuit eſſe penuria virorum, qvi tam gravi muneri ſufficerent; nam ſi ea ſatis juſta cauſa fuit naſcente primum Eccleſia omittendi multis in locis Epiſcopalem Eminentiam, ut Epiphanium dicentem audivimus, (u.) qvidni ex denſiſſimis tenebris primum emergente Eccleſia eadem cauſa valere potuit, illis præ ſertim locis, ubi reperiretur nemo Epiſcoporum veterum, qvi monſtratæ veritati manus daret? Altera cauſa hujus conſilii eſſe potuit longa atqve inveterata jam plane Epiſcopalis officii depravatio. Conqveritur jam olim Socrates Epiſcopatus qvodam ſuis temporibus extra Sacerdotii fines egreſſos & ἐπὶ δυναστείαν eſſe delapſos; Conqveritur apud Peluſiotam Hierax lenitatis & manſvetudinis dignitatem in tyranidem tranſiiſſe. Conqveritur de Epiſcoporum ambitione Nazianzenus; & propterea, ſi non Epiſcopatum, certe civitatum jus perpetuum in retinenda Epiſcopali dignitate mutatum vellet. Utinam, μηδὲ προεδρεία, μηδέ τις τόπου προτίμησις καὶ τυραννικὴ προνομία, ἵνα ἐξ ἀρετῆς μόνης γινωσκοίμεθα : Epheſinæ Synodi Patres jam olim metuere ſe profitentur, μὴ ἱερουργίας προσχήματι ἐξουσίας κοσμικῆς τῦφος

u) *Audivimus ſomniantem.*

τὸ ϑ- παρεισδύνται. Et similia est in Africanis consiliis invenire. At profecto nunqvam tantos ab Apostolorum ævo ad illa tempora processus ambitio Ecclesiastica fecerat, qvantum ab istis sæculis Patrum nostrorum memoriam, ut jam, nisi abscissa parte causaria, morbus vix sanari posse videretur: Non debent qvidem res bonæ damnari, qvia sunt qvi iis abutuntur; sed versis in morem abusu intermitti res ipsas non est infreqvens. Poterat serpens Mosaicus manere sine superstitione, si res ipsa spectaretur, sed adultum populi vitium respiciens Ezechias, ut superstitionem tolleret, serpentem sustulit. Qvid, qvod & nomen, & eminentia Episcopalis, eorum culpa qvibus obtigerat, omnem sui reverentiam perdiderat, & in odium venerat plebis, cui etiam erranti interdum mos est gerendus? Romani à Tarqviniis male habiti jurarunt, se neminem Romæ passuros regnare. Tertia causa addi potest, qvod infestissimis temporibus, magistri veritatis (eo nomine invisi) non culpam tantùm ambitionis sed & suspicionem omnem amoliri debuerant, qvod cum sublata Episcopali dignitate sollicitè curaverint, ne sic qvidem tamen calumniam effugerunt: Qvid non audituri, si doctrinæ mutatio conjuncta fuisset cum majoris gradus adeptione? Adjiciam unam insuper causam cur initio repurgationis non admodum necessarius fuerit Episcopatus. Excitarat DEUS præstantes viros, summo ingenio, summa eruditione, nec minore tam apud suos, qvam apud vicinos auctoritate pollentes, paucos qvidem numero, sed qvi plurimis negotiis sustinendis pares essent: horum summa apud omnes existimatio facile supplevit qvod ab Episcopatu deerat. Et (si cum Zanchio verum volumus agnoscere) re ipsa nulli magis Episcopi fuere qvam illi ipsi, qvorum (qvamvis hoc non agentium) auctoritas ad oppugnandum usqve Episcopatum valuit. Nec illud hic omittendum est, qvod aliqvoties jam diximus, Ecclesiasticum regimen plerumqve aliqvid trahere è forma civili. In Romano Imperio, Ducibus Episcopi, Præsidibus Metropolitani, Vicariis ἔξαρχοι, Patriarchæ sive Primates respondebant. Qvid ergo mirum, si populi magis sveti Optimatium qvam unius Imperio, Ecclesiæ qvoqve res Clero libentius, qvam Episcopo committuntur? Et has qvidem ob causas excusari mihi posse videntur Ecclesiæ, qvæ nullos Episcopos habent, dum tamen abstineant à sanctissimi moris improbatione, simulqve illud retineant qvod nullo modo omitti Beza censuit his verbis:

bis; (c.) *eſſentiale fuit, qvod ex DEI ordinatione perpetua, neceſſe fuit, eſt, & erit, ut in Presbyterio qviſpiam & loco & dignitate Primus actioni gubernandæ præſit cum eo, qvod ipſi divinitus attributum eſt, jure.*

13. Veniamus ad aſſeſſores illos, qvos multis in locis Paſtoribus adjunctos è populo videmus, annuo aut biennali munere *Presbyteros* vocant, cum neqve Evangelium populo prædicent, neqve Sacramenta exhibeant. De his ita exiſtimamus; Primum ignotos fuiſſe (d.) Apoſtolicæ & veteri Eccleſiæ *temporarios Presbyteros* nondum vidi qvi notos fuiſſe adſeverer, qvi probaret multo minus. Tertullianus adverſus hæreticos præſcribens inter alia oſtendit, *qvantum ipſorum ordinationes temeraria & inconſtantes & leves* à veteris Eccleſiæ jure diſcrepent: *hodie*, inqvit, *Presbyter, qvi cras laicus* (e.) nihil potuit clarius dici, qvo apparet ignotos fuiſſe Eccleſiæ Catholicæ per ea tempora *Presbyteros* temporarios. Sunt qvi dicunt ad muneris naturam nihil petinere, ad tempus, an perpetuò ſuſcipiatur. Qvod ſi verum eſt, mirari convenit qvod non Paſtores etiam verbo & ſacris operantes, Annales usqvam gentium fiant. Id autem ſi abſurdum eſt, unde qvæſo, niſi ut *DEI dona ſunt ἀμεταμέλητα*, ita & officia à Deo, in perpetuos Eccleſiæ uſus inſtituta? *Qvi manu aratro admota ea qvæ à tergo ſunt reſpicit, regno DEI*, hoc eſt Eccleſiæ Miniſterio *aptus non eſt*: ipſa igitur illa adſeſſorum mutatio grande argumentum eſt humanæ eſſe providentiæ hoc repertum, non legis divinæ conſtitutum.

14. Secundum ſit, veterem omnem Eccleſiam Presbyterorum vocabulo non alios qvam Paſtores intellexiſſe, in verbo ac Sacramentis occupatos. (f.) Non ago de voce *Senum* aut *Seniorum*, qva certum eſt interdum ætatem, nonnunqvam & Magiſtratum ſignificari, ſed de voce Græca, qvæ in Latino ſermone dignitatem, ac munus Paſtorale ſemper ſignificat: idemqve de Græcis auctoribus dictum volumus, ubicumqve πρεσβυτέρου vox aliud qvam ætatem aut Magiſtratum notat. De loco Paulino nondum agimus, qvi ad Juris divini qvæſtionem magis pertinet: De veteris qvoqve teſtamenti *Senioribus* erit infra agendi locus. Ex tanto patrum numero,

c) *de Miniſtr. Evangel. Gradib. cap. 23.* d) *Ignoti non fuerunt Seniores plebis.* e) *De iis Presbyteris loqvitur qvi Clero deſcripti erant & veri nominis Paſtores.* f) *Habuit ſeniores plebis à clero diſtinctos.*

numero, tot librorum voluminibus, tamdiu tractata hac controversia, [illegible] unus qvidem locus adferri potuit in qvo Presbyteralis dignitas, al[illegible] Pastoribus tribueretur, cum tamen si duplex fuisset Presbyterorum [illegible] non sæpe, sed centies, imo millies eorum fieri mentio debuisset, [illegible] in Canonibus, qvi totum Ecclesiæ regimen nobis depingunt, [illegible] eligendi istos non Pastores *Presbyteros* alicubi appareret. [illegible] autem [illegible]ganti non incumbit probatio, facile tamen est infinitos Patrum locos [illegible]ducere, qvi *Presbyteris* omnibus tribuunt jus *pascendi gregem*, [illegible] & *Corpus Dominicum exhibendi*, atqve catenus omnes *Presbyteros* [illegible] adæqvant, & *Apostolorum* vocant *successores*, qvi pœnam ostendunt [illegible] *Presbyterorum* Presbyterio dimoveri, aut ad tempus ad solam Laicorum communionem admitti, qvi *sportulas* singulis ostendunt datas, disciplinam præscriptam multò qvam cæteris severiorem. Extant & leges de *Presby-terorum immunitate* à foro atqve oneribus, multaqve alia [illegible] vetant ullos extra Pastores agnosci. Ignatius, (g.) qvi Patrum p[illegible] Presbyterii meminit, *Presbyteros* ubiqve & Diaconis præponit, & à [illegible] separat. Imo Presbyterium vocat *συνέδριον τῶν Ἀποστόλων Χριστοῦ*, qvi [illegible]cet *Presbyteri* in prædicatione & dispensatione Mysteriorum, u[illegible] [illegible]vium, Apostolis succedant: Et hos ipsos vocat *[illegible] & [illegible]* Episcopi. Ita ut mirum [illegible] hunc qvoqve locum à nonnullis in contr[illegible] partes rapi; sed superavit horum confidentiam is, qvi *nuper* in Ni[illegible] Concilio speravit se reperturum *Presbyteros* non Pastores; Citat Ca[illegible] XVII qvi sic habet: *ἦλθεν εἰς τὴν ἁγίαν, καὶ μεγάλην σύνοδον ὅτι ἔν τισι [illegible] ποις καὶ πόλεσι τοῖς πρεσβυτέροις τὴν [illegible] διδόασιν [illegible] ὁ κανὼν, οὔτε ἡ συνήθεια παρέδωκεν, τοὺς ἐξουσίαν, μὴ [illegible] προσφέρειν τοῖς προσφέρουσι διδόναι τὸ σῶμα [illegible] Χριστοῦ.* Hæc qvi legit & intelligit, potest-ne ei in mentem venire unqvam, Nicænos Patres qvicqvam de *Presbyte-ris* non Pastoribus cogitasse, præsertim cum idem ille Canon tam soli[illegible] caveat *ut Diaconus inter Presbyteros sedeat?* Hieronymus idem qvod ille Canon improbans, *Audio qvendam*, inqvit, (c.) *in tantam erupisse ve[illegible]diam, ut Diaconos Presbyteris id est Episcopis anteferret, qvid patitur [illegible]sarum & viduarum Minister ut supra eos se tumidus efferat, ad qvorum [illegible]*

[illegible]

g] *Suppositius.* h] *Epist. 85.*

ces CHRISTI Corpus & sangvis conficitur? Adferunt alii historiam de Presbytero Pœnitentiario, & abrogationem ejus acriter reprehendunt, qvam tamen alias solent laudare, cum Pontificia confessio oppugnatur. Sed qvis inqvam audivit *Presbyterum pœnitentiarium* non fuisse Pastorem? Aut qvando unqvam crediderunt veteres, usum clavium à verbo & Sacramentorum Ministerio posse segregari? Certè CHRISTUS iisdem claves exercendas dedit, qvibus Evangelizandi & Baptizandi fecit Potestatem. *Qvod DEUS conjunxit, homo ne separet.* Ambrosius (i.) de solvendi & ligandi Jure, *Jus hoc solis permissum est Sacerdotibus.* & alibi (k.) *Claves illas Regni Cœlorum in beato Petro Apostolo cuncti suscepimus Sacerdotes*: Hieronymus de his qvi *Apostolico gradui succedunt*, *qvi* inqvit, *Clavem habentes ante diem Judicii judicant*: & ibidem, *Non facile stare loco Pauli, tenere gradum Petri.* Chrysostomus, *Hoc vinculum Sacerdotum animam ipsam perstringit.* Notissimum est à Patribus *Sacerdotes* dici Pastores, qvibus verbum & sacramenta sunt credita: extra usum qvidem novi Testamenti, non tamen extra divini Verbi auctoritatem. Nam apud Esaiam DEUS vocationem Gentium per Evangelium prædicens; *Ex istis*, inqvit, (l) (Gentibus conversis) *adsumam mihi qvosdam in Sacerdotes & Levitas.* Exercitium ergo Clavium, & Jus absolvendi Pœnitentes ex omnium Patrum sententia solis competunt *Sacerdotibus*, hoc est *Presbyteris*, verbi & Sacramentorum depositariis: ergo & hi *Presbyteri*, qvi specialiter vacarunt absolvendis Pœnitentibus, non alii sunt credendi a *Sacerdotibus*, qvos novi Testamenti pagina *Pastores* vocat. Sicut autem *Presbyteri* vox, cum functionem Ecclesiasticam significat, numqvam reperitur apud Patres aliis qvam Pastoribus aptari, ita nec Latina vox *Seniorum.* Tertullianus de Clavium usu agens, (m.) *Judicatur magno cum pondere, ut apud certos, de DEI conspectu, summumqve futuri Judicii præjudicium est, si qvis ita deliqverit, ut a communicatione orationis & conventus, & omnis sancti commercii relegetur, præsident probati qvìqve Seniores, honorem istum non pretio, sed testimonio adepti, neqve enim pretio ulla res DEI constat. Presbyteria* istis sæculis ex solis (n) constitisse Pastoribus ipse Calvinus agnoscit. Hoc ergo,

i] *de Panit. lib.1.cap 2.* k) *Auctor. libri de Sacerdotali dignitate, apud Ambrosium.* l] *Esaias 66.21.* m] *Apol.* n] *Presbyteris plebem sane tam consiliorum participem fuisse constat.*

qvibus exercendæ *Claves regni cælorum* obligerunt, *Seniores* appellat Tertullianus, voce Græcâ Latinè reddita. Nam Græcè Presbyteri vo[illegible] qvæ vox ætatem cum primùm significasset, postea ad dignitates Civiles, & postremò ad Ecclesiasticas cœpit transferri. Eadem origo vocis [illegible] *Senatus* & Græcæ *γερουσίας*: Firmilianus Cæsareæ Episcopus in Epistola ad Cyprianum Synodos Diœcesanas describens, qvæ ex Episcopis, & Patribus aliis constabant. *Qva ex causa necessario apud nos fit ut per annos singulos Seniores & præpositi in unum conveniamus, ad disponenda ea, qvæ curæ nostræ commissa sunt.* Ambrosius (o.) qvoqve *Seniores* duplicis [illegible] gradus, *Episcopum* & *Presbyteros*, eosqve secularibus opponit. Verba sic habent, *Viduarum ac virginum domos nisi visitandi gratia Juniores adire non est opus, & hoc cum Senioribus, hoc est cum Episcopo vel (si gravior est causa) cum Presbyteris.* Qvid necesse est ut demus obtrectandi locum [illegible]cularibus? legantur omnium qvæ unqvam fuerunt Synodorum acta, nulla ibi nomina reperiuntur *Seniorum*, qvi Pastores non fuerunt: Qvid & qvod vox *major natu* qvæ omnino propria ætati videtur, *Pastoribus* [illegible] aptari imitatione Græci vocabuli? Idem Firmilianus, (p) *præsident* (in Ecclesia) *majores natu, qvi & Baptizandi & manum imponendi & ordinandi possident potestatem,* satis cavit, ne alii, qvam Pastores intelligerentur: Voces igitur istæ *πρεσβύτεροι*, *Senior, Major*, tria significant, primum *ætatem*, deinde *Magistratum*, tertiùm *Sacerdotium*. Majores Childeberti Regis apud Turonensem sunt præfecti Regii, *Seniores Urbium* in Novella Leonis & Majoriani sunt *πρῶτοι τῆς πόλεως principales decurionum principes:* Iidem in Marcellini sententia *Seniores locorum*, qvi jubentur conventicula prohibere: Et in feudis, qvi *Vasallum* habet, *Senior* vocatur, unde origo [illegible] qvæ apud Italos, Hispanos, Gallos *Herum* significat. Neqve tantum *Seniorum* nomen Magistratibus & Pastoribus commune; sed & ipsum qvoqve *cœtum Presbyterorum*, τὸ *πρεσβυτέριον* qvod Ignatius (q) vocat *συνέδριον*, *Senatum* transtulit Hieronymus. *Ecclesia habet Senatum, cœtum Presbyterorum:* Eorum scilicet *Presbyterorum*

o) *In Seniorum pl bis meminit, eorumqve sanctionem desiisse qveritur.*
p) *Firmilianus cum Græcè scripsisset Majorum natu titulus interpreti adscribendus fuit, qvi vocem πρεσβυτέρων Latinè reddidit.* q) *Suppositiius.*

rum, qvos initio *Episcopis* dicit fuisse æqvales, & qvorum *Consilio* Ecclesiam aitadministratam. Tertullianus simili translatione *Clerum* vocat *Ordinem*. *Differentiam*, inqvit, *inter ordinem & plebem constituit Ecclesiæ auctoritas*. Notandum etiam Ecclesiasticis Scriptoribus sæpe *Seniorum* voce non dignitatem sed ætatem intelligi. Certum est olim Episcopos vix qvidqvam rerum majorum constituisse nisi *consulta Ecclesia*, qvod semper utile, persecutionum temporibus aut imminente schismatis metu propè necessarium erat. Hàc de causâ ad sedandum γογγυσμὸν illum, qvi ortus erat ob τὴν διακονίαν τὴν καθημερινὴν, convocata est *Discipulorum multitudo*. (r.) Sic postqvam Paulus advenerat Hierosolyma, cum sparsus de eo esset rumor, qvod defectionem doceret à lege Mosis, qvamqvam Presbyteri jam advenerant; (& qvidem omnes) omninò ex usu visum est *multitudinem convocari*. [s.] Cyprianus; *Solus rescribere nihil potui, cum à primordio Episcopatus mei statuerim* [hæc vox rem [t.] arbitrariam significat] *nihil sine consilio vestro* [Clerici] *& sine consensu plebis mea privatim sententia gerere*. Nempe, ut in *ordinatione Clericorum* in *lapsis* etiam *separandis* & *recipiendis* consuli plebs solebat. Non semper autem plebs tota consulta est, in qva mulieres & adolescentes, sed Patresfamiliarum, itqve non omnes, sed ætate provectiores, & proinde Judicii maturioris, qvi fortè sunt οἱ πλείονες apud Paulum. [u.] Hi ergo sæpe consulti plebis vice. In actis [x.] purgationis Cæciliani & Felicis, *Episcopi*, *Presbyteri*, *Diaconi*, *Seniores*, & post *adhibere Conclericos & Seniores plebis.* Aliqvi ergò *Seniores*, non *Clerici*, ac proinde Laici. Semper enim apud Patres hæc opponuntur. Ut perversiè faciant, qvi eam vocem sinistrorsum capiunt, cum nihil in se ignominiæ habeat, sed omninò necessariò usurpetur ad distingvendos *Seniores*, qvi in Clero sunt ab aliis *Senioribus*. Neqve Patres tantum ita locuti, qvorum tamen auctoritas saltem ad voces retinendas sufficere debuit, sed ipsi Prophetæ, apud qvos αὐτ. διαιρεῖται *Sacerdotes* & *Populus*. Rectè ergò Laici vocantur qvicunqve Sacerdotes, hoc est, *Mysteriorum divinorum dispensatores* non sunt.

Bb 2 Scribit

r] *Act. 6.* s] *Act. 21.* t] *non semper.* u] *2. Cor. 11. 16.* x] *Imò in Actis Nundinarii Cirtensis Diaconi Donatistæ A. D. 320. Decemb. 13. annis 6 mens. 3 dieb. 24. post purgatum A. D. 314. 20. Felicem.*

Scribit Augustinus, *Clero & Senioribus Ecclesiæ Hipponensis.* Et apud Turonensem est; *Coram Pontifice, Clero & Senioribus.* Qvanqvam [illegible] nolim negare his in locis Seniores voce Magistratus intelligi po[illegible], [illegible] eo nomine appellatos jam diximus. Nam & in Gregorii epistolis una [illegible] inscribitur; *Clero, Ordini, & plebi Romanæ.* Ubi *Ordo*, ut nimirum [illegible] diocriter eruditi, est *consessus Seniorum.* Ut & in Leonis epistola, [illegible] distingvit *subscriptionem Clericorum, & consensum Ordinis atque* [illegible] Idemqve Leo alibi epistolam inscribit, *Clero, honoratis, & plebi.* Sicut autem nonnullis in locis ambigi potest, *Seniorum* voce rectius *Magistratus*, [illegible] ætate provectos intelligas; ita alibi dubium est, eodem vocabulo *Seniores*, an ætate provecti indicentur. Et cum Gregorius jubet, *Si quis Clericorum accusetur, præsentibus Ecclesiæ Senioribus inqviri veritatem.* Et cum Augustinus eorum meminit, qvi ob ebrietatem, furta, erroresqve alios a *Senioribus* arguuntur. Et cum Optatus (z) narrat ornamenta Ecclesiæ *fid*[illegible] *Senioribus* commendata. Nam qvæ hic narrantur omnia, possunt & *Sacerdotibus* & Laicis convenire. Sed dignissimus est consideratu locus [illegible] certi auctoris e commentariis ad Paulinas epistolas; (a) qvem vulgus pu[illegible] esse Ambrosii: is locus sic habet; *Apud omnes Gentes utique est honorabilis senectus. Unde & Synagoga, & postea Ecclesia Seniores habuit, quorum sine consilio nihil agebatur in Ecclesia. Quod qua negligentia obsoluerit, nescio, nisi forte Doctorum desidio aut magis superbia, dum soli volunt aliqvid videri.* Ut scriptoris sententiam intelligamus, par est nos videre, qvo[illegible] in Synagoga *Seniores* vocet. An Magistratus, qvos *Seniores* vocatos [illegible] tis constat, ut Synagoga sit consessus Judæorum, ut apud Matthæum (b) ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς? Vix arbitror, qvamqvam multa (ut [illegible] dixemus) qvæ Magistratuum Judæorum fuerunt, Presbyteris Christianorum, ne magnitudine [illegible] solent. Audiamus eundem auctorem [illegible]: *Tra*[illegible] *Synagogæ, ut sedentes disputarent Seniores* [illegible] *in Cathedris, subseqventes in subselliis, novissimi in pavimento super Mattas.* Unde multum metuo ne vocula *dignitate* ex [illegible] in textum irrepserit. Nam Philo morem eundem describit,

---

(y) [illegible] (z) *Serm. 19 de Verb.* Domini. (a) *1. Timoth. 5.*
(b) *Cap. 20. 17.*

ita; εἰς ἱερὰς ἀφικνούμενοι τόπους καθ' ἡλικίας ἐν τάξεσιν ὑπὸ πρεσβυτέροις νέοι καθίζονται. Seniores ergò ætate primi ſedebant. Neqve dubiè ſimilis qvidam ordo ſedendi in Eccleſia vetere Chriſtiana obſervatus fuit: qvem negligi Jacobus non fert, cum eos reprehendit, qvi ſolis divitibus honorem deferunt ſublimius ſedendi, pauperibus in inferiora detruſis, aut ſtare etiam juſſis. Seqvitur apud Philonem; ἔπειθ' ὁ μὲν τὰς βίβλους ἀναγινώσκει λαβών (τῶν ἁγίων βίβλων) παρελθὼν ἀναγνωρίζει. Notandum in Synagogis Judaicis unicuiqve exercitato in Sacris Literis (erant autem ferme omnes, exceptis τοῖς βαναύσοις, qvi mos hodie apud nos viget) conceſſum fuiſſe Sacras Literas interpretari. Hac communi libertate CHRISTUS uſus in Synagogis docuit, & poſt eum Apoſtoli. Inſignes imprimis ſunt loci Lucæ iv. & Actor. xiij. Ibi CHRISTO liber porrigitur; hic Paulus & Barnabas, qvamqvam ignoti, rogantur ad populum loqvi, *Si qvem habeant* λόγον παρακλήσεως. Si nemo exterus aut ex plebe ſe offerret, tum delecti ex Senioribus (qvos פרנסים *Patres Synagogarum, majores,* & κατ' ἐξοχὴν *Seniores* dictos notavimus) legem interpretabantur. His qvoqve minus paratis, erat id Archiſynagogi officium. Simile aliqvid & in primâ Eccleſiâ Chriſtianâ videmus: Nam his, qvi προφητείας habent donum, permittit Apoſtolus affari populum, binos aut ternos, qvoqve conventu, cæteros expendere an rectè ſe habeant qvæ dicuntur. Ceſſante autem illo mirabili dono vix extra Paſtores cuiqvam apud Chriſtianos docere licuit: niſi qvod in Eccleſiâ Origenem paucoſqve alios non *Presbyteros* docuiſſe legimus, ſed minùs freqventer, neqve unqvam niſi peculiari Epiſcoporum indultu. Nam Cæſareæ Epiſcopus reprehenſus, (c) qvod Origenem docere permitteret, tria attulit ſimilis conceſſionis exempla, addito credibile eſſe, qvamvis obſcurum & minimè cognitum, idem aliis in locis fieri. Videmus hic jam aliqvod diſcrimen inter interpretes legis in Synagoga, & interpretes Evangelii in Eccleſia. In Synagoga docebant qvotqvot λόγον *habebant* παρακλήσεως: In Eccleſia, *probati qviqve & honorem teſtimonio adepti*, ut Tertullianus loqvitur, hoc eſt χειροτονούμενοι. Summi Synedrii Judices ſolebant χειροτονεῖσθαι: at de explicatoribus legis, qvos פרנסים diximus vocatos, idem non apparet. Cauſa diſcriminis afferri poteſt, non

(c) *Reprehenſus ab Origenis adverſario Demetrio factum ſuum tutatus eſt.*

tantum qvod Evangelii prædicatio majoris sit momenti qvàm legis expositio; verum etiam qvod in Ecclesia Christiana præcones verbi simul *Mysteriorum* sunt *dispensatores*. Synagogæ autem Magistri nulla exhibebant Sacramenta. Nam sacrificia omnia in uno templo fiebant extra Pascha, qvod ipsum qvoqve non in Synagogis, sed in domo unaqvaqve præeunte Patrefam lias celebrabatur. Neqve, ut circumcisio in Synagogis fiere , sur per certos Ministros, usqve imperatum. Dubitari ergo potest, qvos *Seniores* Ecclesiæ intelligat Pseudambrosius: eosne, qvi respondent ἐμπειροτάτοις Synagogæ, qvi & ipsi vix alii qvàm senes (qvomodo & Monachorum principes *Seniores* appellantur in Justiniani novella constitutione CXXXVII.) (d) an eos, qvi respondent τοῖς πρεσβυτέροις καθ' ἡλικίαν, ut cum Philone loqvamur. Si prius, idem dicit Pseudambrosius, qvod Hieronymus. Pseudambrosius, *Sine Seniorum consilio nihil agebatur in Ecclesia* Hieronymus; *Communi Presbyterorum consilio Ecclesiæ regebantur.* Agit autem Hieronymus de iis Presbyteris, qvos *Episcopos* primitus vocatos, & eos qvibus postea *Episcopos* ait electos. Sin posterius magis placeat, (& sane sermo ætatis, non muneris habebat mentionem) ea erit sententia qvam & nos modo expressimus, pro universa plebe *Senes* solitos consuli in rebus gravioribus; puta, *in ordinandis Clericis in impartienda lapsis venia*, & si qvid simile. Et sane credibile est illud in oblivionem abiisse morem plebem aut plebis potissimos consulendi, qvam Episcopos plerumqve egisse Clero inconsulto, qvod tamen ipsum qvoqve paulatim contra morem priscum invaluit. His igitur intellectis, nemini dubium erit amplius apud omnes Ecclesiasticos Scriptores *Presbyterorum* aut *Seniorum* vocem, aut ad *ætate provectos*, qvotqvot in Ecclesia, aut ad *Magistratus*, qvi & ipsi pars sunt Ecclesiæ, aut ad *Pastores* pertinere. Qvod ipsum movere nos debet, ne temerè & sine validis argumentis loca Sacræ Scripturæ de *Presbyteris* agentia aliter capiamus, qvam ea ceperunt hi, qvi propiores Apostolicis temporibus fuerunt, & ad qvos proinde prisci cognominis certior intellectus manavit.

15. Sed ad ipsa sacrarum literarum oracula veniamus: Et sit hæc proinde tertia assertio *Laicos Presbyteros Pastorum Assessores, de qvibus agimus, non esse ex divino præcepto.* (e) Contrarium qvi asserunt, universam Ecclesiam tot seculorum damnet qvasi divini mandati contemtricem, ac qvia temeritate

(d) *Cap. 2.* (e) *Est ex Apostolica & veteris Ecclesiæ praxi.*

te abstinendum nobis putamus. Neque tamen ullum habent pondus argumenta eorum, qui id affirmant quod a nobis negatur, & quibus proinde incumbit probandi necessitas. Satis quidem antehac responsum illis est à viris eruditissimis: sed ne quid desideretur, quod ad institutum nostrum pertineat, operæ pretium erat etiam bene dicta iterum dicere, & quædam addere, quæ lucem afferant quæstioni. Solent igitur dicere id quod apud Matthæum (f) CHRISTUS præcipit; *Dic Ecclesiæ*, & quæ sequuntur. Quo loco sunt qui arbitrentur à CHRISTO Ecclesiæ præcipi Synedrii cujusdam institutionem, quod de rebus Ecclesiasticis jus diceret, & tum ex Sacerdotibus tum ex civibus aliis constaret. Talia enim volunt fuisse Synedria Ecclesiastica. Ad CHRISTI verba quod attinet, sunt ea & a veteribus & a recentioribus non uno modo explicata. Omnium sententias referre longum esset. Mihi simplicissima interpretatio, & quæ cæteras omnes fermè ambitu suo comprehendat, hæc esse videtur: non facilè hominem, qui nobis nocuerit, habendum pro deplorato & insanabili; servandos monendi gradus, ut primum solus adeatur, quò, si fieri potest, nullo conscio resipiscat. Si id non prodest, adsumendum amicum, unum, alterum atque tertium, si forte eorum auctoritati cedat. Et hactenus nihil dixit CHRISTUS, quod non sit prope totidem verbis traditum in scriptis Judæorum. In libro enim Musar hoc extat: *Si (inquiunt) nec tunc velit reconciliari*, (adhibitis amicis, duobus aut tribus) *abeat, & relinquat illum sibi: talis enim implacabilis est, & vocatur* חטא *ἁμαρτωλός*. Sed idem liber alio loco unum adjicit gradum. Sic enim ait: *si nec hoc modo quicquam profecerit*, (adhibitis amicis) *debet eum pudefacere coram multis*. Quod CHRISTUS non improbans pro summa sua lenitate, cujus nos vult esse imitatores, prius nos omnia vult experiri, quàm hominem pro deplorato habeamus. Id enim valet, ἔστω σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης, hoc est, (g) sit tibi חטא. Sic enim in Evangelio passim junguntur τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοί; & gentes vocantur ἁμαρτωλοί, ut cum CHRISTUS se a Judæis ait *tradendum* iri εἰς χεῖρας τῶν ἁμαρτωλῶν: & apud Paulum, ἐξ ἐθνῶν ἁμαρτωλοί. CHRISTUS ergò, antequam omnem spem abjiciamus, post adhibitos paucos testes vult adhiberi cœtum qualemcunque piorum hominum; ut ille, qui noxam nocuit, saltem numero atque consensu virorum gravium ad frugem revo-

(f) *Cap.* 18. (g) *Matth.* 11. 19. *Marc.* 11. 15.

revocetur, διὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς πλεονεξίας: ut Paulus loqvitur. Idem ... sunt, in *Mosis multis*, Paulo πλείονες, Christo *Ecclesia*. Certè ἐκκλησίας nomine cœtum etiam non grandem comprehendi, tum LXX. nos docent, tum Paulus etiam, qvi familiam unam piorum hominum ἐκκλησίας vocabulo indigitaverit. Hoc loco sufficit, ut intelligatur Matthæi locum ad hanc rem nihil facere. Potest enim cœtus & Pastorum, & non Pastorum esse sine illis assessoribus, de qvibus nunc agitur. Qvod autem adjungit de Judæorum Senatibus, re diu perpensa, concedere non possum. ... aliæ fuerunt Judæorum *Synagogæ Proseuchæ*, Φροντιστήρια, ut Philo appellat, alia verò τὰ κριτήρια. In *Proseuchis* lectæ Sacræ Literæ atqve explicatæ, instituti singuli (utar Philonis iterùm verbis) πρὸς τὸ φιλόθεον, τὸ φιλάρετον καὶ τὸ φιλάνθρωπον: qvibus tribus tria illa Paulina respondent, ... ἐν Φρονίμως, δικαίως. Nulla hic Judicia in qvemqvam exercita; sed factum id ἐν τοῖς κριτηρίοις, ubi Judices cognovere de sacris pariter profanisqve rebus, iidem Judices ex eadem lege: numqvam enim in populo Hebraico hæc disjuncta fuerunt. Hi Judices partim in urbibus erant singulis, partim in capite urbium. Illa Synedria minora Hellenistis, hoc magnum, & κατ᾽ ἐξοχὴν τὸ συνέδριον: Unde & Hebræi Hellenistas secuti סנהדרין fecere. Minorum Synedriorum Judices sunt, qvorum institutio ... Exodi xviij.21. & Deut. j.13. Iidem Judices *Seniores*, hoc est, *Senatores* vocantur. Hi jubentur *capere homicidam*, Deut. xix 12. *De ... am commissi homicidio diligenter inqvirere*. Deut. xxj 6 *Judicium facere in rebellem Filium*, Deuter. xxj.19 ἀσυλίαν concedere his, qvi errore homicidium perpetraverint, Josuæ xx 7. Qvæ omnia cum manifestè sint ἀναγκαστικῆς δυνάμεως Judicia, mirum est à viro erudito hæc ipsa afferri, ut ostendat eum ... ordinem ab Apostolica Ecclesia retentum, cùm certum sit neqve Apostolis, neqve Ecclesiæ concessum τὸ ἀναγκαστικόν. Hi ipsi sunt Seniores, qvorum sententiis *flagellatum iri* Discipulos suos Christus præmonuit. (h) In civitatibus ergo Ecclesiastici Synedrii nec vola nec vestigium apparet, Constat tamen ... Judicum consessibus adfuisse *Sacerdotes* aut *Levitas*, sed Juris maximè peritos: qvod & Josephus notat, & Deuter xx. dicere est; *Iuxta os eorum* (Sacerdotum) *erit lis omnis & plaga omnis*: hoc est, nulla lis judicabitur nisi præsentibus Sacerdotibus. Unde de Levitis in supremo vaticinio

(h) *Matth. 10.17. 23.34.*

cinio Moses; (1) *Docent Judicia tua Jacobum, & legem tuam Israelem.* Qvare & ubi Josaphatus civitatum Judicia restituit, non nisi unius generis Judicum fit mentio. Ad magnum Synedrium veniamus: qvod qvidam duplex constituunt, alterum Ecclesiasticum alterum Politicū; & habent auctores suæ sententiæ magnos, sed recentes, argumenta autem, ni fallimur, perqvam invalida. Primum omnium, qvibus magis par est credi in re Historica ad Rempublicam Judaicam pertinente, qvam Judæis ipsis, plane ut in historia Græca Græcis, in Romana Romanis? Josephus & Deuteronomii locum, qvi est capite xvij. & alterum Paralipomenon xix. qvibus duobus nituntur, qvi tribunalia duo constituunt, studiose παραφράζει. Deuteronomii locum hoc modo; *si Judices non intelligunt de rebus sibi creditis judicare, quando multa talia solent hominibus provenire, integram causam in sacram Urbem remittant, & convenientes Pontifex & Propheta καὶ ἡ γερουσία, quæ videntur justa, pronuncient.* Citavimus supra similem Philonis locum, qvi Mosis Judicium de re capitali describens; *συνέδρευον*, inqvit, *οἱ ἱερεῖς.* De Paralipomenωn Historia idem Josephus; *Constituit etiam Josaphatus Judices è Sacerdotibus, Levitis, & Primatibus monens ut diligenter & justè Judicia disponerent: si autem de rebus majoribus qvidam contribulium ex aliis civitatibus (minorum enim constitutio præcesserat) eos consulerent, cum maximo studio eis & justissimè responderent: quandoqvidem rectum deberet esse Judicium in civitate constitutum, ubi Templum DEI erat & habitaculum Imperatoris. Horum autem Principes (ἄρχοντας) constituit Amaziam Sacerdotem, & Sabadiam qvi erat de tribu Juda, εταίρυς, hoc est, collegas.* Non potuit verbis clarioribus describi collegium unum, qvod & Judicia obiret, & ad aliorum Judicum relationes responderet, & in qvo tùm Sacerdos summus aliqve Sacerdotes, tum Princeps qvidam è populo munus suum obirent. Idem alibi Josephus Sacerdotes *omnium inspectores* & *controversiarum Iudices* dixit, non ergò *rerum sacrarum* tantùm. Hebræi Magistri non spernendi in his rabbus auctores ajunt Synedrium hoc magnum de omnibus qvidem causis ad se relatis respondisse, sed eximio ac speciali Jure censuisse de causis qvibusdam ipsorum cognitioni antiqvitùs reservatis: ut de pace ac bello, de tribus, aut urbis defectione ad falsos cultus, de summo Sacerdote, de Sacerdotum morbis vitiisqve, de Pseudoprophetis: qvò

(1) *Deut.33.10.*

illud fortasse alludit qvod dixit Christus, *Non posse Prophetam abbi qs am Hierosolymis perire.* Addunt Hebræi ab his *Senatoribus*, qvos, pr... us *Senatus* Principem, constat fuisse numero LXX. per χειροτ... ... cratos, tùm qvi in eundem Sen... tum cooptabantur, tum civitatum Ju... Neqve de aliis intelligendum, tum qvod Numerorum XI. tum qvod De... ronomii XVII. legitur. Addit Maimonides ex vetustioribus Thal... *Senatum* hunc magnam in partem ex Sacerdotibus & Levitis co... qvia in eo hominum genere peritissimos divinæ legis erat reperire: q... cum ei uni studio vacarent. Adscitum esse in eundem *Senatum* ... cem qvoqve maximum, ni capiendis consiliis impar videretur. His ... accedat seqventium manifesta temporum consvetudo; ex qvibus retro... qve conjecturam fieri oportet, nisi qvido contrarium appareat, præ... cum Judæi veterum institutorum ab omni ævo & in hunc usqve diem sint retinentissimi. Esdras cum hoc Synedrio contumacibus & facultatum jacturam & simul τὴν ἀποσυναγωγίαν, hoc est, *Relegationem a cœtu* ... tur. (k) Hoc idem Synedrium Christi Discipulis eandem min... συναγωγίας: Christo vincula injicit, cædi eum imperat; Apostolos ... proscindit; Paulo potestatem vinciendi, in carcerem compingendi, verberandi concedit. Nec dubium ex qvibus constiterit, nominantur ... qvi in Sacris Literis, apud Josephum, Thalmudistas, *Sacerdotum præcipui & Seniores populi*, addito sæpe nomine συνέδρ... & ... sunt qvi de religione in Christum & Apostolos inqvirunt. Plane ut appareat & cognitionem de sacris & τὸ ἀναγκαστικὸν penes eosdem fuisse. Serius id obtinuisse, & a Primario more abscessum, facile affirmatur; sed, ut dixi, nisi clarè probantibus temerè creditur. Videamus ergo an Sacræ Literæ ... Hebræis om... ibus & ab illa apertissima consvetudine dissentiant. זקנים hoc est, *Senes* sive πρεσβυτέρους Hebræis communiter vocari viros ætate ac moribus spectabiles, nemini ignotum esse potest. Talibus viris nunqvam caruit populus Israeliticus, ne tùm qvidem cùm serviliter haberetur. Itaqve in Ægypto Mose & Aaron jussi divinitus convocant omnes *Senes*.(m) ubi & in Historia, כל־זקני non כל־הזקני, qvia non certum aliqvod collegium, sed sola qva... ... Qvare hi ipsi *Senes* populus vocantur. Sos... at Ebre

(k) *Esdr.* 10 8. (l) *Joan.* 9. 22. 12. 42. 16. 2. (m) *Exod.* 3 16. 4. 29.

auctore Moſes, (n) non LXX. toti populo, ſed alios Magiſtratus partibus populi impoſuerat, Chiliarchas, Hecatontarchas, atqve ita deinceps, rerum omnium difficiliorum cognitione ac procuratione ſibi reſervata. In montem adſcenſurus poſtea Moſes jubetur aſſumere Aaronem, Nadab, Abihu, & LXX. è *Senibus*. (o) Nè hic qvidem collegium inſtituitur. Non enim vocantur LXX. *Senes κυρίως καὶ ἀντονομαστικῶς*, ſed è Senibus ſeptuaginta, ad temporarium duntaxat officium lecti, ut Honoris cauſa Moſen comitarentur. Venerandus autem ſemper apud Hebræos fuit numerus LXX. qvia tot animas in Ægyptum Patriarcha Jacobus adduxerat. (p) Non fuiſſe Judices conſtitutos ita perſpicuè oſtendit Scriptura, ut dubitationi non relinqvat locum. Abiturus enim Moſes ita eos affatur, (q) *Manete hic, donec revertamur; & ecce Aaron & Hur vobiſcum; qvi controverſias habet, ad eos accedet.* *Ad eos*, inqvit, non *ad vos*. In judicandis partibus Vicarios ſibi ſubſtituens Aaronem & Hurem, non LXX *Senes*. Poſtea vero cùm judicandi onere Moſes gravaretur, ita eum DEUS alloqvitur; *Congrega mihi è Senibus Iſraelis LXX qvos noſti eſſe Senes populi, & moderatores ejus.* Ex *Senibus* ergò communiter appellatis eliguntur LXX qvi deinde *ἀντονομαστικῶς* vocantur הזקנים *οἱ πρεσβύτεροι*, inſtituto jam ſcilicet collegio. Hujus collegii pars qvin fuerit Aaron, Pontifex maximus, & cum ipſo Sacerdotes & Leviticæ tribus alii, cur dubitemus nihil eſt cauſæ. Hi jubentur cum Moſe *portare onus populi*, hoc eſt, ſummæ Reipublicæ præſidere: qvos ipſos Judicari Deuteronomii xvij. ex eo qvoqve apparet, qvod relationes cauſarum niſi ad Regem aut Summum Conſiſtorium fieri nuſqvam ſoleant. Urgent qvidem, ut duo Synedria faciant, in Deuteronomio disjunctivum illud; *Qvi non auſcultaverit Sacerdoti vel Judici*: ſed mirum eſt apud hos plus valere hoc disjunctivum, qvàm conjunctivum qvod præceſſerat; *Venies ad Sacerdotes & Levitas, & ad Judicem qvi erit in diebus illis.* Et qva tandem de re? *de ſangvine & ſangvine, de cauſa & cauſa, de plaga & plaga, verbis contentionum*, hoc eſt, controverſiis qvibuslibet gravioribus. De his ergò omnibus relatio facta eſt ad Sacerdotes, Levitas, Judicem; non de aliis ad Sacerdotes, Levitas, Judicem; non de aliis ad Sacerdotes & Levitas, & de aliis ad Judicem. Et alibi ex Ezechiele citavimus: *In lite ſtabunt ipſi* (Sacerdotes) *ut judicent ſecundum Judicia mea.* Qvi Sacerdotes dicunt de Jure, judices

Cc 2 de

(n) *Ex.4 31.18.21.* (o) *Exod.24.1.* (p) *Gen.46.27.* (q) *Exod.24.14.*

de facto judicasse, (præterqvam qvod nodum non solvunt, nam sic qvoque manet unum Synedrium) nihil dicunt. Debet enim qvisqvis judicat de utroqve judicare. Formula enim pronunciandi in Synedrio hæc fuit solennis in Judiciis capitalibus: *Reus est mortis* (r) vel, *non est reus mortis.* (s) Hoc dici non potuit nisi ab eo, qvi & de legis sententia certus esset, & rei veritatem e testibus didicisset. Facit enim lex propositionem, assumtionem, testimonia, ex qvibus junctis concludit Judex. Aliter judicare non est judicem agere, sed alieni arbitrii Ministrum. Ut ergò disjunctionem illam explicemus, notandum est, Magistratus, qvi simul sunt pars ejusdem Senatus, seorsim tamen Imperium habere. Erant in Romano Senatu Pontifices, erant Consules: Pontifices jus habebant vocandi ad se Flamines, iisqve præcipiendi de sacris: Consules jus habebant vocandi prehendendiqve cives, & qvod opus esset imperandi. Ita tamen, ut uterqve in Potestate esset ejusdem Senatus. Nec Senatus solebat Imperare civibus nisi per Consules aliosqve Magistratus. Qvamqvam ergò Senatus Hebræorum sacris profanisqve rebus præerat, erat tamen sacrorum procurator, & de sacris Imperium penes Pontificē. Neq; minùs penes Judicem Imperium erat rerum cæterarum: & tum huic, tùm illi parendum; huic in templo, illi in castris atq; alibi. Meritò ergò pœnâ constituta in eum, qvi alterum è duobus eximiis Magistratibus, & per qvos res maximæ, tum in Senatu decretæ, tum arbitrariæ, qvotidie imperabantur, dicto audiens non fuisset. Neqve tamen duo Senatus. In Josaphati Historia post constitutos in civitatibus judices hæc seqvuntur *Etiam Hierosolymis constituit Josaphat è Levitis & Sacerdotibus & Principibus familiarum Israel ad Judicium Domini & ad litem,* (nota ad eadem constitui Levitas; Sacerdotes, Principes familiarum, qui in Evangelio ἀρχιερεῖς & πρεσβύτεροι [illegible]) *& reversi sunt Hierosolyma, & præcepit eis dicendo, sic agetis in timore Domini, in fide, & perfecto corde; & omnem litem quæ venerit* [illegible] (nota litem nullam litem eximi & conjungi judices) *de vestris fratribus habitantibus in urbibus suis, inter sanguinem & sanguinem, inter legem & præceptum, statuta, & Judicia* (vides & hic nullum genus controversiæ separari) *præmonebitis eos, ne delinqvant in Domi-*

---

r) *Matth.* 26.66. s) *Jerem.* 26.16.

Dominum, & ira sit super vos fratresque vestros. Sic facietis & non delinquetis. Hactenus omnia ita clare unum consessum exprimunt, ut non possim, qvod sentio, clarius qvam illis verbis exprimere. Videamus, an hanc planissimam interpretationem evertat; qvod seqvitur: *& Amazias Sacerdos vester in re Domini, & Zabadias, Israelis filius, Dux domus Juda in omni re Regia, & præpositi Levitæ coram vobis. Confortamini vos, & facite, & DEus bono aderit.* Hinc qvidam duo Synedria efficiunt: cum multò rectius sic argumentarentur. Qvibus jubetur Amazias præire *in Rebus Domini*, qvibus Zabadias *in rebus Regis*, qvibus nullo discrimine Levitæ jubentur inservire, & mandata ipsorum exeqvi (constat enim multis ex locis id qvoqve Levitarum officium) hi unum faciunt Synedrium. Ut res rectius intelligatur. 1. Paralipomenon XXVI. bis apparet simile loqvendi genus. Regioni, qvæ ad occasum Jordanis, imponitur Asbias cum consangvineis suis *ad omne opus Domini & ad servitium Regis:* & Jerias Rubenitis, Gaditis, & patri Manassitarum imponitur cum consangvineis suis *ad omnem rem DEI* & *ad omnem rem Regis.* Videmus ab iisdem in parte curatas *res Regias.* Qvidni ipso regni corpore idem Senatus utriqve rerum generi præfuerit? Qvin per res DEI sacra intelligantur, per res Regis cætera negotia, non repugno. Tamen Scripturis congruentius arbitror per DEI res intelligere omnia ea, qvæ lege DEI definita sunt, & de qvibus ex lege judicandum est. *Judicium DEI est,* (t) inqvit Moses, judicibus: & Rex Josaphatus civitatum judicibus (u) *pro DEO estis judicaturi.* Venit ad me populus ad consulendum DEUM, inqvit alibi Moses (x) idest, Judicii ergo. & alibi; [y] *sistent se* (testis & reus] *duo illi coram DEO,* interpretatur ipse Moses, coram Sacerdotibus & Judicibus ita habet veritas; non *aut,* ut qvidam transtulerunt) qvi erunt in diebus illis. Hæc ergò *DEI* cum sint negotia, restat Regis *negotia* inter ea, qvæ lege DEI non definita sub Regis sunt arbitrio, cujus generis sunt deliberationes de eo qvod fieri expediat, aut non expediat. Qvare cum in jure versatissimus fuerit Sacerdos, in civili autem prudentia ipso usu Dux exercitatior, potuit, imo & debuit, in eo Senatu qvi Judicis consiliisqve præerat, in Jure explicando Amariæ, in deliberationibus verò dirigendis Zabadiæ auctoritas

t) *Deut.1.17.* u) *2.Chron.19.* x) *Exod.18.18.15.* y) *Deut.19.17.*

ritas esse præcipua, & jus suffragii prærogativum. Ac proindè rectè eos Josephus *collegas* appellat. Neqve omittendum hic qvod in Esdræ [illegible] historia. Is enim à Persarum Rege missus ad reddendam Judæis [illegible] inter cætera mandatum accepit *constituendi judices* ex his, qvi legis [illegible] essent peritissimi, qvi totius populi causas cognoscerent, & in legis [illegible] næ tum Regiæ violatores morte, exilio, mulctis animadverterent. Qvi [illegible] locus nos admonet, ita distingvi legem DEI & Regis, ut utramqve [illegible] iidem Judices exercerent. Neqve aliter hic discreta *lex DEI & lex R*[illegible], qvàm alibi *DEI regisqve negotia*. Qvod autem alii præterea afferunt [illegible] stendant Sacerdotes in Synedrio non judicasse, historiam Jeremiæ, [illegible] causa sit cognita à Principibus & *Senioribus populi*, minimè movere [illegible] qvam debet. Sacerdotes enim accusatores cum se constituerent, [illegible] dem negotio judices esse non potuerunt; ut omittam, multos fuisse Sacerdotes extra Senatum. Et hæc qvidem de Synedrio Judaico satis.

16 Venio ad *Presbyterorum* vocem, qvam multi assessoribus Patrum tributam volunt in novo Testamento, de qvo mihi non liqvet. Tres hujus vocis significationes video in novo fœdere: easdem scilicet, qvas in Patribus. Unam, qvæ ad *ætatem* pertineat; ut cum πρεσβύτεροι opponuntur νεωτέροις, ut 1. Timoth. 5. vers. 1. Alteram, qvæ ad *Potestatem* [illegible] qve *Imperium*; ut cum de his sermo est, qvi aut in magno Synedrio aut in minoribus Synedriis considebant: Tertiam, qvæ Evangelii Preconibus convenit. Qvartam non reperio. Apostoli Pastores à se constitutos cur *Presbyteros* appellaverint qværi potest; an qvod vix alii qvàm *Senes* ei muneri adhiberentur, an qvod in Synagogâ qvoqve Magistri κατ᾽ ἐξοχὴν eo nomine appellarentur? an (qvod mihi non minus [illegible]) a Magistratibus Judæis sumptà similitudine? Nam CHRISTUS ipse in constituendâ Ecclesiâ, ut Regem se ostenderet, [illegible] regni spem paulatim animis eximeret, Ecclesiam [illegible] qvam omni externo Imperio destitutam, ad imaginem qvandam [illegible] regni composuit: eoqve modo in spem regni Cœlestis erexit. [illegible] in populo Hebræo: & ipse [illegible] gem agnoscit. [illegible] Phylarchæ; Totidem sibi CHRISTUS constituit [illegible] tareitur, [illegible] *duodecim* ip[illegible] mittit [illegible] *Judicaturi* esse [illegible] totidem *tribus Israelis*. In R[illegible] [illegible] Synedrii LXX. Totidem Evangelistas constituit CHRI-

STUS

STUS. Tertia in Regno est dignitas Judicum Urbanorum qui זקנים vocabantur, quod Græcè est πρεσβύτεροι: in Ecclesia quoque Presbyteri Apostolos & Evangelistas tertio loco sequuntur. Horum Judicum Principes vocabantur פקידים, quod Græcè est ἐπίσκοποι, ut modò diximus; ita & *Presbyterorum* in Ecclesiâ principes Episcopi. Denique Judicibus his inserviebant, qui רבכנים vocabantur, quod Græce est διάκονοι: neque aliter vocati sunt in Ecclesiâ hi, qui infra Presbyteros sunt constituti. Quod sit Presbyterorum munus in Ecclesiâ Christianâ, Apostoli nos pluribus locis docent. Paulus Ephesinos Presbyteros Miletum ad se venire jussos admonet, ut norint *inspectores se positos ad pascendam DEI Ecclesiam* (z) *Presbyteros* jubet Jacobus (a) ab ægrotantibus *advocari, ut orent super ipsos, & ungant ipsos in nomine Domini.* Presbyteros alloquitur Petrus συμπρεσβύτερος, id est, ut collega muneris. Pastores ergo fuisse apparet; unde nec aliter constituti, quam per *manuum impositionem*; ut de Timotheo memoriæ mandatum est. In aliis locis, ubi nulla descriptione addita *Presbyterorum* fit mentio, alios intelligere *Presbyteros* quàm illos, qui tot locis clarissime describantur, temerarii sit conjectoris, nisi Verborum contextus à certo ac recepto significatu nos cogat discedere. In omni novo fœdere una dumtaxat Pauli sententia est, quæ constituendos Presbyteros non Pastores speciose affertur. οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ (b) Ex hac vocula μάλιστα infertur aliquos eo tempore fuisse Presbyteros tantùm προεστῶτας, & non κοπιῶντας ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ. Sed primùm, id si verum esset, saltem aliunde appareret novum hoc *Presbyterorum* genus, alibi nunquam memoratum, quo auctore, qua occasione cœpisset, sicut Diaconorum origo narrata est; & nô ita obiter atque in transcursu uno in loco, ubi de munerum Ecclesiasticorum generibus sermo institutus non est, insinuaretur pars necessaria Ecclesiastici regiminis. Deinde Patres proximi Apostolorum temporibus monuissent nos hujus rei, saltem Græci, quibus sua lingua ignota esse non poterat, hanc nobis reliquissent interpretationem quam ex sola verborum serie sequi, sunt qui autumant. Nunc cum ante hoc seculum interpretum nemo verba Pauli ita acceperit, meritò videndum est, an non aliam interpretationem ferant, quæ nihil à cæteris Scripturæ locis diver-

z) *Act.17.17.18.* a) *Cap.5.14.* b) *1.Tim.5.17.*

diversum afferat. Videamus ergò, quid sit propositum Paulo. *Honorem duplicem* Presbyteris exhiberi. Quis sit honor, de quo agitur, ex superioribus potest intelligi. χρήματα: c) ubi τὸ τιμᾶν, *honorare*, nihil est aliud quam *honestè sustentare*. Vult enim eas *viduas honorari, quæ vere sunt viduæ*, hoc est, ut ex oppositione apparet, eas quæ fideles cognatos aut affines non habent, quorum ope possint sustentari. Nam si habeant, has vetat Ecclesiæ esse oneri. Absoluto de viduis sustentandis sermone, docet etiam Presbyteris suppeditandum, unde honestè vivant. Hoc voce τιμῆς indicari ratio subnexa ostendit: *Scriptum est enim, bovi triturantis os non obligabis.* Hoc ipsum Scripturæ testimonium alibi qvoqve in eundem sensum produxerat. (d) *Qvis suis stipendiis militat? qvis vineam plantat, & de proventu non edit: qvis gregem pascit & gregis lacte non vescitur? an secundùm hominem hæc tantum aio? an non & lex idem docet? In lege enim scriptum est, non obligabis os bovi trituranti* Et postea: *si spiritualia seriming, an magnum est si carnalia metimus?* Rectè ergò ad illum, de quo agimus, locum Chrysostomus, Hieronymus, Ambrosius, etiam Calvinus & Bullingerus notant de suppeditando victu & rerum necessariarum subsidio Apostolum hic agere. Assessores eos, de qvibus nobis sermo est, stipendiis Ecclesiasticis sustentari neqve hodie videmus, neqve visum est unqvam. Neqve verò credibile est, Apostolum, qvi ubiqve parcit Ecclesiis, qvippe ... tis pauperibus, gravatas illas voluisse onere non necessario. Qvare, si unqvam, hoc imprimis loco illorum assessorum intempestiva fuisset mentio, ubi de stipendiis oratio instituta est. Verborum Pauli multas interpretationes non incommodas alii attulerunt. Simplicissima hæc est: omnibus qvidem Presbyteris stipendia deberi, ut qvi præsint Ecclesiæ, hoc est, gregem Dominicum pascant; sed illis præcipuè, qvi omni cura rei familiaris neglecta, uni studio Evangelii propagandi incumbunt, nulliqve labori parcunt. Non ergò duo ponuntur Presbyterorum genera, sed monstratur non parem esse omnium laborem. Agnoscunt omnes, etiam Beza (e) verbo κοπιᾶν non qvemvis laborem, sed eum, qvi cum insigni molestia conjunctus sit, designari. Paulus (f) se ait Evangelio operam dedisse, non vulgarem, sed ἐν κόποις; qvibus explicandis addit μόχθον, λιμὸν, δίψ... ἀγρυ-

c) 1. Tim. 5. 3. d) 1. Cor. 9. 7. & seq. e) Ad Matth. 11. f.) 2. Cor. 6. 5. & 11. 27. 1. Thess. 11 9

ἀγρυπνίας CHRISTUS in Epistolâ ad Ephesinum Episcopum cum dixisset, *novi opera tua*, addidit, ut majus aliqvid, & τὸν κόπον. (g) Paulus etiam verbum κοπιάζειν sæpè sibi tribuit, deinde etiam sanctis qvibusdam mulieribus, qvæ huc illuc relictis rebus suis Evangelii causâ discursabant. His ergò Presbyteris, qvi nihil aliud curant præter Evangelium, ejusqve rei causâ omnibus incommodis se exponunt, plus aliqvanto qvàm cæteris deberi ratio dictat. Sic & Paulus τὸ προΐστασθαι & τὸ κοπιᾶν de iisdem extulit ad Thessalonicenses: (h) ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς ἀδελφοὶ, εἰδέναι τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν, καὶ προϊσταμένους ὑμῶν ἐν κυρίῳ, καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτοὺς ὑπερεκπερισσοῦ ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν. Omnis ergò error novorum interpretum in eo est, qvòd putent illud ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ, pronuntiandum ἐμφατικῶς, cum emphasis sit in voce κοπιῶντας; illa autem ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ addita duntaxat explicandæ voci κοπιᾶν. Similis est illorum hallucinatio, qvi in verbis Pauli ad Corinthios, ubi de Cœna sermo est, δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτὸν, illud ἑαυτὸν urgent; cùm non in ea voce sit ἔμφασις, sed in voce δοκιμαζέτω; neqve ἑαυτὸν positum sit *distinctivè* sed *declarativè*. Neqve tam rectè potuit poni in priore membro illud ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ, qvàm in secundo, qvia illa verba optime cohærent cum τῷ κοπιᾶν, non æqvè cum τῷ προΐστασθαι. Similes locutiones dabo, qvas nemo ineptiæ arguerit: *Magistri pueritiæ formatores utiles sunt reipublicæ, sed illi imprimis qui noctes diesqve hoc unum agunt ut Discipuli sui meliores doctioresqve evadant: Medici valetudinis nostræ Curatores summo in pretio sunt habendi; illi ante alios, qui magno cum studio atqve affectu in hoc incumbunt, ut sanitatem nobis conservent aut restituant.* His compara filum Paulinæ orationis, videbis omnia qvadrare. Cætera, qvæ afferri solent, frigidiora sunt, & sponte sua corruunt. Rom. xij. diversa dona, diversæ etiam juxta donorum mensuram actiones numerantur, sed qvæ non propterea diversis constituunt functiones. Sicut autem idem esse potest ὁ μεταδιδοὺς & ὁ ἐλεῶν, ita nihil vetat eundem esse τὸν παρακαλοῦντα καὶ τὸν προϊστάμενον. Nam ex duobus locis jam allegatis apparet τὸ προΐστασθαι tribui Pastoribus, ut & τὸ ἡγεῖσθαι, Hebr. xiij. 7. Similiter ad Corinthios (i) non tantum diversæ functiones enumerantur, sed & plura dona qvæ uni functioni conveniunt. Sicut ergo δυνάμεις & χαρίσματα ἰαμάτων diversas

Dd functio-

(g) *Apoc. 2. 2.* (h) *1. Epist. 5. 12.* (i) *1. Epist. 12. 28.*

functiones non constituunt, ita nec ἀντιλήψεις καὶ κυβερνήσεις, sed sunt hæc omnia Pastoralis officii subsidia & ornamenta.

17. Hucusqve operam dedimus, ut appareret adsessionem eam, de qva agimus, non esse divini præcepti: qvod eò facit, ne seqvi bis qvam partem secuti mus de veteribus Ecclesiis, aut hodiè reformatis, qvæ illis adsessoribus non utuntur. Nunc vicissim, qvæ pro eo munere dici posse credimus, proferentur. Primùm licite illud munus potuisse institui vel à Summa Potestate Christiana, vel ab Ecclesia, ubi Summa potestas aut non curaret Ecclesiam, aut jus suum Ecclesiæ concederet. Nam cùm ei inspectio summa competat in omnes Pastorum actiones, ut tabulæ utriusqve custodi, neqve omnia per se possit exseqvi, licuit ei suo nomine delegare qvi Presbyteriis interessent, cum eo jure qvod ipsis de suo communicare Summæ Potestati visum esset. Qvod ex his qvæ seqventi capite tractabuntur, apertius fiet. Ecclesiæ qvoqve divina lege interdictum non est instituere munera ad ordinis conservationem & ædificationem facientia; manetqve penes eam hæc libertas, qvamdiu Summæ Potestatis lege non circumscribitur. Hæc probari nihil est opus. Sunt enim nota per se, neqve ulla potest in contrarium lex divina afferri.

18. Secundum hoc esto, reperiri in Sacris Literis, ex qvibus appareat hanc institutionem DEO non displicere. Probatur hoc primò ex parte Summæ Potestatis ex constitutione Synedrii Judaici, in qvo Sacerdotibus adsederunt delecti è populo, præpositi sanè civilibus negotiis, verum etiam sacris, ut supra ostensum est. Qvare cum ex novo Testamento nihil in contrarium afferatur, rectè hinc colligimus, Jurisdictionem de sacris, hoc est, Judicium publicum & cum Imperio conjunctum, posse juxta Pastores qvibusdam e populo mandari; præsertim si partes potiores deferantur Pastoribus, sicut in sacris major auctoritas Amariæ qvam Sabadiæ. Eodem argumento rectè defenditur Senatus Ecclesiasticus, qvi mandato Electoris Palatini res Ecclesiæ cum Imperio regit, partim è piis Magistratibus constat. Ex parte Ecclesiæ probatur idem qvod diximus. Licuit enim Ecclesiæ Corinthiorum (etiam sine Apostolica auctoritate; reprehendit enim Corinthios Apostolus cur non ante fecerint id qvod jam faciendum monet) constituere in Ecclesia privatarum controversiarum disceptatores. Si tantum licuit Ecclesiæ ad lites fugiendas, qvidni tantum licuerit ad evitanda ἀναρχίας mala? Præterea expedit sæpe, ut tota fidelium multitudo consuletur

tur super negotiis Ecclesiæ, ut supra ostendimus: qvidni ergo Ecclesia aliqvos Pastoribus adjungat, qvi hoc ipsum videant qvando opus sit Ecclesiam consuli. Licuit etiam Ecclesiæ qvosdam deligere, qvi suo nomine pecunias perferrent atqve erogarent: (k) Qvare cum Pastoribus competat inspectio in Diaconos, licet etiam Ecclesiæ ad eam rem socios qvosdam Pastoribus adjungere, μή τις αὐτοὺς μωμήσηται ἐν τῇ ἁδρότητι τῇ διακονουμένῃ ὑπ' αὐτῶν, ut cum Apostolo loqvar. (l) Postremò, licuit Antiochenæ Ecclesiæ qvosdam è suo cœtu delegare, (m) qvi deliberationi Apostolorum & Presbyterii Hierosolymitani interessent, qvorum testimonio credat omnia ibi ex DEI verbo καὶ ἄνευ προσκλίματος geri.

19. Tertium est, non deesse in pia antiqvitate exempla, qvæ, si non planè conveniant, certè ad hunc morem proximè accedant. Ex parte Summarum Potestatum notissimum est ab Imperatoribus Senatores & Judices datos, qvi Synodis adsiderent, inspectores moderatoresqve actionum. Neqve hoc tantùm, sed & qvi de depositione Episcopi rebusqve aliis unà cum Episcopis sententiam ferrent, ut in Photini & Dioscori causa videmus accidisse. (n) Qvod autem licet in Synodis, cur non liceat in Presbyteriis, præsertim cum in augustioribus territoriis non minor sit habenda ratio Presbyteriorum, qvàm Synodorum in tanta Romani Imperii amplitudine? Sed & ab Imperatoribus dabantur Ecclesiis id poscentibus ἔκδικοι sive *defensores*, qvi Laici erant, qvorumqve officium erat vim omnem ac tumultum ab Ecclesia & Pastoribus arcere, & operam dare ne qvid in Ecclesia per vim aut sordes fieret: ut apparet novella Constitutione LVI. Chalcedonensis Synodi Canone CCI. & Carthaginensis Canone LXXVI, (o) & in Maxentii responso ad Hormisdam, atqve alibi. Hi sunt, qvi posterioribus sæculis Ecclesiarum *Advocati* dici cœpère. Sic & à Metropolitanis solebant Ecclesiis dari Φροντισταὶ, qvi cum Episcopis pecuniæ Ecclesiasticæ rationes tractarent. Ex parte Ecclesiæ repetendum est, qvod supra diximus, non semper totam multitudinem, sed interdum Seniores tantum consultos. Si autem à multitudine ad Seniores consultationem advocare licuit, cur non itidem prægravante Seniorum turba, ad pauciores eadem contrahi potuit, præsertim multitudine non invita? In electionibus Pastorum apparet sæpè

(k) *2.Cor.8.19.Phil.11.22.* (l) *2.Cor.8.20.* (m) *Act.15.2.* (n) *Epiph. her.71.* (o) *Concil.5.Carth.c.9. A.D.401.Sept.13.*

per compromissum id, qvod multitudinis erat, in paucos collatum. Synodis qvoqve Laicos interfuisse, & inibi sententiam dixisse, cum ex magni Concilii historia, tum aliunde ita manifestum est, ut ne Nicolaus qvidem Papa id ausus sit negare. Notaqve sunt hac de re non Melanchthonis tantum & recentiorum, sed Panormitani & Gersonis Judicia. In Presbyteriis, cur tantundem Laicis, præsertim ad id delectis, non liceat nulla ratio potest inveniri. Sed alia qvoqve addamus. Constat in veteri Ecclesia matronas fuisse, qvæ mulieres cæteras ad vitam honestè instituendam hortarentur; qvas & πρεσβύτιδας appellarunt: &, qvia supra cæteras mulieres sedebant in Ecclesiis, προκαθημένας. Abrogavit eas Canon XI. Synodi Laodicenæ, cum ad id tempus mansissent, ut notat Balsamon. Ac fortè de his agit Paulus, ubi πρεσβύτιδας vult esse sanctas moribus, non calumniatrices, non vino deditas, rerum bonarum Magistras, uti juniores fœminas doceant amare maritos, amare liberos, & qvæ seqvuntur. Fulgentius Ferrandus in Canonum Breviario vult ita à Paulo nominari τὰς γραιτέρας τῶν διακονισσῶν. In Nicæno vocari videntur αἱ ἐν τῷ σχήματι ἐξετασθεῖσαι. Si ergò mulieres nullius in Ecclesia muneris participes, in hoc tamen constitui ab Ecclesia potuerunt, ut aliarum mulierum essent σωφρονίστριαι, qvidnî præter Pastores aliqvi poterunt à plebe assumi, qvi abstinentes à Pastoralibus officiis id pauló diligentius facerent, qvod cuivis Christiano non permittitur tantùm, sed & imperatur? Et si illæ dictæ πρεσβύτιδες, & hos generaliori qvadam ratione πρεσβυτέρους licebit appellare. Non longe ab adsessorum officio abit qvoqve munus *Oeconomorum* & *Adsistentium* in Anglicana Ecclesia jampridem observatum, qvibus incumbit curare, ne qvis rei sacræ interstrepat, ne qvis excommunicatus cœtui se ingerat, inordinatè viventes admonere, &, si perseverent, eorum nomina ad Episcopum deferre. Hi autem ab ipsa Ecclesia eliguntur.

20. Qvartum hoc ponam, non spernendam utilitatem ab his adsessoribus haberi posse. Nam si Potestates Summas respicimus, expedit eis habere in Pastorum consessibus suos oculos, suas aures, qvorum ministerio explorent an cuncta sanis ex fide & præscripto agantur. Sin ad Ecclesias nos vertimus, refert et hæ qvoqve de Pastoribus optime sentiant. Qvod tum maximè fiet, si illorum actionibus testes qvosdam & velut internuntios adhibeant.

21. Ap-

11. Apparet ex his, quæ diximus, in munere adsessorum, qui nonnullis in locis in usu sunt, (quos distinctionis causa *temporarios* aut *Laicos Presbyteros* appellare possumus) nihil esse qvod possit reprehendi. Sed has putamus cautiones adhibendas. Primò, ne id munus affirmetur divini esse præcepti, qvod sine Ecclesiæ veteris contumelia & recentiorum divulsione dici non potest. Secundò, ne qvid illis tribuatur, qvod ad claves Evangelicas pertineat, qvas exercendas solis Pastoribus à CHRISTO datas nobis ad alios transferre non licet. Ad excommunicationem igitur, qvatenus illa Pastoris opus est, nihil possunt afferre præter consilium. Qvatenus verò excommunicatio etiam plebis est opus, qvæ facinorosos à se removere debet, eatenus possunt προβούλευμα facere, qvod probandum plebi proponatur. Tertiò cavendum, ne ad hanc adsessionem alii vocentur, qvi gubernandæ Ecclesiæ, & præcipuè dijudicandis controversiis impares sunt. Id enim periculosum est, & Ecclesiæ indecorum, & paratissima ad ὀλιγαρχίας via. Qvartò videndum, ne adsessores isti qvidqvam Jurisdictionis externæ sive ἀναγκαστικῆς δυνάμεως exerceant, ultra qvàm publicæ leges ipsis concedunt. Qvintò, ut norint munus suum, non tantum ut Pastorum munus, qvod à Christo est institutum; sed ut ea, qvæ humani sunt instituti ac proinde mutabilia, Summarum Potestatum Imperio subjacere. His duobus, qvæ postrema posuimus, ignoratis, aut non rectè observatis, necesse est magnas reipublicæ perturbationes seqvi, ut viri prudentes jampridem monuerunt, & nos qvotidie experimur. Multi enim semel hac opinione imbuti, divini Juris esse illud regimen, eò deinde deveniunt, ut Summarum Potestatum nullas aut exiguas esse credant in Ecclesia partes; ut cui abundè à DEO, non de Pastoribus tantum, sed & de Rectoribus prospectum sit. Ita humanæ prudentiæ repertum ordinationi divinæ ex adverso opponitur, inqve isto Imperio duplice perpetuò seritur partium ac factionum seges: in qvam non desinunt intentos habere oculos qvicunqve aut in republica aut in Ecclesia res novas qværunt. Qvi meminerunt, qvid *ante hos triginta annos* actum sit in hac nostra Patria, sciunt qvàm vera loqvar. Atqve hæc me præcipuè consideratio impulit, ne qvæstionem istam intactam relinqverem. Memoratu non indignum est, Genevæ. (qvæ urbs si non prima ταύτην τὴν συνεδρίαν, certè præcipuos ejus defensores edidit) totum jus eligendi Seniores illos esse penes *Senatum* urbis, parvus qvi dicitur, auditis dumtaxat

 Pastorum

Paſtorum conſiliis. Neqve tantum eligi eos à *Senatoribus*, ſed ex ſolis Senatoribus, binos nempe ex eodem parvo Senatu, & denos, tùm ex Senatu ſexaginta virûm, tum ex alio Senatu ducentorum. Electio hunc in modum facta ducentis examinanda ſubjicitur: & electi Seniores, qvamqvam Jurisdictionem non habeant, Sacramentum tamen Reipublicæ dicunt. Cæcus ſit oportet, qvi non videat qvæ incommoda Genevenſes metuerint, cum tam ſollicitam eligendi rationem inierunt.

CAPUT XII.
De Subſtitutione & Delegatione circa Sacra.

SUMMARIUM.

1. Opus Summæ Poteſtati Vicariis circa Sacra. 2. Arbitrium religionis interdum ſubditis concedi. 3. Vicarios eſſe alios ſubſtitutos, alios delegatos. 4. Subſtitui aut delegari ſolere Paſtores ſolos, Paſtores cum Laicis, Laicos, ſolos. 5. Oſtenditur jus Patronatus antiqvum eſſe & oriri à Regio jure. 6. De Veteri more Hollandiæ, ſimul ad auctoritates Juris Pontificii & Panormitani reſpondetur. Et qvæ ſit Collegiata Eccleſia. 7. Minoribus Poteſtatibus nullum jure divino Imperium in ſacra competere. 8. Qvam minimum Imperii circa Sacra deferendum Poteſtatibus ſubordinatis nec niſi ſummæ proximis. 9. Et rectam fidem profitentibus.

1. NOn ſatis Summæ Poteſtati jus ſuum noſſe, niſi & illud norit qva ratione ſuo jure optime utatur. Cum autem Summa Poteſtas qvod ſui officii eſt partim per ſe partim per alios expediat, in iis qvæ per ſe expedit qvo pacto prudentum conſiliis uti debeat ſupra dictum eſt: neqve piget repetere Chriſtianos Imperatores & priſcos Francos, alios qve Reges ſemper ad latus habuiſſe religioſiſſimos Paſtores, qvorum Conſiliis ſacra non minus, qvam aliorum ſuggeſtione profana diſponerent: Sed ne hic qvidem Summa Poteſtas, cujus vis per res tot ac tantas diffun-

difficulter, omnibus expediendis par est, sed necesse est ut & Vicaria aliorum utatur opera. *Gravissimi labores*, inquit auctor sapiens, *ejus qui orbem terræ capessierit adminicula.* Et multa negotia multis egent adjutoribus. Strepunt Juris consultorum scholæ hac disputatione, *Quænam partes Imperii a Summa Potestate mandari aliis possint.* Omnia quæ ad hanc quæstionem pertinent, referre piget, neque hujus sit instituti. Quædam sunt quæ a Summæ Potestatis jure separari neqveunt, alia quæ ob suî magnitudinem alteri communicare non expediat. Prioris generis est jus leges etiam aliis latas emendandi, jus rescindendi iniqve judicata, si non per viam appellationis, certe per viam supplicationis, jus irritas faciendi electiones qvæ contra utilitatem sunt Reip. aut Ecclesiæ. Posterioris ista; *arbitrium religionis* & maxime enim Pastorum tum electio, tum dispositio: qvæ plerumqve Summæ Potestates sibi reservarunt, non tamen perpetuò.

2. Nam & *arbitrium religionis* subditis qvibusdam sive Principibus, sive Universitatibus concessum videmus, ita exigente temporum necessitate. Neqve id novum adeo, cum Persæ qvoqve, Macedones & Romani Judæis, aliisqve nationibus sibi parentibus sacrorum libertatem concesserint. Romanos qvoqve & Constantinopolitanos Antistites scimus non semper ab Imperatoribus electos.

3. Modi mandandi juris duo sunt, *substitutio & delegatio.* Substitutionem voco mandatum qvod lege aut privilegio datur; Delegationem qvod concessu speciali.

4. Solitum Summis Potestatibus Episcopos substituere supra ostendimus. Inde enim emanat jus Canones faciendi, qui vim legis habeant, jus cum Imperio deponendi Pastorem aut civem extra cœtum relegandi, qvæ Synodis aut Presbyteriis permissa apparuit. Nec aliunde est jus Cleri sive Capitulorum ad peragendas electiones: ut multis Imperatorum ac Regum Diplomatis ostendi potest: qvibus in rebus laudanda certe veterum Imperatorum ac Regum pietas. Extiterunt enim viri qui rerum sacrarum essent peritissimi, & qvibus regimen Pastorale à DEO commissum, alterum illud qvod ab Imperio emanat regimen tutò qvoqve posset committi. Sed ut [illegible] illos in tam honesto proposito sæpe exitus fefellit. Interim mirandum [illegible] qui non ferunt Pastores ulla ex parte Summarum Potestatum Vicarios dici, ut tandem aut ratione aut juris atqve historiarum auctoritate permoti hunc errorem deponant. Alibi videmus rerum sacrarum curationem

rationem mandatam simul Pastoribus atqve aliis extra Pastores viris piis & eruditis, idqve non sine divinæ auctoritatis exemplo. Jam enim demonstratum est magnum Synedrium septuaginta virûm apud Hebræos, cui & alia sacrorum qvoqve cura incubuit, constitisse *ex Sacerdotibus, Levitis & delectis è reliqva populi parte.* Non dubium qvin in Sacris (imo & in Judiciis omnibus, ni fallor) Sacerdos magnus ante alios sententiam dixerit. Ita tamen ut Regis Vicarius, qvi *Nasi* dicebatur, primas in consessu obtineret, & sententias exqvireret, ad qvod exemplar compositum video in Palatinatu Senatum qvi sacris præsidet. Hanc conjunctionem Potestatum minorum cum Episcopis in Legibus qvoqve invenio. Novella enim Justinian. XVI. cap. 11. sic habet. *Neqve occasione religionum hæresiumqve quæstiones permittas* (ad provinciæ præsidem sermo est) *alicui provinciam commovere, aut aliter qvandam præceptionem injungi provinciæ ut præses. Ipse verò providebis cum competenti utilitate fiscalibus: & qvæ a ... scrutari, & non permittere fieri aliqvid contra nostras præceptiones ... religionum; Si vero Canonicum sit qvod qværitur, unà cum Metropolitano provinciæ hoc disponere & decernere, sive episcopi dubitent, sive alii qvi ... Et causæ dare DEO amabilem terminum qvi & decenter Orthodoxam ... diat fidem & indemnitatem procuret fiscalibus, & nostros subjectos servet inviolatos* Certum est in depositione Episcoporum convenisse Judicia Synodi & Senatorum aut Judicum qvos Imperatores adjunxerunt. Ita Photinus Episcoporum simul & Senatorii Ordinis virorum Judicio depositus, qvorum nomina sunt apud Epiphanium. (p) Ita de Sixti tertii Episcopi causa jussu Valentiniani in S. floriani atrio Senatores & Presbyteri cognoverunt. (q) Eidem mori acta etiam Chalcedonensis Synodi testimonium perhibent tum in Dioscori causa, tum in causa Episcoporum Tyriæ Diœceseos. Nam & depositio & restitutio non minus Senatoribus ac Judicibus qvam Episcopis tribuitur. (r) Interdum ergo Potestates minores adjunctæ Pastoribus tantum ut vim ac tumultum arcerent. Qvemadmodum Candidianus Comes in Ephesina Synodo; ἔκδικος in Ecclesiis: interdum ut una judicarent. Non aliter & in electione Episcoporum, Urbis Magistratum cum Clero conjunxit Lex Justinianea, qvem morem non illa primum

p] Hær. 71. q] Et 56. Episcopi Vide lib. Pontif. r] Balf. ad Conc. Chalced.

primum cœpisse temporibus è Theodoreto discas, (s) qvi post mortem Athanasii Petrum narrat Antistitem factum σφῶν ψήφῳ γεγενημένον τῶν ἱερωμένων καὶ τῶν ἐν τέλει καὶ ἀξιώμασι. Evenerant & ea tempora, ut propter schismata aut typhum Episcoporum necesse esset has partes gravissimas, sacra cum Imperio curandi Potestatibus minoribus, & qvidem seorsim ab Episcopis, mandari. Nam de causâ Donatistarum Ælianus (t) Proconsul Constantini; & Marcellinus (u) Honorii mandato cognovit, atqve inter partes sententiam tulit, ut supra annotatum est. Et in aula Constantinopolitana Patriciorum unus speciatim Ecclesiæ rebus vacabat; unde & nomen ejus officio datum. Sic & Galliæ Parlamenta per appellationem; Hispaniæ Senatus per oppositionis viam; Hollandica Curia per mandata Pœnalia, Censuræ Ecclesiasticæ errores emendavit. Sed & jus Pastores eligendi (illibato Pastoribus alios ordinandi & populo δοκιμασίας jure) saepe solis Laicis concessum, apertius est qvam ut docere debeat. Et hoc est *Jus Patronatus*, qvod non apud nos tantum, sed in Anglia & Palatinatu valere ex Canonibus Anglicanis & Palatinis constitutionibus apparet.

5. Sicut autem eorum pietatem non reprehendimus, qvi solicite cavent ne qvid hujus Juris obtentu in perniciem Ecclesiæ peccetur, ita veritas à nobis exigit ne silentio prætereamus assertionem eorum temerariam, qvi hoc Jus & nuperum esse dicunt & nisi Jure Papali; At qvi non nuper & sub Paparum dominatu vixit Imperator Justinianus, qvi illud ipsum Jus hac edita lege stabilivit, (x) *Siqvis Orator damnum fabricaverit & voluerit in ea Clericos ordinare* (hic *ordinare* pro *eligere* transtulit Latinus interpres) *aut ipse aut ejus hæredes, si expensas ipsis Clericis ministrant & dignos denominant, denominatos ordinari, si verò qvi ab eis eliguntur tanqvam indignos prohibent sacra Regula ordinari, tunc sanctissimus Episcopus qvoscunqve putaverit meliores, ordinandos procuret.* Hæc lex à Justiniano est edita circa annum Dominicum ɪɔxʟɪ. (y) qvo tempore Romani Episcopi Imperatorum erant Episcopi, & ab Imperatoribus creabantur. Est & similis ejusdem Imperatoris constitutio, (z) qvæ edita creditur anno ɪcʟv. & inscripta est Episcopo Constantinopolitano. Qvæ permittit ædificatoribus Ecclesiarum aut alimentorum erogatoribus Clericos statuere, si tamen Episco-

s) *Lib.4.6.20.* t] *A.D.314.* u] *A.D.411.* x] *Novell.123.cap.18.* y] *A.D.541. Maji 1.* z] *Novell.157.A.D.538. Nov.3.*

pali examine digni reperiantur. Anno autem DCLV. in Concilio Toletano (zz.) factus est hic Canon: *Decernimus ut qvam diu fundatores Ecclesiarum in hac vita superstites exstiterint, pro iisdem locis curam permittantur habere, & sollicitudinem ferre præcipuam, atqve rectores idoneos in eisdem Basilicis iidem ipsi offerant Episcopo ordinandos: qvod si spretis eisdem fundatoribus rectores ibidem præsumpserit Episcopus ordinare, & ordinationem suam irritam esse noverit, & ad verecundiam suam alios in eorum loco, qvo ipsi fundatores elegerint, ordinari.* Circa annum DCCCXXVII. Constitutiones Caroli Magni collegit Ansegisus, in qvibus inventum est: *Si Laici* (Patroni nimirum) *Clericos probabilis vitæ & doctrinæ Episcopis consecrandos suisqve in Ecclesiis constituendos obtulerint, nulla qvalibet occasione eos rejiciant.* Nec Pastores tantum minores sed Episcopos qvoqve constituendi jus, Germaniæ Imperatores Bavariæ Ducibus ac Saxoniæ jampridem contulerunt, ut ab aliis observatum est. Cum alioqvi Episcopos *investire* (ut olim scripsit Helmodus) *solius sit Imperatoriæ Majestatis.* Ex Imperatorum ergo & Regum constitutione ac concessione jus hoc originem traxit, ἀπορρὴξ qvædam e Jure Summæ Potestatis emanans. Jure Papali ut nitatur tantum abest, ut contra ejus Juris conditores atqve interpres nihil tanto conatu aut oppugnaverint aut circumciderint, ut qvi persvasum orbi cuperent, omnia beneficia patrimonium esse Papæ. Hos inter præcipuus Panormitanus, qvem ego mihi adversarium in re tali, qvam suffragatorem multo malim. Scio enim pleraqve ejus hac in parte commenta a Covarruvia & Duareno (Covarr. part. 2. Relig. c. Possess. §. 10. num. 2. Duaren. lib 3. num. de Eccles. Ministr. cap. 11.) aliisqve Jurisconsultis refutata, semperqve viros prudentes hac in parte ab illorum temporum Clero dissensisse ad hæc nostra usqve tempora.

6. Vel ea videamus qvæ Hollandiæ Senatus, ut avito Gentis nostræ Juri contraria, in Tridentinæ Synodi actis annotarit ad Sess. IV. cap 12. *Videtur hoc capite Patroni laici gravari.* Et mox: *Animadvertendum a verbis atqve ipsa mente Concilii alicui auferetur jus patronatus si beneficium cujus jus Patroni jam obtinent aut potius retinent, non sit sufficienter dotatum.* Ad Sess. XXI. c. 4. & Sess. XXV. c. 4. *Cavendum videtur, ut in uniendis Ecclesiis Parochialibus atqve etiam simplicibus beneficiis præjudicetur Patronis*

zz] *Conc. Tolet. 9. c. 2.*

liis. Ad c. 9. Sess. 12. *Cum de jure Laici possint esse rectores Ecclesiarum, & in Provincia Hollandia hactenus de consvetudine sit observatum quod de eadem administratione conveniantur coram Judice Laico, &c.* Et mox: *Cum hæc cognitio pertineat ad Dominos temporales, etiam illos qvos* Ambachts-Heeren *vocant & alios Magistratus seculares, & durum videretur in prædicta consvetudine qvicqvam innovare.* Et ad cap. XVIII. Sess. 23. *Lædere jura Patronatus laicalia.* Hæc tum Senatui veterum Patriæ nostræ consvetudinum custodi visa, qvæ à nobis defendi multò est æqvius, qvam ea, qvæ majores nostri, illo qvoqve tam infelici tempore non toleranda censuerunt. Qvid si vero nec ipsi qvidem Romani pontifices, ne ipse qvidem Panormitanus hæc ausi sint a Patronis laicis postulare, qvæ tunc sub illorum scilicet auctoritate postulantur? De voce non disputabo, an Collatio Patroni *Electio* sit dicenda: & tamen sic eam dici apparet a Clemente III. in capit. *nobis* de Jure Patron. citantur ex d. c. *Nobis* hæc verba: *In conventuali Ecclesia non electioni Prælati facienda, sed jam facta honestius Patroni postulatur assensus,* omissis qvæ seqvuntur & ad rem plurimum faciunt: *nisi aliter de sua Jurisdictione obtineat.* Aliter enim jam multis à seculis, multisqve in locis usus obtinuit. Et in hac nominatim Hollandiæ Senatum iterum testem dabo: Is ad c. 1. Sess. 5. Synod. Trid. hæc adscripsit: *Notandum qvod si prima præbenda vacatura assignetur etiam in Ecclesiis collegiatis pro Lectoribus sacræ Theologiæ, Regia Majestas atque etiam alii Patroni laici, qvibus in Hollandia passim jus patronatus in Ecclesiis collegiatis competit, in singulis Capitulis præsentatione primum vacaturæ præbendæ frustrarentur.* Multum errant qvi in 1. cap. *Nobis*, beneficium Ecclesiæ conventualis interpretantur illud cui onus Sacerdotis incumbit, seu qvod publico officio est destinatum. Et audent citare Panormitanum, nimirum ut ex ipsorum [illegible]lliis contra ipsos testimonium ferat. Ita enim ille: *Patronus habet præsentare Rectorem in qvalibet Ecclesia non collegiata etiamsi sit Parochialis; qvod jura non excludunt Patronum à præsentatione Rectoris nisi in Ecclesia collegiata.* Qvis non videt idem esse Ecclesiam conventualem & collegiatam? Glossator ad illud verbum capituli; *Conventualis dicitur ex qvo duo vel tres in collegio sunt.* Collegium est capitulum Canonicorum. In Ecclesia tale collegium habente Papa vix admisit Patronum laicum. At Imperatores, Reges & nostræ Hollandiæ Principes, ut jam audivimus, ad Patrum usqve memoriam admiserunt. Ideoqve Papa metuens

 ne non

ne non pateretur, exceptionem consvetudinis decreto suo addit, qvam multi ut apparet hodie, si ipsis Papatum dares, non adderent. Ordines nostros jus Patronatus abrogasse neqve verum est, neqve sine eorum injuria dici potest. Meminerunt enim inter causas motuum fuisse Acta Synodi Tridentinæ, eorumqve publicationi nihil validius obstitisse, qvam qvod Patroni laici jus suum illis constitutionibus infringi qvererentur. Nos qvid Ordines hac de re sentiant, ipsorum voce jam modo protulimus. Illud verius tum factam à Patronis electionem justis de causis à Summa Potestate rescindi posse, tùm jus hoc omne non minus qvam cætera qvæ privatorum sunt propria, Legum Imperiis subjacere. Qvibus frenis si accedat tum exploratio plebis, tum Pastoralis ordinatio, non magis à Nobilibus Patronis, qvam à rusticis Senioribus metuenda erit Ecclesiæ labes.

7. Addenda sunt duo priusqvam hanc de jure Mandato partem absolvam. Prius est inferioribus Potestatibus nullum planè in sacra Imperium divino jure competere; qvicqvid enim habent, id habent ut *à Regibus missi*, qvemadmodum alibi notavimus. Qvare neqve Josepho decurioni, neqve Proconsuli Sergio, plus qvam privato cupiam in Ecclesia licuit. Qvia ad disponendas res Ecclesiæ Christianæ nullam aut hic a Romano Imperatore, aut ille à magno Synedrio acceperat Potestatem. Non debet autem qvispiam aut gladium aut gladii partem sibi arripere.

8. Alterum hoc est cum Ecclesiæ tutela præcipua sit pars Summi Imperii, sapienter facturas Potestates, si ejus qvam minimum Magistratibus concesserint; & si qvid omnino sit concedendum, videant saltem ne hæc nobilissima munia commendent, nisi proximis fastigio suo Potestatibus. Nam si cognitiones de moneta & ære Fiscalibus, non municipalibus Judicibus, sed sublimioribus collegiis servantur: qvanto magis & ad salutem publicam & ad dignitatem Ecclesiæ pertinet res Ecclesiasticas ad minora tribunalia non deferri. Ut in Gallia de Ecclesiasticæ Censuræ abusibus, qvi infra Parlamentum sunt Judices, non cognoscunt; neqve apud nos olim qvi infra Senatum Hollandiæ.

9. Sed nunqvam [illegible] illis rerum Ecclesiæ inspectio deferenda est, qvi in Ecclesiæ c[illegible]unt. Cum enim & Judæis & Christianis nefas sit habitum privatas qverimonias deferre ad suæ Legis extraneos, multo magis in tanta rectè de fide sentientium freqventia indignum sit & pudoris plenum ipsa Ecclesiæ vulnera aliis potius qvam Ecclesiæ filiis curanda committi.

FINIS.

DA.

DAVIDIS BLONDELLI

DE Jure plebis in Regimine Ecclesiastico.

DISSERTATIO.

PUDOREM omnem perfricata sæpius fronte detersisse meraq; monstra loqvi videri possint, qvotqvot dejectam jam dudum ad Clerici pedes, Christi plebem Ecclesiastici regiminis partes ullas, qvocunqve modo ac titulo contingere jus fasqve esse dixerint, cum præsertim ante secula ad minimum qvatuor, eam (ceu profanum vulgus) (a) *scripturarum sublimitate* procul arcendam, si qvis *præsumpserit, simplex* (ex legis, *bestiam* (b) *qvæ montem tetigisset lapidandam* scilicentis præscripto) severe, imo plane ἀποτόμως vindicandum pronunciaverit Innocentius III. laicis verò qvibuscunqve librorum sacrorum in lingvam vulgarem versione qvalibet Gregorius IX. *Concilii Tolosæ* A.D.1229 congregati c.13 & Innocentius IV. *Epist. ad Metenses* tertia, *penitus interdixerint*, An (qvod nunc Romanæ sedis admiratores ajunt) *ex cathedra?* Non certe Petri, qvem *Spiritu sancto*, *in* (d) *veritatem omnem deducturo unctum*, imo illius actu cum cæteris (c) *sanctis Dei hominibus* Θεοφορούμενον præter ea, qvæ [f] *electionis vas*, [g] *in qvo Christus locutus est*, Hebræos docuit, vel sensisse vel mandasse qvicqvam tale nemo sanus crediderit. Qvis enim Christianos, [h] *Dei* [*à pusillo* [i] *ad magnum*] *docibiles*, *unctionis* [k] *à sancto participes* [l] *Dei vivi filios, genus electum*, [m] *sacerdotium regale, gentem sanctam, acqvisitionis populum*, rationalem gregem λογικὸν [illegible] ad [illegible] γάλα ab ipso in Christo natali *concupiscere*, seqve (n) *hostiam vivam* & λογικὴν λατρείαν Deo exhibere jussum, *bestiis* qvomodocunqve accenseri, aut ad

a) *Epist. ad Metenses Decretal. lib 5. tit. 7. cum ex injuncto edit. A. D. 1606. Lugd. p. 61 l.* b) *Exod. 19. 13.* c) *Act 10. 38* d) *Joan 16. 13.* e) *2 Pet. 1. 21.* f) *Act. 15.* g) *2. Cor 13. 3.* h) *Joan. 6. 45.* i) *Heb. 2. 12* k) *1. Johan. 2. 20.* l) *Rom. 9. 26.* m) *1. Pet. 2. 2.* n) *Rom. 12.*

Sion(o)*montem, Dei vivi civitatem, Jerusalem cælestem,* & *Angelorum myriadas*, cum *primogenitorum in cælis conscriptorum Ecclesia*, vocatos, ad Sina ψηλαφώμενον, *igne ardenti, turbine, caligine, procella, tubæ sonitu*, & resonanti *verborum voce* horrendum montem, qvem Moses unus (p) subinde, iis ad radices extra præfixorum terminorum ambitum cum populo universo, sacerdotum choro, conscendit, sub clara Novi Testamenti luce, contra Pauli mentem (q) *spiritu servitutis* iterum subigendos revocari fer...

Ne qvem vel tantillum Φιλοπρωτευόντων, (qvi per calcatam Dominicam familiam, (r) cujus se *propter Jesum servos* cum Paulo ex animo profiteri debuerant, ad divinos honores potestatemqve qvam sibi qvomodocunqve arrogant, ab olim grassati sunt) præjudicia moveant, (s) *ad divinæ traditionis caput & originem reversi, consvetudinem sine veritate erroris vetustatem*, aperto ore pronunciare ausorum vestigia premere, *nec* (t) *ab eo qvod Christus Magister &* (per se) *præcipit*, & (per Apostolos *gessit*, humana & *novella* (qvantamcunq; vetustatem mentiatur) *institutione discedere* toto mentis nisu conabimur.

Petrum qvi primus (u) *clavem imbuit*, fundandæqve inter Judæos (x) & Gentes (y) Ecclesiæ Dux fuit, ille ipse qvi origo nostra est & Canon Christus, iterata fratrum monita spernentes communi *fraternitatis* censuræ subjicere docuit, (z) *si* (inqvit) *eos non audierit, dic Ecclesiæ: si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus. Amen dico vobis, qvæcunque alligaveritis super terram erunt ligata in cælo*, &c. Hilarius in Matth. can. 18. *Eum ordinem continendæ charitatis nobis Dominus imposuit, qvem ipse in conservando Israel tenuerat, jubet enim peccantem fratrem ab eo solo in qvem peccaverit corripi atqve objurgari. Ipse enim sacrificantem Deus alienis populum Judaicum Majestatis suæ adventu, & toto præsentis potestatis terrore corripuit: cum cum idem populus Dei propinqvantis adventum extra montem licet positus ferre non potuit ob inobedientiam, unum atqve duos jussit adhiberi, ut in ore duorum testium fides verbi ac veritas maneat, qvia insolenti Israël lex, & propheta & Joannes est missus testibusqve istis ut peccare desineret, conventus est. Tertio ipso Domini adventu tanqvam cœtu Ecclesiæ inspectante admonitus est.*

Chry-

o) *Heb. 12.22.23.18 19.* p) *Exod.19.* q) *Rom 8.15.* r) *2. Cor.4.5.* s) *Cyprian Epist 74.* t) *Epist. 63.* u) *Tertull. de pudic. cap, 21.* x) *Act* ... y) *Act.10.34.* z) *Matth.18.16.17.*

Chrysostomus (a) *dic Ecclesiæ, τουτέστι τοῖς προεδρεύουσι: hoc est assidentibus*: & paulo ante, [illegible] πολλάκις ἐκεῖ[illegible] τοῦτον ἄγει, [illegible] μεθ' [illegible] τῆς ἐκκλησ[illegible]ς, *ideo illum læsum, sa[illegible] ad [illegible] ledentem mittit, modo solum, modo cum aliis, si vero animum ob[illegible], etiam Ecclesiæ.* Hieronymus & Beda: *si nec sic [illegible] audire voluerit, tunc [illegible] est, ut detestationi eum habeant, & qui non potuit pudore salvari, salvetur opprobriis.*

Origenes vel potius Ruffinus, (b) *rationis* est &c. *si non audierit, non prius eum expelle de Ecclesia, nisi prius quam & coram testibus arguitus, & ab Ecclesia; perstiterit in vitio priori.* & homil. 7 in Josue *uno peccante ira Dei super omnem populum venit*, &c. *quando Sacerdotes qui populo præsunt erga delinquentes benevoli videri volunt, & vereantes peccantium linguas (ne forte male de eis loquantur) sacerdotalis severitatis immemores nolunt complere quod scriptum est*; peccantem coram omnibus argue, ut cæteri metum habeant, *& iterum* auferte malum à vobis ipsis. (c)

Nec zelo Dei succensi imitantur Apostolum dicentem. (d) Tradidi hujusmodi hominem Satanæ in interitum carnis ut spiritus salvus fiat. *Nec illud Evangelii complere student, si viderint peccantem, primo secrete tum conveniant, post etiam* duobus vel tribus adhibitis testibus, qvos si contempserit, *& post* Ecclesiæ *correctione non fuerit emendatus, de Ecclesia expulsum velut* Gentilem *habeant*, aut publicanum *& dum uni parcunt universæ Ecclesiæ moliantur interitum.*

Pacianus Barcinonensium Episcopus, (f) *Illud* (si in te peccaverit) *uni jussit: hoc* [qvæcunqve solveritis) *pluribus relaxavit, illud ipse solvit in quem admittitur. hoc vero Ecclesia: illud sine sacerdote, sine fratribus, hoc ab omnibus impetratur.* Augustinus (g) *refer ad Ecclesiam*, mox adhibito elucidationis gratia Pauli 1. Tim 5. loco, *discernere debemus* &c. *aliqvando corripiendum fratrem coram omnibus*, &c. Incertus, qvem alii Eucherii Lugdunensis, alii Eusebii nescio cujus Gallicani nomine venditant. (h) *Dic Ecclesiæ, qvatenus vel omnium objurgatione erubescat, qui paucorum humili allocutione satisfacere noluit* &c. Amen dico vobis &c. *Hoc Episcopi audiant*

a) *In Matth homil 62.* b) *Tract.6.in Matth.* c) *1.Tim.5.20.* d) *1.Cor.5.* e) *Matth.6.* f) *Epist.3. ad Sympron.* g) *De verbis Dom. Serm. 16.* h) *Feria 3. post. 3. Domin.*

audiant, & hunc ligandi & solvendi ordinem teneant; prius singulariter, vel per se, aut per alium peccantes conveniant; deinde cum paucis; postremo tamen vero cum tota Ecclesia; quam si audire contemserint, jam tunc eos ligare non dubitent.

Christianus Drutmarus, *dic Ecclesiæ, ut qvi noluit converti, cum pudore convertatur multorum improperationibus*. Paschasius in Matth. lib. 8. *si ille contempserit te audire, & eos qvos postea tecum adhibuisti, insuper & Ecclesiam cum qva deget, sicqve peccatum suum ac si justitiã defenderit, talis deinceps non debet computari inter fratres nec in Ecclesia conversari*, &c. *qvod ipse primum implevit in populo qvem elegit, unusqvisqve impleat in proximo sibi conjuncto, ut in ore duorum testium fides verbi ac veritas maneat incorrupta*, ex Hilario. *Nam ad insolentiam populi peccantis, primum lex correptionis missa est, & solus legislator, cum eis corripiendo conflixit. Deinde prophetia & Joannes missus est ad eos cum ipsa eademqve lege, & istis testibus conventus est idem populus, ut peccare desineret. Tertio itaqve ipso Domini adventu, tanqvam coram omni Ecclesia inspectante admonitus est.* Theophylactus: ἐὰν δὲ καὶ ἐπὶ δύο μαρτύρων ἐλεγχθεὶς μὴ δυσωπηθῇ, τότε ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας προέδρων δημοσίευσον τὸ πταῖσμα, ἐπεὶ γὰρ οὐκ ἤκουσε τῶν δύο ἢ τριῶν, &c. ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας λοιπὸν σωφρονισθήτω, *si coram duobus aut tribus testibus correptus neqvaqvam erubescat; tunc cum Ecclesiæ præpositis lapsum publica, postqvam enim duos aut tres non audiit*, &c. *de reliqvo ab Ecclesia castigator.* Glossa Interlin. *dic Ecclesiæ, ut objurgatio plurimorum eum corrigat.* Thomas: *Dic Ecclesiæ, id est toti multitudini, ut confundatur; & qvi noluit sine confusione corripi, eum confusione corripiatur.*

Juvencus ipso Hilario prior, cum sub Constantino Magno circa annum 330. scripserit, Evangelicæ historiæ lib. 3.

Si fratrem proprio delicto commaculatum
Cernis secreto mox dictis corripe solus.
Si tua verborum patiens moderamina laudat,
Labentis mentem frater lucrabere fratris.
Sin tua solius contemnet verba reluctans,
Tunc aliis pariter monitor pia jussa frequentes.
Sed si despiciet doctorum frena duorum,
Tunc ad Concilium referantur crimina plenum;
Ut populi *saltem sanetur pondere victus.*

Sin

Sin & multorum contempserit efferus ora,
Sit tibi divisa mulctatus nomine gentis.

Euthymius & Trapezuntius Chrysostomi interpres non προεδρεύουσι *assistentibus, sed* προεδρεύουσι *praesidentibus interdum* contulerint, quod etsi aliter videri possit, eodem recidit; cum Cypriano tale (i) *omnis actus Ecclesiae per praepositos gubernetur,* quibus *parere & subjacere* fraternitas universa teneatur, ut nec sine ipsis quicquam per se statuat; nec ipsi sine amica consiliorum cum ea consociatione, *clavium* potestate (quam ejusdem nomine exercent) utantur.

Hinc enim Augustinus, (k) Apostolos, cum ait illis Dominus: *Accipite Spiritum sanctum, si cujus remiseritis peccata, illi remittentur.* &c. *personam gessisse Ecclesiae, sic eis hoc dictum esse, tanquam ipsi Ecclesiae diceretur, pacem Ecclesiae dimittere peccata, & ab Ecclesiae pace alienationem tenere peccata, non secundum arbitrium hominum, sed secundum arbitrium Dei,* (l) *& orationes sanctorum spiritualiumque omnia judicant ipsi autem à nemine judicantur* &c. *columbam tenere, columbam dimittere* monuit.

Non diversi abeunt Ammonius, *Caelestis parentis circa nos benignitatem ostendit modis omnibus formulam esse agendi cum lapsis fratribus, quo animas illorum lucremur: dum solicite primo arguimus soli, deinde adhibitis arbitris, ac mox Ecclesiâ, postremo tantisper abjicimus dum illos pudeat delicti, ratum deinde ac firmum se in caelis habiturum, quicquid illi in terris suo nomine collecti statuerent.*

Origenes, si tamen à Ruffino non interpolatum statuere debeamus, *Juste ligavit, qui ter arguit, & non est auditus,* &c. *illa quae superius soli Petro dicta sunt, videntur etiam istis omnibus dicta, qui ter peccantes arguerint, si auditi non fuerint, & alligaverint super terram judicantes peccatorem sicut publicanum & ethnicum.* Chrysostomus οὐκ εἶπε τῷ προέδρῳ τῆς ἐκκλησίας δῆσον τὸν τοιοῦτον, ἀλλ' ἐὰν δήσῃς, αὐτῷ τῷ λελυπημένῳ τὸ πᾶν ἐπιτρέπων *non dixit Ecclesiae praeposito,* eum, qui talis est, liga, *sed* si ligaveris *totum ei qui contristatus est permittens.*

Paschasius. (m) *Juste ligatur, qui toties, coramque tot testibus, & coram Ecclesia ab omnibus increpatus & convictus est, si se noluerit emendare, nullumque jam ultra laedere; propterea ille talis aligatus est apud omnes qui*

(i) *Epist 27. Hebr.13.17.* (k) *de Bapt. lib 3.6.18.* (l) *1. Corinth. 2.*
(m) *In Matth. lib. 8. cap.18.*

sunt in cœlo. Theophylactus: Ἐὰν σὺ, φησὶν, ὁ ἀδικηθεὶς ἔχῃς ὡς τελώνην καὶ ἐθνικὸν τὸν ἀδικήσαντα, ἔσται καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ τοιοῦτος· ἐὰν δὲ λύσῃς αὐτὸν, τουτέστι, συγχωρήσῃς, ἔσται καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ συγκεχωρημένος, οὐ γὰρ μόνον ὅσα λύουσιν οἱ ἱερεῖς εἰσὶ λελυμένα, ἀλλ' ὅσα καὶ ἡμεῖς οἱ ἀδικηθέντες ἢ δεσμοῦμεν ἢ λύομεν, κἀκεῖνα ἔσται δεδεμένα ἢ λελυμένα. *Si tu* (inqvit) *injuria affectus, eum qui injuria affecit velut publicanum & Gentilem habet, talis erit & in cœlo: si vero solveris ipsum, hoc est, ignoveris, erit & in cœlo venia donatus, nec enim ea sola quæ sacerdotes solvunt soluta sunt; sed qvæcunqve nos etiam injuria affecti vel ligamus vel solvimus, ea etiam ligata vel soluta erunt.* Qvare nec immerito, nec ex privata sententia Augustinus, (n) *Cœpisti habere fratrem tuum tanqvam publicanum, ligas illum in terra, sed ut juste alliges vide; nam injusta vincula dirumpit justitia. Cum autem correxeris, & concordaveris cum fratre tuo, solvisti illum in terra; cum solveris in terra, solutus erit & in cœlo.*

Sed iniqve admodum & adversus priorum omnium mentem Bellarminus (o) *Adde suo qvodam modo posse pontificem hoc præceptum implere, primum enim debet eum qvi peccavit corripere privatim; deinde adhibere testes, postremo dicere Ecclesiæ hoc est sibi ipsi ut præsidi, & Ecclesiæ cui ipse præest, id est publice eum excommunicare.*

Qvis enim jura illa qvæ *promiscua generalitate neminem sibi esse judicem debere* (p) decreverunt, Urbico Papæ *in re propria licentiam* ullo casu *tribuisse sententiæ* in animum sobrius inducat ut cujus est de injuria qveri, violatæ charitatis reum peragere & in jus ducere, ejusdem (posita actoris persona) pœnas irrogare, sibiqve & adversario jus dicere, *Christi servorum servum* alia qvam cæteri Dominici ovilis custodes lege vivere, juris absolute ex legem factum statuat? Æqve falsum est qvod ibidem Bellarminus subjungit, *eo* (qvem scilicet commentus est) *modo* Matthæi *locum B. Gregorium lib. 4 epist. 33. ad Joannem Constantinopolitanum Episcopum intellexisse*; stat enim contra ratio, stant cum ratione diserta Gregorii verba, *Servamus* (inqvit) *qvod veritas præcepit, dicens,* Si peccaverit in te frater tuus &c. *Ego itaqve per responsales meos semel & bis humilibus, hoc qvod in tota Ecclesia peccatur, corripere studui; nunc per me ipsum scribo. Qvicqvid facere humiliter debui, non omisi. Sed si in mea correptione despicior, restat ut Ecclesiam debeam adhibere.* Utut

n) *Serm. 16. de verbis Domini.* o) *De Concil. Auctorit. lib. 2. c. 19. §. Respondeo.* p) *Cod. Theod. l. 2. tit. 2.*

Utut actionem suam adversus Joannem ad Dominici mandati amussim exactam præ se tulerit, reipsa non exegit Gregorius, nec *per responsales* & epistolam conventum adversarium, ad Ecclesiæ judicium anteqvam testibus adhibitis eum ursisset, vocare jure potuit; si *responsales* eum testium loco habuisse fingamus, ordinem lege Christi, qvæ fratrem à fratre privatim reprehendi primum, exinde testes adhiberi, ac tandem contumacem ad Ecclesiæ tribunal trahi jubebat, præfixum invertit, testes *semel & bis* in eum excitans, qvem nondum per se coarguerat: Sed nec revera fuerunt *responsales*, per qvos ipse fastu turgentem Joannem officii monuit, nec esse debuerunt, qvos ipse *sinu produxit, imo qvibus imperavit*, ut alieno nomine agerent: utcunqve sit cum sibimetipsi *Ecclesiam*, qvam ut *adhiberet restare* ajebat, opponat, qvod *illi* tanqvam supremo in terris judici sive qverulum spirans, sive supplex, *dicturus* fuit, sibi, qvi *actoris* personam induerat, *dicere* neqvaqvam potuit: sed semet cum præfractæ contumaciæ, qvem frustra privatim convenerat, homine coram universæ fraternitatis tribunali ex officio sistendum putavit, judiciumqve de usurpatis in Collegarum omnium & communis Domini injuriam ab ipso titulis fieri (frustra tamen) postulavit, qvo facto fidelium qvotqvot sunt vel fuerunt *præpositos*, Christi & Ecclesiæ servos ejus judicio obnoxios, ac (ut Isidori Pelusiotæ (q) verbis utar) *λειτουργοὺς οὐ κοινωνοὺς, πρεσβεῖς οὐ κριτάς, μεσίτας, οὐ βασιλεῖς* esse, penes Ecclesiam verò (id est præpositis & fraternitate subditâ constans corpus) *potestatem clavium κυρίως*, cujus suo ordine ac modo fraternitas cum *ἡγουμένοις* suis, sed *secundum eos*, & *sub ipsis* particeps fiat, esse palam professus est; Cum autem ea Christi unius regnum sit, *solus* in ea *Dominus* (r) *misereri possit & veniam peccatis, qvæ in ipsum commissa sunt solus ille largiri qvi* peccata nostra portavit; qvi pro nobis doluit, *qvem* Deus tradidit pro peccatis nostris. (s) *Homo Deo esse non potest major, nec remittere aut donare indulgentiam suam servus potest, qvod in Domino delicto graviore commissum est. Homines*, (cujuscunqve conditionis aut gradus esse videantur,) *in remissionem peccatorum ministerium suum exhibent, non jus alicujus potestatis* (qvæ eorum propria sit) *exercent. Nec in suo sed Patris & Filii & Spiritus sancti nomine peccata dimittunt: isti rogant, divinitas donat; humanum*

q) *Lib 3. epist. 160.* r) *Cyprian. de lapsis.* s) *Ambros. de Sp. S. lib. 3 c. 19. vide & lib. 3. de fide cap 6. de Abel lib. 2. cap. 4.*

num obseqvium, sed munificentia superna est potestatis, ac qvemadmodum *legimus in Levitico de leprosis ubi jubentur, ut ostendant se sacerdotibus, & si lepram habuerint, tunc à Sacerdote immundi fiunt; non qvod sacerdotes leprosos faciant & immundos,* (t) *sed qvod habeant notitiam leprosi & non leprosi & possint discernere qvi mundus qvive immundus sit. Qvomodo ibi leprosum sacerdos mundum vel immundum facit, sic & hic alligat vel solvit Episcopus & Presbyter*, ut *tunc* demum *vera* sit *absolutio præsidentis, cum æterni arbitrium seqvitur judicis.* (u) *Qvod bene qvatriduani mortui resuscitatio significat, qvæ videlicet demonstrat, qvia prius mortuum Dominus vocavit, dicens*, Lazare veni foras, *& postmodum is, qvi vivus egressus fuerat, a discipulis solutus est.* Qvare meminerint omnes sibi *non potestatem usurpandum, sed serviendum imperio*: cum eorum munus (x) λειτουργία ὑπεύθυνος, οὐκ ἀρχὴ ἀνεξέταστος, πατρικὴ κηδεμονία οὐ τυραννικὴ αὐτονομία, οἰκονομικὴ προστασία οὐκ ἀλογοθέτητος ἐξουσία *ministerium referendis rationibus obnoxium, non imperium in qvod inqviri neqveqvam debeat paterna procuratio, non tyrannica pro arbitrio vivendi licentia, dispensatoria præfectura, non potestas minime reddendis rationibus obnoxia* censeri debeat.

Qvam legem servis suis (ne Petro qvidem Ecclesiæ *nascentis præcipuo membro* excepto) in perpetuum fixerit Dominus, qvo jure regi deinceps omnes voluerit, in superioribus vidimus, qvi post redditum cælo summum Legislatorem Petri ipsius, collegarum, totiusqve exinde Ecclesiæ pra[illegible] fuerit, inqvirendum venit. Cui enim regiminis Ecclesiastici forma displiceat, qvæ primis Christianæ gentis conditoribus (qvorum in *fundamentis* cælestis Jerusalem *nomina* inscripta sunt, (y) & potestas plenissima & divinitatæ proxima apparuit) miraculo fuit; qvique Magistri communis de correctione fraterna regulas e dicto sancientes [illegible] penitus imbiberunt, constanter ar[illegible]sit? simulac adscendentis in cælos [illegible] spectaculo animum ti de sufficiendo qvi Judæ locum impleret cogitarunt, Petrus Dei *spiritu [illegible]* ἐν μέσῳ τῶν μαθητῶν [illegible] ὀνομάτων [illegible] ὡς ἑκατὸν εἴκοσιν *in discipulorum sive turbæ nominum qvasi* CXX. *medio* verba fecit (z) nihil αὐθεν-

t) *Hieron. in Matth. 16* u) *Greg. Moral. in Job. lib. 21. c. 1. inde Firmilianus, bona nobis remissionum peccatorum consequuntur &c. Ambros. in Ps. 38.* x) *Isid. Pelus. lib. 3. epist. 216.* y) *Apoc. 21. 14.* z) *Act. 1. 15.*

θετικῶς ἢ ἀρχοντικῶς aggressus, (a) qvotqvot Christo nomen dederant ad consilii participationem vocavit, nec Apostoli qvi publica jam pro Domino legatione functi erant collegam vel allegerunt, vel Deo obtulerunt, sed omnes προσευξάμενοι ἔδωκαν κλήρους, *cum oravissent sortes jecerunt.* (b) Qvamprimum in Ecclesia *exortum* ob viduas *murmur* προσκαλεσάμενοι οἱ δώδεκα τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν εἶπον, &c. ἐπισκέψασθε ἀδελφοὶ ἄνδρας ἐξ ὑμῶν μαρτυρουμένους ἑπτά, καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος ἐνώπιον παντὸς τοῦ πλήθους καὶ ἐξελέξαντο Στέφανον, (c) &c. *Cum duodecim illi discipulorum multitudinem advocassent, dixerunt.* &c. *Considerate (fratres) septem viros ex vobis bono testimonio ornatos,* &c. *& placuit sermo coram omni multitudine, & elegerunt Stephanum.* Fraternitati universæ relicta di corum electio, a ut Chrysostomus observavit, τῷ πλήθει τὴν κρίσιν ἐπιτρέπει, *multitudini judicium permittit* Apostolorum chorus: Periculum Pauli capiti Hierosolymis impendens ἐπιγνόντες οἱ ἀδελφοὶ κατήγαγον αὐτὸν εἰς Καισάρειαν καὶ ἐξαπέστειλαν αὐτὸν Ταρσόν, (d) *cum cognovissent fratres, eum Cæsaream deduxerunt & emiserunt Tarsum.* Audita Cornelii conversione διεκρίνοντο πρὸς (Πέτρον) οἱ ἐκ περιτομῆς, &c. ἀρξάμενος δὲ ὁ Πέτρος ἐξετίθετο αὐτοῖς, &c. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα ἡσύχασαν?) *disceptarunt cum* (Petro) *qvi erant ex circumcisione*, id est fraternitas Hierosolymitana, *Exorsus Petrus exponebat ipsis*, &c. *His autem auditis qvieverunt* [e] in qvem locum mirabundus Chrysostomus, (f) ὅρα, τὸ ἄτυφον καὶ ἀκενόδοξον, &c. ὅρα, πῶς ἀπολογεῖται καὶ οὐκ ἀξιοῖ τῷ τῆς διδασκάλου ἀξιώματι κεχρῆσθαι, &c. τί γένοιτ' ἂν ταπεινότερον Πέτρου ὃς ἀπὸ τοῦ ὑπὸ τῆς καὶ τῶν ἀδελφῶν τὴν μαρτυρίαν προσδέχεται, &c. (*Petri animum*) *a fastu & vanagloria alienum, vide qvomodo se excusat, nec doctoris dignitate uti dignatur; qvid Petro humilius esse posset, qvi ex ista* [Spiritus legislatione] *fratrum testificationem adhibet*: observatu autem dignissimum censuerim fraternitatem suo qvodam jure *Apostolorum principi* Petro causæ dicendæ necessitatem injecisse, eum ne diceret vel ad momentum reclamasse. Carcere Hierosolymitano per Angelum emissus idem congregatis in Marci domo dixit. Ἀπαγγείλατε Ἰακώβῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς g) *Renunciate Jacobo* [Hierosolymitanæ Ecclesiæ præsidenti] *& fratribus* ejus curæ commissis,

a) *Chrysost. homil. 2. in Acta.* b) *Act. 1. 24. 26.* c) *Act. 6. 2. 3. 5.* d) *Act. 9. 30.* e) *Act. 11, 24.* f) *Homil. 24.* g) *Act. 12. 17.*

misfis, ex æqvo, ne scilicet in corporis Dominici compage, aliis ob cœlestem opem gaudio perfusis, alios diutius inter spem metumqve ancipites pendere seqve neglectos qveri necesse esset. In Ecclesia Antiochena (h) *Prophetarum & Doctorum* luminibus collustrata, de *segregandis Barnaba & Saulo, Spiritus sancti* mandatum ad universum cœtum directum est *jejunantesqve, orantes & manus* segregatis per præpositos suos *imponentes omnes dimiserunt illos.* Ad Antiochenam (i) *Ecclesiam* in id ipsum ab ipsis *congregatam* de *aperto Gentibus fidei ostio* reduces Paulus & Barnabas retulerunt.

(k) *Orta repugnantia & disceptatione non parva à Paulo & Barnaba adversus illos, qvi non circumcisos ritu Mosis servari non posse* contendebant, *à discipulis* (seu fraternitate cum præpositis) Antiochiæ *constitutum fuit, ut Paulus & Barnabas & qvidam alii ex illis ad Apostolos & Presbyteros Hierosolymam super hac qvæstione adscenderent: deducti ab Ecclesia, & Apostolis de Presbyteris excepti sunt*; post (l) *multam disceptationem tacuit tota multitudo* cum *Apostolis & Presbyteris congregata.* Postqvam peroravit Jacobus (m) *Apostolis & Presbyteris cum tota Ecclesia visum est delectos ex sese viros Antiochiam mittere.*

Epistolæ ad Antiochenos scriptæ titulus fuit, (n) *Apostoli, & Presbyteri & fratres*, qvi qvod (o) *Spiritui Sancto* & ipsis *visum est* edixerunt. (p) *Congregata multitudini* Legati *epistolam reddiderunt:* ac exinde (q) *cum pace à fratribus ad Apostolos dimissi sunt.* (r) *Paulus allecto Sila* Antiochia abiturus *Dei gratia à fratribus commendatus est.* (s) Timotheo *qvi Lystris & Iconii erant fratres testimonium dederunt*; (t) *Visis fratribus* Paulus & Silas *Philippis egressi sunt.* (u) *Fratres per noctem Paulum simul & Silam* Thessalonica *Berrœam emiserunt:* (x) *Paulum* Berrœa rursus *emiserunt fratres* (y) *Vale dicto fratribus, Paulus* Corintho *navigavit in Syriam:* (z) *cumqve Cæsaream descendisset,* & Hierosolyma *adscendisset, salutavit Ecclesiam.* Ephesi *fratres* Apollo *adhortati, scripserunt discipulis* Corinthi degentibus *ut exciperent eum.* (a) *Cum advocasset Paulus discipulos,* Epheso

---

h) *Act.13.1.3.* i) *Act.14.27.* k) *Act.15.1. &c.* l) *vers.7.* m) *vers.22.* n) *vers.23.* o) *vers.28.* p) *vers.30.* q) *vers.33.* r) *vers.40.* s) *Act.16.2.* t) *vers.40.* u) *Act.17.10.* x) *vers.14.* y) *Act.18.18. vers.22.* z) *vers.27.* a) *Act. 20.1.*

Epheso *abiit.* (b) Tyro *abeuntes* Paulum *omnes cum uxoribus & liberis deduxerunt;* (c) *salutatis* Ptolemaide *fratribus apud eos diem unum manserunt.* (d) *Pervenientes Hierosolyma libenter fratres exceperunt:* & (e) *convenire multitudinem* ut *vidisse* Paulum *audirent*, & (f) *nihil esse eorum quæ de eo audierant, noscent omnes, oportere* censuerunt: (g) Roma *cum de* Pauli, Lucæ &c. *rebus audissent fratres, in occursum* ipsis *prodierunt.* (h) *Omnibus dilectis Dei qui Romæ* erant data epistola *gratiam & pacem* precatus Paulus eos (i) *ut dissidiorum & offendiculorum contra doctrinam quam didicerant, auctores observarent, & ab eis declinarent rogavit.* (k) *Ecclesiæ Dei quæ Corinthi erat, sanctificatis in Christo, & vocatis sanctis* epistolam priorem dictavit; Corinthiis ejusque (l) *Spiritu in nomine Domini congregatis*, scortatorem *Satanæ tradendum* pronunciavit: (m) eos *de iis qui intus erant judicare, improbum* ex seipsis *tollere* debere censuit: *in Ecclesia* (n) *vilissimos, qui inter fratres judicium ferre possent, in subselliis collocare*, ὡς φρονίμοις (o) *ut intelligentes quæ dicebat judicare* jussit: (p) *Eclesiæ Dei una cum sanctis omnibus qui in tota Achaia erant* secundam inscripsit: (q) *increpationem à pluribus*, id est fraternitate profectam, *illi qui tristitia affecerat sufficere* judicavit, eosdem *ratam in illum charitatem facere rogavit:* (r) *suffragiis ab Ecclesiis delectum peregrinationis* suæ *locum fuisse* probavit: *fratres* quos ad eos miserat *Ecclesiarum legatos* vocavit. (s) *Galatiæ Ecclesiis* indefinite epistolam suam *cum universis qui cum eo erant fratribus* scripsit: (t) *præoccupatos in aliqua offensa* ab iis *reconcinnari, alios aliorum onera portare* debere docuit. (u) *Sanctos & fideles in Christo Jesu* quotquot *Ephesi* erant; *Sanctos* (x) *in Christo Jesu qui cum Episcopis & & diaconis Philippis* diversabantur: (y) *Sanctos ac fideles in Christo Jesu fratres qui Colossis* habitabant per epistolas salutavit eos: (z) *perlecta apud se epistola ut eadem in Laodicensium Ecclesia recitaretur* curare, imo Archippi pastoris sui monitores esse voluit, hoc ipsos præcepto imbuens εἴπατε Ἀρχίππῳ, Βλέπε τὴν διακονίαν ἣν παρέλαβες ἐν Κυρίῳ ἵνα αὐτὴν πληρῇς *Archippo dicite, vide ministerium quod accepisti in Domino, ut Domino,*

---

b) *Act.21 5.* c) *vers.7.* d) *vers.17.* e) *vers.22.* f) *vers.24.* g) *Act.28.15.* h) *Rom 7.7.* i) *c.16.17.* k) *1.Cor.1.2.* l) *c.5 4.* m) *vers.12.13.* n) *c.6.4 5.* o) *c.10.15.* p) *2. Cor. 1. v.1* q) *c.2.6.8.* r) *c. 8. 19. 23.* s) *Gal. 1. 2.* t) *c.6.1.1.* u) *Eph.1.1.* x) *Phil.1.1.* y) *Col.1.2.* z) *c.4.16.17.*

illud impleat. (a) *Ecclesiæ Tessalonicensium quæ erat in Deo Patre* geminas epistolas destinavit; fideles in ea rem. ios, quos (b) *præsidentes agnoscere, & supra modum charos habere* monuerat, νουθετεῖν τοὺς ἀτάκτους, παραμυθεῖσθαι τοὺς ὀλιγοψύχους, ἀντέχεσθαι τῶν ἀσθενῶν, ὁρᾶτε μή τις κακὸν ἀντὶ κακοῦ τινι ἀποδῷ, πάντα δοκιμάζειν: τὸν οὐχ ὑπακούοντα τῷ λόγῳ σημειοῦσθαι, καὶ μὴ συναναμίγνυσθαι αὐτῷ ἵνα ἐντραπῇ. *inordinatos monere, qui pusillo animo erant consolari, infirmos sublevare, ne quis malum pro malo cuiquam redderet videre, omnia explorare:* (c) *non auscultantem verbo notare, commercium cum eo, ut erubescat, non habere,* (quæ omnia & singula præpositorum videri poterant] jussit.

Hebræos (d) quos πείθεσθαι τοῖς ἡγουμένοις αὐτῶν *Ductoribus suis parere* voluerat, ἀσπάσασθαι πάντας τοὺς ἡγουμένους, *universos ductores suos,* (quasi ad eos non scripsisset) *salutare* præcepit. (e) *Ad duodecim tribus quæ in dispersione erant* Jacobus, (f) *ad electos advenas per Pontum, Galatiam, Cappadociam, Asiam, & Bithyniam,* imo *æque pretiosam fidem cum ipso sortitos* Petrus; *ad vocatos à Deo Patre* quoslibet Judas: *ad Ecclesias septem Asiaticas* Joannes epistolas dedere. Quis fraternitatem, quam secum *consultare, explorare,* decernere, sibimet præpositos *eligere, inordinatos compescere, notare,* abdicare, Ductores suos, quandocunque opus fuit, officii *monere* Apostoli voluere, in Ecclesiasticæ societatis compage (ceu confusam arefactorum stipitum congeriem) sub Clero jacere, & ignavi pecoris ἀπροζυγίου ἀφώνου instar numquam non agi, nullas à Christo institutis regiminis partes attingere debere credat, nec ubique ad ejusdem sub præpositis participationem pro suo modulo vocatam, in clara luce cæcutiens videat?

Quæ ejus, Apostolis ad clavum sedentibus, dignatio fuerit jam vidimus, qua juris prærogativa sub Apostolicis viris gavisa sit, ipse nos Apostolis suppar Clemens epistola *sub* antiquæ illius cujus *in toto mundo annunciata* fuit *fides*, (g) *Romanæ Ecclesiæ persona,* ad Corinthios data velut ex professo docet: τίς οὖν ἐν ὑμῖν γενναῖος, τίς εὔσπλαγχνος, τίς πεπληρωμένος ἀγάπης, εἰπάτω, εἰ δι' ἐμὲ στάσις, καὶ ἔρις καὶ σχίσματα, ἐκχωρῶ, ἄπειμι οὗ ἐὰν βούλησθε καὶ ποιῶ τὰ προστασσόμενα ὑπὸ τοῦ πλήθους, μόνον τὸ ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ εἰρηνευέτω μετὰ τῶν καθεσταμένων

a) 2. Thess. 1.1. b) c.5.12 13.14.15 21. c) 2 Thess.3 14. d) Heb 13.17. e) Jac 1.1 f) 1. & 2. Pet.1.2. g) Rom.1.8.

[illegible] *Quis* [illegible] inquit ad [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
q[illegible] [illegible] similiter?

[illegible] Clement[illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Q[illegible], ad quos *errant[illegible]* [illegible] *re-*
[illegible] pertinet, [illegible]
[illegible]

Ann[illegible] a Clemen[illegible], nihil Christianæ
[illegible] quod ad [illegible] R[illegible] Corinthiacæ pr[illegible] ab (i)
[illegible] [illegible]eron. [illegible] scribit : Τὴν [illegible]
[illegible]
[illegible] Κ[illegible]
[illegible] *S[illegible] D[illegible]* [illegible]
[illegible]
[illegible] *Clement*[illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible] (i) *lib. 4. c. 2*[illegible] *Catal.*

(prout Eusebius observavit) ἐξ ἀρχαίου [illegible] ἔθους [illegible] τῆς ἐκκλησίας [illegible] γενομένας τὰς πολιτείας, *ex antiqva consvetudine lectionem* [illegible] rat; qvi præpositos ad *exeqvenda* [illegible] dentiæ audiebant, de cogenda in arctum & [illegible] regimini [illegible] patione depelle[illegible] fraternitate cogitaret [illegible] potuerant [illegible] ternitatis conditio non erat, tale pro præpositorum suorum [illegible] lem mancipiorum colluviem circumduci pateretur.

Anno circiter 200. hanc nobis Ecclesiastici regiminis [illegible] neat Tertullianus: (l) *Coimus in coetum & congregationem* [illegible] *ad divinarum literarum commemorationem &c* [illegible] *nihilominus inculcationibus densamus. Ibidem etiam exhortationes,* [illegible] *tiones & censura divina: nam & judicatur magno cum pondere* [illegible] *certos de Dei conspectu; summumqve futuri judicii præjudicium est,* [illegible] *deliqverit, ut a communicatione orationis & conventus, & omnis* [illegible] *mercii relegetur, præsident probati qvique Seniores, honorem* [illegible] *tio sed testimonio adepti.* Cum ibidem, ubi [illegible] rum literarum commemorationibus & [illegible] *bus densabatur, exhortationes, castigationes, censuras* [illegible] solitas [illegible] tet; in ipso totius Ecclesiæ *coetu*, adeoqve non sine *fraternitate*, [illegible] *præsidentibus Senioribus* intervenjente eadem violatæ disciplinæ & [illegible] judicari convenisse [illegible]cet.

(m) Eodem pertinet, qvod sub pœnitentia positos *presbyteris* [illegible] *vi, caris Dei adgeniculari,* [illegible] *bus fratribus* [illegible] *ationes deprecationis* [illegible] *jungere* &c. (n) [illegible] *corpus de unius membri vexatione lætum* [illegible] *condoleat universum & ad remedium* [illegible] *tum le ad fratrum genua protendens,* [illegible] it.

Item qvod [illegible] qvi [illegible] Zephyrino vixit, de Natalio [illegible] confessore [illegible] cet ἐνδυσάμενον σάκ[illegible] [illegible] καὶ [illegible] προσπε[illegible] [illegible] τοὺς πόδας [illegible] [illegible] τὴν εὐσπλαγχνία[illegible] [illegible] *in lutum & cinere conspersum proc*[illegible] [illegible] *coram Zephyrino Episcopo, ad pedes non* [illegible]

l) *Apol. c 39.* m) *De pœnit. c. 9.* n) *c. 10.* o] *Lib. 5. c. 2.*

[illegible] [illegible]

Paulo post Tertullianu [illegible] Christi [illegible] [illegible] [illegible] *[illegible]* [illegible] à fraternitate [illegible] corpore Christi compage [illegible] habeant [illegible] *[illegible]* [illegible] Clero pro C[illegible] adversus Episcopus [illegible] nobis Papa Cornelius [illegible] *[illegible]* ... [illegible] συγχα[illegible] αὐτῷ [illegible] *Presbyterio honoratus* [Novatianus] *ex Episcopi* [Fabiani aut Pontiani] *qui [illegible] ad presbyterii sortem impo[illegible] gratia [illegible] universi Cleri, imo a [illegible] prohibitus, quod [illegible] propter [illegible]* [*qualis [illegible] fuit*] *[illegible] in Clero locum sortiri nefas erat, hunc unum [illegible] permitti sibi rogavit,* qvem postea [impetrato Cleri plebisqve consensu] presbyterio allegit.

Nonnunqvam r[illegible]rem [illegible], & postulavit & obtinuit plebi[illegible]. Hinc [illegible] de altero ex Novati[illegible] ordinatoribus Cornelius. *ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν [illegible] καὶ ἐξομολογούμενος τὸ ἑαυτοῦ ἁμάρτημα, ᾧ καὶ ἐκοινωνήσαμεν λαϊκῷ ὑπὲρ αὐτοῦ δεηθέντος [illegible] λαοῦ. ad Ecclesiam rediit lugens, suumqve peccatum confessus; [illegible] communicamus, cum pro ipso plebs universa preces fudisset.*

Cum a[illegible] Januarii 18. feria 6. Martyrium fecisset Fabianus Papa, [illegible] vero Cy[illegible]; non solus Clerus, sed fraternitas universa, va[illegible] sede, de sua [illegible]qve salute sollicita fuit: *Salutant vos* [inqviunt [illegible] Romani Carthag[illegible]] *fratres qui sunt in vinculis, & presbyteri, & [illegible]; qvæ & [illegible] sollicitudine excubat pro omnibus qvi* in-

(p) *In [illegible] Hom.12* (q) *[illegible] ad [illegible] apud E[illegible] lib. [illegible] 43.*
(r) *Apud Cyprian. epist.3.* (s) *Epist.6*

invocant nomen Domini. Eadem fuit Cypriani de sua plebe mens. (t) *Ad id (inquit) quod scripserunt mihi compresbyteri nostri Donatus & Fortunatus, Novatus & Gordius, solus rescribere nihil potui, quando a primordio episcopatus mei statuerim nihil [illegible] consilio vestro & sine consensu plebis mea privata sententia gerere,* &c. (†) *Fratres [illegible] salutate, & ut nostri meminerint admonete.*

Item (u) *prohibeantur offerre (presbyteri qui temere & [illegible] arbitrio communicationem restituerunt) acturi & apud nos [illegible] sum, & apud Confessores ipsos, & apud plebem universam [illegible] Domino permittente [illegible] in sinum matris Ecclesiae recolligi cœperimus.*

Idem ad plebem: (x) *Fuerant alios de [illegible] literas, potentes examinari desideria sua, cum pace nobis [illegible] prius data, ad Ecclesiam regredi cœperimus [illegible] examinabuntur [illegible] presentibus & judicantibus vobis,* &c. *Vos singulos [illegible], & [illegible] rationes vestra, & [illegible] divina præcepta [illegible].*

Item: (y) *Hoc & [illegible] convenit, ut Episcopi [illegible] unum [illegible]; præsentibus & [illegible] plebe, quibus & ipsis pro fide & timore suo honor habendus est, [illegible] communis religionis [illegible].* Romani Confessores [illegible] *[illegible] per [illegible] incredibili [illegible] [illegible] presbyteris, diaconis, confessoribus, & [illegible] & ipsi [illegible].*

Romani Presbyteri, & diaconi: [illegible] *[illegible] quorum parvo [illegible] placet [illegible]: [illegible] nobis & [illegible], semper multos examinare quod per [illegible], & unum [illegible] nocetur [illegible]: quorum [illegible] videbitur [illegible].*

[illegible] Cyprianus [illegible] *quidam audaces [illegible] mihi scribere [illegible] Cypriano, & Clero, & [illegible] stantibus [illegible] [illegible].* [illegible]:

(†) *Vide & Epist. 14.* u) *Epist. 10.* x) *Epist. 1[illegible]* y) *Epist. 14* z) *Epist. 26.*
† *Epist. 3[illegible]* a) *Epist. 27.*

[illegible]

[illegible] *compressisset, illum ab [illegible] extorqueret, ut* [illegible] *admitti,* [illegible] *ex eo* [illegible] *alius obti*[illegible] *nt* [illegible] *te susceptis, pejores extit*[illegible]*runt quam prius fuerant*, &c. *An* [illegible] *(frater charissime) dep*[illegible]*nda* [illegible] *Catholica Eccl*[illegible], *& plebis intus posita fid*[illegible] *atque incorrupta* [illegible], *& sacerdot*[illegible] [illegible] *extra Ecclesiam* [illegible] *g)* [illegible] *nostri auctorita*[illegible] *legitimu*[illegible] *& pl*[illegible] *tempus* [illegible] *&* [illegible] *conce*-*derent.* [illegible] *plebs bla*[illegible] [illegible] *communicans, & ad* [illegible] *pr*[illegible] *Episc*[illegible], &c. *ple*[illegible] *D*[illegible] *praecepta & D*[illegible] *m tuens, a* [illegible] *ore* [illegible] *se d*[illegible] *se ad sacrileg*[illegible] *sacerdotis sacrificia* [illegible] *quando ipse* [illegible] *potestatem* [illegible] *digna* [illegible], [illegible] qvo loco [illegible] de jure plebi[illegible] in [illegible]bus [illegible] Apologiae pro sententia [illegible] enar-

b) *Epist* 22. c) *Ep*[illegible] 13. d) *Epist*. 40. e) *Ep*[illegible] 41. f) *Epist* 55. g) *Epist*. 59.
h) *Epist* 68.

conrrata. Idem ad Clerum & plebem? *Quid de Clero ... venire, anteq... am in me super confessionibus ... Pro ... ferat instruente Domino in commune ... mus.* Hoc ipso ... iis quæ Clero scripserat ad plebem referri ... ep. st. 8. *nec ipsi ... apud vos hanc epistolam teneatis occultam, sed ... endam fratribus ...* Epistol.12. *De hoc & ad Clerum, & ad Martyres & Confessores ... utrasque vobis legi mandavi.* epist 18. *Quid mihi ... scripserit, quidque ego ei rescripserim, ut sciretis, utrumque ... literis meis junxi, quod totum peto fratribus nostris ... & ... curate quantum potestis pro diligentia vestra, ut scripta nostra, ...* (Clerici Romani & Confessorum) *rescripta fratribus nostris ...* epist.4?. *mens nostra & propositum jam tunc fratribus & ... manifestatum fuit, quando literis nuper ab utraque parte ... ras legimus,* &c. *melius frater facies si etiam exempla literarum ... ad ... genda pro dilectione communi per Caldonium & Fortunatum ... proxime miseram, quæ de eodem Felicissimo & de presbytero ejus ... ad Clerum ... stic nostrũ & ad plebem scripseram legi illic fratribus jubeas, quæ & ordinem & rationem rei gestæ loquantur, ut tam ... quam illis circa ... fraternitas instruatur* Epistol. 52. *Literæ* (Romani Cleri & Confessorum) *per totum mundum missa, & in notitiam Ecclesiis omnibus & universis fratribus perlatæ sunt.* Epistol.58. *Scio florentissimo ...* (Romæ) *Clero ... um præsidenti, & sanctissimæ plebi legere te ... literas nostras.* Cornelius Papa Cypriano (k) *Quod erat conf... bi... actus* (Confessorum ad Ecclesiam revertentium) *popul... ut & ... in Ecclesia constitutos, quos errantes & ... jam diu ... & dolebant. Quorum voluntate co... fraternitatis ... factus est.* Confessores Cypriano (l) ... *(frater charissime) te quoque nobiscum pari voto congaudere ... Cornelio Episcopo nostro pariter & cum universo Clero ... cum gaudio etiam universæ Ecclesiæ.* Cornelius Fabio Antiocheno (m) ... ἀλλ' τοσοῦτο πλῆθ@- καὶ ... τως ἀναγκαῖ... τῇ ἐκκλ... ... πλούσιος τε καὶ πληθύνων ... ...

i) Epist.23. k) Epist.46. l) Epist.50. m) Euseb. l.6. c.43. n) Ep...

[illegible] Novatianus [illegible] nec [illegible] Quemadmodum Romæ Novatianus [illegible] Cornelium [illegible] violare [illegible] disciplinam [illegible] *Nam, inquit Cyprianus,* [illegible] Quemadmodum A.D. [illegible] Synodus de Baptismo hæreticorum [illegible] Chiliastarum Nepotis [illegible] cum [illegible] Dionysius Alexandrinus hæc de se refert: (o) [illegible] ὰ[illegible] *Convocatis presbyteris & doctoribus fratrum, qui* [illegible] *bant, præsentibus etiam qui volebant fratribus, ut publice* [illegible] *hortatus sum*. A.D.265. conditum adversus Paulum Samosatenum decretum cum Episcopis, presbyteris & diaconis, edidere αἱ ἐκκλησίαι τοῦ [illegible] *Dei Ecclesiæ.* (p) A.D.277. Archelaus [illegible] Episcopus, & Manes hæreticus [illegible] *ad* [illegible] *em p*[illegible] *Casbara* [illegible] A.D.305. *In Ecclesia* [illegible] *Bæticæ consederunt Sancti & religiosi Episcopi residentibus etiam 26. presbyteris, a* [illegible] *Diaconis &* [illegible] *plebe.* Hinc [illegible] Ecclesiarum præpositos de doctrina & disciplina [illegible] so[illegible] sine [illegible] non consuevisse, sed acro-[illegible] Apostolorum, qui eam ubique [illegible] & consiliorum participem esse voluerant, [illegible] constanter [illegible] testum fit.

[illegible] Constantino A.D. [illegible] Christianismum amplexo, [illegible] rerum [illegible] apparuit, non tamen [illegible] quæ [illegible] duraverat Ecclesiastici [illegible] a) [illegible] constitutio [illegible] facta est: ut in præpositorum

o) *Euseb. l.6.c.24.* p) *Lib.7.c.30.*

rum electionibus, si in aliis quæ [illegible] ver[illegible] [illegible] pu[illegible], [illegible] dem & [illegible] spectant, & per se [illegible] q[illegible] [illegible] & [illegible] suos habere, à Clerico diversos, qui [illegible] plenis [illegible] cuique partes suo ordine ac modo [illegible]. *[illegible] D. [illegible] Kal [illegible] bru V[illegible] mo & Anniano Coss. in jure apud [illegible] Didymum [illegible] sacerdotem Jovis opt. max. Duumvir splendidæ C[illegible] Carth[illegible] [illegible] ximus dixit, Loquar nomine* Seniorum [illegible] *maximos Imperatores causa agenda erit contra C[illegible]n.* [illegible] *Constantino Maximo Aug. VI. & Constant. juniore Nob. Cæsare* [illegible] A. D. 320 *Idibus Decembribus,* prolatus libellus quem Nundinarius D[illegible] S[illegible] varii Cirtensis Episcopi accusator vicinis Episcopis tr[illegible] *Filius [illegible] Christo & Angeli ejus, qui [illegible] derunt [illegible] est Silvanus à Cirta traditor est, & fur rerum pauperum; [illegible] Episcopi, presbyteri, diaconi, &* Seniores *[illegible], & [illegible]* (q) *Lucilla clarissimæ fœminæ, pro quo [illegible] Majorinus Episcopus, & inde factum est schisma; Nam & Victor [illegible] verò præsentib. &* populi dedit [r] *folles viginti ut fieret presbyter, quod scit Christus & Angeli ejus.* Habuit ergo, ut Carthago & [illegible] Cæciliani & [illegible] sedes] Seniores à Clero diversos Cirta [illegible] & *populus* cum Clericis ad presbyterorum electionem [illegible] cum Clero *Seniores* in causa Episcopi cognitores, sequentia probant. *Purpurius Episcopus [illegible]* Limata Num[illegible] *Silvano [illegible] Episcopo in Domino salutem. Venit ad me Nundinarius Diaconus [illegible] noster, & [illegible] litteras deprecatorias à me ad te [illegible] [illegible] ut [illegible] posset pax inter te & ipsum fit: hoc enim [illegible] [illegible] id [illegible] [illegible] in re præsenti [illegible] inter [illegible]; mane[illegible] [illegible] enim mihi [illegible] pro [illegible] fuerit tuo præcepto [illegible]. [illegible] m contra veritatem, & scio quæ [illegible] conscripta. Quare rem [illegible] um, [illegible] antequam flamma exurgat, quæ po[illegible] sanguine spirituali. Adhibete Con-*

ceri-

[illegible] *Romana 315. drachmas 5. 400. folles 2000. d[illegible] [illegible] nas 100.*

[illegible] & Seniores plebis Ecclesiasticos viros, *& inquirant diligenter quæ* *[illegible]*, nunc [illegible] vel ad [illegible]; *[illegible] m[illegible]* *[illegible] pacem, omn[illegible]* & [illegible] manu *Vale.* Sic Cirtensium [illegible] Episcopi & Nundinarii diaconi (quia utrque e[illegible] dicti fuere, inter quos *presbyteri* eminebant *Seni-* *[illegible]* quam vocant, ubi [illegible] longe [illegible] fuere (ut[illegible] c[illegible] [illegible]) [illegible] *plebis*, quorum [illegible] [illegible] cum Clero [illegible] & *[illegible]* *[illegible] inquirere, quæ [illegible]* pro [illegible] *[illegible] malis quærere,* imo *[illegible] inter partes judicium ju[illegible]* pr[illegible] ex sequenti epistola considerare potest. *P[illegible] Episcopus Clericis & Senioribus Cirtensium in Domino [illegible]. [illegible] ad o-mnium Senatum [illegible] Israel, dic[illegible] quæ Dominus jubebat fieri: [illegible] Consilio* Seniorum *nihil agebatur; [illegible] & [illegible] Carissimi, quos scio omnem sapientiam [illegible] & spiritalem habere, omni [illegible] virtute cognoscite, quæ sit dissensio hæc, & perducite ad pacem. Dicit enim Nundinarius Dia[illegible], quod nihil vos lateat, unde hæc dissensio est inter Car[illegible] nostrum Sil[illegible]-num & ipsum; tradidit enim mi[illegible] in quo omnia sunt conscripta [illegible] [illegible] & vos non latere, ego scio quia E[illegible] non est bonum: quærite remedium, quomodo* [*extinguatur*] *hæc res [illegible] periculo animæ vestræ, ne subito* (*cum* (t) personam accipitis in judicio *[illegible]*, (u) justum judicium *in-ter [illegible]* ju[illegible] *[illegible] gravitatem vestram & justitiam; Cavete vobis* (x) ne declinetis in dexteram neque in sinistram, &c.

I[illegible] ipsum confirmat alia Fortis Episcopi epistola. *Fratribus & filiis; Clero & [illegible]* us, *Fortis in Domino æternam salutem. Venit ad me filius [illegible] Diaconus vester, & retulit ea quæ contra vos sunt gesta,* [illegible] non [illegible]*[illegible] à vobis componi ne ventũ esset ut talem insaniã passi à [illegible] pro [illegible], quod & vos & nos scimus, sicuti nobis re-[illegible] scriptum est,* (y) Non est sapiens quispiam inter vos qui possit ju-[illegible] inter fratres? Sed frater cum fratre in judicio contendit, & hoc apud i[illegible] *vos nunc in judicio conten[illegible], sic ad hoc exilitum est ut gen-[illegible] exemplum?* Ex Apostolicæ formæ præscripto a Cirtensium

Hh Clero

s) *D[illegible]er.5.32.* t) *Prov.2.25.* u) *Joan 7,24.* x) *Deut 5,32.* y) *1.Cor.6.5.6.*

Clero & *Senioribus* non *Clero* adscriptis, Ecclesiasticis tn. *viris*, Silvanum ad causamdicendâ vocari volebat; cujus electioni aliqvot ante annos intercesserant omnes. Sic enim Acta. *Nundinarius Episcopus respondit*, Qvando verum est illic ut factus esset Episcopus, *respondit populus*, alius fiat, exaudi Deus. *Zenophilus vir clarissimus Consul Victori dixit*, dictum est à populo Silvanus traditor? *Victor dixit*, Ego ipse luctatus sum Episcopis. *Zenophilus Vir Clariss. Consul, Victori dixit*: Ergo sciebas traditorem? de hoc cum liti tere, *Victor respondit*, Traditor fuit. *Nundinarius diaconus dixit*, Vos Seniores clamabatis, Exaudi Deus; civem nostrum volumus, iste traditor est. *Zenophilus V.C. Consul, Victori dixit*; Clamasti ergo & populus, qvod traditor esset Silvanus, & non deberet fieri Episcopus? *Victor dixit*, Clamavi & ego & populus, nos enim civem nostrum petebamus integrum virum, &c. *Zenophilus V. C. Consularis Nundinario dixit*, Donatum desideras exhiberi? *Nundinarius dixit*, utiq;, veniat de qvo clamavit populus biduo post - - - parce Exaudi Deus, civem nostrum volumus. *Zenophilus V. C. Cons. Nundinario dixit*, Certè clamavit hoc populus? *Respondit* clamavit. *Zenophilus V. C. Cons. Saturnino dixit*, Traditorem clamavit Silvanum? *Saturninus dixit*, utiq; *Nundinarius dixit*, Qvando factus est Episcopus non illi communicavimus, qvia dicebatur proditor esse. *Saturninus dixit*, Vidi qvia Mutus harenarius [illegible] in collo. *Zenophilus V. C. Cons. Saturnino dixit*, Sic factum est? *Saturninus dixit*. Sic, *Zenophilus V. C. Cons. dixit*, vera sunt omnia qvæ dicit Nundinarius qvia ab harenariis factus est Episcopus Silvanus? *Saturninus dixit*, Vera Nundinarius dixit, prostibula illic fuerunt. *Zenophilus V.C Cons Saturnino dixit*, harenarii illum gestaverunt? *Saturninus dixit*, ipsi eum tulerunt & populus, nam cives in area martyrum fuerunt inclusi. *Nundinarius Diaconus dixit*. Nunqvid populus Dei ibi fuit? *Saturninus dixit*, *in casa majore fuit inclusus*, unde seqvitur *Clerum, Seniores plebis, cives* (qvi [illegible] *populus Dei* dicuntur) tota libertate reclamantes jure suo usos; oppressos tamen Silvani *harenariis, prostibulis* & *populi* colluvie stipati, pseudoepiscoporumqve detestanda factione.

Africanis semper moris tenacissimam antiqvæ qvo semel recens imbuta fuerat disciplinæ odorem ad tempora usqve Vandalica annumqve circiter 430. servasse fidem facit, qvod anno Domini 393. *apud Cebarsussis* congre-

congregatum Concilium (z) ad *universos* Episcopos, *presbyteros & plebes* de Primiani Carthaginensium Præsulis causa quem *postulantibus Carthaginensis Ecclesiæ Senioribus audiverat* retulit, eumque qui a *obsistente maxima parte plebis, & Seniorum nobilissimorum literis consentientibus contempserat, & Seniores Ecclesiæ supradictæ Carthaginensis ad universum* (Cleri Africani) *chorum literas legatosque ut ad se ferventius venirent deprecati miserant*, is vero *Episcopos simul & Clericos obsederat*, & *in basilica Seniores* (*quod indigne ferrent Claudianistas ad communionem admitti*) *cædi a satellitibus jusserat*, damnavit.

Quod anno 395. (a) *post Consulatum Dominorum Arcadii tertium, & Honorii iterum, sexto Nonas Martias, Carthagine in Secretario prætorii, Titianus dixit*, Peregrinus presbyter, & *Seniores ecclesiæ* Musticanæ regionis tale desiderium prosequuntur &c. quod *undecimo Kal. Januarii anno* 396. *Clerici, Seniores, agentes surrogato Episcopo qui in locum damnati Prætextati Assuritani fuerat surrogatus*, Theodori *Proconsulis jussionem allegarunt*: quod (b) *quinto Kal. Septembris Arcadio Augusto bis, & Rufino viris clarissimis Coss.* ab eo *actis habita est disputatio adversus Fortunatum Manichæorum presbyterum in urbe Hipponiensium regiorum in balneis Sossii sub præsentia populi.* (c) *Honorio Augusto VI. Consule 7. Iduum Decembrium contra Manichæum quendam nomine Felicem præsente populo in Ecclesia biduo disputavit*. Anno 427. cum Maximino *Arianorum Episcopo Hippone regio præsentibus multis tam Clericis quam laicis in locum convenit*. Post A. D. 410. in disputatione cum Pascentio Comite Ariano Laurentium virum Clarissimum *judicem præsidere* probavit. *Glorioso Theodosio duodecies, & Valentiniano Augusto iterum Consulibus* id est A. D. 426. *sexto Kal. Octobris cum Religiano & Martiniano Coepiscopis, præsentibus presbyteris, adstante Clero & frequenti populo* Eradium Episcopum hæredem designavit, & paulo ante designatum à Severo Milevitano quod *ad populum inde non esset locutus*, minime admitti timuit. Hipponensis plebis *placito gestis confectis* confirmato, *ut per quinque dies singulos septimanarum propter Scripturarum curam nemo ei molestus esset*, statutum fuisse gavisus est; *omnia se quæ debuit cum plebe egisse* professus, ejus subscriptionem postulavit, & *Clero, Senioribus, & universæ plebi*

Hh 2 *Ecclesiæ*

z) *August. in Psal. 36.* a) *Lib. 3. contra Crescon. c. 56.* b) *A. D. 392. Aug. 28.* c) *A. D. 404. Decemb. 7. feria 4.*

Ecclesiæ Hipponensis de Bonifacio presbytero criminis postulato epist. [illegible] rescribit, atque *ejus nomen* [illegible] in Ecclesia *non recitari* consensit. *Concilium* [illegible] epistolam [illegible] excusavit. Cum [illegible] Tu[illegible] Episcopo coram [illegible] consuluit: pro F[illegible] *dilectissimorum* [illegible] *desideratissimorum* [illegible] *plebis cum ministro Christi membrorum* epist. a 199. opem imploravit.

A. D. 444. omnia quæ tam in scripturis quam in occultis traditionibus suis habebant Manichæi vel turpia, oc[illegible] Christianæ plebis certa manifestatione probavit Leo Papa, adeo ut ipse qui eorum [illegible] Episcopus ab ipso detentus pro[illegible] flagitiosis suis mysteriis [illegible] Epist. 2. Januar. 3. data. Hinc Sermone 5. de Jejunio decimi mensis. *Residentibus mecum Episcopis & presbyteris ac in eundem consessum Christianis viris ac nobilibus congregatis electos & el[illegible] coram [illegible] præsentari.* &c. *Contra communes hostes pro salute communi una communis* [illegible] *tia*, &c. *assumite igitur religiosæ sollicitudinis* [illegible] *zelum & contra* [illegible] *mos animarum hostes omnium cura* [illegible].

Sed ante annos fere 60. *Seniorum plebis dignitatem* [illegible] factiones, & universæ plebis (ut cum Cypriano loquar) [illegible] in urbe totaque Italia concidisse publice questus est Hilarius Diaconus, quem [illegible] dente Damaso Papa commentarium in epistolas scripsisse constat. (d) *Propter honorificentiam ætatis* (inquit) *majorem natu cum mansuetudine ad verum opus provocandum, ut facilius suscipiat* [illegible] [illegible] *vereri commonitus ne postea corripiatur;* [illegible] *nam apud omnes utique honorabilis* [illegible] *& postea* Ecclesiæ Seniores *habuit, quorum* [illegible] *nihil agitur in Ecclesia; qua negligentia obsoleverit* [illegible] *aut magis superbia, dum soli volunt aliquid* [illegible]. Obsolevérat itaque jam tunc, nec ubi *obsoleverat* per annos fere [illegible] in Ecclesia [illegible] postea revocari potuit; fraternitatis tamen [illegible] inter quos *obsoleverat*, agnoverunt. Hil[illegible] *Corinthii criminis participes, dum paterentur* [illegible] *facinoris, secum incorrectum convenire ut omnes* [illegible] *eum,* [illegible] *negaret emendare se*, &c. *omnium consensu & præsentia* [illegible] *& tir-*

d) *in* 1.*Tim.* 3. 1.

& [illegible] Domini Jesu. Id [illegible] Apostolus [illegible]. Chrysostomus in 1. Cor. Homil. [illegible] ἐν [illegible] ... [illegible] ... [illegible] ... αὐτὸς [illegible]. Vobis in Domini nomine congregatis, [illegible] *nomine [illegible] congregante pro [illegible]*, & spiritu meo [illegible] *ut [illegible] velut ipso praesente, [illegible], nec [illegible] quisquam ipsum venia dignum censere.* Theodoretus [illegible] τοῦ κυρίου συνηγαγε, [illegible] ἀλλὰ [illegible], καὶ αὐτὸ δὲ [illegible], & [illegible] *versos primum in [illegible] etiam introdu[illegible] ostendit.* Theophylactus, [illegible] δι' αὐτῆς [illegible] συγ[illegible] ἀλλ' [illegible] ὡς καὶ αὐτοῦ [illegible], *suum etiam [illegible] spiritum, ut ipsum* (scilicet) [illegible], *[illegible] recte (velut ipso praesente) judicent.* Oecumenius, [illegible] ὀνόματι τοῦ Κυρίου, τ[illegible] ἐστι κατὰ θεὸν [illegible], καὶ κρίνατε &c. καὶ [illegible], πάλιν ἐπέστησεν αὐτοῖς ἑαυτὸν, καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ τὸν Χριστὸν [illegible] τοῦ Χριστοῦ καὶ αὐτοῦ παρόντος [illegible], in nomine Domini Jesu, *[illegible] Deum [illegible] & judicate*, &c. & meo spiritu, *rursus se [illegible] exhibet; nec id solum, [illegible] Christum [illegible] judicaverint, irrefragabile veluti Christo ipso etiam praesente [illegible] ferant.*

Hilarius in 2. Cor 2.10. *S[illegible] autem aliquid donastis, &c. obsecrat ut [illegible] Deum [illegible] ignovisse* Pacianus ad Sympronianum epist. 1. *[illegible] Apostolus ad [illegible] scribit.* Si cui quid donatis &c. *Si autem quod [illegible] Apostolus [illegible], quod [illegible] fuerit qualiter respuetur?* Chrysostomus in 2. Corinth. Homil. [illegible] ... [illegible] ... συνωχ[illegible] ... τὸ ἐξ[illegible] ... καὶ τὸ μὴ [illegible] ἐκείνων, ὥστε μὴ [illegible] ... ἐκφέρειν [illegible] μὴ [illegible] αὐθάδη [illegible] ... αὐτοῖς [illegible] ... μὴ κύριοι γενόμενοι [illegible] ἡμαρτηκότα ἀκαίρως αὐτῷ χαρίζωνται; οὕτω καὶ ἐν-

ταῦτα ποιεῖ, &c πάλιν αὐτοὺς κοινωνοὺς ποιεῖ λέγων, ὥστε τοὐναντίον μᾶλλον, &c. πάλιν ἐκείνοις τὸ ὅλον ποιήσας εἰς τὴν ἐξουσίαν τὴν ἑαυτῶν μεταφέρει, &c. *eos sententia participes adscivit dicens* congregatis vobis ... ipsum, *maxima duo struens & quod sententia ferretur, & quod non sine ... ferretur; ne eadem ipsos ferire videretur, nec solus eam profert, ne eum arrogantem esse, se verò despici putarent, nec totum rursus ipsis permitti, ne causa Domini facti cum qui peccaverat proderent intempestive ipsi gratificati, eodem modo hic facit* &c. *eos rursus socios facit, dicens*, ut è contrario magis &c. *cum rursus universum ipsis permisisset, ad suam potestatem transit* Pelagius & ex eo Primasius, *Ideo enim & scripsi* &c. *ut videam si quomodo obaudistis in vindicando, ita obaudiatis in indulgendo.* Cui autem aliquid donatis & ego, *Sicut vobiscum vindicavi, ita & dono vobiscum* Theodoretus: ἱκανὸν γὰρ ἐστὶ τῷ τοιούτῳ ἡ ἐπιτιμία αὕτη ἡ ὑπὸ τῶν πλειόνων, πάντες γὰρ ἀποστραφῆναι, ὡς ἐκέλευσε, &c. παρακαλῶ οὖν &c. ἑνῶσαι τὸ μέλος τῷ σώματι, ... τῇ ποίμνῃ τὸ πρόβατον, θερμὴν αὐτῷ διάθεσιν δεῖξαι. Sufficit enim (*inquit*) illi qui est ejusmodi objurgatio ipsa quæ fit à pluribus: *Omnes enim ipsum aversabantur ut jusserat*, &c. Obsecro igitur &c. *Unire membrum corpori, adjungite ovem gregi, vehementem animi affectum ei ostendite.* Theophylactus & Oecumenius: διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς &c. οὐκέτι ὡς διδάσκαλος ἐπιτάττει, ἀλλ' ὡς συνήγορος δικαστὰς παρακαλεῖ κυρῶσαι τουτέστι βεβαιῶσαι ἀγάπην, propter quod obsecro vos, &c. *non amplius ut doctor præcipit, sed ut patronus judices precatur, confirmare i. e. stabilire dilectionem.* Remigius Lugdunensis *in 1. Cor. 5. 15* Auferte malum à vobis, *id est illum qui malum opus fecit, à vestra societate expellite* &c 2. Cor. 2. 6. Sufficit objurgatio hæc quæ fit à pluribus, *id est, sufficit illi ad pœnitentiam correptio & objurgatio generalis, & quod à consortio omnium vestrûm exclusus.* &c. ita ut è contrario magis donetis, *id est tunc sufficiet ei objurgatio quæ facta est illi ab omnibus vobis, si è contrario indulgeatis ei.*

Hilarius Diac. in Coloss. 4. 16. *dicite Archippo*, &c *præpositum illorum per eos ipsos commonet, ut sit ... tus de salute ipsorum, & quia plebis solius causa scribitur epistola, ideo non ad rectorem ipsorum destinata est, sed ad Ecclesiam.* & 1. Thess. 5. 14. *Corripite inquietos*, &c. *quoniam necesse est, quosdam in plebe esse immodestos, quosdam autem pusillanimes, id est timidos, quosdam verò de infirmos, ideo hos qui modesti sunt, & magnanimes, & fide fundati, hortatur cum prece ut his consulant, ut possint proficere.*

Post

Post [illegible] (contrario usu ubiqve cert[illegible] invecto) [illegible]genitam Ecclesiarum disciplinam, magis evi[illegible]uit Christianæ plebis d[illegible]as, *Senio-rumqve* [illegible] nomen, sic functio [illegible] nomi[illegible] d[illegible], inaudit[illegible]m a[illegible] *[illegible]minum* d[illegible]ret) [illegible]ationem [illegible], tam *Senioris*, qvam *Majoris* vocabulo: Circa A. D. 4[illegible]2 *[illegible] in Barbaro lin-gva.* [illegible] *etiam Romanis di cre* [illegible] *lic bat*, Senior [illegible] *qvod* [illegible] *tur* Domine mi[illegible] jam [illegible] denatos, sive eos ætate immatura vitæ ereptos, sive annis graves mors opressisset, Sidonii Augustino supparis sæ-culum *Seniores* voc[illegible] se [illegible] mate[illegible] qve Meri[illegible] Aventicensis ad annum Christi 5[illegible]0 & [illegible]. [illegible] epist. [illegible] Annum circiter 5[illegible]0. & Gregorius [illegible] post A. D. [illegible]85. lib. 7. cap. [illegible] 36 lib 8. cap. 30. *Seniores* nuncupare non dubitabat, apud hunc lib. [illegible] cap. 4[illegible] Turonensium lib 6. c.11. Massiliensium lib.8. c. 21. M[illegible]ensium c. 32. Ro-tomagensium lib 10. c. 16. Pictaviensium *Seniores* id est proceres memora-bantur, l. 8. c. 44. Ba[illegible] leg[illegible]um Fred[illegible]un[illegible] *Senior*, id est caput, Joanni Biclarensi ad A. D. 575. Al[illegible]ius *Are[illegible]sium Senior*, id est prin-ceps. Theodorus Massiliensium Episcopus apud Gregorium Turon. lib. 6. c. 24. *Seniores* Francorum Reges A. D. 583. Joanni Papæ 8. epist 26. Carolus Calvus *Senior*, & epist. 86. A. D 878. data Ludovicus 2. Impe-rator *Dominus & Senior divinæ memoriæ* Concilio Metensi A. D. 888. c. 1. *gloriosissimus Senior* id est Dominus Arnulfus Ingelheimensi A. D. 948. c. 3. Hugonis Comitis *proprius Senior* Ludovicus ultramarinus apud Th[illegible]nis villam A. D. 844. congregatio c. 1 *Senorale* regimen in sub-ditos qvoscunqve jus dicebatur. Eademqve ratione modo *prior* Cassio-doro lib. 8. epist. 26. & Gregorio Turonensi lib 7 c. 33. &c. aut *Major* ab-solute Gregorio eidem lib. 6 c. 24. eoqve (ex ipsius mente lib. 6. c. 45.) *me-lior*, [illegible] etiam *natu* ut *melior* Gregorio lib. 6. c. 45. & l. 7. c 19. sic *major* Cassiodoro lib 5. epist 21. 22. & Gregorio Turon. lib. 6 cap. 24. l[illegible]. 8. c. 30. qvi (utut ætate minor) dignitate potior fuit. Hinc facto in ver-naculas lingvas exoticorum vocabulorum transitu, ut nobis Græcum παῖς [illegible] peperit, Italis & nostratibus Latinum nomen *bajulus* detor-to [illegible] sensu præfectum & tutorem exhibuit qvi Italis *Baile*, nobis *B[illegible]*, & *Bail*, qvasi commissam sive plebem sive perso-nam

---

c) *apud Augustin epist. 178. Lib. 2. epist. 2, lib. 6. epist. 7.*

nam finu fovens, & qvodammodo *bajulans* audiat: *Majoris* vox Magistratum procudit, qvi nobis *Maire* & *Mayeur*, Germanis *Meier*, unde anno 1060. Guntchramno Regi & Franci Gundobaldus qvi regium nomen usurpabat, *Ballomer*, qvasi *falsus Major* apud Greg. Turon. l. 7. cap. 14. 36 [illegible] dut; ex *Senioris* voce nobis *Seigneur*, Italis *Signore*, Hispanis *Senor* [illegible] fluxit; *Senioris* id est Domini potestas; similatque *Senioratus*, nobis *Seigneurie*, Italis *Signoria*, Hispanis *Sennoria*, imo ex *Seniorum*, & *majorum natu* vocabulis à nativa significatione deflexis prodiere, qvi olim Anglis (f) *Ealdorman*, nunc Londinensibus *Aldermen*, Norimbergensibus *Alberren*, & patrum nostrorum memoria Florentinis *Antiani* fuere, ac vice versa qvi annos 925. ob minorem potestatem suberant, *agentes juniores* (g) Regibus nostris & *Dominis Majoribus* dicti sunt.

Hinc etiam provenit qvod gregarios cujuscunqve ætatis nobiles usqve nunc *Junckherren* id est *juvenes Dominos* vocent Germani.

Cum potestate sive summa, qvæ Regum propria est, sive Regibus obnoxiâ, qvam sibi proceres & Magistratus, (ceu plebis fidelis sub Christianis principibus capita vindicant) præditos tyrannica nulla in Ecclesiæ disciplinæ perniciem ex itata molimina gradu (qvo toto excedere [illegible] cogerentur) movere nolentes hactenus fuerint, sed ipsis sæpius blandi Clerici coacti sint jacturam sui [illegible] is faciente reliqva plebe Christiana, *honoratis* solito loco consistere facile fuit. (h) Reges *solo Deo*, cui nomen dederant *minores*, Ecclesiæ *nutritios* Esai 60.16. & *Episcopos* τῶν ἐκτός [i] [illegible] (si Moguntiæ congregatos A. D. 813 Præsules audire libeat) *veræ Religionis rectores* [illegible] modo præstare, universis sui sub ditione Christi militantes Ecclesias, mearumq, singulis membra sua cuique commissa praeesse, de rebus ad earum regimen pertinentibus leges ferre; jam latas probante & rogante Clero patrocinio [illegible] propria ipsis Ecclesiarum præpositis officia præscribere, immorigeros qvosqve per subditas potestates corrigere, eisqve ex [illegible] constituta commendare decuit: De *fide Catholica*, de *Sacrosanctis* [illegible]; de earum *immunitate*, de *Episcopis & Clericis*, de *iis qvi religione contendunt*, de *Monachis*; de *hæreticis & Apostatis*, de *baptismi* [illegible], &c. decernere Christianis Imp. & Regibus nunqvam non

f] *Concil. Angl. Tom. 1 p. 507.* g] *Conc. Gall. Tom. 1 p. 5-7.* h] *Tertull. ad Scapul.* (i) *Euseb. de vita Const. lib. 4. c. 24.*

[illegible] Cestiae, Northfolc, Suf[illegible] [illegible]

[illegible]

A.D.[illegible] [illegible]

cranbiri [illegible]

A. D. [illegible] Cathedram & [illegible]

Concilium [illegible] *Presulibus ceteris [illegible]* [illegible] A. D. [illegible] Concilium [illegible] R[illegible] A. D. [illegible] A. [illegible] 6[illegible] [illegible] Anno Domini [illegible] Londini [illegible] M[illegible] [illegible]

[illegible] primus [illegible] a[illegible] [illegible] &c. *Anno Domini* [illegible] *vocantur* [illegible] Offa Mer[illegible] [illegible] Concilium [illegible]

[illegible]

& Archiepiscopo [illegible] *& omnibus Episcopis, & Abbatibus regionis* [illegible] *Senatoribus & Ducibus, & populi terræ, decreta proposui*, qvibus [illegible] *ri diaconi Ecclesiarum, & Abbates monasteriorum, judices, optimates*, [illegible] *uno opere, uno ore consenserunt & subscripserunt:* iisdemque [illegible] *lium Merciorum ubi Rex Offa, cum Senatoribus terræ, Archiepiscopo* [illegible] *cæteris Episcopis regionum convenerat*, [illegible] *Rex, qui* [illegible] *sui, Archiepiscopus cum sociis firmaverunt.* Anno 794. *Concilium in* [illegible] *Mercia celebratum præsidentibus novem Regibus, qvindecim Episcopis* [illegible] *Ducibus, apud Celchyth.* Eodem anno congregavit apud Verolamium [illegible] *scoporum & Optimatum suorum Concilium* Rex Offa Roma redux. Anno 798. *congregatum est magnum Concilium in loco qui nominatur* [illegible] *præsidente Cenulfo Rege, nec non Reverendissimo Archiepiscopo* [illegible] *cum Episcopis, Abbatibus, & multis aliis idoneis personis.* Circa A. [illegible] *universos provinciales Episcopos* [illegible]*, Duces & Abbates, & cujuscunque* [illegible] *gnitatis viros ad Synodale Concilium in locum qui vocatur C*[illegible] *cavit* Athelardus Archiepiscopus. Eodem fere tempore [illegible] *Merciorum* [illegible] *Episcopis, Ducibus, &* [illegible] Archiepiscopatum Dorobernensis Ecclesiæ restituit. A. D. 816. [illegible] *præsidente* [illegible] *Archiepiscopo* congregato, Cenulfo [illegible] ore Rex *cum suis principibus, Ducibus & Optimatibus præsens adfuit.* A. D. [illegible] *congregatum est Synodale Concilium in* [illegible] *C*[illegible] *præsidente Beornulfo Rege Merciorum &* [illegible] *cat*[illegible] *Abbatibus* [illegible] *illustrium* [illegible] *persona* [illegible] *conciliabulum in loco qui dicitur Clof*[illegible] *mus Episcopi & Abbates, &* [illegible]*, & multi sapientissimi viri congregati sunt.* A. D. [illegible] *principes & proceres majores totius Angliæ* [illegible] *contra Danicos* [illegible] *tas litora* [illegible] Wihlafio, Egberto, & Æthelwulfo Regibus [illegible] D. [illegible] *in loco famoso nomine Kinstone præsidente Egberto Rege* [illegible] *Ceolnothus Archiepiscopus cum cæteris Episcopis* [illegible] *Optimatibus* convenit. A. D. 851. *Kingesbur*[illegible] *Concilium* [illegible] *Rege, Ceolnotho Dorobernensi Archiepiscopo*, [illegible] *Merciæ Episcopis & Magnatibus*, & paulo ante *apud Ben*[illegible]

[illegible] praelatis & proceribus [illegible] contractum est. A. D. [illegible] *[illegible] Concilium celebravit Ina Rex West-Saxonum [illegible].* A. D. [illegible] *[illegible] Dei Evangelium [illegible] Episcoporum [illegible] consensus [illegible]* [illegible] Rex Merc[illegible] [illegible] *[illegible] ordines & [illegible] convenientibus* [illegible] [illegible] Landav[illegible] [illegible] Ceollinus Landavia Episcopus, [illegible] *[illegible] populi in plena Synodo* A. D. 9[illegible]. *[illegible] Concilio, cui Wulfhelmus [illegible] & [illegible] ab [illegible] Rege [illegible].* A. D. 940. [illegible] *Rex [illegible] quodlibet [illegible] & [illegible] omnes [illegible] ad [illegible] Heremdas [illegible].* A. D. 945. *Edmundus Rex [illegible] Paschalis festo, frequentem Londini tam Ecclesiasticorum [illegible] coetum celebravit, cui [illegible] Odo & Wulstanus Archi[illegible] praesul[illegible], [illegible] animorum utrorumque [illegible] omnium [illegible] fuit [illegible]* A. D. 948 *in festo Nativitatis B. Mariae universi Magnates regni per regium* (Edre[illegible]) *[illegible] Archiepiscopi & Episcopi ac Abbates, qui [illegible] regni proceres & optimates Londini convenerunt* A. D. 95[illegible], *ob [illegible] Rex, & Episcopus cum optimatibus suis in Geontenia urbe, & [illegible] utriusque partis [illegible] (m)* [illegible] A. D. [illegible]78 *Calne concilium indictum, ubi [illegible] derunt [illegible] Angliae Senatores*, Henrico Huntingdoniensi *Optimates*, Florentio Wigorniensi *majores natu*, J[illegible]rnalensi *posteres.* A. D. 1009. *Concilium [illegible] Ethelredo Rege edictum est, [illegible] Episcopis & universis Anglorum Optimatibus in die S. Pentecostes celebratum.* A. D 1022. *Rex Canutus [illegible] regni sui praelatos proceresque ac magnates [illegible]* i cu[illegible], *Episcopis, septem Ducibus, cum totidem [illegible], nec non [illegible] monasteriorum nonnullis Abbatibus, cum [illegible] gregariis [illegible], populi multitudo copiosa personaliter [illegible].*

[illegible]m nostrorum consuetudo non dispar [k] A. D. 742. *per C[illegible] sacerdotum religiosorum & optimatum suorum per civitates*

 Episco-

k) *Conc. Leptin. c. 1.*

[illegible] ordinavit. A. D. 743 *[illegible] conventu [illegible] in [illegible] qui [illegible], omnes [illegible] sacerdotes [illegible] Canones & [illegible] [illegible] [illegible]* Dei & populi Christiani [illegible] Ecclesiastica [illegible] stand. *statutum.* A. D. 744. *[illegible] Carlo [illegible] Martelli, cum consensu Episcoporum sive sacerdotum [illegible], sive comitum & optimatum Francorum [illegible] Synodum [illegible] Concilium facere [illegible]* Pipinus Rex. *[illegible] Episcoporum sive [illegible] & [illegible] cum [illegible] annis singulis Synodum [illegible] habere [illegible]* c. [illegible] *sacerdotum & optimatum per civitates legitimos Episcopos ord[illegible].* Hortatu Pauli Papæ epist. 26 *congregatus* Gentiliaci A. D. [illegible] *fratribus suis & optimatibus,* Synodum de Imaginibus h[illegible] *[illegible] Bituricam venit, ubi Synodum cum omnibus [illegible]* apud S. Dionysium *[illegible] cum consensu [illegible] & Episcoporum regnum divisit.* Anno A. D. 773 *[illegible] cum [illegible] apud [illegible]* Carolus M. A. D. 7[illegible]. Capitula *[illegible] in unum Synodali Concilio Episcopis, Abbatibus, [illegible]* Comitibus [illegible] R[illegible] A. D. 78[illegible] *[illegible] S[illegible] & [illegible] sacerdotibus & optimatibus [illegible]* A-quisgrani A. D. 7[illegible]. Capitula *cum [illegible] & [illegible]* dit. A. D. 813 *[illegible] quo Episcopi* Ar[illegible], Moguntiæ, [illegible] nibus & [illegible] *congregati, in un[illegible] nendis,* Capitulare [illegible]. F[illegible] A. D. 814 *[illegible] in Ecclesia No[illegible] congregati [illegible], nec non Abbatibus, cum ceteris [illegible] etiam Comitibus inveniuntur [illegible] qui omnibus residentibus sententia ventilata [illegible] R[illegible]aldum Episcopum de [illegible] parochia [illegible] investigata consenserunt [illegible] Episcopi [illegible] Abbates, presbyteri & diaconi, & pars Ecclesiæ [illegible] & pars Ecclesiæ Suessionicæ sim[illegible] [illegible] noque consensu confirmare decreverunt.* A. D.

1) Annal. Collect. *histor.* à Canisio *edita lib.* 6.

[illegible] *ad Concilium* [illegible]
[illegible]
[illegible] A. D. [illegible]
[illegible]
[illegible] *Lugdunen* [illegible]
[illegible]
[illegible] *Episcopis* [illegible]
[illegible]
[illegible] A. D. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] *alter alterum, imo omnes* [illegible]
[illegible] A. D. 84[illegible] quæ Concilium Vernense decrevit [illegible]
[illegible] Congregati in [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
cum Principe observare. A. D. 87[illegible] Februario mense [illegible]
[illegible] *cum* [illegible] Ticini [illegible] *regni* [illegible]
[illegible] Regem [illegible], quæque *in publico* [illegible]
[illegible] *cum* [illegible] *&* [illegible] *venerabilem* [illegible] *&*
[illegible] *eorum ad honorem S.* [illegible]
[illegible] *dictitat.* A. D. [illegible]
[illegible], & [illegible] *idoneas*
[illegible] A. D. [illegible] *cum* [illegible] *quibusdam* [illegible]
[illegible] Synodus. A. D. [illegible] Metis [illegible] *Stepha-*
 nus

m) *Vita* [illegible] *Præf. Concil 6. Paris*

nus venerabilis Abbas, & multi sacerdotes cum Comitibus & pluribus nobilibus & Deum timentibus viris Synodo adfuerunt. A D 8[illegible]5. *Tri*[illegible] *cum Episcopis, Abbatibus & omnibus regni principibus, necnon conventibus Ecclesiasticorum & sæcularium innumeris turbis* habita est synodus. [illegible] Frodoardi Chronico ad 948. *Synodus congregata ex præcepto Papæ* [illegible] *Engulebeim palatio regali in Ecclesia B. Remigii honori dicata 7. Id.* [illegible] *nij &c omnes qui aderant tam Clerici quam Illustres laici* Hugonem [illegible] sede Rhemensi intrusum *excommunicandum esse acclamarunt*, [illegible] Ravennæ A. D. 954. & 70. congregatis *profani ordinis viri nobiles*, [illegible] *biles complures cives* adfuerunt.

Ne in infinitum testimoniorum nobis moles excrescat; qu[illegible] Ecclesiastico regimine partes Francorum proceres semper vin[illegible] ex recentioribus aliquot nulli [nisi qui ære nondum [illegible] emplis manifestissimum evadet, Basileæ congregatam ab Anno 141[illegible] *odum sacrosanctam, generalem,* quæ Occidentem universum grava[illegible] incommodis, decretis suis *provisionem congruentem attulisse vide*[illegible] eorundo ore [illegible] nunc abiant, id tamen à semet impetrare nequaqu[illegible] tuerunt, ut ea indiscussa nullo adhibito temperamento admitterent. [illegible] rolu[illegible] *Rex habita super his magni consilii deliberatione* [illegible] *tula notabilia, Abbates, Decanos, cæterosque Prælatos & Ecclesiasticos*, [illegible] *divini & humani juris Magistros, Doctores, & scientificos viros universitatum studiorum generalium, & alios de regno & Delphinatu, in maximo copi*[illegible] *que numero in Bituricensi civitate convocari fecit, & congregari, in qua so*[illegible] *lemni congregatione præsidens,* [illegible] *busque magnatibus, proceribus* [illegible] *& sæcularibus, de magno Consilio, & aliis* [illegible] *necnon & S. Synodi generalis solennes oratores* [illegible] *& alios statum Ecclesiæ Dei plurimum* [illegible] *audiri fecit. Quibus ad plenum auditis* [illegible] *diserte, per plures Prælatos, sacræ Theologiæ* [illegible]*, & ex inde plurium dierum intervallis di*[illegible] *sis, &* [illegible] *materiis prætactis, pro parte eorundem Præla*[illegible] *torum &* [illegible] *virorum Ecclesiasticorum ipsam regni ac Delfinatus E*[illegible] [illegible] *am, &c. præhabita inter eos multimoda diutinaque* [illegible] [illegible]*, atque digestione memorata, ipsius s. sacræ Basiliensis Sy*[illegible]

[illegible]

[illegible] & [illegible] mandatis [illegible] & formis [illegible] , & [illegible] , [illegible] , [illegible] [illegible] , [illegible] Synodi [illegible] [illegible] [illegible] , [illegible] , & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ; [illegible] omnia , [illegible] [illegible] [illegible] A. D. [illegible] Julii 15. [illegible] [illegible] [illegible] Ludovicus XI paternam san- [illegible] , [illegible] abrogatione illa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] A. D. [illegible] [illegible] Franciscus I. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] A. D. [illegible] Martii 22. [illegible] Curia [illegible] . (o) A. D. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] , *in [illegible] Legatus [illegible]* Sig. Card. Placentinus *[illegible] suo [illegible] [illegible] , [illegible] , cujus causa [illegible] tur, [illegible] ; re in [illegible] deducta 5 Idus April. cum [illegible] libertates ac jura & immunitates Ecclesiae Gallicanae & regni [illegible] , [illegible] , [illegible] Joannem [illegible] , [illegible] Curiae Pra- sidem [illegible] creaverat , & [illegible] & [illegible] alienis juris nostri peritissimos , qui Concilium [illegible] , & qua in disci- plinis [illegible] , ac moribus nostris praejudicantia reperirent , [illegible] [illegible] . [illegible] observata , qua salvis juribus ac libertatibus no- stris [illegible] &c. Cum Joannes Magister & [illegible] comperta [illegible] Ecclesiae Gallicanae [illegible] & [illegible] ju- [illegible] immunitatibus [illegible] , [illegible] gratulatus [illegible] [illegible] alius qui [illegible] , in [illegible] . Ponti- [illegible] res [illegible] est , cum [illegible] ne contentione [illegible] exus [illegible] ; [illegible] ad* [illegible]

(o) Thuan. [illegible] lib. 105.

[illegible], & opportunitatem [illegible] desit; [illegible] passim [illegible] libertatem [illegible] Christi promulgationem [illegible]. Sic [illegible] eventu [illegible] securis per laicos [illegible] plebem [illegible] de Ecclesia & republica cura in Franciæ regno [illegible].

Consimili jure [illegible] frequentibus exemplis freti [illegible] annis plus minus [illegible] per Germaniam, Angliam, Daniam, Sueciam, Helvetiam [illegible] inveđtas à [illegible] aliquot in Christi [illegible] doctrinæ & disciplinæ sacræ corruptelas pro [illegible] sunt Reges, principes, proceres, Magistratus, strenuos [illegible] vindices [illegible] restitutis [illegible] per Dei Optimi Max. [illegible] ornare. Nemo tamen, qui in [illegible] ex officio [illegible], cum enim [illegible] ab omni [illegible] & potestate [illegible] prorsus [illegible] rem, [illegible] vid [illegible]. At [illegible] Christianis in Galliis, S [illegible] longe [illegible] s [illegible] paterno [illegible], Regumque ac [illegible], eis majori [illegible] & [illegible] Dei & Ecclesiæ [illegible], tam ipsis [illegible] Christiana [illegible] Apostoli [illegible] a post Christum potestati [illegible] corpori [illegible], in E [illegible]. [illegible] antiqui [illegible] nos 1400 [illegible] Christianis [illegible] *novam [illegible] & [illegible] videre [illegible], per*

---

q) Cyprian ep 6. q) Epist. 28.

per multos examinare, quod per multos commissum fuerat, firmum decretum nihil esse deinceps posset, quod non plurimorum haberet consensum. Vocata itaqve ex Majorum, imo ex Domini ipsius præscripto, ad regiminis participationem fraternitate, redintegrata est ab eadem delectorum *Seniorum plebis* dignitas, *sine qvorum consilio* non dicam Apostolicorum virorum sæculum, sed longe post Origenis & Cypriani tempora, qvibus Christiani nulli Magistratus erant Constantini Magni (qvi primus Christianos ad potestates publicas grassari permisit) ætate *in Ecclesia nihil fiebat*;(r) cumqve Diaconatus qvalis ab Apostolis instituta primum est obsolevisset ubiqve functio ipsorum fidei concredita est, ac ne qvid vel Ecclesiæ corpus, vel ulla ejus membra detrimenti in posterum caperent, sedulo provisum. Illibatus etiam Principibus, honoratis, & potestatibus qvibuscunqve in Christi plebe, cujus qva fideles capita sunt, debitus honor servatus; qvandoqvidem qvicqvid vel Clerus, vel cum Clero *Senior plebis* communi consilio decernunt ipsorum inspectioni subjacet, possuntqve (qvandocunqve collibitum est) omnibus & singulis officia præscribere, & ab iisdem sive neglecti sive præstiti rationes exposcere.

Qvis primigeniam Ecclesiastici regiminis à Christo ipso primum instituti continua Apostolorum & sanctorum (qvotqvot puriora & defæcatiora Christianismi sæcula viderunt) praxi confirmatam formam antiqvitatis & veritatis studioso ulli fastidium unqvàm facturam credidisset? Eos tamen qvos minime omnium oportuerat, cum ardentiores vetustatis admiratores videri vellent, tanta affectuum intemperies exagitavit, mentisqve oculos tam densa caligine mersit, ut qvod Apostolicum (velint nolint) fuisse negare non possunt, absolute *primum* fuisse neqvaqvam viderint, idqve ceu nuperum seqvioris ævi deliramentum indignabundi respuerint: hinc factum ut conflata ex Evangelii ministris & *plebis* cujusqve *Senioribus* synedria, qvalia Gallorum, Scotorum, Belgarum Protestantium sunt, Clariss. suo tempore Doctor Georgius Downamus (s) *supposititia presbyteria*, tam infelici catastrophe sua miserandus, qvam antea famosus Cantuariensium Præsul Guill Lawdus (t) *phantasticum Calvini Commentum* vocare, alii Hierarchiæ Helenæ suæ comendæ intenti, & patrium studio iniqviores,

 exqvi-

r) *Hilar. in 1. Tim.5.* s) *Orat. de Gubern. Eccl.* t) *Orat. in Camera stellata habita.*

exqvisitis ad invidiam & probrum dicteriis infamare non dubitaverint; qviqve redemptam Christi sangvine fraternitatem cum nullo numero haberent, eandem suo qvem ab Apostolis & primitiva Ecclesia per tria ad minimum sæcula obtinuerat honore excidere cogebant, & qvocunqve modo sacra attingere indignabantur, hac in parte *novi* prorsus ac *degeneres*, utpote sancitæ Apostolorum primorumqve Christianorum sacrosancta auctoritate & exemplo disciplinæ desertores, genuinos venerandæ illius antiqvitatis discipulos, ceu *novatores*, qvi *phantasmata* sua Christiano orbi impudenter obtruserint, criminari ausi sint.

Sed forte Apostolicæ per omnia non respondet eorum praxis. Esto. Eamne hoc uno nomine illis damnare licuerit, apud qvos absolute in usu esse desiit? *Qvis tulerit Grachos de seditione qverentes?* Hic Tertulliani verbis, (u) morosos istos Protestantium Cismarinorum Censores compellare ad manum semper fuerit, *ubi religio, ubi veneratio majoribus debita à vobis? instructu, sensu, ipso deniqve sermone proavis renunciastis. Laudatis semper antiqvitatem & nove de die vivitis; per qvod ostenditur, dum à bonis majorum institutis deceditis, ea vos retinere & custodire, qvæ non debuistis, non custodistis*. Si judicio vestro in culpa sunt Protestantes, qvi qvæcunqve Apostolica disciplina plebi sanctæ detulit, tribuere non videntur qvanto magis culpandi vos, qvi nihil prorsus ei vel tribuitis vel tribuendum putatis?

Id ab Apostolorum & Apostolicorum virorum usu in Protestantium moribus discrepare qvis dixerit, qvod Apostoli eorumqve proximi successores, cum tota fraternitate consilia miscuisse, eamqve totam ad regiminis participationem fere semper vocasse videantur; hi vero non multitudinem per se totam, sed solos delectos ab eâ *Seniores* ad regiminis ordinarii consortium admittant, minusqve qvam primi Ecclesiæ & disciplinæ conditores suo tempore præstiterunt, impræsentiarum præstent: Discrepare revera totamqve fraternitatem, secundum universa & singula sua membra, ad gubernationis societatem olim vocari consvevisse, qvæ nunc non vocatur si demus, in promptu causa erit: prima sub beatis Apostolorum & Apostolici traducis temporibus Ecclesia tota cœlesti Spiritus luce circumvestita, extraordinariis *Sermonis sapientiæ, & cognitionis, lingvarum interpretationis, operationis virtutum, prophetiæ, discretionis spirituum*

u) *Apol c.6.*

tuum donis (Apostolo (x) teste) insignis per se totam potuit sine noxa gubernaculis cum præpositis suis admoveri; hodierna donis illis universis destituta, cuiqve hæ solæ sensim proficiendi viæ *lectio, meditatio, oratio*, restant, in paucis membris suis tantum eorum qvæ ad regimen pertinent capax est; Si qvis nunc fraternitatem *prophetis, interpretibus*, aliisqve diversimode divino *Spiritu actis*, constantem exhibeat, cui ex Dei servis (Domino ipso dignam demonstrante) indigna videant, qvæ consiliorum potestatisqve regimen spectantis particeps fiat? qvem demandati muneris memorem, de præpositorum prærogativa sollicitos, plebemqve qvocunqve donorum genere ditatam à regimine præpositorum causa procul submovendam pronuntiantes, Mosis exemplo ab insano infestoqve molimine revocare pudeat, (y) *Quid æmularis pro me? qvis tribuat, ut omnis populus Domini propheta sit, detqve eis Dominus Spiritum suum?* ubicunq; tantis donis ornata, tanto ordine composita multitudo fuerit, ut functionum omnium capax, dotibus suis nunqvam abuti, gradu qvemqve suo semper consistere, (z) *omnia ad ædificationem facere* velit, qvis eam à præsidentibus suis consiliorum omnium ubiqve participem fieri posse ac debere dubitet? At ubicunqve carnalibus affectibus servire assveti, servare modum, imo secum habitare nescii [prout nunc sunt] homines fuerint, qvis nisi mentis inops, ordinis & ædificationis studiosos nullo cum turbonibus discrimine habendos, remittendaqve horum metu à præsidentibus regiminis lora putet, ut deinceps qva impetus urget hac sine lege ruant, rapiantqve per avia corpus? Id adversarii communes pervelint magnoqve mercentur. *Independentes* illi, qvos (cum nihil familiari nobis cismarinis lingva ediderint) usq; nunc nisi de nominis infamia nosse licuit. Eos in *orthodoxos* qvi nihil in communi Protestantium doctrina per se moveant, & *hereticos*, distingvi audimus qvi Samosatenum, Arium, Manetem, Carpocratem, Pelagium, Montanistarum enthusiasmos, Libertinorum caninam impudentiam ex imo orco revehendi spe prioribus blandiantur, iisqve favitoribus (dum communi opera regimen oppugnant] utantur. Necdum capere possumus, qvibus aut fidiculis adstringantur, aut veneficiis fascinentur qvos qvalecunq; veri salutaris studium tenet, ut teterrimas humani generis pestes aperto sinu, nullo horroris sensu foveant, Christiq; perduellium partes vel indirecte propugnandas suscipiant; tantane vos [fratres] dementia cepit, ut [funesti

 qvem

x) *1. Cor. 12. 9. to vide Rom. 12. 5. &c. 1. Cor. 14.* y) *Num. 11. 19.* z) *1. Cor. 14. 26.*

qvem ex regimine presbyteriali erupturum frustra suspicamini, fumi odio) fidei, qvam *magno Deo & Servatori nostro Jesu* (a) in baptismo dedistis, Charitatis qva corpus ejus (siqvidem membra estis) complecti tenemini, patriæ pacis cujus bona ut cives hactenus participastis, obliti; in infernale (absit invidia verbo) incendium qvo ab annis aliqvot florentes antea Britanniæ flagrant, scientes prudentes ruere qvam ad mentem vere Christianam redire malitis; *Nolite jugum impar cum infidelibus ducere*, nullum *justitiæ cum iniqvitate consortium*, nullam *luci cum tenebris communionem*, nullam *Christi cum Belial conventionem*, nullam *fidelis cum infideli portionem*, nullum *templo Dei cum Idolis consensum* esse ab Apostolo (b) moniti mementote; *qvapropter è medio eorum* (si vos amatis) *exite*, tandemqve aliqvando *separamini*.

Etsi ab omni capitalium hæreseon veneno (qvod optamus) puri sint qvibus hactenus manum porrexistis, qvid si Anabaptistico furore correpti Babylonem in ipso Hierosolymorum meditullio moliuntur, ut expuncto omni inter fideles, & præpositos discrimine, cuiqve qvod libet, liceat? universa in Domini nostri domo (c) *decenter & ordine fieri* debere, (d) *non semper qvæ licent expedire*, nulla nisi *ad Ecclesiæ ædificationem* (ad qvam nostra universa exigenda sint) dona à qvoqvam *qværenda*, *Deum* qvi plebi suæ qvæcunqve sive in regimine sive extra regimen possidet, τὰ χαρίσματα largitus est, *incompositi status non esse, sed pacis*, eum ut *donorum*, sic *ministeriorum*, & *functionum* in unigeniti corpore *distinctiones* (e) instituisse? membra à membris secrevisse, unicuiqve qvæ sua sunt *distribuisse prout voluit*, (f) singulis suum situm decusqve assignasse, ut ut *omnes Apostoli & Prophetæ* in sancta illa compage videantur, qvamdiu eadem constiterit, inviolata omnium & singulorum discrimina mansur[a],ut,qvi præpositi sunt, *diligentia præsint*, (g) seqve subditorum *propter Jesum servos*, (h) noverint, qvocunqve vero modo & gradu subditi, præsides *agnoscant* duraturamqve ad sæculi finem Apostolici mandati vim, (i) *obedire doctoribus vestris eisqve subjacere* sentiant, ac ne qvando qvis nimio sui met amore corruptus, *adversus* fratres publicumqve ordinem (procella mox futurus) *insurgetur*,(k) vere pios *Spiritu* Dei (qvi *lenitatis* sit & charitatis) agi, (l) *honore invicem*

a) *Tit. 2. 13.* b) *2. Cor. 14. &c.* c) *1. Cor. 14.* d) *1. Cor. 10. 28.* e) *Rom. 12. 6. 7.* f) *1. Cor. 12. 11.* g) *Rom. 12 8. 2. Cor. 4. 5.* h) *1. Cor. 16, 18.* i) *Heb. 13. 17.* k) *Gal. 6. 1.* (l) *Rom. 12. 10.*

invicem prævenire, (m) *sibi invicem in timore Domini subjici*, (n) *alios sibi præcellere existimare*, ex charitate (o) qvæ *patienti animo & benigna est*, *omnia tegere*, credere, *sperare*, *tolerare*, *sua* deniqve *non qværere* animo indesinenter recolite. Corinthi olim etsi mulieres iisdem Spiritûs donis cum viris ornarentur, publicisqve *conventibus* interessent *ne loqvi* ex donorum conscientia *permittebatur* sed eas *subditas manere* (p) necesse erat; viris prophetico spiritu imbutis, *sigillatim prophetare*, sed ea lege, licebat ne alii alios interturbarent, de iis vero qvæ dictante Spiritu protulerant *alii dijudicarent*. Si prophetandi libertatem ne in effrænam licentiam exundaret unqvam, (Spiritu ipso per Paulum edicente) disciplinæ sanctæ fibula arctius adstringebat, eoqve fine *Spiritus* id est dona *prophetarum*, *prophetis* possidentibus *subjiciebantur*, (q) ut ea nemo nisi cum ædificatio communis poscere videbatur exserere auderet; qvibus nunc à vobis vinculis constringendi veniunt, qvi (cum donis omnibus spiritalibus careant) veterum *prophetarum simiæ*, tribusqve Anticyris digna capita, non *prophetæ* vel ex taberna, vel ex militari statione in cathedram Christi indecorô habitu, corpore (si Deo placet) jejunô, mente certe parum sobria, sinentibus vobis prosiliisse dicuntur, ut qvicqvid in buccam venerat, aut qvomodocunqve vitrea bilis suggerat, in Christianæ fidei ac nominis æternum ludibrium, frementibus piis, cachinnantibus atheis evomerent? audita (utinam falsa) refero, qvæ vestra, imo Christianorum omnium interest, summa apud vos severitate plecti, ne qvis deinceps falsa zeli religiosi specie per sacrilegum nefas abusus, sacrosanctum *Domini qvod super nos* omnes *invocatum est nomen gentibus blasphemandum* (r) propinet, terramqve qvæ tanta monstra tulit, diris (qvantum in se est) devoveat.

Ut ad eos qvi Christianæ plebis in Ecclesiæ regimine jus ullum esse absolute negant revertamur; cum Apostolicæ & hodiernæ Ecclesiæ conditiones longe diversas fuisse constet, huic cui extraordinariæ spiritus dotes, qvibus illa abundabat, desint, ut dignationis sic juris minus relictum fuisse dicimus, nec ex necessitate seqvi, si arduum nihil nisi convocata prioris (qvam regiminis & consiliorum ad regimen spectantium per se totam capacem πολυποίκιλος Spiritus ἐνέργεια effecerat) multitudine Apostoli

 gesserunt,

m) *Ephes.5.21.* n) *Phil 2.3.* o) *1. Cor. 13. 4. 7.* p) *1. Cor. 10. 24.* q) *1. Cor. 14. 29. 32 34.* r) *Rom. 2. 24. Jacob. 2. 7.*

gesserunt, nostram qvæ comparate ad regimen inepta dici jure potest, totam à præpositis suis semper (dum de gravioribus consulrant) convocandam esse. Addo nunc merito in dubium revocari posse, an qvotiescunqve *Ecclesia* aut *fratres* ab Apostolis *convocari* fuisse leguntur, ad unum omnes convocati sint, nec possit fraternitati jus plenum asseri si forte eorum conventui vel Titius vel Mævius defuerit. Cum enim qvinqvagesima post passionem Dominicam die (s) *trium chiliadum* accessione, non sine miraculo creverit, qvod cousqve 120 capitibus, ad summum, constiterat corpus, eidem (*qvotidie Dominus addiderit*) *qvi salvi fierent* (t) paulo post nova *qvinqve millium* (u) conversione aucta sit fraternitas, qvæ *multiplicato discipulorum numero*, (x) freqventior in dies evadebat, cui credibile fiat qvandocunqve ea *congregata* dicitur, plurium millium (qvotqvot Hierosolymis habitabant) in eundem locum turbam confluxisse? congregabatur ergo prout commodum erat, & tempora ferebant, qvorum dira iniqvitas publico pios abstinere, latebras qværere, basilicis nullis uti, non nisi *domatim* (y) collectas facere cogebat, vel per partes in proximo positas, qvasqve advocare & facilius erat, & manifesto periculo carere videbatur, vel per *Seniores* à singulis conventibus partialibus delegatos, in qvibus tota per regiones infestæ urbis sparsa fraternitas, capita cum præpositis suis conferret suoqve jure usa, ab Apostolis juris istius custodibus reverenter haberetur: qvidni enim ut plures Hierosolymis Judæorum synagogas, qvæ *protosynagogis* & *Archisynagogis* suis fiberant (z) fuisse compertum est, sic plures ibidem Christianæ fraternitatis cœtus qvi *Seniorum* suorum sub Apostolis ductum seqverentur, institutos, *Seniores* vero illos ab Apostolis qvi nec Collegam Judæ loco sufficiendum sine discipulis (a) allegere, nec Diaconos eligere (b) per se sustinuerant, sed electionem multitudini absolute permiserant, pro arbitrio nulla sanctæ plebis ratione habita constitutos fuisse credamus? Hoc qvod ipsa res exigere videtur, si statuere libeat; tam Africanæ Ecclesiæ post annum 300. qvam Protestantium Cismarinorum regimen Hierosolymitano sub Apostolis examussim respondebit: neqve novi qvicqvam (qvicqvid contra vel suspicentur vel qverantur Hierarchiæ patroni) ab ipsis in Christianum orbem invectum fuerit. Hoc unum (extra disciplinæ causam) in istis novitatem redolere videatur, qvod sine antiqvorum exemplo & necessitate ulla, Paulina verba 1. *Tim*. 5. 17. 18.

s) *Act*. 2. 41. 47. t) *Act*. 1. 15. u) *Act*. 4. 4. x) *Act*. 6. 7. y) *Joan*. 20. 19. *Act*. 13. *Act*. 5. 24. z) *Act*. 6. 9. a) *Act*. 1. 21. &c. b) *Act*. 6. 3.

17.18. ad *Seniores plebis*, cum Episcopis & diaconis ad Ecclesiarum clavum sedentes nonnullis trahere placuit; Sed nec id Genevæ (qvod plurimis falso persvasum est) aut à Calvino primum, sed à Germanis, & Helvetiis in patria auditum est: (c) nec mirum si piissimis doctissimisqve viris evenerit ut in vocabuli πρεσβυτέρων interpretatione, ab alia in aliam significationem transitu facto ab Apostolica mente nonnihil deflecterent, qvæ per se clara est. Cum enim id ipsum qvod *1. Cor. 9.* docuerat, *1. Tim 5.17* tractaverit, iisdem utrobiqve locis nempe *Deuter 25. 4. & Matth. 10. 10.* doctrinam suam confirmaverit, confirmatione illa vocem τιμῆς de qvovis *honore*, intelligi nec posse nec debere, sed ad *stipendii honorarii* designationem contrahendam esse evicerit, de iis solis *presbyteris*, qvibus τιμὴ ceu *stipendium* ob ministerium, à fidelibus assignandum veniat, adeo qve de solis *pastoribus* verba 1. Tim. 5. 17. ex necessitate fecerit, qvi ea ad *Seniores plebis* qvibus nulla unqvam Ecclesia *stipendia* destinavit, trahenda putent, diversos ab Apostolica sententia abire certum est. Eos (d) qvibus ex 1. Tim. 5 17. duplices *Seniores* primarios nimirum, qvi *doceant*, & secundarios qvi *cum docentibus disciplinæ præsideant, & mores regant*, erui posse persvasum est; ne qvis secundariis nullibi ab Ecclesia *alimentum honorarium* concedi, cum non concedatur debitum non censeri, adeoqve ad eos de qvibus loco citato Paulus egit neqvaqvam pertinere excipiat; *nihil aliud ex praxi qvæ in Ecclesiis obtinuit, inferri posse, qvam apud nos presbyterorum stipendia desiisse, non qvod indigni censeantur, sed qvod Ecclesiæ cujus valde accisæ opes sunt condonari possint*, regerere non ignoro.

Sed totum id (si qvid capio) & frustra est, & falsis nititur: frustra est; Nam 1. qvem sive antiqvorum, sive nuperorum designare possunt, qvi debita *Senioribus plebis* stipendia esse aut fuisse unqvam somniaverit; aut si debita credidit, *condonari* potuisse censuerit? Si debita erant; qvi factum ut Ecclesia nulla debitum aut agnoverit, aut exsolverit, Senior vero nullus id ipsum exegerit? 2. à qvo *condonari* jure potuerunt? Non ab Ecclesia, qvam sibi nec jus dicere, nec debiti qvo tenebatur gratiam facere fas fuit; non à Clero, qvem se rei ad se non pertinenti immiscere, in aliena jura invadere, eaqve pro arbitrio inducere culpa fuisset: non deniqve à *Senioribus* sine qvorum facto, qvod eorum erat, ad alium transferri non potuit, absolute

c) *Vide Bucerum libro*, scripta duo adversaria, Latomo *inscripto*. Bullingerum *in Matth.* Gualterum *in Cor. 1. Homil. 35.* Pezelium *argut. & resp.* part. 7. d) *vid.* Hemmingium *in Rom. 12.* Hyperium *in 1 Tim. 5.* &c.

absolute desinere non debuit, qvis enim eorum sibi debita stipendia professus est unqvam, aut de iis exigendis cogitavit, aut deniqve de *condonandis* & remittendis qvicqvam apud se statuit? ut à Seniorum qvoqvam non dicam sperata, sed actu imperata & recepta, ac exinde *condonata* fingere libeat, qvo casu factum ut ab omnibus *condonarentur*? an in perpetuum *condonata* sunt? Si qvis nunc *condonare* se nolle profiteretur, an ipso facto, an vero de jure tantum restitutus, censeri deberet? An eo casu expuncta per *condonationem* obligatio reviviſceret ut eâ deinceps Ecclesia teneretur? An deniqve absoluta imperatorum divinitus tam in lege qvam in Evangelio officiorum condonatio fieri posset, ut ubiqve in perpetuum desinerent? Frustra fuisse qvi de stipendiorum *Senioribus* assignandorum *condonatione* qvæ nulli ante an. 30. vel fando audita fuerant, scripserunt jam patuit, eos tunc aperte falsis niti demonstrandum restat; *desiisse in Ecclesiarum praxi stipendia* illa ajunt: qvo auctore? qvis unqvam qvod *in praxi desiisse* fingitur, antea qvomodocunqve fuisse dixit? si vere desiit, qvando, ubi, qvô faciente & adlaborante primum desiit? Annon qvod nullo auctore fuisse aut esse cœpisse fingitur, nullibi *desiisse* aut *desinere potuisse* jure dixerimus? Æqve à vero aliena est qvæ *condonatorum* (si Deo placet) *stipendiorum* causa affertur, *valde accisæ Ecclesiæ opes*: ubi enim gentium adeo *accisæ* Christianorum *opes* ut Christi servos *mercede sua* fraudare cogantur? demus *Senioribus plebis* à sæculis aliqvot ubiq; detracta qvæ nunqvam speraverant aut obtinuerant honoraria, an Gallis, Germanis, Hispanis cæterisqve pontificiæ communionis populis, inter qvos & regiis opibus ab antiqvo diffluit Clerus, & nova qvotidie fervent Monachorum & Nonnarum examina, qvæ indesinenter ditant, imo deliciis distendunt laicorum oblationes, defuere unqvam facultates necessaria Senioribus suis præstandi? Germanis, Danis, Svecis, Britannis Protestantibus qvi Monachorum cujuscunqve generis plantaria radicitus evulserunt, & Cleri possessiones fisci viribꝰ junxerunt imo qvorum nonnulli luxuriantes bonis omnibus ac vere gaudentis opus naturæ provincias possident; qvisqvamne qvæ suis cujuscunqve generis rectoribus, ex Apostoli præscripto impendant deesse crediderit? Belgis fœderatis qvibus in exhaustos invidendosqve Europæ universæ thesauros Asia, Africa, novus orbis indesinenter profundere non cessant, qvis adeo *accisas opes* ut stipendia Senioribus gubernantibus

(qvos

(qvos ipsi ante annos fere centum restituerunt) debita merito *condonent* (ut ipsum ad ravim usqve vir pius, & alumnus, Bucerus inclamet) persvaserit. Sed ut ipse se non modo falsa, sed & compugnantia loqvi sentiat rogatum eum velim, qvando *in Ecclesiarum praxi presbyterorum gubernantium* imperata (ex ejus mente) ab Apostolo *stipendia fuisse* patet; sub Apostolis opinor, eorumqve primis discipulis, qvo tempore Ecclesia *fermenti modicum* (e) in universarum gentium *massa latens*, mundi exul, *sapientibus, potentibus, nobilibus secundum carnem* (Apostolo (f) teste) *paucis* constabat? qvando vero *stipendia Seniorum* præstari *desierunt*? post Constantini ætatem qvo tempore ad Ecclesiam, numero & divitiis auctam, *universa gentium gloria transferat*: [g] sic ubi Christianorum opes vel nullæ vel modicæ, sponte qvævis onera subierint seqve ferendis pares crediderint: ubi nullæ non *opes* Christianorum fuerunt tam laicæ videri cœperint, & necesse fuerit eos à consvetorum munerum erogatione excusare; si qvem calumniandi peritum absona tam multa comminisci, aliisqve obtrudere facile fuit; qvis nisi forte vervecum in patriâ crassoqve sub aere natus à se impetrare potuerit, ut iis fidem suam obstringat?

Aliis igitur firmamentis, iis nimirum qvæ nobis Apostolorum primæqve per trium sæculorum periodum antiqvitatis praxis stravit, *Seniorum plebis* institutio & functio suæ (ut sic dicam) vitæ à Protestantibus per Gallias, Scotiam, Belgium restituta statuminanda est, nec eo tamen obtentu vindicanda, ut (qvod infelicia nonnulli & monstrorum fœcunda capita meditantur) *in caudam* desinant Christianorum *capita*, (h) totaqve Ecclesiarum compago velut in antiqvum chaos ruat. Eam temperato moderamine regi, universaqve ac singula ejus membra gradibus propriis distincta & dotibus insignita, suo qvæqve loco consistere, modum ubiqve suum agnoscere, nihil qvod ædificationis non sit præsumere, voluit, qvi summus veritatis, ordinis, charitatis, pacis, auctor & vindex est, ut qvemadmodum κυβερνήσεις se suis, ad felix & Deo placitum regimen, cōmissam fraternitatis tota agnoscit, eadem tota partes suas obeat, & regimen attinget, sed qvomodo expedit, qvod non à privati cujusvis inconsulta temeritate, sed sincero modeste & honorifice de se invicem sentientium, (i) *unitatemqve Spiritus in pacis vinculo servantium* piorum judicio, mutuaqve συμ-

e) *Matth.13.33.* f) *1 Cor.1.26.* g) *Esai.66 12.* h) *Deut.28.44.* i) *Ephes.4.3.*

συμπνοία pendet: sic secundum præpositos (k) *in verbo laborantes*, Seniorum à plebe ipsa (in qvos inclinata qvodammodo recumbat) delectorum cura eminebit, qvæ exinde corpus totum (ne infimis de sua universorum salute sollicitis, exceptis) permanabit; Beatam societatem nec ulla (l) *fidei aliena dominium* usurpantium (cum se Christi ἀρχιποιμένι & redemptoris ipso gregis ministros fateantur primores) tyrannis premet, nec fœda summis ima permiscentium (cum mensuræ suæ conscientia teneantur omnes) confusio dehonestabit, sed unus idemqve omnes & singulos in multimoda graduum & conditionum diversitate spontaneos ac sibimet (m) legis instar factos, Spiritus ductus velut manducet, totamqve infusa per artus mens agitabit mobilem & magno se corpore miscebit. Qvo qvid in terris beatius esse posſit, nescio.

Nonnulli nunc qvi vera hæc ac per se clara diffiteri non possunt, in Principes Christi fidem professos, & Magistratus ab iisdem constitutos, Christianæ plebis jus qvantum qvantum est translatum putant; qvos summopere rogatos velim, hæc nos ex ordine docere ne dedignentur. A qvo, 2. qvando, 3. qvo jure, ea qvam commendant translatio facta sit. Si qvando enim facta est, non nisi post annum Christi 312. (qvo primum Christo nomen dedit Constantinus) fieri potuit, nec ullos ante Principes Magistratusqve fideles, qvorum amica potestate palam sustentaretur, vidit, toto retro tempore (n) *velut lilium inter spinas* delitescere, & sibimet (alieno omni patrocinio destituta) per se providere coacta; Si qvis hoc facto [illegible] tulit eum, vel è Clero, vel è plebe, vel ex ipso magistratuum collegio [illegible] postqvam in fidei obseqvium transierunt, prodiisse (qvod tamen hactenus nulli ex veterum monumentis eruere datum est) oportet. A plebe certe factum non est, qvam trecentis, & qvod excurrit annis, reclamante nullo, jure suo usam supra demonstravimus; [illegible] etiam à Clero, qvo favente, imo non unqvam exigente, plebs a[illegible] consiliorum & regiminis participatione [illegible] vocata est. Non denique à Magistratu, qvem nisi infidelem & fere semper infensum Ecclesia ante Constantini tempora nunqvam experta est; qvi primum vero Christianismum amplexus est, ut nobilissimam plebis partem, ac veri numinis caput fovit. Sed qvandocunqve, & à qvocunqve (si factum est unqvam) factum dixerimus, & sero admodum, & nullo jure

---

k) 1 *Tim.5.17.* l) *1.Cor.1.24.1 Petr.5.4.2.Cor.4 5.* m) *Rom.2.14.* n) *Cant 2.2.*

jure factum est. A plebe factum nemo dixerit (o) *quod sine facto ejus ad* [illegible] *fingitur.* Nec si factum qvopiam ejus aut consensum [illegible] commiserit, qvandoqvidem (p) *non videntur qui errant consentire*, *eorum voluntas nulla est*, nec Christi familiam Esavi exemplo [illegible] cujusqvam gratiam prodigere fas unqvam, [illegible] æternum fuerit. Cum igitur (q) *qvod initio vitiosum est tractu temporis* [illegible] *non possit*, qvicqvid præter officium, [illegible] æq. [illegible] oblitæ Christianæ plebi fecerit, [illegible] semper erit. A Clero [illegible] moderamine ad [illegible] impelli & divinæ voluntatis [illegible] debebat, jus ejus ad Magistratum, sive supremum, sive sub summo constitutum, transferri non debuit. Si enim (r) *culpa est immiscere se rei ad se non pertinenti*, nec (s) *debet alteri per alterum iniqua conditio inferri*, qvis ab [illegible] commissos fidei suæ Dei domesticos de gradu dejici, & pudendo consilio prodi (qvasi vero cuiqvam *sua divinaqve commissa in alterius injuriam mutare* licitum sit) patienter ferat? A Christiano denique Magistratu subditæ plebis jus [illegible] et translatum dici nullo modo potest. Cum enim reipublicæ qva Ecclesia continetur, tutor datus sit, qvi universis ejus bonis & commodis invigilet, omnes ac singulos paterno (ut sic dicam) sinu foveat; eosqve a temere invadentibus pro virili tueatur; [illegible] per fas) de invadenda, assignataqve á Domino sorte qvomodocunqve [illegible] fraternitate cogitaverit. Imo ne (si omnimoda [illegible] concessione, qvam colere ex officio teneretur potestatem dictare [illegible] sit, aut actu ipso universa sua transfundat) ex æqvo & bono permiserit; Si enim (t) *in eos extra ordinem animadvertitur qui evidenti fraude pupillorum bona alienaverint*, qvas divinæ Majestati pœnas non debeat, qvi [illegible] tus per Apostolos instituerat regimine, eaqve qvæ dignitati suæ & honori [illegible] universorum Dominus voluerat, abdicare compulsa plebe totum id qvantum qvantum est sui arbitrii fecerit? Cum (u) *alterius circumventio alii non* [illegible] *actionem: Nemo vero* (x) *ex suo delicto meliorem suam conditionem facere* [illegible] frustra qvis à volentibus transfusa, qvæ [illegible] qvomodocunqve [illegible] fuerunt, eosqve (y) *qui sciant & consentiant fraudem* [illegible] *videri* caus[illegible]bitur [illegible] qvidem *errantium* suaq; ex errore negligentium nec scientia nec *voluntas* (z) proprie loqvendo esse potest. Cum igitur (a) *malæ consvetudines neqve ex longo tempore, neqve ex longa consvetudine confirmentur*, *non videbitur* [illegible] *qvam id cepisse, qvod ei* (si officio fungi velit) *aliis restituere necesse fuerit.*

Sed

o) *Reg. juris* 116. p) *Cod. de jure C.* 8. q) *Reg.* 29. r) *Reg* 36. s) *Reg.* 74. t) *l.* 9. *D. de tutelis* u) *Reg.* 49. x) *Reg.* 134. y) *Reg.* 155. z) *Novell.* 134. c. 1. a) *Reg.* 51.

Sed qvid eo nos delabi, aut *translationes* qvæ nunqvam fuerunt, ... quibus (ut Ecclesiæ regimen Magistratus fidelis attingat) nunqvam opus ... comminisci necesse est? Si (qvod compertissimæ veritatis est) plebis universæ (ex Apostolorum præscripto longaqve trium seculorum praxi) commune cum Clero, licet sub Clero, jus ubiqve fuit: Cum *in toto & parte contineatur*, & *semper specialia generalibus insint* (b) potestatum qvarumcunqve fidelium, qvantum qvantum est, aut esse potest ἀξίωμα, fraternitati (in qva eminent, cuiqve in pietate & justitia secundum Deum regeneratæ divinitus, instituta sunt) jus ex necessitate nunc complectitur, imo ab initio semper complecti debuit, utut enim nullum (nisi forte A... ... qvem) qvi in potestate post Christo nomen datum mansit, actu ... temporis sui membrum, spiritualemqve Dominici gregis sive ovem, sive ... tem (tantisper dum priora tria Christianismi sæcula decucurrerunt ... derit Ecclesia, qvandoqvidem qvotqvot pietatem amplectebantur ... professionem ediderant, vel discingi, vel ad martyrium trahi ne... nec ulli Christo militanti per leges ethnicas, eodem qvo ante f... ... terat, gradu consistere fas erat, potentialia tamen Ecclesiæ membra ... ab ipsis ejus incunabulis) fuerunt, Reges, principes, cujuscunqve ... Magistratus, in fidei obseqvium suô qvisqve tempore transituri: qvos ... Domino suo peperit pia mater, ceu gloriæ coronam capiti suo cœlitus impositam, mirabunda suspexit, ex officio coluit, eodemqve qvo Isr... ... Veteris Testamenti pædagogi) principes aucti fuerant, ... jure prob... Ex inde suas, easqve [cum piorum principes essent] præcipuas in Ecclesiæ [in cujus se commodum natos ... Clero & fraternitate universa gratulantibus, olim partes suas [qvas ... agnoverant cum Clero fraternitatis Seniores ... & singulis illibatas reliqverunt: nec enim [continuo post Ecclesiæ ... insitos principes & Magistratus] *Ecclesiastica* ... sqq *Seniores*, qvi (ante conclusos Evangelica *Sagena* Reges & potestates) ubicunqve Christi nomen colebatur, Deo servierant, soliti ... pro communis Domini sacrario & pop... ... aras participare, se ... strenuos doctrinæ ac disciplinæ vindices præstare desierant, sed ex abundanti accesserant novorum sub Augustis *Seniorum* præfectorum scilicet, Vicariorum, Præsidum, Consularium, minorumqve ... Curiis

b) *Reg.* 113. 147.

Curiis municipalibus magistratuum, qvi principales & Seniores urbium & locorum, dicti sunt, officia; hinc Concilium Carthaginense A. D. 403. Augusti 25. congregatum de conveniendis per magistratus, vel Seniores locorum, c] Donatistarum Episcopis decretum condidit. Concilium aliud ibid. A. D. 407. Junii 13. contractum d] [illegible] Senioribus a Novis [illegible] Numidas [illegible] Episcoporum [illegible] decrevit. e] universos cum [illegible] provinciarum [illegible] magistratus, & ordinis viros, nec non & Actores, procuratores vel [illegible] locorum A. D. 411. incunte, admonitione convenire [illegible] Catholicorum & Donatistarum causa ab Honorio constitutus Marcellinus Tribunus: Anno denique 458. Novembris 6. a Basilio Præfecto principali vel [illegible] urbium singularum, tam Curiarum, quam reliquorum corporum ad [illegible] vetustas [illegible] jussit Majorianus Augustus. f] Nihil autem mirum si Christianorum ex æqvo cum Clero complexi Magistratus, & in republica privati, mutuo decertantes conatu, qvantum in ipsis fuit, ne qvid res Ecclesiæ detrimenti caperet, cavendum putaverunt. Si qvid præcipitante annorum [illegible] sequior ætas alterutrorum juri detrimenti inferre ausa est, præter [illegible] Legis [illegible] ris placitum, totiusqve ipsi ex animo addictæ antiqvitatis mentem factum cum sit, pro infecto habendum, imo cum indignatione exsibilandum est. Utinam vero in hunc unum scopum cum principibus & Ecclesiarum rectoribus privati qviqve collimem, ut illam ipsam Christianæ disciplinæ regiminis formam [illegible] restituant, qvam nulla Regum umbra protecta, nullo Magistratuum sepimento munita, [illegible] à vero Dei viventis cultu potestatum incumbentibus subinde procellis ubiqve gentium qvassata Ecclesia expressit, suaqve ætate admirabundus Origenes [g] luculentis his verbis delineavit. Θαυμάσεται τὴν καὶ βουλὴν [illegible], καὶ ἀντιθεὶς συνθέντα πανταχῆ συστάσας ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ, παροικούσας ἐκκλησίαις τῶν καθ' ἑκάστην πόλιν δήμων, οὕτω δὲ καὶ βουλὴν ἐκκλησίας θεοῦ βουλῇ τῇ καθ' ἑκάστην πόλιν συνεξετάζων, εὕροις ἄν τινες μὲν τῆς ἐκκλησίας βουλευταὶ ἄξιοί εἰσιν, εἴ τίς ἐστιν ἐν τῷ παντὶ πόλις τοῦ θεοῦ, ἐν ἐκείνῃ πολιτεύεσθαι, οἱ δὲ πανταχοῦ βουλευταὶ οὐδὲν ἄξιον τῆς ἐκ κατατάξεως ὑπεροχῆς, ἣν ὑπερέχειν δοκοῦσι τῶν πολιτῶν, Φέρουσιν

---

c] Cod. Eccl. Apr. c. 92. d] c. 100. e] Collat. 1. die 6. 5. f) Novell. de Curial. g) Adverf. Celsum Libr. 3.

φέρουσιν ἐν τοῖς αὐτῶν ἤθεσιν, οὕτω δὲ καὶ ἄρχοντα ἐκκλησίας ἑκάστης πόλεως ἄρχοντι τῶν ἐν τῇ πόλει συγκριτέον. *Mirabitur vero studiosus cum quis non tus est & præstare potuit, ut Ecclesiæ Dei constituerentur, cum populorum qui per singulas urbes habitant, cœtibus degentes. sic etiamsi Dei Ecclesiæ Senatum cum civitatis cujusque curia componas, annon quidam Ecclesiæ Senatores digni sint in Dei civitate (si qua in universo sit) versentur, Senatores vero qui ubique sunt, nihil institutionum excellentiæ (qua reliquis civibus præstare videntur) in moribus dignum præ se ferant ipse comperies, eodem modo Ecclesiæ rectorem cum urbis cujusque præside conferre oportet.* Quasnam vero Senatus Ecclesiastici functiones proprias, ut olim fuisse, nunc & in perpetuum esse debere diximus? (h) αὐτοὺς (θέλοντας καλῶς ἀκούειν) τηνικάδε αὐτοὺς εἰσάγουσιν ἰδίᾳ μὲν πειράσαντες τάγμα τῶν ἄρτι ἀρχομένων καὶ εἰσαγομένων, καὶ οὐδέπω τὸ σύμβολον τοῦ ἀποκεκαθάρθαι ἀνειληφότων, ἕτερον δὲ τὸ τῶν κατὰ τὸ δυνατὸν παραστησάντων ἑαυτῶν τὴν προαίρεσιν, οὐκ ἄλλο τι βούλεσθαι ἢ τὰ Χριστιανοῖς δοκοῦντα· παρ' οἷς εἰσί τινες τεταγμένοι πρὸς τὸ φιλοπευστεῖν τοὺς βίους καὶ τὰς ἀγωγὰς τῶν προσιόντων, ἵνα τοὺς μὲν τὰ ἀπόρρητα πράττοντας ἀποκωλύσωσιν ἥκειν ἐπὶ τὸ κοινὸν αὐτῶν σύλλογον: *eos qui recte vivere volunt, tunc introducunt, privatim eorum qui nuper cœperunt, & admissi sunt, nec adhuc symbolum quod ipsos purgatos designet, sumpserunt, agmen instruunt; aliud vero eorum qui arbitrium suum pro virili præparant, nec aliud quid, quam quod Christianis placeat volunt, à quibus quidam constricti sunt qui de accedentium vita ac moribus inquirant, ut eos qui vetita admittunt, à communi collegio arceant.* Hæc ille ante 1400. & quod excurrit annos, ad perpetuam memoriam scriptis mandavit; quæ ab iis potissimum hodie notari velim, qui (laxata Christianæ disciplinæ fibula) nullos (ne contagio labem faciat) sequestrandos, aut ad tempus à mensæ Dominicæ participatione abstinendos, quotquot Sacramenta divina invadere parati sint, nullo discrimine habendo, *Sancta Sanctis* (quod ubique ab initio Diaconi in synaxibus proclamabant) nequaquam reservanda, sed vel invitis ingerenda, hoc obtentu pronunciare audent, ne cuiquam (denegato vitæ edulio & salutis

h) *Ibidem.*

salutari per se antidoto, mortis causa fiunt; cum enim *filiorum panem sanctaque canibus projici, margaritas porcis objici* (sciscente (i) Christo ipsomet) nefas sit, qui *indigne panem Domini cum manducant & calicem hauriunt, judicium sibi manducare & bibere, reosque corporis ac sangvinis Domini* haberi necesse sit: qvibus passiva divina usurpandi licentia arridet, qva sibi sacramentum nulla conscientiae morsu in perniciem ruentium blandiantur, qui non reverendi Dominum cupiunt sacramentis calcantibus obtrudunt habere possunt, qvo judicio pudendam & inauditam universo retro saeculis novitatem, velut majorum, qvotqvot ab Apostolorum temporibus exstitere, defectibus ac contumeliam venditent, viderint. Nobis qvibus [illegible] cordi est, utramqve nostra temeritate prodere, consensum patrum unanimem qvomodocunqve aspernari, à via regia vel ad momentum latum ungvem abscedere, religio fuerit. Melius semper meliora seqvemur. Qvod Deus optimus maximus faxit. Amen.

---

i) *Matth.7.6.15.26.* k) *1.Cor.11.27.29.*

OFFI-

OFFICIUM MAGISTRATUS CHRISTIANI.

Authore

A. C. E. M. G.

PRAXIS VETERIS ECCLESIÆ.

A[illegible] Ecclefiarum g[illegible] [illegible] hoc primum fæculo, In penitorum Christianorum [illegible] & autorius, & [illegible]. Nam p[illegible]s, de suo [illegible], Magistratum, qvantum a [illegible], custodem primæ & secundæ tabulæ a Deo esse constitutum. Unde *Eus[illegible]* [illegible] se au[illegible] Constantinum ad Episcopos in concilio dicentem: *[illegible] sunt in Ecclesia [illegible], Episcopus a Deo sum constitutus.* [illegible] Eusebius, eundem qvasi communem Episcopum a Deo [illegible] dicit. Quid? quod Constantinus ipse in Epistola [illegible] ad [illegible] dicens, se [illegible] Dei, ut qvi habeat potestatem Episcop[illegible] exercendi, appellat? apud *Theodoretum*. Magde-burgens. 4 cap 7.

V[illegible] tiones Episcoporum, maxime verò Metropolitanorum, confirmare penes Imperatores qvoqve erat. Hinc C[illegible] ad Liber[illegible] : *Nos quod Christianus [illegible], dignum te [illegible] Episcopatu [illegible]. Theodoretus.* Idem cum ve[illegible] [illegible], & co[illegible] Paulum esse designatum Episcopum [illegible] pulit, qvod Episcopatus concreditus esset indigno. & co[illegible], eum ab Ecclesiâ repulit, & E[illegible] Nicomedien[illegible]

Episcopo, Constantinopolitanam Ecclesiam tra[illegible] *Sozomenus*, *Socrates*. Valentinianus electionem & vocationem Ambrosii, à Synodo factam, approbavit. *Theodoretus.* Theodosius Nectarium Constantinopolitanum Episcopum elegit, & ordinationem ejus approbavit. *Theodoretus. Sozomenus.*

Etiam hac ætate Imperatores ædificationem Ecclesiæ, pro [illegible] ratione, promoverunt. Nam, ut idonei & salutares præficerentur Ecclesiis amplioribus Doctores curam egerunt. Sic Theodoricus Qvintianum Arvernensi Ecclesiæ præfecit Episcopum. *Gregorius Turonensis.*

cent. 6. Ommatus, jussu Clodomeris Regis, apud Turones ordinatur Episcopus: & postea à Chlotilde Regina Theodorus & Proclus *Turonensis*.
cap. 7.

Et Theovaldus, convocatis sacerdotibus apud Metensium civitatem, Episcoporum Arvernæ Ecclesiæ ordinari curavit. *Turonensis.*

Clotharius Domnolum Cenomanni Episcopum præfecit. *Idem.*

Mortuo Remigio Biturigum Episcopo, cum multi Gunthranno munera offerrent, ad Episcopatum acqvirendum, respondit: *Non est principatus nostri consvetudo, sacerdotium vendere precio, sed nec vos illud [illegible] præmiis comparare. Ne & nos turpis lucri infamia notemur; & vos Simoni Mago comparemini, sed [illegible] Dei præscientiam, Sulpitius vobis erit Episcopus. Turonensis.*

Scelera Episcoporum & Ecclesiasticorum puniebant. Justinus Anastasium, ob nimis large distributas sacras pecunias, sede suà expulit. *Evagrius.*

cent. 7. Ordinationem Episcoporum, & aliorum ministrorum præcessit
cap. 6. electio; qvæ facta est suffragiis [illegible] & aliorum Episcoporum in vicinia: teste *Cabillonensi Concilio*, & *[illegible]*, qvi dicit, *Projectum Arvernensem* Episcopum [illegible] & populo fuisse electum.

A M[illegible] [illegible] Ilensum & [illegible]rorem; ut inqvit Christophorus Gradensis, apud *Sabellicum* [illegible] provinciæ *Sacerdotia*, [illegible] *populique decreta* [illegible] *Dux Venetus per manus* [illegible] electione Pharaonis, [illegible] Meldensis, populum [illegible] petit à Lothario Rege. *[illegible]*

Impe-

Imperatores & alii gubernatores politici, etiam hac ætate, pro [illegible] jus vocandi Ecclesiæ ministrorum. Nam ut [illegible] & illustres [illegible] Doctores, [illegible] egerant. Sic Pipinus [illegible] Willehadum Gentilibus Episcopum misit. *Sigebertus in Chronico.* Offa [illegible] Eaddum, virum [illegible] & eruditum, Cantiani, [illegible] Ecclesiæ ordinavit Episcopum. *Beda.* Et [illegible] Synodo Constantinopolitana, ut apud Imperatorem intercedat, & in locum Macarii alium Archi-Episcopum subrogari, actione 14. Constantinopolitanæ. cap. 7.

In Episcoporum Metropolitanorum & Archi-Episcoporum electione & vocatione vicinorum Episcoporum & Magistratus reqvirebatur consensus. Sic Metensis per legatos à Pipino petiit, ut alium substitueret Episcopum, pro Sigibaldo mortuo. *Autor vitæ Crodegangi.* cent. 8. cap. 6.

Adrianus Papa, in Synodo 153. Episcoporum & Abbatum dedit Carolo jus eligendi Pontificem, & ordinandi Apostolicam sedem, dignitatem qvoqve Principatus, scilicet Romani. Insuper Archi-Episcopos per singulas provincias ab eo investituram accipere definivit; & ut, nisi à Rege laudetur, & investiatur Episcopus, à nemine consecretur, omnesq; huic decreto rebelles Anathematizavit. Anno Domini 773. *Sigebertus* & *Blondus.*

Carolus contulerat Episcopatum nobili adolescenti, sed cum vidisset eum gestientem in sellam eqvi insilire, revocato dixit: video ex ex moribus & gestibus tuis te bello aptiorem, qvam Episcopatui; ubi oportet esse viros pietatis & bonorum morum exemplaria. Tu igitur mecum ibis contra hostes militatum: alii magis idoneo munus Episcopi imponemus. *Nauclerus.* Et *Mutius* testatur Carolum, etiam alios, ob mores Pastore indignos non modo reprehendisse; sed etiam ab officio deievisse. cap. 7.

In Episcoporum, Metropolitanorum & Archi-Episcoporum electione & vocatione vicinorum Episcoporum & Magistratus reqvirebatur consensus. Luitpertus Episcopus, ad clerum & populum Coloniensem inqvit: Si electionem nobis à Rege concessam despicitis; in arbitrio & potestate Regis est, qvem nobis velit dare Episcopum. *Regino.* cent. 9. cap. 6.

pag. [illegible] Ludovicus Anglorum [illegible] præfecit [illegible] *Coronation Saxonis.* Et Trajectensi [illegible] *[illegible]*.

[illegible] Rex Anglorum, [illegible] que [illegible] per [illegible]. *Idem* [illegible] phum, [illegible] præfecit [illegible] hæc. *Idem.*

Ludovicus [illegible] dignitatem co[illegible] niam: [illegible] qui doctrina & bonis [illegible] essent *Regino*

Pappo, Dux Thuringorum, & Arnolphus, [illegible] Moguntinum collocant [illegible] in Monasterium Fuldensem. *Regino*

Hac tempestate erat magna Regum [illegible] Nam vacantibus dabant ipsi pontifices, quos à Papa [illegible] poscebant.

cent. 10. cap. 6. Romani quoque [illegible] Imperatori Othoni Magno [illegible] quam se, præter [illegible] consensum, [illegible] ros. Verum Imperatore apud Camerinos [illegible] posito, Johannem, quem [illegible] Leonem [illegible], [illegible] emto *Benedictum* [illegible]; [illegible] ad [illegible] mittunt legatos, [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ac Leonem [illegible] [illegible] *C*[illegible] [illegible] [illegible] privа- [illegible] *Blondus.*

cap. [illegible] [illegible] creandi [illegible] [illegible] um, [illegible] Leonem [illegible], [illegible] a Romanis [illegible] [illegible], se nunquam ordinaturos Papam [illegible] Imperatoris. *Luitprandus.*

[illegible] de[illegible] & [illegible]; [illegible] primus inter omnes an[illegible]

[illegible]

[illegible] Imperatoris Othonis I. Anno 961. Apud [illegible]

[illegible] Rucber[illegible] [illegible] Tungrensi Epi[illegible] [illegible] crum [illegible] [illegible]

[illegible] Sic Ottho Imperator Romæ in Synodo [illegible] Leonem Romanum de[illegible] [illegible] Benedictum 5 R[illegible] *[illegible] & Continuator Rheginon.*

[illegible] Lec[illegible] prohibebant, & puniebant. Sic Otho Imperator [illegible] Fridericum, [illegible] Archi-Episcopum, Hamburgum relegavit (*ut habet Wittichindus*) vel saltem: (*ut scribit Continuator Reginonis*) Rutbertum verò Strasburgensem, Corbejam [illegible]. Verum eos postea in gratiam recepit. *Wittichindus.*

Romani Pontificis electionem à sola Imperatore fieri debere, decreto quodam sanxit Henricus II. Imperator, Clemente II. suffragante. Idque Romani interposito juramen o complexi sunt. Verum Imperatore abeunte, ipsi contra fidem datam pristinos in [illegible] erunt mores. Ac [illegible] vel [illegible] bus, vel factionibus, & nescimus qvibus [illegible], ut ex [illegible] eorum patebit. *cent. 11. cap. 6.*

Imperatores Episcopos Romanos eligebant & confirmabant. Henricus III Sacerdotes, Flamines, Senatum Populumque Romanum, [illegible] ac Pontificem Maximum [illegible] qvem Cæsar [illegible] jurare adigit. *cap. 7.*

P[illegible] seditiosos, contumaces. Sic Mediolanensem & Cremonensem Episcopos, quod contra Imperii dignitatem [illegible] Conradus Imperator cepit & exilio mulctavit. *Chroni[illegible]*

[illegible] non [illegible] & [illegible] alios. Paschalis [illegible] succedit at Henricus V. qvi [illegible] nonint[illegible], *cent. 12.*

Burdinum qvendam Hispanum Pontificem constituit. *Sigeberti continuator.* Contra Petrum Leonis, Lotharius Imperator Innocentium Pontificem esse jubet: ut referunt *Sigeberti Continuator* & *Dodechinus*. Gvido Cremensis, Octaviano defuncto, Imperatoris Friderici jussu Anno 1164. in Papatu est suffectus. *Phrygio.*

Dederunt ipsi Episcopos & Doctores, Heinricum Magdeburgensis, & Robertum Herbipolensi, Cunradum Juvaniensi, Ecclesiis, Episcopos præfecit Henricus V. Imperator. *Appendix Mariani Scoti.* Cùm de coronatione, & jure electivo, in creandis Pontifice & Episcopis cum Paschali ageret idem Imperator; consensit Episcopus Romanus; ut hanc sibi prærogativam usurparent Cæsares, ne qvis vel Pontifex, vel Episcopus, citra eorum suffragium designaretur. *Jacobus de Strada.*

Anno 1136. Stephanus, Angliæ Rex, investituras Prælatorum sibi reservat. *Matthæus Parisiensis.* Anno 1176. Pace inter Scotum & Angliæ Reges sancitâ, Anglo hoc juris inter reliqva est concessum, ut Episcopatus, Abbatias, aliosqve honorum gradus, pro libitu distribueret. *Continuator Sigeberti.*

BILSON, cap. 15. sui libri

De

ECCLESIÆ GUBERNATIONE.

IMo verò Henricus I. Gulielmi Conqvestoris filius, per procuratorem suum seriò Papæ significavit, nolle se pro regni amissione investituras Ecclesiarum amittere.

JUDI-

JUDICIA PRIMORUM
Inter Reformatos Theologorum.

MELANCHTHON.

QVerebantur [illegible], re à Magistratibus puniri cum [illegible] esset Ecclesia [illegible] Augustinum [illegible] one[illegible], id rectè fieri, & hanc [illegible] exempla [illegible] Imperatorum allegat; quare manifestum [illegible] ad Magistratus officium pertinere, ut aboleat impios cultus, & puniat blasphemos & malos Doctores. Hæc sententia cum sit certissima & firmissima, cum sit manifesta voluntas Dei valde reprehendendi sunt Principes, qui tolerant impios cultus, & concedunt impiis Doctoribus licentiam vociferandi ad populum *1. part. [illegible] theol. ad quæst. an Magist. deb. mat. imp. cult. &c Anno 1537.*

Cessantibus Episcopis, aut si ipsi Episcopi falsa doceant, reliqua Ecclesia debet malos pastores ab officio removere, & qvolibet cœtu præcipua membra cæteris præire debent, & juvare alios, ut emendetur Ecclesia. Principes & cæteri Magistratus debent esse præcipua membra Ecclesiæ, ergò necesse est illos hanc emendationem inchoare & adjuvare. ——— Ita qvandocunqve constat doctrinam esse impiam, nihil dubium est, qvin sanior pars Ecclesiæ debeat malos pastores removere, & abolere impios cultus, & hanc emendationem præcipuè adjuvare debent Magistratus, tanqvam potiora membra Ecclesiæ.

Cum [illegible], & Magistratuum munus præcipuè debeat ornare gloriam Dei, cum ipsorum sententiam reliqvus populus intueatur, oportet, eos, tanqvam præcipua membra in externa societate, sua autoritate veram Ecclesiam adjuvare, removere impios Doctores, præficere pios. *Ibidem ad 2. argum. adversarior.*

BULLINGERUS.

Si qui abutuntur jure illo per tyrannidem, cogantur in ordinem à Sancto Magistratu, vel transferatur ab eis jus designandi ministros. Sat [illegible] enim eligendi munere Seniores aliqvot ex Regis vel Magistratus [illegible] defungi. *De Episcop. instit. & funct.*

In [illegible] libris (Regum) proditum est, à Sanctis Regibus etiam Summos Sacerdotes ab officio fuisse amotos, & alios in locum constitutos;

tor, cæterum non præter meritum ejus abjicitur, neque quæ ... aliud est contra leges Dei.

BUCERUS.

Defens. Reform. Archi Episc. Colon. cap. ult.

Episcopi, Principes, & singuli Magistratus ... zelo regni sui donavit, debent ... vocare, subditisque suis præscribere.

In Epist. ad Rom. c. 13. ad quæst. an potestas quæ gladium gestat suprema sit.

Orandus Deus, ut eos, quibus ipse gladium dedit, doceat ... gitime uti, & ... beat, qui in hoc constituti sunt, ut sint ... vel per Synodum, vel ratione alia ... expectat uvas à sentibus & ficus à spinis.

MUSCULUS.

In locis commun. loco de Magist.

Principio constituet Ecclesiarum ministros, ubi ... eligat eos ipse, sive ab aliis ... electos confirmet. Neque ... convenit, ut præter ... nera in Ecclesia obeat. Dices: ... quibus a ministris ac plebe ... Ecclesiarum ... talis rerum Ecclesiarum erat status, ut aliter ... propterea quod Christiano Magistratu ... rum illorum mores, primum conditiones ac statum quoque ...

Præterea disponet ministrorum ordines, pro necessitatibus Ecclesiarum, ut quisque juxtà quod à Domino accepit, gregi Domini ... serviat. ... procul à præceptis ... na Doctrina seducentes, ab officio ... contentio os compescet ... pax & concordia ministrorum ad Ecclesiam ...

MARTYR.

In comm. in lib. Judi. ad cap. 19.

Addendum ... qoad ista quæ recensui, ministros Magistratus ... (ut annui superius) quoad functionem ... quia si ... ordine administrent sacramenta, Magistratus ... cogere, ac videre ne impurè doceant, neve fabulas ..., neve sacramentis abutantur, aut aliter ea tradant quam

Dom-

Dominus jusserit. Item si malè ac perditè vivant, eos rejiciet à sacro ministerio. Hoc Salomon fecit, qvi Abiatharum dejecit, & Zadochum ei surrogavit, ut habetur 1. lib. Regum cap. 2 & in Novo Testamento Justinianus summovit Silverium & Vigilium, qvod etiam ab aliis Principibus qvandoqve factum non dubito. Qvam verò justè in præsentia non dico. Hoc unum dico, ideis licuisse in causis jam adductis. At qvispiam dicet, me de facto nunc loqvi, non de jure; imò eqvidem de jure qvoqve, nam Regem oportet descriptum habere legem Domini, qvod esset ordinatus custos, non tantum prioris, verum & posterioris tabulæ. Propterea qvi offendisset in alterutram, incurrebat in ejus potestatem.

Aharon profectò, cum Summus esset Sacerdos, graviter lapsus est, conflando vitulo aureo, & obseqvendo stultitiæ populi. Moses eum accusavit graviter, qvem constat fuisse civilem Magistratum. Nam sub finem Deuter. appellatur Rex. Et cum Sacerdotes abuterentur pecuniâ qvæ ad sacra tecta templi offerebatur, qvis remedium adhibuit, nisi Rex Joas?

Qvid si ergo doceo, qvandoqve Pontificem fuisse consecratum à civili Magistratu? Certe Moses consecravit Aharonem, cum tamen (ut dictum est) Moses fuerit civilis Magistratus.

Qvid ergò inqvies: An imperabit Magistratus ministris & concionatoribus? Respondeo: Verbum Dei & sacramenta nulli potestati subjiciuntur. Ministri autem subjiciuntur bifariam, & qvod ad mores & qvod ad functionem attinet. Nam si aut perdite vivant, aut officium non faciant, possunt corripi à Magistratu & summoveri. *In comment. in 1. lib. Sam. ad cap. 8.*

Huic sententiæ non dubium est, qvin adstipuletur *Josias Simlerus*, siqvidem hosce commentarios abundè approbat: sic enim loqvitur in Epistola sua nuncupatoria, qvam hisce commentariis præfixit. *Etsi enim morte præventus non potuit opus totum recognoscere, tamen hoc interea affirmare possum, in hoc utcunqve inemendato opere aliqvid fortè ad ornatum & elegantiam commentariorum desiderari, sed parum aut fere nihil in ipsa rerum explicatione.*

Annotabimus etiam, Regem Salomonem autoritate sua Pontificem dejicere, atqve ideò vanam esse nostrorum Episcoporum & Ponti- *In comment. in 1. lib Reg. ad cap. 2.*

ficum jactantiam, qva gloriantur se à laicis Principibus non posse [illegible] moveri aut attingi. At nunc Salomon Regum omnium sapientis[illegible] longè secus rem habere ostendit. In Sacra porrò Historia nusqvam deprehendimus Pontifices aut Sacerdotes dejecisse Reges. At Reges è diverso, Pontifices, & Sacerdotes in ordinem redegisse videmus. Qvin & in orbe Christiano Justinianus Imperator per Belisarium prius removit Sylverium, deinde Vigilium, Romanos Episcopos.

Nec abhorret *Johannes Wolphius* ab hac celeberrimi viri sententia, qvandoqvidem valde extollit, & multis commendat hosce commentarios, in præfatione sua eruditissima, ad Fridericum Palatinum.

In comment. in Epist. ad Rom. ad cap. 13. Imò etiam qvod ad functionem ipsam attinet, subjecti esse debent pio & religioso Magistratui. Non qvod verbum Dei aut sacramenta putemus subjicienda esse humanis legibus, sed qvod officium sit Magistratus, aut punire, aut summovere ministros, si se in functione sua malè gerant, si veritatem adulterent, aut perperam administrent sacramenta.

JUELLUS.

Apolog. Eccles. Anglicana. Sed cur Reges Christianos, & pios Principes excludunt à consessu suo? Cur eos vel ita inciviliter à se vel ita contumeliosè dimittunt, & qvasi homines Christiani non sint, aut judicare non possint, nolint eos religionis Christianæ causam cognoscere, & Ecclesiarum suarum statum intelligere: Aut si autoritatem suam interponant, & faciant id qvod possunt, qvod jubentur, qvod debent, qvodqve & Davidem, & Salomonem, & alios bonos Principes fecisse scimus, ut ipsis aut dormientibus aut nefariè resistentibus Sacerdotum libidinem coerceant, eosqve & ad officium faciendum adigant, & in officio contineant: Ut idola evertant: Ut superstitiones minuant: Ut Dei cultum instaurent: Cur statim clamant, illos omnia turbare, in alienum officium irrumpere, & improbè atqve immodestè facere? Qvæ Scriptura Principem Christianum ab hujusmodi causarum cognitione unqvam repulit? Qvis præter istos solos unqvam ista jura decrevit?

Moses civilis Magistratus, ac Ductor populi, omnem religionis, & sacrorum rationem, & accepit à Deo, & populo tradidit: & Aaronem Episcopum de aureo vitulo, & de violata religione, vehementer & graviter casti-

ter [illegible]gavit. Josue etsi non aliud erat qvam Magistratus civilis, tamen cum primum inauguraretur, & præficeretur populo, accepit mandata nominatim de Religione, deqve colendo Deo.

David Rex, cum omnis jam religio ab impio Rege Saule prorsus esset dissipata reduxit arcam Dei, hoc est, religionem restituit; Nec tantum adfuit ut monitor aut hortator, operis, sed etiam Psalmos & Hymnos edidit, & classes disposuit, & pompam instituit, & qvodammodo præfuit Sacerdotibus.

Solomon Rex ædificavit templum Domino, qvod ejus pater David animo tantum destinaverat: & postremò orationem egregiam habuit ad populum de religione, & cultu Dei: & Abiatharum Episcopum postea summovit, & in ejus locum Sadocum surrogavit: cumqve postea templum Dei fœdum in modum esset Sacerdotum vitio & negligentiâ contaminatum, Ezechias ille Rex jussit à ruderibus & sordibus repurgari, accendi lumina, suffitus adoleri, & veteri ritu sacra fieri: æneum etiam serpentem, qvi tum à populo impiè colebatur, tolli, & in pulverem redigi. Josaphat Rex, excelsa & lucos, qvibus impediri videbat cultum Dei, & populum à communi templo, qvod erat Hierosolymis, ad qvod ex omni parte Regni qvotannis eundum erat, privata superstitione retineri, evertit & sustulit. Josias Rex diligenter admonuit Sacerdotes & Episcopos officii sui. Joas Rex, repressit luxum & insolentiam Sacerdotum. Jehu impios Prophetas neci dedit.

In Chalcedonensi concilio Magistratus civilis Dioscorum, Juvenalem, Thalassium Episcopos suâ sententia pro hæreticis condemnavit, eosq; de illo gradu Ecclesiæ dejiciendos esse censuit.

Imperator Justinianus legem tulit de corrigendis moribus & de frænanda insolentia Sacerdotum, & qvamvis esset Christianus & Catholicus Imperator, tamen duos Papas successores Petri, vicarios Christi, Sylverium & Vigilium, de Papatu dejecit.

Jam verò qvi autoritatem sumunt in Episcopos: qvi à Deo accipiunt mandata de Religione, qvi reducunt arcam Dei, componunt sacros Psalmos, præsunt Sacerdotibus, ædificant templa, habent conciones de cultu Dei, qvi templa repurgant, demoliuntur excelsa, incendunt lucos, qvi Sacerdotes admonent officii, & illis scribunt leges vitæ, qvi

Prophetas impios occidunt, qvi Episcopos summovent, qvi cogunt concilia Episcoporum, qvi cum Episcopis unà sedent, eo qve qvid agendum sit instituunt, qvi Episcopum hæret cum adjudicant supplicio, qvi de Religione cognoscunt, qvi subscribunt, qvi pronunciant, atq; hæc omnia, non alieno jussu, sed nomine suo, rectè & piè faciunt, an ad eos dicemus Religionis curam non pertinere? Aut Magistratum Christianum, qvi hisce rebus sese admisceat, aut improbè, aut immodestè, aut impiè facere? His rebus Imperatores & Reges antiqvissimi, & Christianissimi sese admiscuerunt: non tamen ea causa unqvam notati sunt aut impietatis, aut immodestiæ: Et qvis qværat, vel Principes magis Catholicos vel exempla illustriora?

WHITAKERUS.

De Pontif. Rom controv. 4 qvæst. 4. Seqvuntur alia nostra argumenta ad hanc causam spectantia: qvæ Bellarminus affirmat fuisse veterum hæreticorum. At nos non personas, sed res respicimus. Si argumenta bona fuerint, qvorum fuerint, non multum refert.

Augustinus Donatistis removentibus Imperatores à causis Ecclesiasticis hæc verba Apostoli objicit; *Omnis anima potestatibus supereminentibus subdita sit*: & subjungit, *delete ista, si potestis, aut ista facitis, si non potestis delere, contemnite.*

Qvartum nostrum argumentum sic se habet: In veteri lege Salomon deposuit Abiathar, & constituit in ejus locum Sedoch: ergo sub novo Testamento Imperator potest Pontificem Romanum judicare, & si causa postulat, de sua sede deturbare. Atqve hoc argumentum fortius est de Novo qvam de Vetere Testamento, qvod in vetere Testamento unus fuit summus Pontifex à Deo institutus, at in Novo nullus est summus Episcopus, sed omnes sunt à Christo æqvales instituti.

Respondet Bellarminus, & ait, Salomonem, non ut Regem, sed ut Prophetam, & exeqvutorem divinæ justitiæ deposuisse Abiathar substituto Sadoch, qvia dicitur Salomon amovisse Abiathar, *Ut impleretur sermo Domini.* Respondeo I. me non negare Salomonem Prophetam fuisse, sed ut Regem fecisse affirmo, id qvod multis rationibus declarari & confirmari potest. *Primò*, qvia statim in Principio regni sui hoc fecit, cum adhuc Propheta non esset. Difficile certè adversario

fario erit probare, illum tunc prophetam fuisse. *Secundò*, qvia qvi tantum Prophetæ fuerunt, & hac tantum autoritate armati, nihil tale unqvam tentarunt. *Tertiò*, idem fecit qvi Adoniam, Joabum, & Shimei, ut in eodem cap. legimus, interfici jussit: at hic fuit Rex Salomon. *Qvarto*, in ipso contextu habetur, *Rex Salomon dixit Abiathаro Sacerdoti.* Et certe constat Prophetas non fuisse majores Summis Sacerdotibus nec in eos juris aliqvid aut autoritatis habuisse, ut illos deponere & loco movere possent: Ergo etsi demus hoc tempore Salomonem Prophetam fuisse, non tamen potuit prophetica suâ autoritate Abiatharum deponere & de sede suâ deturbare.

Qvod verò objicit Bellarminus in eodem loco haberi, Salomonem amovisse Abiathar, *Ut impleretur sermo Domini*, ac propterea ut Prophetam amovisse illum, hoc non magis arguit ut Prophetam fecisse, qvàm Regem: Nam qvocunqve tandem modo hoc fecit Salomon, sive ut Propheta, sive ut Rex, impletus est sermo Domini de Eli posteris removendis: Reges enim possunt sermonem Dei implere. Sic Jehu cum interfecit omnes Achabi posteros, sermonem Dei implevit.

Qvintum nostrum argumentum est hujusmodi: Imperatores Christiani sæpe judicarunt & deposuerunt Pontifices; Ergo major est Imperatorum qvam Pontificum autoritas. Antecedens patet: Nam Constantius Liberium in exilium misit, Justinianus Silverium: Theodoricus Rex Joannem primum in carcerem conjecit: Otho I. Joannem XII. deposuit, & in ejus locum Leonem VIII. substituit: Henricus III. Gregorium VI. deposuit, & Clementem II. ordinari jussit; ergo penes Imperatores est Pontifices judicare ac ponere. Bellarminus respondet, hæc qvidem facta esse, sed qværit qvo jure: Respondeo: eodem jure, qvo Salomon Abiatharum deposuit, hoc est, optimo, æqvissimo, justissimo, divino scilicet jure.

Sed de singulis exemplis seorsim respondet Bellarminus. Liberium (inqvit) injuste pulsum esse in exilium testatur Athanasius: Respondeo: Verum id qvidem esse, & Athanasium sic scribere. Constantius fuit Arianus vehemens, Liberius verò Catholicus Episcopus & propter fidem Catholicam in exilium missus. Sed Athanasius tamen non ait, Constantium non habuisse authoritatem pellendi Liberium in

 exilium;

exilium; non ait eum fecisse id qvod autoritate suâ facere non potuit, sed tantum ait injuste pulsum fuisse Liberium, qvia causa pellendi injusta fuit. Fuit qvidem causa injusta, sed tamen potestas interim justa fuit, qvam Athanasius non reprehendit. Et qvidem Constantius multos Episcopos abdicavit: nemo tamen eo magis conqveritur, qvod Episcopum Romanum, qvam qvod alios deposuit.

Datum est Imperatori Jus à Romano Pontifice & tota Synodo, non confirmandi tantum electionem Papæ, sed & Papam eligendi, & confirmandi omnes Episcopos, & Archi-Episcopos per Provincias. Hoc tam apertum est ut Bellarminus non neget, sed ait hoc Imperatori concessum esse propter freqventia schismata, qvæ tum fuerunt: Sed falsum est qvod ait Bellarminus. Nam hoc Imperatori simpliciter in perpetuum concessum est Perpetuum hoc jus fuit, non alligatum ad aliqvod tempus. Qvod revocata postea sint hæc privilegia, id Paparum superbia factum est, qvi paulatim sese non modo Imperatori subducere ceperunt, sed ei etiam se æqvarunt, & tandem superiores evaserunt.

SADEEL.

Ad undec. Sophis. Turri sive ad locum, Esa. 1. Postremò (ut calumniari tandem desinat Turrianus) qvod dicimus Pastores ab ipso Ecclesiastico cœtu eligendos & ordinandos esse qvidem, sed cum populi testimonio & consensu, & (qvoties id licet) accedente Christiani Magistratus autoritate: Non est ita accipiendum, qvasi existimemus jus χειροθεσίας esse penes Magistratum: Sed hoc tantum reqvirimus, qvod Apostolorum scripta, qvodqve veteres Historiæ testantur olim fuisse in Ecclesia observatum. Qvin & ipsis decretis Pontificis [aut per imprudentiam, aut ita cogente rei veritate, certè summa Dei providentia adscriptis] apertè constat, non tantum populi testimonium & consensum accessisse, qvum Episcopi eligebantur, sed etiam ipsos Ponifices olim fuisse ab Imperatoribus confirmandos.

In respós. ad idem repet. sophisma. Existimo populum, & qvoad ejus fieri potest, Magistratum ipsum, locum habere in Ecclesiastica χειροτονία, hoc est, in eligendis Ecclesiæ ministris: Sed non in χειροθεσία, hoc est, in ipsa impositione manuum, & ordinatione, qva ministri Ecclesiastici Deo consecrantur: Qvandoqvidem jus illud ordinandi, pastorum Ecclesiæ proprium est.

Si

Si qvando tui Pontifices, qvod præter jus fasqve usurparunt, Imperatoribus (aut ita cogente rei veritate, aut certè animo fallaci) reddiderunt, id si illis laudi ducendum existimas, aliorum esto judicium. Sed qvod illi postea suis artibus autoritatem dignitatemqve Imperatorum, qvantum in ipsis fuit, imminuerunt, & qvotidie imminuunt, id illis summæ ac [illegible] nefandæ ambitioni ac tyrannidi adscribendum esse, ita cogente rei veritate fatearis necesse est: Imo Turriane, vide num possis hunc nodum expedire. Qvum enim agnosceret Ecclesia Romana Pontificis electionem ab Imperatoribus esse confirmandam, alioqvi futuram irritam: Simul addidit: Qvicunqve contra hoc decretum ageret (utendum est enim eorum verbis ex Can. Adrianus. dist. 63.) anathematis vinculo eum innodari. Vide inqvam Turriane, qvonam modo hunc nodum solvas, & qvo tandem sophismatum acumine tuos Pontifices liberabis, qvi se ipsi anathematis vinculo innodarunt, dum adversus hoc suum decretum sese ab Imperatorum potestate & autoritate subduxerunt.

ZEPPERUS.

De Presbyterii, & conventus clasfici sententiâ Magistratum, tanqvam nobilius & præstantius Ecclesiæ membrum, imò illius nutritium qvoqve, inspector clasfis certiorem faciet: Cui si aliud videatur, vel in nominato pastore aliqvid ipse desideret, causasqve à presbyterii & conventus clasfici sententiâ atqve judicio dissentiendi habeat, de alio instituetur deliberatio, vel ipse etiam Magistratus loci alium nominabit & ostendet. *Polit. Eccl. lib. 2. cap. 3.*

Postqvam autem Imperatores Christo nomen dederunt, illorum etiam voluntas, judicium & autoritas ad ministrorum electiones & vocationes adhiberi cœpit, ut qvi nobiliora & præstantiora Ecclesiæ membra, imò nutritii illius etiam sunt. Sic in Concilio Constantinopolitano, cum consultatio incideret, cuinam potissimum istius urbis cathedra committeretur, Imperator Gregorium Nazianzenum, propter vitam & doctrinam, hoc præsulatu dignum censet, cujus judicium Concilii qvoqve maxima pars, qvæ integritatem viri suspiceret, approbavit, teste Sozomeno lib. 7. Hist. Eccles. cap. 7.

Cùm

Cùm verò progressu temporis, hæresibus & schismatibus in Ecclesia crescentibus, clerici, hæretici, schismatici, aut aliis affectibus præoccupati, & fascinati, jure electionis sæpe abuterentur, & populus suæ qvisqve factionis Episcopum eligi vellet, adeò ut ex universæ multitudinis suffragiis, sæpe simultates & tumultus orirentur, imò & cædes fierent: Christianis Magistratibus necessitas imposita fuit, ut suam interponerent autoritatem, Concilio Orthodoxorum Episcoporum adhibito, Ecclesiis ministros darent: qvemadmodum Josaphati, Ezechiæ & Josiæ inspectio Magistratui mandata est, ut Ecclesiæ ministeria recte constituantur & administrentur. Sic cum in electione Episcopi Constantinopolitani inter Dioscorum & plebem diversa essent suffragia aliis aliorum, qvos ordinari vellent, nomina in chartam scribentibus, Theodosius perlecto inscriptorum catalogo, tandem in Nectario subsistit, eumqve deligit, multis reluctantibus. *Sozom. lib.7. Hist.Eccles. cap.8.* Episcopi Alexandrini cum Petrum Magnum suâ autoritate sibi deligunt, res hæc Zenonem Imperatorem vehementer conturbat, adeò, ut Petrum illum morte etiam mulctaret, & Timotheum, qvi propter populi seditionem in Cœnobo tum ætatem degebat, accerseret: *Evagrius lib.3. Eccles. Hist. cap.11.*

Et sanè si præsentem hodiernumqve Ecclesiæ statum & conditionem, à primitivæ illius Apostolicæ longo intervallo discrepantem, spectemus, qvodqve in primitiva illa plebs fidelium non tantùm adeò contracta fuit, ut citra tumultus aut motus, omnium suffragiis eligi in publicis Ecclesiæ cœtibus ministri possent: sed in doctrina etiam Apostolorum adhuc perdurantes essent, nullis erroribus adhuc infecti aut delibuti, adeò ut communibus suffragiis electiones fieri commodè possent: nunc verò Christianorum multitudo in immensum ferè succreverit, variisqve erroribus & schismatibus Ecclesia infestetur, & hoc loco veritas nunc constituta sit, ut plurimis ferè exosa sit: tutum & consultum minime foret, Magistratus Evangelicos, sive eligendi, sive confirmandi ministros, jus abdicare, inqve manus promiscuæ & imperitæ plebis simpliciter & absolutè resignare.

lib.3. cap.4. Deniqve Magistratus Pastores & Doctores non rectè sentientes, in officio negligentes, aut enormiter delinqventes, in ordinem cogere, & non

non tantum increpare, cumqve illis diutius expostulare potest, aut stipendii parte ad tempus privare; qvemadmodum Moses Aaronem propter conflatilem illum vitulum æneum, graviter accusavit & reprehendit, *Exod 32. vers 21.* Et Joas Sacerdotibus, in structura templi, qvam ipsis demandarat cessatoribus, irrogavit pœnam & multam, stipendii partem ipsis ad tempus subtrahendo, *2 Reg. 12. vers 7.* Sed omnino etiam, si ita opus sit, removere ab officio & exautorare potest, qvemadmodum Salomon Abiatharum, qvod Adoniam, regnum, vivo adhuc patre Davide, occupare conantem, secutus esset, Sacerdotio privavit, subrogato illi Zadoco, 1 Reg 2. vers. 27 1 Reg. 1. vers 7. Et Justinianus Imperator Sylverium, Romanum Episcopum, qvem proditionis suspectum habuit, per Belisarium removit, substituto illi Vigilio *Evagrius lib. 4. Hist. Eccles. cap. 18.*

PAREUS.

Exemplis & legibus rem disceptari volunt, Moses Princeps populi religionis formam Dei jussu constituit: Aaroni præscripsit. David Rex tabernaculi ministeria deposuit: ad reducendam arcam Sacerdotes convocavit, Concilium aliud senex habuit. Salomon templum dedicavit, Abiatharum deposuit: Zadocum constituit Sacerdotem: Josaphat Sacerdotibus & Præfectis suis Ecclesias visitandi, cultusqve instaurandi negotium dedit. Amaziam Pontificem sacerdotibus præfecit, Joas Pontificem in templi cura negligentem castigavit. Hiskias cultum à Sacerdotibus corruptum repurgavit: Pascha restituit, &c. Neqve hæc pietatis magis, qvam officii opera fuerunt. *In præfat. ad Landg. præfixa comment. in Hoz.*

Christiani verò Principes minus potestatis habebunt? minus spirituale subditorum bonum curabunt? Constantinus ergo causam Donati & Cæciliani, Melchiadi Romano Episcopo ejusqve collegis audiendam commisit, literis injunxit: tandem ipse judicavit: causam qvoqve Felicis, qvod Cæcilianum in crimine traditionis ordinaret, audivit: Arriano dissidio componendo synodum coëgit. Theodosius fidem ὁμοούσιον legibus edixit: Episcopos Nestorianos deponi jussit: Irenæum Tyrium dejecit.

SOHNIUS.

Tom. 3. thesib. de Magistr. th. 32. & 34.

Cùm autem dico Magistratum disciplinæ custodem esse, intellige utramqve tabulam decalogi ei custodiendam esse, id est, non tantum est pacis custos velut frumentarius, nec tantum ventri, sed primum gloriæ Dei serviat, qvod ad externos mores attinet.

Ac pertinet etiam emendatio Ecclesiarum præcipuè ad Magistratus officium, præsertim cessantibus Episcopis, aut adversantibus Evangelio.

PERKINSIUS.

Tom. 1. demonst. problem. loco de Regum potest.

Veteres excludi volunt principes à negotiis Ecclesiasticis non omnimodo, sed tantum qvoad absolutum judicium de rebus sacris, & qvoad actus ministeriales, qvorum respectu oves sunt Reges etiam ipsi; non tamen qvoad ordinationem sive regimen Ecclesiæ & ministerii Ecclesiastici. Cujus respectu supra omnes sunt personas & caussas, etiam Ecclesiasticas, intra propria Dominia.

Magistratus est minister Dei, tuo bono illoqve tum animæ cum corporis, qvod in duobus consistit: 1. in vera religione, 2. civili justitia: qvarum utraqve à Magistratu sustentatur. Qværi hic posset, qvam procul hæc civilis gubernatio extendat se: Respondeo: illam in duo objecta extendi. 1. in omnes causas, res ac verba hominum tum civilium, tum Ecclesiasticorum: de temporalibus hic non est qvæstio. Hujus autem gubernationis executionem in caussas etiam Ecclesiasticas extendi, apparet ex eo, *Qvod penes Regem ac Principem librum legis esse oporteret.* Deut. 17. 19. *In eo legere debet, & qvæ in eo sunt fideliter exeqvi.* ——— Verum enim verò in hac autoritate duo sunt observanda 1. illam civilem autoritatem non ordinare causas Ecclesiasticas & civiles secundum eundem modum. in civilibus enim singulas qvasqve ordinat, & perinde omnia exeqvitur: at in Ecclesiasticis, singula qvæqve ordinandi potestatem habet, at non identidem exeqvendi. Magistratus qvidem ordinat & præscribit in omnibus qvibusqve Ecclesiasticis caussis, at minister is est cui iisdem executio demandatur. Secundo etiam notandum est, civilem autoritatem potestatem habere in omnia illa qvæ hominum sunt, at non perinde in ea qvæ Dei sunt, putà verbum aut sacramenta, fidem, conscientiam & dona Dei interiora: atqve hæc ad civilem potestatem nihil pertinent: de qva Christus verba faciens, præcepit ea qvæ Dei sunt, Deo: qvæ Cæsaris, Cæsari danda esse,

Tom. 2. in exposit in Epist. Jude ad vers 8.

2. Hujus autoritatis vis in omnes etiam personas extenditur, tam Ecclesiasticas qvam civiles, ita tamen ut ad externum hominem, corpus, vitam, commercia, opera, & exteriora qvoqve duntaxat extendatur, non autem ad animam & conscientiam, qvarum Deus solus Dominus & Rector est.

In Prophetis, Pastoribus & Ministris duo consideranda sunt, primò personæ eorum, secundò ministerium eorum. Respectu personarum singuli suis Principibus subjiciuntur, idqve conscientiæ gratia: at respectu ministerii qvo funguntur, Principes & Magistratus Ecclesiæ subjiciendi sunt, ut ei in qva verbum docetur & sacramenta administrantur: — Magistratus Ministris non in nomine suo, sed in nomine Christi venientibus subjici debent. Hoc enim est nobis observandum, Magistratus non esse simpliciter ministerio subjectos, sed qvousqve verbum rectè prædicatum fuerit, & Sacramenta sincerè administrata: nam alioqvi potestatem habent sive reformandi sive abdicandi Ministros tales qvi in munere suo fungendo delinqvunt: hoc enim respectu iidem ipsi pastores sunt, sicut *Esa 44.1.* Cyrus appellatur Pastor.

RAINOLDUS.

Leo cum universo Clero populoqve Romano, Othoni, ejusqve *Colloq.*
successoribus in perpetuum donavit facultatem pontificem eligendi. *cum Harto, cap.7.*
Causa verò qvæ commovit illum ad institutum istud stabiliendum, ea fuit, ut nulla in posterum ejusmodi monstra, qvemadmodum olim, in Petri Cathedra sederent. Cogitabat enim ab illo tempore, qvo Adrianus III. potestatem illam Imperatori eripuerat, & libera populo cleroqve comitia reliqverat, fœdè inefrænatam Romanorum ambitionem opplesse Ecclesiam bestiis, civitatem tumultibus, & electiones neqvitiâ. Hanc nimirum libidinem aliqva ratione coercendam esse animadvertebat. Nullum frænum acrius injici potuisse putabat, qvam si Adriani I. constitutio, qvi jus Pontificem eligendi concessit Imperatori renovaretur. Itaqve rem ad Concilium retulit, & concilium acclamavit.

Qvin adeò aberant Imperatores à monstris intrudendis, ut extruderent prorsus, & summo essent ad Ecclesiam ab illis liberandam adjumento; qvod sicut constat ex perpetua serie rerum gestarum ipsorum, & annalium: ita Carolus Sigonius, in illa qvam de regno Italiæ scripsit historia (homo nullo modo iniqvior in Pontifices) hoc Cæsaribus

deferat testimonium, & Romanos ipsos qvod illa monstra in sedem irrepserint, in [illegible] culpa [illegible]onat.

Scriptura edocet, eos qvi in Religionis causis peccant, idololatras, blasphemos, Pseudoprophetas, sacrarumqve rerum violatores esse puniendos, isti autem committuntur puniendi, qvi non temere gladium gestat. Ergo à civili Magistratu puniendi sunt, qvi malum faciunt in rebus divinis.

Cæterum: pœnis, scitisqve civilibus providere, ut suo Sacerdotes perfungantur in divinis rebus officio; nec Sacerdotes solum, sed & populus: Principi hæc delegata provincia est.

Qvare, qvum supremat[us] ille, qvem Principi deferimus in Ecclesiasticis negotiis, non alius sit, qvam ut in iis se gerat sicut Ezechias, non sicut Ozias; non ut prædicet verbum, ministret sacramenta, divina officia celebret, aut Ecclesiæ exerceat disciplinam; sed ut curet ista fieri, prout oportet ab iis, qvos ad eadem Deus vocavit: Neqvaqvam Cæsari plura, qvàm qvæ sunt Cæsaris attribuimus. Qvo graviori sunt in culpa magister tuus, & commilitones ejus, qvi juramentum Regni suprematus, tanqvam improbum & impium redarguunt. Omnis enim qvi legitimè regnat, supremus est subditorum suorum in Spiritualibus Politicisqve rebus gubernator.

Etiamsi Principes non semper, qvæ pia sunt ut nec honesta, jubeant: neqvaqvam idcirco in iis ipsos imperio suo oportet spoliemus qvin juvemus precibus potius; ut nos in pietate & honestate regant.

CHAMIERUS.

Panstrat. tom. 2. lib. 14. cap. 11.

Qvintum argumentum: in Veteri Testamento Rex fuit major qvibuslibet Pontificibus, etiam Summo: Ergo & in Novo Testamento Imperator debet esse superior omnibus Episcopis; etiam iis; qvi sunt reliqvis superiores, ut erant olim Metropolitani, & Patriarchæ. Probatur antecedens: qvia *prioris Regum* 2. Salomon deposuit Abiatharem, constituto Zadocho in ejus locum.

A Salomone, tanqvam Propheta, non tanqvam Rege destitutum Abiathare [illegible] Bellarminus. Ubi legitur Prophetam autoritatem habuisse in Summum Pontificem? maxime deponendum?

Sextum argumentum: Christiani Imperatores sæpe judicaverunt ac deposuerunt Pontifices Romanos: Constantius Liberium misit in exilium:

exilium: Justinianus Silverium: Theodoricus Rex Joannem conjecit in carcerem. Otho I. Joannem XII. deposuit: Henricus III. Gregorium VI.

Hæc eo jure facta sunt, qvo Imperatores præerant Pontificibus: ——— Eodem inqvam jure facta, qvo olim Constantinus Magnus jussit Arium exulare & Eusebium, & Theognin apud Socratem lib. 1. cap. 5. & postea Athanasium, cap. 23. Item Constantius ter Paulum electum Episcopum Constantinopolitanum: lib. 2. cap. 5. 12. 21. Denique, qvo Gratianus Demophilo Ariano dixit, lib. 5. cap. 7. *Si pacem & concordiam fugis, te jubeo ab oratoriis locis.* Ne alia colligam infinita exempla; qvibus fit manifestum tum temporis sua autoritate usos palam & promiscuè in qvosvis Episcopos, & abdicandos & in exilium pellendos.

Itaqve nihil est novi, qvum dicuntur Liberius, Silverius, Joannes, injustè pulsi. Nam qvis nescit Imperatores sæpe abuti autoritate? Nemo sanus neget injustè etiam Athanasium factum exulem à Constantino; primùm: deinde à Constantio: alios etiam Episcopos Catholicos, cum ab hoc, tum ab aliis, sed non seqvitur, ex eo qvod qvis qvid injustè facit, propterea non habere autoritatem faciendi: hoc enim seqvitur duntaxat, abuti eum sua autoritate. ——— Ejecit, ut dixit, Constantinus Arium, Eusebium, Theognin, hæreticos: ejecit & Athanasium. Confer utrinqve ejiciendi autoritatem potestatemqve eandem invenies: & tamen justè illi, hic contra ejectus est. Qvi fit? non sanè qvia in Athanasio deficeret potestas, qvæ in reliqvis sufficiebat: sed qvia, qvum æqvè Athanasii judex esset Imperator, ac reliqvorum, tamen Athanasii nullum crimen erat: & erat magnum aliorum. Sic de his respondeo: Male ejectos Liberium, Silverium, Joannem: sed male qvia caussa in iis nulla erat exilii: at non, qvia Imperatoribus nulla esset autoritas.

Sextò, qvia Imperatores autoritate sua confirmabant, vel infirmabant, electum Romanum Pontificem. Plurima in Pelagio II. Nihil à clero in eligendo Pontifice actum erat, nisi ejus electionem Imperator approbasset. Sabellicus Enneadis 8. lib. 5. miserat Gregorium Pelagius Byzantium, ut se apud Principem purgaret, ne sibi noxæ daretur, qvod sine

fine illius assensu passus esset se Pontificem renunciari. Erat vero irrita erat tunc Pontificis declaratio, nisi cum Imperator suo probasset assensu, *Blondus Decadis 2 lib.2.* Stephanus IV. Romam ab Imperatore reversus brevi obiit: eique successit Paschalis I qui quod a Clero populoqve Romano absque Imperatoris autoritate præter observatam diu ante consvetudinem, electus esset, ad illum scribere suam Innocentiam, à Cleri, populiqve violentia purgavit. *Krantz, Metropol. lib 2. cap.29.* Neqve mireris, lector, ab Imperatore constitutum Episcopum: sic Ferebant hoc illa tempora: qvando etiam summorum Pontificum constituendorum, destituendorumqve habebant arbitrium: qvod temporum necessitas ferebat. Eheu immutata tempora!

MOLINÆUS.

Tract. de usurp. Pontif. cap. 5. ex gall. Plurimi Principes sæpenumero correxerunt Pastores, & ad officium reduxerunt, ut Constantinus, qvi suffocavit Episcoporum dissidia, curando igne absumi ipsorum criminationis libellos, ut David, qvi tabernaculi constituit leges ut Salomon, qvi dejecit Abiatharum perduellionis reum à Sacerdotio; ut Ezechias & Josaphatus, qvi repurgarunt templum Dei, cultusqve integritatem restituerunt. Hoc sensu literæ synodales scriptæ ad Ludovicum Pium ipsi attribuunt titulum Rectoris Ecclesiæ. Et Ludovicus ex filio nepos cum ageret Papiæ, inqvirit in mores Episcoporum eorumq; functiones, ut refert Sigonius ad annum 855. Ipse dicit lib.7. Adrianum detulisse honorem Carolo Magno gubernandi Ecclesiam, & eligendi Pontificem Romanum; non ut pro arbitrio immutaret doctrinam: sed ad executionem eorum qvæ DEUS in verbo præcepit.

cap. 8. Pontificum electiones ut plurimum peragebantur suffragiis populi Romani & Clerici, qvæ tamen ratæ non habebantur usqve dum eas suo approbassent assensu Reges Italiæ sive Imperatores; qvi sæpenumero non expectatis comitiorum plebis suffragiis, absoluta sua autoritate constituerunt Episcopos. Anno 535, eligitur Agapetus I. à Rege Theodato, & deinde Sylverius, & Justinianus Imperator per Belisarium removet Sylverium substituto illi Vigilio.

PISCATOR.

In Aphoris. loco de minist. Eccles. Qvum Ecclesia aliqva Magistratum habet Christianum & domesticum fidei, jus illud vocandi ministros penes illum est: idqve propter

parem

parem rationem cum Magistratibus Ecclesiæ veteris Israeliticæ. Etenim Deus Mosi & sub illius persona Gubernatoribus populi Israelitici politicis deinceps futuris jus illud dedit: qvum ei mandavit ut & Sacerdotes & alios sacrorum ministros vocaret atq; constitueret. Et Moses ac post illum pii qvidã populi Israelitici (ut David, Salomon, & Ezechias) jus illud exercuerunt. Qvum vero Ecclesia aliqva talem Magistratũ no habet, tuũ jus illud pertinet ad ipsum Ecclesiæ illius cœtum ac imprimis ad collegiũ seniorum: ut ostendunt exempla Ecclesiæ Christianæ primitivæ ministerio Apostolorum.

POLANUS.

Qvod plebi personæ idoneæ non sint cognitæ, aut de iis judicare non possit: rũ presbyteri est & qvidẽ totius, sive senatus Ecclesiastici, aut etiã magistratus politici, cui religio pura curæ est, qværere personas idoneas. *Syntag. lib. 7. cap. 15.*

Episcopos & Pastores Ecclesiarum officio non satisfacientes, vel prorsus non facientes, deponet (Magistratus) & alios in locum eorum substituet idoneos, *1. Reg. 2. vers. 26. 27.* *lib. 10. cap. 65.*

ABBOTUS.

Tanta deniq; potestas regia in pontificem, ut mox Salomon Abiatharum Pontificem Sacerdotio abdicaverit, & ab altari summoverit, & Sadocum in locũ ejus Pontificem futurũ substituerit.— Respondet Bellarmino; factũ illud tribui solere Salomoni, non ut Regi, sed ut Prophetæ, extraordinariã potestatẽ divinitus obtinenti. Id verò qvi constat, qvã tandem assertionis suæ fidẽ facit? an ideo credendũ est, qvia Bellarmino sic visum est? certè qva autoritate Adoniam, qvâ Joabũ, qva Schimeiũ morte multavit non prophetica, spero, sed regia, eadem eodem tempore Abiatharum de Sacerdotio deposuisse credendus est. Etsi verò detur instinctu hoc fecisse Prophetico, certe autoritate non nisi Regia facere potuit, qvia Prophetis denunciandi tantum officium competit, potestas exseqvendi non Prophetarum sed Regum est. Qvare apertè ibi legitur, Rex dixit Abiatharo, ut nullus hinc tergiversationis locus sit. — Deniq; causa ipsa, qva arcessebatur non Ecclesiastica, nõ doctrinæ, sed politica, & & regni causa fuit; qvippe qvod proditoriè cum Adonia conjurasset, ut nomine Prophetæ nihil illi negotii cum Abiatharo, tantummodo jure regio agendum esset. Qvare futilis & inepta est responsio illa, & manet hoc exemplo firmata Regum potestas in Pontifices & Sacerdotes, ut ab illis etiam Sacerdotio abdicari possint. *Tract. de suprem. potest. regis, prælect. 3.*

DA-

DAVENANTIUS.

In determ. quæst. Theolog. quæst. 19. Prima thesis erit de personis Ecclesiasticis; Episcopi, Presbyteri, omnesqve qvi Clericorum nomine censentur, tam Regiæ potestati subjiciuntur qvam laici. Horum igitur respectu Rex habet summam autoritatem. Id inprimis ex eo liqvet, qvod Reges Israelitici pro imperio Sacerdotes convocabant, & Imperatores Christiani Episcoporum concilia indicebant. Hosce conventus illi non indixissent, nisi superiores Sacerdotibus extitissent. Qvid, qvod Regi incumbit imperare Sacerdotibus ut suis fungantur officiis: increpare & punire, si secus fecerint, imo, si merebuntur muneribus suis prorsus abdicare: Josias præcipit Helciæ. Joas increpat Joadam. Salomon deponit Abiatharum. Hanc eandem potestatem Christiani Imperatores exercuerunt. Constantinus Paulum à sede Constantinopolitana dejicit, & in ejus locum substituit Eusebium, Theodosius imperat Demophilo, Arriano Episcopo, ut vel fidem Catholicam suscipiat, vel sedem Episcopalem relinqvat.

LEIDENSES.

In Synop. disp. 50. thesi 54. Si pastor sit seditiosus ac manifestus pacis publicæ violator, summus Magistratus eum, interveniente subordinatorum procerum consilio potest eodem jure exautorare, qvo Rex Salomon Abiatharum deposuit. *1. Reg. 2. vers. 26.*

RIVETUS.

In Decal. Rectè autem Augustinus à more & instituto præsertim Israelis & Judæ Regum piorum hujus qvæstionis arcessit solutionem, à qvo vim & nervos sumit: qvia in Israele populo suo regnum instituit DEUS, & Ecclesiam in regno, ex mente sua. Exemplum inde sumendum est; cum in Novo Testamento qvo tempore scripserunt Evangelistæ & Apostoli, nusqvam in unum coaluerint Ecclesia & Imperium; qvin potius procul se hoc habuit ab illa. Qvæ igitur penes Reges & summos alios

Magistra-

Magistratus, pro varia regiminis ratione in religione partes sint, inde nobis petendum, ubi gemellæ qvasi sunt & amicè conspirant politia & Ecclesia, non ubi à se invicem secedunt.

Ministrorum sacrorum hæc sunt, vel doctrinam spargere, vel censuris pungere, vel sacramenta administrare immediate & personaliter, & ut loqvuntur officio. Magistratus autem est ——— cujus hæc auspicus geruntur; Qvod si non faciunt Ministri, legibus & imperio eos urget & injungit ut fiant, atqve rectè fiant; vindicatqve, si secus.

Hic controversia est de jure vocationis Ministrorum, a qva Pontificii Magistratum Christianum arcent, nisi forte privilegio qvodam juris patronatus, aut simili gaudeat. Nos ad id jus pii Magistratus asserimus, tum qvatenus est Ecclesiæ membrum, ratione personæ; cum enim jus illud toti etiam populo competat, non potest excludi pius Magistratus; tum maximè ratione muneris, cum populi sit caput. Non debet tamen ministerii Ecclesiastici constitutionem ac Ministrorum vocationem sibi soli vendicare, excluso presbyterio & reliqva Ecclesia, aut id inter Regalia sibi soli debita referre, aut invitis auditoribus pastores obtrudere.

Undè, qvid de flagitiosorum Ministrorum, aut hæreticorum depositione statuendum sit, colligitur: eadem enim est ratio remotionis, qvæ electionis; ut in prima suas partes habet magistratus, sic in secundâ; sed qvemadmodum ipsius non est electio sine clero & populo, sic nec depositio legitimè fieri potest, nisi vocatis & consultis qvi jus eligendi habuerunt. Rex autem sive alius Magistratus, ut non ordinat, sic nec deponit formaliter, ut ita loqvamur, vel administratoriè per se ipsum. Id tamen facit non solum consilio, sed mandato & auctoritate qvia iis mandare potest, ubi subest justa causa de ministro exautorando, penes qvos hæc potestas in Ecclesia viget: qvi qvidem in hoc casu, ubi nempe justa causa subest, nisi parent & qvod jubet faciunt, obnoxii sunt non solum iræ, sed etiam divino judicio.

Testor, ——— cum tamen mihi scrupulus qvidam injectus fuisset ex eo, qvod qvæst. 3. ubi agitur de depositione ministrorum, non objectivam solum, sed etiam formalem potestatem Magistratui tribueret, qvum verba ex me citata qvæst. 6. negarent eam Magistratui in eo convenire: *In approb disp. Th. Vedel. de Magist.*

venire: eum plane mihi satisfecisse, cum id ita interpretatus est, ut spectaret tantum depositionem, qvæ exercitium probet ministerii in districtu Magistratus illius, & coercitionem externam: non autem potestatem, qva ordinatio Ministri, qvæ fit à solis Pastoribus, redderetur irrita, & Pastor exautoratus fieret inhabilis ad prædicationem verbi & sacramentorum administrationem, qvam formaliter solis Pastoribus assero, qvibus competit ordinatio.

WALEUS.

Tract. de offic. minist. & autor. Magistrat. part. 3. ex Belg.

Fatemur Magistratum qvoqve subalternum seu inferiorem tanqvam primarium membrum Ecclesiæ in ea re (vocatione scilicet Ministrorum) esse agnoscendum, qvamvis lege speciali summi Magistratus ad eam rem autoritatem non accepisset.

At fuerit absoluta depositio, qva ejectus (Abiathar) fuit, non solum ab exercitio, verùm etiam ab omni Sacerdotii dignitate. Qvis unqvam negavit propter notoria delicta qvæ simpliciter civilia sunt speciatim ob proditionem contra Summum Magistratum & bonum reipublicæ, Pastorem posse neci dari, aut exilio mulctari, & conseqventer etiam deponi suo ministerio à Magistratu: etiam absqve præcedaneo judicio Ecclesiastico, qvandoqvidem omnia judicia Ecclesiastica in eo conveniunt. Hæc est sententia Hierarchiæ Antichristianæ, non autem Ecclesiarum reformatarum: qvasi tales primò degradandi essent à suis Spiritualibus, qvos vocant, & postea tradendi Magistratibus secularibus, ut puniantur;

TRIGLANDIUS.

Tract. de potest. Civili & Ecclesi. cap. 13

Qvando Magistratus Christianam religionem, vel recipere, vel in publicum admittere nolunt, ministris Christi in Ecclesia ipsius non licet se vi, vel armata manu, ingerere, vel coactivam Magistratuum potestatem sibi accipere, ut ea ratione veræ religionis exercitium publicum faciant: Hoc enim esset gladium ipsis non concreditum illegitima ratione cum Petro sumere.

cap. 14.

Licet etiam Magistratibus, imo mandatum est ipsis, ut in subditorum suorum bonum hujus rei curam habeant, efficiantqve ut vera religio

gio publicè in ipſorum ditionibus vigeat. Si ergò ſubditos ſuos malè doceri, & in errores ſeduci videant, aut obſervent, & ab iis qvorum id munus eſt, in corruptelam iſtam & ſeductionem non animadverti, cur non è publico ſeductores iſtos poteſtate coactiva removeant?

Qvid ſi paſtores, aut in officio faciendo negligentes ſint, aut poteſtate ſua abutantur, an non licebit magiſtratibus poteſtate ſua coactiva vel impellere illos vel coercere? Reſpondeo ex ſupra explicatis. Vel pura adhuc religio vigebit in Eccleſia, cum uſu diſciplinæ Eccleſiaſticæ, vel illa adulterata erit, & hæc in tyrannidem converſa. Hoc ſi ſit, exturbanda erit cum falſa religione, Eccleſia adultera, cum tyrannide ſua; & ſic ſimul cum tyrannico regimine Paſtores infidi. *cap. 22.*

SALMASIUS.

Omnis poteſtas qvæ Eccleſiam & res Eccleſiaſticas ſpectat, in genere & latè ſpectata aut interna, aut τὰ ἔσω τῆς ἐκκλησίας reſpicit, in qva verſatur paſtorum, & miniſtrorum Dei ἐπισκοπὴ, qvam & proinde ἐσωτερικὴν ἐπισκοπὴν nominare poſſumus, aut τὰ ἔξω τῆς ἐκκλησίας qvæ ad Principem & Magiſtratum ſummum vel ab eo delegatos pertinet, qvæ in illis omnibus, qvalia ſupra memorata ſunt, cernitur: aliisqve ſimilibus, hæc ἐξωτερικὴ Principum poteſtas Eccleſiaſtica. Miniſter Eccleſiæ Principem Chriſtianum ligare & ſolvere, id eſt ſuſpendere & excommunicare & abſolvere æqve poteſt ut alium qvemlibet de grege, per illam internam poteſtatem & ἐπισκοπὴν qvam à Deo accepit. At Princeps rurſum poteſt Epiſcopum per illam exteriorem ἐπισκοπὴν qvæ non animam ſed corpus curat, cogere, coercere, ad officium compellere, ſi exorbitet, etiam deponere & abjicere & exilio punire, vitâ qvoq;, ſi talem meruerit ſententiam, privare. Alio modo deponitur Miniſter in foro interiore Eccleſiaſtico qvod ab ipſis Paſtoribus exercetur, aliter in exteriore principali. A Principe vel Magiſtratu abjectus Epiſcopus, miniſterii tantū atq; officii functionē amittit atq; exercitiū intra limites jurisdictionis duntaxat vel ditionis qvæ Principi illi atq; Magiſtratui ſubjecta eſt. Ab Imperatore Romano dejectus in toto imperio non potuiſſet miniſterium exercere. Sed ita depoſitus retinebat communionē inter Eccleſiaſticos & ſui ordinis Miniſtros. Non n. poteſtatē qvā in ordinatione accepit per impoſitionē manuū poteſt eripere Princeps, *In Appar. ad lib. de Prim.*

cum nec eam possit dare. Si Princeps igitur velit Ministrum aliqvem ob sua peccata prorsus degradari & καθαιρεῖσθαι, & ministerium simul cum ejus functione amittere, per Pastores ipsos id faciendum debet curare, qvi judices veri ipsius sunt & auferre soli possunt qvod per ordinationem dederunt. Imperatores Romani qvos per vim ejicerent, qvia intelligebant potestatem ministerii fungendi non aliter iis adimere posse, in exilium eos mittebant. Qvod possemus infinitis testimoniis demonstrare. Relegatus hoc modo Episcopus remanebat nihilominus Episcopus, non ordine excidebat Episcopali, nec ad laicorum ordinem redigebatur, atq; si volumus uti loqvutione Pontificiorum, sed alio intellectu, non amittebat characterem, co-episcopourm autem suorum judicio damnatus, & depositus, laicus fiebat & ordinem mutabat, characteremqve ordinis amittebat. Ad laicam deniqve sic dictam communionem redigebatur, cum ille Episcopus in exilium à Principe sæculari pulsus retineret Ecclesiasticam & Sacerdotalem, ut tum vocabant.

CALVINUS.

In Schol. in Epist. Paul. III. Pont. Max. ad Cæsarem.

Sanctis patribus ——— nihil fuit antiqvius qvam ut Principum autoritate in ordinem redigerentur mali & improbi Sacerdotes, indigni autem honoris gradu abdicarentur.

CONSTITUTIONES.

Eccles. Genev.

Ex. Gall. Artic. 23.

Qvantum ad crimina, nullo modo toleranda, si ea sunt civilia, id est, punienda per leges, & qvispiam ministrorum ea commiserit, ipse senatus suam interponat autoritatem, & præter pœnam ordinariam qvâ solet alios mulctare, eum deponat à ministerio.

Artic. 24.

Si verò talia sint crimina, qvorum antecedens inqvisitio pertinet ad presbyterium, ipsi seniores cum ministris in ea inqvirant, & si minister eorum convincatur, indicato id Synedrium Senatui, expositâ super hac re sua opinione; ita ut ipsissimæ pœnæ sententia semper reservetur ipsi Senatui.

Porrò

Porrò ex ordine senatorio & qvidem ab ipso senatu eliguntur Ecclesiæ presbyteri, Pastoribus ad hanc rem admissis, tantummodò deliberandi causa; promittuntqve senatui jurejurando, ritè sese perfuncturos suo munere; nec ipsi Pastores ab hoc juramento præstando habentur immunes. Fuere autem hæ constitutiones à Magistratu sancitæ, accedente Genevensium Theologorum judicio. Ut videre est articulo primo.

OBJECTIO.

At objiciunt adversus hanc doctrinam nonnulli; qvum nulla sit avis rarior qvàm bonus Princeps, magnum periculum esse, ne ita furioso gladius porrigatur.

RESPONSUM BEZÆ.

Respondet *Beza.* Si hæc ratio valet; mirum est profectò infinitam illam Dei sapientiam qvum in blasphemos, & eos qvi à vero Dei cultu qvoqvo modo abducerent, tam acrem & severam legem institueret, periculum istud vel non prospexisse, vel contemsisse. Deinde verò si hoc admittas, qvid tandem in ulla reipublicæ parte constituetur? Qvid rarius est in orbe terrarum fidelibus verbi ministris? Qvid freqventius pseudoprophetis? Ergò interpretandæ religionis cura nulli committatur. Qvis penè angulus terrarum à tyrannide est immunis? Ergo nullis tribuatur in alios potestas. ——— Qvid freqventius est judiciorum constupratione? Ergò nulli sedeant judices. ——— Qvid si igitur Dominus Principes nobis dederit, qvi vel aperta crudelitate, vel crassa ignorantià, Christi regnum oppugnent? Primum omnium ad preces & lachrymas confugiat Ecclesia, & vitam emendet. Hæc enim sunt fidelium arma, qvibus mundi furores expugnent.

Tract. de hæret. à Magist. puniend.

ISIDORUS.

Principes seculi nonnunqvam intra Ecclesiam potestatis adeptæ culmina tenent, ut per eandem potestatem disciplinam Ecclesiasticam muniant.

Libr. 3. de S. B q. 9. Can. Principes

muniant. Cæterum intra Ecclesiam potestates necessariæ non essent, nisi, ut qvod non prævalet Sacerdos efficere per doctrinæ sermonem, potestas hoc impleat per disciplinæ terrorem. Sæpe per regnum terrenum, cæleste regnum proficit: ut qvi intra Ecclesiam positi contra fidem, & disciplinam Ecclesiæ agunt, rigore Principum conterantur, ipsamqve disciplinam, qvam Ecclesiæ humilitas exercere non prævalet, cervicibus superiorum potestas principalis imponat: & ut venerationem mereatur, virtutem potestatis impertiat. Cognoscant Principes seculi Deo debere se rationem reddere propter Ecclesiam, qvam à Christo tuendam suscipiunt: Nam sive augeatur pax, & disciplina Ecclesiæ per fideles principes, sive solvatur, ille ab eis rationem exiget, qvi eorum potestati suam Ecclesiam credidit.

EPISCOPI

Metropolis Corinthi ad

LEONEM IMPERATOREM.

Tomo 2. Concil. Epist. illust. pers. pro Concil. Chalced.

—— Timotheum vero, sicut ex his qvæ sunt scripta, cognovimus, nec regulariter nec conseqventer Sacerdotium obtinere prospicimus. Qvo tamen modo oporteat ejus causam, & sanctas Ecclesias in illa constitutas regione disponi, secundum DEUM, in vestræ pietatis & justitiæ pendet arbitrio.

Appendicis loco, adjecimus responsa duo, ad totidem quæsita; quorum prius de supplicio Abiathari; alterum verò de institutione Saduchi.

QVÆSITUM PRIMUM.

Qværitur, qvæ fuerit pœna qva Salomon mulctavit Abiatharum?

Respondeo. Pœna præcipua & essentialis fuit depositio à Sacerdotio; ex accidenti verò relegatio Anathot, ne scilicet turbas daret Jerosolymis: probaturqve hisce argumentis.

1. *Primò.* Autoritate præstantissimorum Theologorum, tum *Martyris, Juelli, Whitakeri, Zepperi, Harei, Chamieri, Molinæi, Abboti, Davenantii* & *Leydensium* in locis jam adductis; tum aliorum, id ipsum asserentium.

Beza, tract. de hæret. à Magist. puniendis. Qvid enim? an præter officium fecit David qvum Levitarum ordines constitueret? an Salomon, qvum Abiathari Sacerdotium abrogaret?

Lyra, ad vers. 26. & 27. cap. 2. prior. Reg. Hic ponitur abjectio Abiathari de Summo Sacerdotio, & de civitate regia.

Pellicani, ad eundem locum. Removetur à ministerio, & à loco regali, qvo minus machinari qvid possit contra Regem, inter aulicos.

Vatabli, ibidem. Privavit eum dignitate Sacerdotali qvâ fungebatur coram Jehova.

Piscatoris, ibidem. Abiatharis supplicium fuit relegatio: & depositio à Sacerdotio.

Tremellii & *Junii*, ad vers. 36. cap. 2. prior. Sam. Hoc impletum est, postqvam Abiathar Sacerdotio à Schelomone abdicatus & Hanathotas ablegatus est. 1. Reg. 2. vers. 26.

Idem asserit *Paraphrastes Chaldæus*, ad vers. 27. cap. 2. prior. Reg. Et repudiavit Selomoth Abiathar, ne esset Sacerdos ministrans ante Dominum.

Similiter *Glossa ordinaria* ad vers. præcedentem ejusd. cap. Abiathar Sacerdotio expulsus; non tamen occisus.

Secundò,

Secundò, qvia, ut rectè annotavit *Bertramus*, cap. 10. reip. Ebræorum, Sacerdotio exautorari cœpit Abiathar superstite adhuc Davide, cum unctus fuit Sadoch in Summum Sacerdotem, & postmodum relegatus in Anathot, ipso jam defuncto. Qvod patet ex cap. 29. vers. 22. prior Chron. & prior. Reg. cap. 2, vers. 26. inter se collatis. Et probatur insuper testimonio Theologorum.

Pellicani; ad vers. 21. & 22. cap. 29. prior. Chron. ——— Comitia solvit (David) multo omnium tripudio, Rege Salomone prius jam secunda vice consecrato & uncto à Sadoch Sacerdote summo, qvi & ipso eodem die summo pontificatui initiatus videtur, Abiatharo reprobato.

Piscatoris, ibidem. ——— In Sacerdotem) scilicet summum, idqve loco Abiatharis: Qvi cum Adonia conjuraverat. 1. Reg. 1. 17. Qvemqve Salomon postea ablegavit in rus ipsius, 1. Reg. 2. 26.

Tertiò, qvia ipsissima pœna, qvam Propheta prædixit Eli, lib. 1. Sam. cap. 2. vers. 31. & seqventibus, fuit Abiatharo infligenda, at pœna denunciata Eli fuit translatio Sacerdotii, unde seqvitur Abiatharum oportuisse abdicari, per modum pœnæ; idqve vero secundum literam: alias enim hæc omnia. eruditè & eleganter Augustinus mysticè interpretatur, lib. 17. de civit. Dei, cap. 5. de abrogando Sacerdotio Aharonico & substituendo sacerdote Novi Testamenti, secundum ordinem Melchisedechi.

Lyra, ad hunc locum Samuelis. Ecce dies veniunt & præcidam brachium tuum, id est, potestatem summi Sacerdotii. Qvod impletum fuit tempore Salomonis, qvi abjecto Abiathar de summo Sacerdotio, qvi descenderat de Heli, instituit Sadoch summum Sacerdotem, qvi descenderat de Eleazar. Ut habetur 3. Reg. 2. tunc rediit summum Sacerdotium ad primam lineam.

Martyr, ibidem. ———Ab initio Eleazari posteritati pontificatus cesserat, qvi postea translatus fuit ad Eli, qvi erat ex familia Ithamari. Cur vero id factum fuerit, non satis ex scripturis liqvet.——— Hæc est descriptio eripiendi Sacerdotii, qvod illius familiæ robur & firmamentum instar brachii erat.

Wolphius, cap. 7. comment. ad cap. 3. Esdræ. Postea verò, cum Abiathar Adoniæ partes secutus esset, & eo repulso, Salomon Sadocum

Pon-

Pontificem declarasset, Sacerdotium ab Ithamari domo rursus ad Eleazari familiam translatum fuit: sicut Dominus minitatus fuerat Heli. Qvorum alterum 1. Reg. 2. & rursus 3. Reg. 2. alterum exstat scriptum.

Hugo Cardinalis, ad vers. 27. cap. 2. 3. Regum. Nota, qvod abjecto Abiathar à Sacerdotio, translatum est Sacerdotium ad Sadoch: & de domo Ithamar ad domum Eleazar; ut Samuel prædixerat Heli 1. Reg. 3. 5. Abiathar enim erat de familiâ Ithamar, Sadoch de familiâ Eleazar.

Quartò, qvia remissa aliqvatenus utraqve pœna, non tamen restitutus fuit in integrum, utpote ad vicariam summi Sacerdotii functionem tantummodò admissus: Ut liqvet ex eo, qvod vers. 4. cap. 4. prior. Reg. Sadoch & Abiathar conjunctim Sacerdotes dicuntur. 4.

Ad qvem locum, *Lyra*. Dicendum qvod ipsum revocaverat ut ministraret in templo & viveret de altari, non tamen ad summum Sacerdotium. Et hoc futurum, prædictum Heli. Primo lib. cap. 2. *Futurum est autem, ut qvicunqve remanserit de domo tuâ, veniat ut oret pro eo.* Et seqvitur, *dicatqve, dimitte me obsecro ad unam partem Sacerdotalem ut comedam buccellam panis.*

Pellicanus ibidem. Sadoc summus Sacerdos qvidem erat, Abiathar autem non nisi illius vice aliqvando ministrabat, alioqvi in Anathot proximam villam relegatus, ex gratia tantum Regis admittebatur ad ministerium, ut fuerat prædictum à Samule, 1. Sam. cap. 2.

Cui sententiæ adstipulantur Ebræorum Magistri, R*abbi Levi ben Gerson* & *Abrabaniel*, erat hic (inqviunt) Abiathar ipsissimus antea (cap. 2.) memoratus. Etenim licet dejectus fuisset Sacerdotio summo, ecce idoneus erat ad ministrandum tempore necessitatis, qvum deprehenderetur Tsadok minimè capax ministerii.

Qvintò, qvia Sadoch Abiatharo fuit surrogatus. Etenim si solummodò per absentiam ex urbe, haut potuisset fungi suo munere Abiathar coram Jehova; re ipsa verò non fuisset abdicatus Sacerdotio; potuisset ac debuisset Sadochus absentis vices supplere: non autem substitui in locum Pontificis non exauthorati. Adde, si hoc admittatur, Abiatharum non fuisse depositum à Sacerdotio, duos eodem tempore 5.

extetisse Pontifices summos, Abiatharum scilicet tantummodo relegatum in Anathot, & Sadochum summum agentem Sacerdotem Jerosolymis. At hoc absurdum, ergo & prius.

At objiciunt, crimen fuisse politicum & per conseqvens politicè mulctandum, (nempe per relegationem) concedimus: sed inde non seqvitur, non fuisse pontificatu exauthorandum. Qvid enim? an crimen læsæ majestatis minus reddat hominem inhabilem ad functiones Ecclesiasticas, & Ministerio indignum, qvam hæresis, vel vita non satis probata, aut simile qvid?

QVÆSITUM ALTERUM.

Qværitur, qvo tempore fuerit Sadochus institutus summus sacerdos, & à qvo?

Respondeo. Sadochum paulatim & succesfivè pristinæ dignitati restitutum Cœpisse qvidem restitui tempore Davidis, præsertim cum unctus fuit in summum sacerdotem, ut habetur, 1. Chron. cap. 29. sed defuncto jam Davide, Abiatharo planè abdicato, tum demum fuisse omnino & in solidum institutum, à Salomone

Id qvod constat ex rerum serie & rectè à *Bertramo* fuit observatum, cap. 10. Reip. Ebræorum, Davide (inqvit) adhuc superstite, Salomon unctus est in Regem bis, primum præsentibus paucis ex servis Davidis, deinde coram universo agmine, & conventu Principum Israel —— Ibi qvoqve —— unctus est Tsadokus in sacerdotem summum —— atqve hoc modo Abiathar paulatim exauthorari cœpit. Et cap. 15. Tsadoxi unctionem præludia nominat, non ipsissimam institutionem, qvam postmodum peractam indicat textus ipse, 1. Reg. 2. 35.

Et qvidem à Salomone, adstipulantibus Lyra & celebrioribus ex nostris Theologis. Sic enim *Lyra*, ad hunc locum. Et Sadoch Sacerdotem posuit (Rex Salomon) pro Abiathar. Cui consonat *Juellus*, Abiatharum Episcopum summovit & in ejus locum Sadocum surrogavit; ad eundem modum *Wolphius*. Salomon Sadocum pontificem declaravit. Et *Chameirus*. In veteri lege Salomon deposuit Abiathar, & constituit in ejus locum Sadoch. Idem & iisdem pene verbis *Matyr*, *Pareus*,

Pareus, Zepperus, Abbotus & alii; nec aliter *Paraphrastes*, ad verf. 35. cap. 2. prior. Reg. Et Sadok Sacerdotem præfecit Rex pro Abiathar. Qvibus colophonis vice addimus *Josephum*, testem domesticum & rerum gentis suæ peritissimum; cujus verba hæc sunt; Post hæc, abrogato Abiatharo Pontificatu, Rex (Salomon) solum Sadocum id Sacerdotium obtinere voluit. lib. 8. cap. 1.

Nec repugnat locus Chron. lib. 1. cap. 29. Ubi legitur, universum populum unxisse Sadoch in Sacerdotem. Qvibus verbis arbitrantur nonnulli, intelligi autoritatem & consensum populi. Respondemus eodem loco dici, populum unxisse Salomonem in Principem, cum tamen evidentissime constet, ex cap. 1. prior. Reg. non nisi jussu & autoritate Davidis, excluso suffragio populi, Salomonem constitutum fuisse Regem: unde colligere licet, ex eo qvod populus unxisse dicitur Sadocum in sacerdotem, non posse inferri, Sadocum institutum fuisse autoritate & suffragiis populi: non magis qvam ex eadem phrasi probari possit, Salomonem constitutum fuisse Regem, jussu & imperio comitiorum. Dicendum igitur, intelligenda hæc esse de præsentia & applausu seu acclamatione populi; ita tamen ut reluctari nullo modo potuerit.

Objiciunt alii, debuisse Sadocum jure hæreditario, idqve ex lege divina surogari Abiatharo; ac proinde non fuisse à Salomone constitutum sacerdotem autoritate regia. Respondemus ad id bifariam: *Primò*, præterqvam qvod optima ratione negari possit conseqventia, perperam hoc objici, qvandoqvidem non qværitur, Sitne hæc potestas regia simpliciter absoluta & nullis adstricta legibus, qvod non dicitur: sed tantum, qvibus hæc potestas à Deo sit delegata, Regibusne an verò populo. *Secundò*, jus hoc primogenituræ ad summum Sacerdotium non satis evidenter liqvere ex scripturis; neqve etiam argumentis satis efficacibus probari posse, Sadochum inter Eleazaritas fuisse primogenitum. Jus istud sanè videtur convelli pontificatu sacerdotum Ithamaritarum, qvibus in perpetuum cessisse sacerdotalis dignitas, si ritè Deum coluissent; teste Prophetâ, dicente ad Heli; *Idcirco dixit Jehovah Deus Israel: dicendo dixeram, qvod domus tua, & domus patris tui ambularent coram me usq; in seculum, nunc autem dicit Jehovah: absit à me, qvia honorantes me, honorabo; contemnentes autem me, contemnentur.* 1. Sam. 2. 30.

OPTATUS

Lib. 3. contra

PARMENIONEM.

Donatus solito furore succensus, in hæc verba erupit: Quid est Imperatori cum Ecclesiâ? —— Jam tunc meditabatur contra præcepta Apostoli Pauli Potestatibus & Regibus injuriam facere.

FINIS.

INDEX CAPITUM.

CAP. I. *Summis Potestatibus Imperium circa sacra competere.*

II. *Distincta esse Imperium in sacra, & sacram functionem.* 13.

III. *Quousque conveniant sacra & profana quoad jus imperandi.* 22.

IV. *Solvuntur quæ contra Imperium Summarum Potestatum circa Sacra objici solent.* 37.

V. *De Judicio summarum potestatum circa sacra.* 49.

VI. *De modo Imperii circa Sacra rectè exercendi.* 64.

VII. *De Synodis.* 79.

VIII. *De Legislatione circa sacra.* 102.

IX. *De Jurisdictione circa sacra.* 111.

X. *De electione Pastorum.* 137.

XI. *De Muneribus in Ecclesia non omnino necessariis.* 174.

XII. *De Substitutione & Delegatione circa sacra.* 214.

INDEX RERVM ET VERBORVM.

Primæ figuræ Caput denotant :
Secundæ Paragraphum.

A.

Absolutè ordinari vetitum Canonibus, non semper observatum. 10.2
Actiones aliæ internæ, aliæ externæ. 3.1
Actus extra jus agentis dupliciter. 5.11
Actus ut ratus sit pauciora requiruntur quam ut recta sit actio. 5.11.
Irritus quis. ibid.
Advocati Ecclesiarum. 11
Aerii error. 11.4
Ἀλήθεια Sacerdotis Summi Ægyptiorum. 6.8
Ambitio Ecclesiastica Patrum nostrorum temporibus maximos progressus fecerat. 11.12
Ἀναγκαστικὸν neque Apostolis neque Ecclesiæ concessum. 11.9
Ἀνακρισις quid. 10.7
Angeli Ecclesiarum in Apocalypsi Episcopi. 11.6.
Annuli & baculi collatio. 10.12
Anathema Imperiale. 9.27
Apostoli nulli loco addicti. 10.2
Quarundam Ecclesiarum Episcopi. 11.6
Ἀποσυναγωγίας tres gradus. 9.10
Archipherekita qui. 11.8
Assessores Pastorum delectos non esse jure divino. 11.15
Perutiles tamen. 11.20
Auctoris consilium de Electione Pastorum. 10.38
Auctoritas intrinsecum principium. 6.3
Augustana Confessio citata. 3.15
Aurelius a Cypriano cum Episcopis promotus plebe inconsulta. 10.10.
Αὐτονομίας Imperium. 4.11.

Basile-

B.

Basileensis confessio citata. 1.8. & 5.12
Belgii Principes Pastoralem curam contulerunt. 10.27
Belgica confessio citata. 1.8 & 3.13
Bohemica Confessio. 3.13. & 4.5.

C.

Cananaei quare internecioni devoti. 4.8
Canones quidam reprobati. 7.15
Christus Ecclesiam ad imaginem Judaici regni composuit. 11.16
Christi actiones terminales aut media. 4.5
Civitatis vera felicitas. 1.4
Clavium usus etiam in Imperantes. 9.18
Clientela non est genus subjectionis. 3.8
Coactio Pastoribus interdicta. 4.7
Coben commune sacerdotibus & Magistratibus nomen. 9.4
Ceremoniae universales. 4.8
Confirmatio Pastorum à Summa Potestate. 10.3
Constantinus Imper. vocavit se Episcopum. 2.7
Nondum Baptizatus tulit leges de sacris. 5.13
Cypriani loca de electione Pastorum examinata. 10.10

D.

Defensores Ecclesiae. 11.19
Defensio contra Superiorem illicita. 3.6. & 4.1
Demetrius Chomatenus jura Imp. circa Eccles. amplissime describit. 2.6 & 10.19
Deus non facit declarationem καθ' ἕκαστα. 1.3
Δικαίωμα τῦ Θεῦ. 3.11

E.

Ecclesiae ad exemplum vetus repurgata. 1.8
Ecclesia non municeps sed inquilina. 4.9

Ecclesiæ Judicium de Sacris. 5.7
Ecclesia non habet Legislativam Potestatem. 8.10
Nisi humana lege. ibid.
Ecclesiastica Jurisdictio planè à Rege accepta. 9.17
Ecclesiasticæ Functiones perpetuæ tantum duæ. 10.1
Ecclesia est etiam paucorum. 11.15
Electio mittendorum ad Synodum ad quos pertineat. 7.9
Electio & ordinatio non sunt idem. 10.1
Electio Pastoris ad quos pertineat. 10.3
Varii eligendi modi. 10.14
Electionis modus indefinitus, 10.4
Eligendi norma nulla divino jure præscripta, 10.26
Ἐπικρίνεσθαι *qvid sit.* 10.8
Episcopi nomen unde. 11.2
Eorum eminentia juri divino non repugnat. 11.3
Episcopatus initium habuit Apostolicis temporibus. 11.5
Episcoporum origo unde. 11.8
Episcopalis eminentia non est divini præcepti. 11.10
Sed Apostolicæ institutionis. ibid.
Episcopi plures in una urbe. 11.11
Cur illos tolli hisce temporibus pene necessarium fuerit. 11.12
Essentialia omnia Verbo Dei contineri. 3.13
Εὐεργέται *qvi.* 4.7
Eusebius pius Samosatæ Episc. 3.14
Exempla per se præceptorum vim non habent. 7.2
Excommunicationis gradus apud Judæos. 9.1

F.

Fides non est fides nisi in divina veritate acqviescat. 6.6
Fides Rom. 1.9. & 14.
Judicium approbant. 5.1
Franciæ Reges excommunicari non possunt. 9.20
Francorum Reg per se elegerunt Episcopos. 10.20
Functiones sub Imperio duorum generum. 2.2

Hamel-

H.

Hamelmanni perutilis libellus. 1.8
Henricus Imp. à Papa indignè habitus. 9.10
Hieronymus Episcopis omnium minime favet. 11.9

I.

Ignatii testimonia de Episcopis. 11.6
Imperium qvomodo sumat. 1.1
Imperanti qva jubere aut vetare non liceat. 3.5.& 12
Integrare Concilium qvid significet. 7.11
Judæis religionis suæ usus numqvam vetitus. 8.4
Neqve Judicia qvædam. 9.15
Judicandi jus illis etiam competere potest qvi aptitudinem ad rectè judicandum reqvisitam non habent. 5.12
Judicii circa agenda distinctio. 5.2
Jurisdictionis distinctio. 9.1
De sacris competere summis Magistratibus. 9.2
Jus publicum complecti Sacrum. 1.9
Jus naturale & Jus divinum positivum distincta. 2.3
Jus naturale qvale. 3.2
Jura naturalia notiora positivis. 3.15

K.

Κοπιᾶν qvid significet. 11.16

M.

Majestatis vox qvid significet. 1.1
Marsilii Paravini locus examinatus. 7.11
Μεγάλων, nomine qvi intelligendi. 4.6
Melchior Goldastus laudatus. 1.6

N.

Nasi Principes Judæorum. 4.18
Naturalis distinctio. 7.2
Nicenæ II. Synodi acta à nostris adduci indignum est. 10.29

O.

Obligatio & coactio effectus Imperii. 1.3. & 3.6
Oeconomi in Ecclesia Anglicana. 11.19
Omen ab Ore Latinis dictum. 6.8
Onufrii locus laudatus. 10.24
Ordinatio antiqvitus à solis Episcopis facta. 10.2

P.

Paschatis immolatio Patribus famil. relicta. 2.5
Palatini Electoris Codicilli ad ad liberos suos laudati. 6.9
Palatinatus mos in Pastorum electione. 10.27
Pascalis Papa cum Imperatore contentio. 10.24
Pastoribus qui tituli tribuantur. 4.7
Pars aliqva Jurisdict. data. 9.11
Pauli locus pro presbyteris non Pastoribus, aliter explicatus. 11.16
Peridevta qvi. 10.2
Philippi Imp. historia incerta. 9.20.
Pietas reqviritur in Summa potestate, 5.10
Pœnitentia gradus. 9.10
Populi testimonia non semper expetita in electione Presbyterorum. 10.10
Neqve Episcoporum. 10.11.
Prædicare ordinatos. 10.8
Προεστῶτος *appellatio simplicissima.* 11.7
Presbyteri annui aut biennales. 11.13
Ignoti Apostolicis temporibus. ibid. & *de iisdem plura seqventibus.*

R.

Rasgaluth Judæorum. 10.17
Regimen Ecclesiæ constitutivum. 4.10
Non Imperativum. ibid.
Seqvitur Politiæ typum. 11.1
Regiminis distinctio. 4.6
Constitutivum. ibid.
Imperativum. ibid.

Religio

Religio qvoqve ad externam felicitatem & concordiam facit. 1.11
Nihil imminuit de jure summi Magistratus. 4.3
Res simplex & nuda. 5.9
Rex potest & Sacerdos esse. 2.4
Regnum & Sacerdotium cur Deus distinxerit. 2.5
Res Dei & res Regis. 11.15
Romanus Pontifex arrogat sibi Judicium ἀναμάρτητον. 5.3

S.

Sacerdotibus nulla Jurisdictio competit naturaliter. 9.3
Sed illam ab imperantibus acceperunt. 9.11
Sacerdotum nomine de praeconibus. N.T. Christus & Apostoli semper abstinuerunt. 2.5
Sacerdotes V.T etiam erant Magistratus. 6.7
Senes sive Presbyteri Judaeorum. 11.15
Septuaginta numerus Judaeis venerandus. ibid.
Servire Reges Ecclesiae qvid significet. 4.3
Seniores qvi. 11.14
Suarezii confessio. 1.9
Summa Potestas qvae. 1.1
Ejus Imperium in sacra. 1.2. & seq.
Potest aliqvid imperare sine Synodo. 9.2
Qvantum illi competat in Synodo. 7.13
Qvid post Synodum. 7.14
Ejus arbitrii est, qvae religio sit publicè exercenda. 8.2
Electio Pastorum illis competit. 10.15
Synodos omnes falli posse. 6.15
Synodi vocis nationes. 7.1
In Ecclesiasticis. ibid.
Earum non est omnimoda necessitas. 7.2
Origo unde petenda. ibid.
Summarum Potestatum jus circa illas. 7.4
Ob qvas causas interdum omitti possint. ibid.
Earum fines. 5.7

Finis.

Inutiles esse possunt. 7.7
Invitis Summis Potestatibus non habenda. 7.8
Synedria apud Judaeos. 11.15
Minus Ecclesiasticum solummodo nullum. 11.15
Magnum. ibid.
Cognitionem de sacris & profanis pariter habuisse. ibid.
Unum tantum. ibid.

T.

TErminales actiones Christi. 4.4
Timotheus primus Ephes. Episcopus. 10.2.& 11.6

V.

VEstire & investire originis Germanicae vocabula. 10.28.
Unitatis servandae cautiones. 6.9.
Urim & Thummim quid fuerit, 6.8

W.

WIdringtoni sententia, 1.14

X.

Χειμαζόμενοι qui. 9.10
Χειροτονία & χειροθεσία. 10.6

FINIS.

